ŞOLOHOV

BİLGE NOBEL DİZİSİ

ŞOLOHOV

uyandırılmış toprak 1

LEYLA SOYKUT

BİLGE NOBEL DİZİSİ

SOSYAL YAYINLAR

BİLGE NOBEL DİZİSİ

Dizgi - baskı Özdem Kardeşler Matbaacılık Tesisleri Tel: 526 77 87
İkinci baskı: Ekim 1983

Mihail ŞOLOHOV

UYANDIRILMIŞ TOPRAK
I

TÜRKÇESİ :

Leyla Soykut

Bilge Yayıncılık AŞ.

Valikonağı Cad. 73/2 NİŞANTAŞI
Tel: 141 51 24 — 141 51 25

BİRİNCİ BÖLÜM

Ocak ayının sonlarında buzlar çözülmeğe başlayınca kiraz bahçeleri güzel kokar. Öğle üzeri, (eğer güneş yeterince ısıtıyorsa) kuytu köşelerde kiraz ağacı kabuklarının, hafiften hüzün verici kokusuyla erimekte olan karın çevreye yaydığı rutubet kokusu ve geçen sonbahardan yerde birikmiş ölü yaprakların ve karın altından yer yer görünmeye başlayan toprağın bayatlamış keskin kokusu birbirine karışır.

Bu ince ve belli belirsiz koku meyve bahçelerinin üzerinde asılı kalır; mavi alaca karanlık basana, yeşilimtrak hilâl çıplak dalların arasından belirene ve yiyecek arayan yaban tavşanları meydana çıkıp karın üzerinde benek benek izler bırakana kadar...

Ve sonra, bozkır tepelerinden rüzgâr donla dağlanmış pelinlerin hafif bir soluk gibi kokusunu getirir. Günün kokuları ve sesleri yavaş yavaş silinir. Misk otlarının, hasat artıklarının, dalga dalga sürülü tarlaların üzerine gece, Doğudan kurşuni bir dişi kurt gibi, karanlık gölgeleri peşinde sürüyerek bozkırdan gelir.

***

1930 yılının Ocak ayında akşam üzeri bir atlı bozkır yolundan atını sürüp Gremyachy Log köyüne girdi. Bacak araları kırağı tutınuş yorgun atını dere boyunda dizginleyip indi. Küçülmek üzere olan ay, yol boyunca uzanan meyve ağaçlarının karanlık kümelerine ve adacık halindeki kavaklara da yükseklerden bakıyordu. Yol karanlık ve sessizdi. Derenin ötesinde bir yerlerde bir köpek havladı; bir ışık sarı sarı pırıldadı. Atlı buz gibi havayı ciğerlerine derin derin hırsla çekti. Eldivenlerini telâşsızca çıkarttı ve bir sigara yaktı. Sonra eğerin kolanının sıkıştırdı ve parmaklarını örtünün altına sokup hayvanın terli ve kızışmış sırtını yokladı. Derken şöyle bir döndü, koca gövdesini rahatlıkla eyerin üzerine yerleştirdi; kışın bile donmayan sığ dereden geçmeye koyuldu. Atın nalları çakıllı dipte boğuk sesler çıkarıyordu. Bir ara su içmek için eğilince binicisi öfkeli bir homurtuyla hayvanı mahmuzladı, bayırdan yukarı atını sürdü.

O sırada yaklaşan bir kızağın gıcırtısını ve insan seslerini duyunca, atını yeniden dizginledi. At da kulaklarını dikip seslere dönmüştü. Gümüşten göğüs kolanları ve gümüş işlemeli kabarık kazak eyerinin kaşı ayışığının vurmasıyla birden, karanlık yolda göz alarak bembeyaz parladı. Atlı dizginlerini eyerine bırakıp o zamana kadar omzunda duran devetüyünden kazak kukuletasını indirip yüzünü gizledi ve atı rahvana kaldırdı. Kızağı geçtikten sonra atını yine yavaşlattıysa da kukuletasını çıkartmadı.

Bir süre yol alıp köye vardığında karşısına çıkan birine sordu:

«Hey kadınım, söyler misin Yakov Ostrovnov nerede oturuyor?»

«Yakov Lukich'i mi soruyorsun?»

«Evet.»

«İşte şu karşıda. Kavakların arasındaki damı kiremitli ev. Gördünüz mü?»

«Evet, görüyorum. Teşekkürler.»

Damı kiremitli büyük evin önünde yere atladı; ve hayvanı yedeğe alıp kapıdan avluya girdi ve kamçısının sapıyla usul usul pencereye vurarak seslendi:

«Yakov Lukich... Biraz dışarı gelir misiniz?»

Ev sahibi başı açık, paltosunu omuzlarına almış, kapıyı açıp geleni dikkatle süzerek basamakları indi. Kırlaşmış bıyıklarının altından gülümseyerek:

«Kimin nesisin sen?» diye sordu.

«Tanımadın mı beni Lukich? Bu gece beni misafir etmeni istiyorum. Atımı da sıcak bir yere götür. Nereye koyabilirsin?»

«Seni tanıyamadım, aziz yoldaş. Herhalde Bölge Şurasından değilsiniz, değil mi? Yoksa Tarım İşleri bürosundan mı geliyorsunuz?... Ama dur hele, bir şey var... Sesin bana hiç yabancı gelmedi.»

Ziyaretçinin sakalsız, bıyıksız yüzü bir gülümseme ile kırıştı. Kukuletasını arkaya iterken sordu:

«Potovtslev'i hatırlamadın mı?»

Yakov Lukich birden korkuyla çevresine bakındı. Sararmıştı. Fısıldadı:

«Sayın Efendimiz! Böyle nereden geliyorsunuz? Yüzbaşı!... Evet, hemen atınızla ilgilenirim. Ahıra çekerim... Kaç yıl geçti o zamandan beri...»

«Bağırma o kadar... Evet, çok zaman geçti... Ata örtecek bir şeyin var mı? Evde yabancı falan yok ya?»

Atla gelen adam dizginleri Lukich'e verdi. At yabancı bir elin yönetimine tenbelce boyun eğdi, kafasını uzatıp yorgun arka bacaklarını sürüklercesine, ahıra yönelen ev sahibini izledi. Nalları tahta döşeme üzerin-

de takırdıyordu. Başka bir atın kokusunu alıp kişneyince yabancı bir el burnuna yapıştı; ve becerikli parmaklar, örselenmiş dişetlerini ağzında madensel bir tat bırakan soğuk gemden dikkatle kurtardı. At minnetle yemliğe eğilip saman yemeğe koyuldu.

Ev sahibi:

«Kolanları gevşettim ama eyeri sırtından almadım. Teri birazcık kuruyuncaya kadar kalsın varsın, sonra alırım,» dedi.

Ve hemen soğuk bir battaniyeyi hayvanın sırtına örttü. Eyerin durumundan, kolanların gerginliğinden, üzengileri tutan kayışın gevşemiş olmasından, misafirinin o gün uzaklardan geldiğini ve at üzerinde epey yol aldığını kavramıştı.

«Arpa var mı, Yokov Lukich?»

«Biraz var. Hayvanı beslerim, su da veririm. Buyurun şimdi eve girelim. Doğrusu size artık nasıl hitabedeceğimi bilemiyorum. Eski alışkanlığı da sürdüremeyiz. Bir bakıma yakışık almaz.» Görülemeyeceğini bile bile karanlıkta gene de özür dilercesine gülümsedi.

«Adımı, baba adımı söyle... Unutmadın ya?» diye karşılık veren misafir ahırdan önde çıktı.

«Unutabilir miyim ki? Almanlara karşı birlikte savaştık. Öteki savaşta da birlikteydik... Sizi sık sık düşündüm, Alexander Anisimoviç. Novorossiisk'de ayrıldıktan sonra sizinle ilgili hiç bir haber almadım. Kazaklarla birlikte Türkiye'ye gitmiş olabileceğinizi düşündüm.»

Aşırı derecede ısınmış mutfağa girdiler. Misafir kukuletasını ve ak koyun postundan papağını çıkardı. Böylece kırı çok seyrek saçlarının örttüğü köşeli iri kafası görünmüştü. Kurt alnına benzeyen geniş alnının ve kaşlarının altında, derin çukurlarında pırıl pırıl pırıldayan açık mavi, küçük gözlerinin bir köşesinde bel-

li belirsiz bir gülümsemeyle çepeçevre odaya baktı. Bir sıranın üstünde oturan evsahibesi hanımla gelinin karşısında eğilip selâm verdi.

«Nasılsınız hanımlar?» diye hatır sordu.

«Allaha şükür, iyiyiz.» diye cevap veren yaşlıca kadın: «Evimize getirdiğin bu adam kimdir? Ona ne türlü muamele etmeliyiz?» diye sorarcasına kocasına gözlerini çevirdi.

Kocası kısa bir emir verdi:

«Yemeği hazırlayın!»

Sonra arkadaşını, sofraya oturtmak üzere misafir odalarına dâvet etti.

Domuz etiyle pişmiş lahana çorbasını içerken, kadınlar da yanlarında olduğu için, misafir, havadan sudan, iş arkadaşlarından söz ediyordu. Bu arada koca çenesi taş öğütürcesine güçlükle kımıldamaktaydı. Yavaş ve zahmetle çiğniyordu, yemliğine eğilmiş yorgun bir öküz gibi... Yemek bitince kalkıp tozlu kağıt çiçeklerin arasındaki ikonun önünde dua etti. Asker ya da polis ceketine benzeyen dar ve biçimsiz ceketinin üstünden yemek kırıntılarını fiskelerken:

«Yemek için teşekkür ederim, Yakov Lukich... Eh artık konuşabiliriz,» dedi.

Yakov Lukich'in karısı ve gelini efendiden aldıkları bir işaret üzerine aceleyle sofrayı toplayıp mutfağa çekildiler.

İKİNCİ BÖLÜM

Bölge Şurası Parti Sekreteri, gözleri iyi görmeyen ve hareketleri yavaş bir adamdı. Masasının başında oturuyor ve yan bir bakışla Davidov'u süzüyordu. Sonra gözlerinin altında torbacıklar belirinceye kadar suratını çatarak Davidov'un önüne koyduğu kağıtları okumaya koyuldu.

Pencerenin dışında rüzgâr telgraf tellerinde ıslık çalmaktaydı. Parmaklığa gelişigüzel bağlanmış bir atın sırtına tüneyen bir saksağan kurum sata sata gezinerek beceriksizce bir şeyler gagalıyordu. Rüzgâr kuyruğunun altından iterek havalandırdı kuşu ama, o yine kemikleri fırlamış, alabildiğine kayıtsız hayvanın sırtına konup yırtıcı keskin bakışlarını zaferle çevrede gezdirdi. Küme küme bulutlar Stanitsa'nın (*) üzerinden alçalarak hızla geçip gidiyordu. Arada bir de bulutların arasından sıyrılan güneşin, çaprazlama vuran ışığıyla gökyüzünün bir bölümü yaz günlerinde olduğu gibi masmavi pırıldıyordu. Ve o arada pencereden kıvrıla kıvrıla aktığı görülen Don nehri ve daha ötelerde orman ve

(*) Stanitsa - büyük Kazak köyü.

uzak tepeler, ufukta belirgin duran küçücük bir yeldeğirmeni doğaya duygulandırıcı bir yumuşaklık kazandırmaktaydı.

«Demek hastalık nedeniyle Rostov'da kaldınız? Pekâlâ, ya öteki yirmi beş bin kişilik gruptan (*) sekiz kişi buraya üç gün önce geldiler. Bir toplantı yaptık. Kolhoz temsilcileri onları karşıladı.» Sekreter düşünceli düşünceli dudağını emiyordu. «Şu anda çok sıkışık bir durumdayız. Yalnız yüzde 14,8 oranında bir kolekleştirme yapılabildi tüm yörede.» diye sözü yürüttü. «Bu kadarını da toprağı birlikte işletmekten yana olanlar sağlayabildi. Zengin toprak ağaları kulaklar, hükümete vermeleri gereken buğdayı henüz vermedi. Bize mutlaka adam gerekiyor! Kolhozlardan 43 işçi istedik; sizlerden ancak dokuz kişi alabildik.»

Şişkin gözkapaklarının altından Davidov'a çevirdiği arayıcı gözlerinde bu kez yeni bir şey vardı; sanki Davidov'un nemene bir insan olduğunu keşfetmeye karar vermişti.

«Demek siz sanayi işçisisiniz, yoldaş? Âlâ... Pulitov fabrikalarında ne kadar zaman çalıştın?... Buyur, bir sigara iç.»

Davidov sigara almak için elini uzatınca, Sekreterin bakışları Davidov'un bileğindeki mavi döğmeye takıldı. Sarkık dudaklarının kıyısıyla gülümsedi:

«Şan ve şeref... Demek deniz kuvvetlerindeydin?»

«Evet.»

«Döğmeyi görünce anladım. Çapa biçiminde yapılmış.»

(*) Yirmibeşbin endüstri işçisinin Moskova'dan, Leningrad, Kiew ve başka kentlere, 1929-1930 yıllarında Kolhozlar oluşturulmasına yardımcı olmaları için gönderildi.

«Evet. Gençtim o sıralar. Genç ve toy... Artık döğmeden kurtulmanın yolu yok.»

Davidov'un canı sıkılarak gömleğinin kolunu çekti. Düşünüyordu: «Üstüne vazife olmayan şeyleri hemen farkediyorsun ama,buğday stoku yapmak konusunda açıkgöz olamamışsın.»

Sekreter bir an duraladı sonra birden sağlıksız, şiş yüzündeki anlamsız gülümsemeyi yok etti.

«Sen bugün Bölge Şurasının yetkili bir kişisi olarak yörede kapsamlı bir kolekleştirme kampanyası açacaksın. Bölge Şurasının son buyruklarını okudun mu? Biliyor musun? Tamam öyleyse. İlk iş Gremyach Log köyü Şurasına gideceksin. Şimdi zaman yok. Sonra dinlenebilirsin. Hedef yüzde yüz oranında kolektifleşmedir. Orada küçük mü küçük bir işletme var ama, biz dev gibi Kolhozlar meydana getirmek zorundayız. Propaganda için bir birlik oluşturunca sana hemen yardımcı göndereceğiz. Ama o zamanadek kendin gitmiş olmalısın. Kulakların engelleme çabalarına karşı uyanık ol. Kur kolhozu. Tüm fakir ve orta halli çiftçi ailelerinin bu kolhozda toplanmalarını sağla. Sonra bahara ekilmek üzere ortak bir tohum deposu yaratırsın. Bütün bunları büyük bir dikkatle yapmalısın. Orta sınıf çiftçileri sakın gücendirme. Gremyachy'deki Parti Şurası üç komünistten oluşur. Grup Sekreteri ve Köy Şurası Başkanı, iyi insanlar, eski kızıl partizanlardır.» Yine dudaklarını çiğneyerek ekledi, «Koşulları inceleyip sen kendine göre bir sonuç çıkarabilirsin. Onlar politikacı değildir, yanlışlar yapabilirler. Eğer bir zorlukla karşılaşırsan gel bizi gör. Yazık ki henüz orada telefon yok. Bu çok zorlaştırıyor işi. Ha, bir şey daha diyeceğim, köydeki hücrenin sekreteri Kızıl Bayrak nişanı almıştır. Oldukça sert bir kişidir. Gerçe sık sık ziyaretine gelip gidenler de çetin ceviz gibidir.»

Konuşurken çantasının kilit yerine vuruyordu. Davidov'un kalkmaya davrandığını görünce, hemen:

«Bir dakika dur, dedi. Bir şey daha söyleyeceğim. Bize her gün atlı bir haberci ile rapor göndereceksin. Gençleri yola getirmek için biraz sıkıştır. Haydi şimdi git ve bizim Bölge Müdürünü gördükten sonra hemen harekete geç. Sana Bölge Şurasının atlarından vermelerini söyleceğim. İlk hedefin yüzde yüz kollektifleştirmek olmalıdır. Bu yüzde ile çalışmalarını değerlendireceğiz. On sekiz Sovyet köyünü hucaklayacak dev gibi bir kolhoz kuracağız. Bundan başka Kızıl Putilov işletmelerini de...»

Davidov sordu:

«Az önce Kulaklara karşı dikkatli davranmamı söyledin. Bunu nasıl yorumlayayım?»

Sekreter, tepeden gülümseyerek cevap verdi:

«Anlatayım öyleyse. Kulaklardan bazıları kendilerinden istenen buğdayı hemen gönderiyor. Kimi de göndermeyi inatla reddediyor. İşte bu iki numaralılarla uzlaşmak kolay. Ceza yasasının 107. maddesini uygularsın, olur biter. Ama birinci gruptakilerle durum biraz çapraşık. Örneğin sen, nasıl bir pazarlığa oturacaksın bunlarla?

Davidov bir an düşündü:

«Bir kat fazlasını isterim.»

«Olacak iş değil, arkadaş bu yol sökmez. Eğer dediğin gibi davranırsan bize olan inançlarını yitirirler. O zaman orta halli çiftçi ne der? Der ki: 'Al işte Sovyet Hükûmetini de, yaptıkları işe bak! Köylüleri diledikleri gibi oynatmak istiyorlar.' Lenin, bize köylülerin duygularını ciddiye almamızı öğretti. Sen de kalkmış 'bir kat fazlasını isterim' diyorsun. Yoldaş, işi pek hafiften almak olur bu.»

Davidov, kıpkırmızı kesildi:

«Hafiften almak mı? Yani Stalin yanlış yaptı mı demek istiyorsunuz?»

«Stalin'in bu konuyla ne ilgisi var ki?»

«Marksistler toplantısındaki konuşmasını okudum. Hani şu... Ne diyorsunuz ona?... Hani şu toprak sorunları ile ilgili çalışmalar yapan... Uz... uz...»

«Tarım uzmanı.»

«Evet, doğru.»

«Eee, ne buyurmuş Stalin?»

«Konuşmanın yayınlandığı Pravdayı okusana.»

İdareden bir memur Pravdayı getirdi. Davidov aceleyle yazıyı gözden geçiriyordu. Sekreter onun yüzünü inceleyerek gülümsedi.

«Hah, işte burada. Ne dersin buna? (biz kendi sınırladığımız kurallarımıza bağlı kalırken, kulakların varlıklarına el koymamız olanaksızdır.) Ve devam ediyor... İşte burada: 'Ama şimdi? Şimdi durum değişti. Şimdi kulaklara karşı kararlı bir şekilde harekete geçebiliriz. Dirençlerini kırıp sınıf olarak onları ortadan kaldırabiliriz.'... sınıf olarak anladın mı? Neden vermediler diye ikinci kez onlardan buğday istemeyecek mişiz? Onları neden ezmeyecek mişiz?»

Sekreter gülümsemekten vazgeçip ciddileşti:

«Demecin arkası şöyle geliyor, değil mi? Stalin, kulaklarla cebelleşmeyi kolhoza girecek fakir ve orta halli köylülere bırakıyor... Oku hele sonrasını da...»

«Vayyy...»

«Vayı mayı yok!» diye Sekreter terslendi. Öfkeden sesi titremişti:

«Ne öneriyorsun sen? Hiç ayırım filân yapmadan tüm kulaklara karşı idarî tedbir alınmasını, öyle değil mi? Hem bunun öyle bir bölgede yapılmasını istiyorsun ki, halkın ancak yüzde on dördü kolhozdan yana. Orta halli çiftçiler, kolhoza girmek konusuna ancak dü-

şünmeye başlamış. Bu gidişle sen okka altında kalırsın. İşte bize böylelerini gönderirler. Yani yörenin durumundan habersiz kişileri.»

Kendini toparlayıp daha sâkin bir sesle ekledi:

«Senin bu tür fikirlerin büyük işler açar başımıza.»

«Bunu bilmiyordum.»

«Üzme canını. Eğer böyle bir tedbir alınması gerekseydi, Bölge Şurası bize, doğrudan doğruya «Kulakları temizleyin» diye emir verirdi. Gerisi kolaydı. Hazır milis kuvvetleri var, hükûmetin tüm olanakları emrinde... Ama biz şimdiye kadar buğday saklayan kulakları ancak yasanın 107. maddesini temel alarak halk mahkemelerinde yargıladık.»

«Yani şimdi siz, ırgatlar, fakirler, orta halli köylüler kulakların mal ve mülküne elkonmasına karşılar, diyorsunuz. Yani, kulaklardan yanalar öyle mi? Biz onları kulakları karşı çıkarmadık mı?»

Sekreter, çantasının kilidini öfkeyle kapatıp kuru bir sesle:

«Liderlerimizin sözlerini siz kendiniz istediğiniz gibi yorumlayabilirsiniz, ama bölgenin sorumluluğu Bölge Şurasındadır. Kişi olarak benim sizi gönderdiğim yörede bizim yolumuzdan yürümeniz gerekli. Kendi icad ettiğiniz yoldan yürümeyin. Şimdi eğer bana izin verirsiniz. Sorunları sizinle tartışacak zamanım kalmadı. Yapacak başka işlerim var.»

Ayağa kalktı.

Davidov'un yüzüne yine kan çıktı ama, kendine hâkim olup dedi ki:

«Ben Partinin çizgisinden ayrılmayacağım, yoldaş. Size gelince, bir işçi olarak dobra dobra söylüyorum, tuttuğunuz yol yanlıştır, politik açıdan yanlıştır, doğrusu bu!»

«Ben kendi sorumluluğumu biliyorum. Yalnız, 'bir

işçi olarak dobra dobra söylüyorum' falan filân, bunlar modası geçmiş lâflar...»

Telefon çalınca hemen alıcıya uzandı. Odada bir takım insanlar toplanmaya başlamıştı. Davidov Şuranın Başkanı ile görüşmeye gitti. Toplantı yapılan binadan çıkarken: «Adam sağ bacağına fazla abanıyor, doğrusu bu!» diye düşünüyordu. «Stalin'in tarımcılarla ilgili söylediklerini bir kez daha okumalı. Herhalde ben yanılmıyorum. Hayır oğlum, sen bunu bana yutturamazsın. Sizin bu hoşgörülü tutumunuz sonucu kulaklar şımarıyor. Bana Bölge Şurasında senin zeki bir adam olduğunu söylemişlerdi. Gelgelelim, kulaklar buğdayın gerektiği kadarını teslim etmemişler. Onları sıkıştırmak başka şey, salgın hastalıkmış gibi köklerini kazımak başka şey... Sen kitleleri neden yönetemiyorsun?» Kafasının içinde hep Sekreterle tartışıyordu. Her zaman olduğu gibi en inandırıcı kanıt en son aklına geldi. Bölge Şurasında, tartışma heyecanı içindeyken ilk aklına gelen itirazı ortaya atıvermişti. Bundan böyle daha serinkanlı olmalı. Yürürken yarı donmuş su birikintilerine basıp kalkıyor, pazar yerinde de ayakları tezeklere takılıyordu.

«Yazık ki tartışma pek çabuk bitti, yoksa ben seni köşeye bir sıkıştırırdım ki...» Bu sözleri yüksek sesle söyleyivermişti. Yanından geçen bir kadının yüzündeki alaycı gülümsemeyi farkedince canı sıkıldı.

*
**

Bavulunu almak üzere «Kazaklar ve Köylüler Lokali»ne uğrayan Davidov, eşyasının iki kat çamaşır, çoraplar ve bir kat elbiseden ibaret olduğu aklına gelince gülümsedi. Bunların dışında âletleri vardı yalnız: Bir tornavida, ege, pense, pergel, İngiliz anahtarı ve Leningrad'dan aldığı başka ufak tefek şeyler. Bunlara da

pek işinin düşeceğini sanmıyordu. «Gerçi bir traktörü onarmak için gerekli ama, görünürde tek traktör bile yok. Öyle anlaşılıyor ki, ben burada yalnız bir bölge temsilcisi olarak oradan oraya dolaşacağım. Pekâlâ... Aldığım araçları kolhozda bir demirciye hediye ederim, olur biter.» diye kararını verdikten sonra bavulunu kızağa fırlattı.

Bölge Şurasının alaca bulaca renklerle boyanmış süslü beylik kızağını, besili atlar peşine takmış sürüklüyordu. Stanitsa'dan ayrılır ayrılmaz Davidov iliklerine kadar donmağa başlamıştı. Paltosunun koyun postundan yıpranmış yakasını kaldırıp yüzünü gizledi ve kasketini gözlerine kadar indirdi ama nafile. Yakasının aralıklarından ve kol ağızlarından işleyen rüzgâr, çiseleyen rutubet onu titretiyordu. Hele ayakları, şehirden getirdiği eski ince ayakkaplarının içinde iyice donmuştu.

Stanitsa'dan Gremyachy Log'a kadar sıra sıra ıssız tepeleri izleyerek uzanan yol yirmisekiz kilometreydi. Tepelerin üzerindeki karlar, ezilmiş tezek yığınlarıyla karıştığı için kahverengimsi bir görünüm almıştı. Gözün erişebildiği yerlere kadar tüm topraklar hiç bir iz taşımayan çiğnenmemiş karla örtülü. Yol kıyısındaki böğürtlenlerin, devedikenlerinin tepesi, hüzün verici bir görünümle, kar yığınlarının altında eğilmiş, kamburlaşmış. Ancak rüzgârla süprülen kayalık çukurların yamaçlarında, karların yerleşemediği bölgelerde, toprak göz göz çevreye bakıyor. Sel çukurlarının dipleri, dik ve derin kayalıkların bitim yerleri sımsıkı karlarla tıkabasa dolu.

Davidov ayaklarını ısıtabilmek kaygısıyla, kızağın arkasına tutunarak uzun bir süre koştu. Sonra yeniden atladı kızağa ve bir iyice yerleşip uyuklamaya koyuldu. Kızağın demirleri karları gıcırdatarak eziyor, atların

nalları ise karlarda hışır hışır. Tekerlekleri bağlayan şaft çıngırdamaktaydı. Davidov arada bir kar birikmiş gözkapaklarını aralıyor, yola fırlayıveren ekin kargalarının uçuşlarını görüyor, güneş vuran kanatlarının mavi şimşekler gibi çakışını seyrediyor. Sonra yine uyuşukluğa kendini bırakıyor, gözkapakları iniyordu.

Birden kalbini kıskaç gibi sıkan soğuğun etkisiyle uyandı. Gözlerini açınca, nemlenmiş kirpiklerinin gökkuşağı renkleri arasından soğuk güneşi, sessizliğe gömülü bozkırın akıp gidişini ve ufukta kurşunlaşmış gökyüzünü ve ötelerde bir ak tepenin üstündeki tüyleri kıldan altınlar gibi parıldayan tilkiyi gördü. Tilki tarla faresi avı peşindeydi. Arka ayakları üzerinde şöyle bir dönüp kıvrıldı ve havaya doğru sıçradı. Ön pençeleri üzerine yere indiğinde karları eşelemeye koyuldu. Karlar gümüş tozlarını andırarak çevresinde savruluyor, kuyruğu kızıl bir alev dili gibi karların üzerinde sürünüyordu.

Güneş batmadan önce Gremyachy Log'a vardı. Köy Şurasının geniş avlusunda iki katlı bir kızak duruyordu. Sundurmada yedi sekiz kazak toplanmış sigaralarını tellendiriyorlar. Terleri sırtlarında bir tabaka halinde donmuş olan atlar sundurmaya varınca durdular.

«Selâm, vatandaşlar!... Ahırlar ne yanda?»

Kazakların en yaşlısı, tavşan derisinden kalpağına elini götürerek hepsinin yerine cevap verdi:

«Hoş geldin, arkadaş... Ahır az ötede. Şu damı sazla örtülü yer.»

Davidov kızaktan inerken sürücüye:

«Sen götürüver oraya,» dedi.

Tıknaz ve sağlam yapılıydı. Eldiveniyle yanaklarını uğuşturarak kızağı izledi. Kazaklar da ahırın yolunu

tutmuşlardı. Şaşkındılar. Memur olduğu kuşku götürmeyen ve «G»leri çatlatarak konuşan bu adam, neden kızağın peşinden gider de doğruca Köy Şurasına gitmez...

Tezek buharı ahırın kapısından ılık bulutlar gibi dışarı yayılıyordu. Kızağı kullanan adam atları dizginledi. Davidov işe yatkın elleriyle koşumları çözmeğe koyulmuştu. Kazaklar bakıştı. Ak koyun derisinden kadın üstlüğü giymiş ihtiyar bir adam kurnazca gülümsedi. Bıyıklarındaki buzları silkerek:

«Dikkatli ol, arkadaş, bir çifte atabilir,» dedi.

Atın kuyruğunun altından geçen kayışı gevşeterek Davidov ihtiyara dönüp gülümseyince morarmış dudaklarının arasından bir dişinin eksik olduğu görüldü.

«Benim işim makineli tüfekleydi, babalık. Atla ilk kez uğraşmıyorum.»

Karga gibi kara ve kara sakalları burun deliklerine kadar uzanmış bir adam:

«Ama bir dişin yok. Sakın bir atın marifeti olmasın?» dedi.

Kazaklar içten gelerek dostça güldüler. Davidov atın başlığını ustaca çıkarırken şakayla cevap verdi:

«Hayır, yıllar önce yok oldu o diş. Sarhoşken hani... İnanın o diş olmadan daha rahatım. Kızlar ısırırım diye korkmuyor. Haksız mıyım, dedi?»

Bu yanıt onaylandı. İhtiyar başını sözde umutsuzlukla sallayarak:

«Benim ısırma günlerim çoktan geçti, evlât. Dişlerim yıllardır aşağı sarktı,» dedi.

Kara sakallı kazak, bembeyaz dişlerini göstererek

genç bir damızlık aygır gibi kişnercesine gülerken, sanki kahkahasıyla kazak cepkeninin üzerine sardığı kırmızı kuşağı sarkacakmış gibi sımsıkı tutuyordu.

Davidov kazaklara sigara verdi. Bir de kendisi yakıp Köy Şurasına doğru yollandı.

«Gir içeri, Başkan oradadır. Bizim partinin sekreteri de içerdedir.» diye ihtiyar adam, Davidov'un yanında telâşla yürüyordu.

Sigaralarından bir kaç nefes çeken öteki kazaklar da onları izledi. Bu yeni gelen adam çok hoşlarına gitmişti. Bölge Merkezinden gelen çoğu insana benzemiyordu. Kızağından atlar atlamaz çantasına sımsıkı yapışarak orada bulunanları ıska geçip doğruca Köy Şurasına yollanmamış; koşumları çıkarmakta sürücüye yardım etmiş ve atlara alışık bir insan olduğunu böylece ortaya koymuştu. Bu tutum aynı zamanda kazakları şaşırtmıştı da.

«Atlarla uğraşmak ağırına gitmiyor mu, yoldaş? Kuşkusuz sizin gibi bir memurun işi değil bu... Sürücü ne güne duruyor?» diye kara sakallı kazak, merakını dizginleyemeyerek sordu.

İhtiyar adamcağızsa açıktan açığa itiraf etti:

«Tuhafımıza gitti de bu iş.»

Davidov'un yanıtlamasına vakit bırakmadan sarı bıyıklı genç kazak, Davidov'un madenlerle uğraşmaktan derin çizgileri kararmış ellerini, örselenmiş tırnaklarını göstererek düşkırıklığına uğramışcasına:

«Şaşılacak nesi var bunun? Baksanıza demirciymiş,» dedi.

Davidov genç adamın sözlerini düzeltti:

«Hayır, ben tesviyeciyim... E, sizler Köy Şurasına neden gidiyorsunuz?»

İhtiyar adam, girişteki merdivenin ilk basamağında durarak hepsinin yerine konuştu:

«İlgilendik de... Yani buraya neden geldiğinizi merak ettik de. Eğer yine şu buğday stoklarıyla ilgili bir sorunsa...»

«Hayır. Ben kolhoz sorunu için geldim.» dedi Davidov.

İhtiyar adam bozulduğunu uzun bir ıslıkla ortaya vurdu. Sonra herkesten önce sırtını dönüp uzaklaştı.

*
* *

Alçak tavanlı oda, ıslak koyun postu, kül, rutubet ve küf karışımı bir havayla kokuşmuştu. Uzun boylu, dik omuzlu bir adam, Davidov'un karşısında ve masanın başında ayakta duruyordu. Lambanın fitilini düzeltmekteydi. Gömleğinin önüne bir Kızıl Bayrak nişanı iliştirmişti. Davidov, bu adamın Gremyachy Log Parti Grubunun sekreteri olduğunu anladı.

«Ben Bölge Şurasının temsilcisi olarak geldim. Siz de herhalde Grup Sekreterisiniz, arkadaş,» dedi.

«Evet, Grup Sekreteriyim. Adım Makar Nagulnov. Buyurun oturun, yoldaş. Şura Başkanı nerdeyse gelir.»

Ve, yumruğuyla duvara vurduktan sonra Davidov'a yaklaştı. Göğsü geniş, bacakları tipik süvari bacağı, içeri doğru çarpıktı. Katran karası gözbebekleri olağanüstü iri ela gözleriyle, kanat gibi açılmış kapkara kaşları birbirine bitişikmiş gibi yakındı. Kuş gagasına benzeyen küçükce burnunun delikleri yabanca oyuk ve gözleri öyle hafiften buğulu olmasaydı, bir ölçüde yakışıklı bir erkek sayılabilirdi.

Bitişik odadan içeriye iri yarı bir kazak girdi. Başındaki keçi derisinden gri kalpağı arkaya doğru itmiş-

ti. Sırtına asker kumaşından bir ceket giymiş, iki yanı çizgili kazak pantolonun paçalarını beyaz yün çoraplarının konçlarına tıkmıştı.

«İşte Şuramızın Başkanı Andrei Razmyotnov.»

Başkan, sarı kırpık bıyıklarını gülümseyerek biçimlendirdi ve vakur bir tavırla Davidov'a elini uzattı:

«Kimsiniz siz? Bölge Şura temsilcisi mi? Anladım... Evrakınız nerede? Sen gördün m ü Makar Nagulnov? Sanırım Kolhoz sorunu için geldiniz?»

Berrak mavi gözlerini kırpıştırarak bir çocuk içtenliğiyle Davidov'u süzüyordu. Güneş yanığı traşlı yüzüne alnından doğru mavi bir yara izi uzanıyordu. Sabırsızca yanıt beklediği belliydi.

Davidov, masanın başına oturup ülkenin her yanında Partinin, kolhozlar için kampanya açmak sorunuyla karşı karşıya bulunduğunu anlattı ve ertesi gün fakir köylüler ve aktif parti üyeleriyle bir toplantı yapılmasını önerdi. Makar Nagulnov ise Gremyachy'in durumunu anlatarak yöresel tarım çalışmalarında işçilerin güç birliği yapmasından söz etti.

Andrei Razmyotnov aynı dikkatle onu da dinliyor, arada bir şuraya buraya bir cümle ekliyor ve elini esmer kırmızı yanaklarından hiç çekmiyordu.

Nagulnov gittikçe heyecanının arttığı belli olarak konuşmaktaydı:

«Burada 'Toprağı Birlikte İşlemek' diye adlandırdığımız sözüm ona bir işletme var. Şimdi size fikrimi söyleyeyim, işçi yoldaş, bu durum kollekleştirme hareketiyle dörtbaşı mamur bir alay ve Sovyet hükûmeti için de bir zarar kaynağıdır. Bu toplulukta fakirin de en fakiri onsekiz aile vardır. Sonuç ne? Hiç kuşkusuz alay etmek... Bu on sekiz aile bütün varlığını kendi aralarında ortaya koydu diyelim, ola ola dört atları bir çift öküzleri var. Doyurulması gerekli boğaz ise yüz yedi

adet. Nasıl doyacak bu yüzyedi kişi de varlıklarını sürdürecek? Bunlara elbette makine ve sapana koşulacak hayvan almaları için uzun vadeli krediler veriliyor; gelgelelim çok uzun süre borçlarını ödemek olanağını bulamayacaklardır. Nedenini de anlatayım: Eğer bir traktörleri olsa durum değişir. Ama onlara kimse traktör vermez. Sapanla tarla sürerek kısa zamanda zengin olmazsınız. Dahası var. Bunlar aynı zamanda çok yanlış bir politika güdüyorlar ki, bana kalsa çoktan hepsini tozduman ederdim. Bunlar hasta bir buzağı gibi Sovyet hükûmetinin altına girip yapışmışlar memelerine, durmadan emiyorlar, emiyorlar ama asla da büyümüyorlar, gelişmiyorlar. Bazıları kendi kendilerine şöyle düşünüyor: 'Çalışmışız, çalışmamışız bize nasıl olsa para veriyorlar. Borcumuzu ödemesek de ne çıkar? Neyimiz var ki alacaklar?' İşte böyle düşündüklerinden disiplin de kalmadı. Sözüme mim koyun, bu topluluk yarın darına duman olacak. Herkesi kolhozda toplamak ha? Olağanüstü bir anlayış bu! Gel keyfim gel bir yaşam! Ama kazaklar inatçı kişilerdir, önce inatlarını kırmak gerekecek.

Davidov karşısındaki iki adamı gözden geçirerek:

«Sizler bu tarım işletmesine üye oldunuz mu?» diye sordu.

«Hayır. Ben 1920 yılında bir komüne girmiştim. Sonradan komün, herkesin kendine bir şey yontmak istemesi sonucu dağıldı gitti. Ben de neyim var neyim yoksa hepsinden vazgeçtim. Öylesine kinlenmiştim ki, bundan ötürü öküzlerimi ve tüm takım taklavatımı komşu komüne verdim. O hâlâ çalışıyor. İşte böylece ne karımın varlığı var, ne benim. Razmyotnov böyle bir işe kalkışamazdı, çünkü kendisi bekârdır. Hayatta yalnız bir ihtiyar anası var. Eğer işletmeye girmiş olsaydı söylentilerin sonu gelmezdi. 'İhtiyar kadını bize yükledi

çingene gibi, kendisi de tarlada çalışmıyor, derlerdi. Çok ince elenip sık dokunacak sorunlar bunlar. Bizim grubun üçüncü üyesi şu anda seyahate çıktı. Tek kolu vardır. Öteki kolunu harman makinesine kaptırdı. Bu durumda işletmeye girmeye çekiniyor. Bir boğaz da kendisi bindirecek, öyle ya...»

Razmyotnov onayladı:

«Evet, işletme böylece kötü durumda» dedi. Başkanı Losev beş para etmeyen bir yönetici. Aklına eseni yapıyor. İtiraf etmeli ki onu seçmekle büyük bir yanlış yaptık. Onu bu işe sokmayacaktık.»

Kulak ailelerinin yazılı olduğu listeyi göz gezdirirken Davidov: «Neden?» diye sordu.

Razmyotnov gülümsedi: «Çünkü kafadan sakattır. Yaşayış tarzı gösteriyor. Adam tüccar olacakmış. Bir şeyi satmak ya da trampa etmek hastalığı var. Canına okudu işletmenin. Yedi ceddi belli bir boğa satın aldı; derken gitti onu bir motosikletle değiş tokuş etti. Üyelere açmış niyetini ama bize hiç bir şey söylemedi, fikrimizi sormadı. Bir de ne görelim, istasyonda... Motosikletle dönmüş. Durumu öğrendiğimizde neye uğradığımızı şaşırdık. İyi getirdi motosikleti Stanitra'dan ama kimse nasıl kullanılacağını bilmiyor. Kaldı ki motosiklet bizim ne işimize yarar? Olacak şey değil gerçi. Ama yine gülmekten kendimizi alamadık. Derken, kasabalardan birine götürdüler. Orada işten anlayanlar incelemiş bir iyice motosikleti: 'Bu döküntü için en uygun yer çöplüktür,' demişler. Bazı parçaları eksikmiş, ancak bir fabrikaya ısmarlanıp yaptırılabilirmiş. Tarım İşletmesine müdür yapılacak adam Yakov Lukich gibi aklı başında biri olmalıydı. Gerçekten aklıbaşında! Krasnodar'dan yeni ürün bir buğday gönderdi ki, her rüzgâra dayanıklı. Karı her zaman tarlasında uzun süre korumanın yolunu öğrenmiş. En iyi ürünü o alıyor. En iyi

cins sığırları o yetiştiriyor. Vergi istemek için kapısına vardığımızda azıcık homurdanıyorsa da, iyi çiftçi. Takdirname de aldı.

«Sürüdeki yaban kaza benziyor. Ötekilerden hep uzak duruyor, sokulmuyor hiç kimseye. O kendi kanatlarıyla uçmak istiyor.» Nagulnov kuşkulu, başını salladı.

Razmyotnov inançla: «Yok hayır. O bizlerden biri değil!» dedi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yakov Lukich'in eski komutanı yüzbaşı Polovtsev'-in misafir kaldığı gece iki erkek uzun uzun konuşmuşlardı. Köyde Yakov'u çok akıllı, tedbirli ve tilki kadar kurnaz bir insan olarak görüyorlardı, ama gelgelelim, kendini, köyleri bir yangın gibi saran savaşın dışmda tutamamış ve olayların burgaçma çekilmişti.

O gece Yakov Lukich tehlikeli, kaygan bir yola adımını atmıştı.

Yemekten sonra, tütün kesesini avuçlayıp sandığının üzerine oturarak yün çoraplar içindeki sıpsıcak ayağını altına aldı ve yıllar yılı yüreğinde biriken acıları dile getirdi:

«Burada anlatılacak ne kaldı ki, Polovtsev? Hayatta ne zevk kaldı, ne neşe. Kazaklar çiftliklerinde çalışarak birazcık mal mülk ediniyorlar, biraz zenginleşiyorlardı. Yirmialtı, yirmiyedilerde vergiler az çok dayanılacak ölçüdeydi. Ama şimdi yine bizleri kemirmeğe başladı. Kolhoz konusunda şurada burada bir şeyler duydun mu?

Misafir kısaca yanıtladı: «Duydum.» Sonra parmak-

larının arasındaki sigara kağıdını özenle yalayarak ev sahibine baktı.

«Demek ki bu acıklı haber her yana yayılmış, öyle mi? Pekâlâ! Ben size kendimden söz edeceğim. 1920 yılındada ordu geri çekilirken ben evime dönmüştüm. İki çift atımı ve neyim var neyim yoksa her şeyimi Karadeniz kıyısında bırakmıştım. Döndüğümde evim tamtakırdı. O zamandanberi gece gündüz durmadan çalışmaktayım. İlk ürünümü aldığımda tüm buğdayıma el koydular. O zamandanberi uğradığım haksızlıkların sayısını şaşırdım. Çok acı çektim. Bir bir hepsini sayabilirim. Seni yanıltıp neyin var neyin yoksa hepsini alır, eline bir makbuz tutuştururlar ki unutmayasın.»

Yerinden kalktı. Kırpık bıyıklarının altından gülümseyerek aynanın ardından bir tomar kağıt çıkarttı:

«İşte makbuzlar. İşte 1921 yılında teslim ettiklerimin makbuzları. Buğday, tereyağ, hayvan derisi, yün, kümes hayvanları... Tüm bunları götürüp işletmeye verdim. İşte tarımsal vergilerin makbuzları, çoğu da sigorta senetleri. Bacadan tüten dumanın bile, ahırımda bulundurduğum canlı hayvanların bile parasını ödedim. Kısa zaman sonra bu kağıtlar ancak çuvala sığacak. O oranda çoğalacak. Bu arada herhalde ben de yaşadım, yüzbaşım. Ben kendim de yaşadım. Çevremde olanları da besledim. Çoğu zaman sırtımın derisini bile aldılar ama, yerine yenisi geldi. İlk önce çift öküzüm vardı. Yetiştiklerinde birinden et olarak yararlansınlar diye hükûmete teslim ettim. Karımın dikiş makinesini sattım da verdiğim öküzlerin yerine yenilerini aldım. Bir süre sonra 1925'de ineklerimden bir çift daha üredi. Böylece çifte koşulacak iki öküzüm ve iki ineğim oldu. Yine de oy verme hakkımdan beni yoksun bırakmadılar. Ve beni orta sınıf köylülerin düzeyinde saydılar.

«Atlarınız var mı?» diye sordu eski Yüzbaşı.

«Biraz sabırlı olun, size atlarımdan da söz edeceğim. Komşularımın birinden cins bir tay aldım. Bir Don kısrağının yavrusuydu. Köyde bir tek o kalmıştı. Geliştikçe güzelleşti tay. Ordunun işine gelmezdi, çünkü boyu ölçüyü tutmuyordu. Ama öyle canlı ve kıvrak bir hayvandı ki... Bölge panayırında bana ödül kazandırdı. Ve cins olduğunu belirten belge verdiler. Bu kez tarım uzmanlarının önerilerini dinledim. Toprağıma hasta bir kadına bakar gibi özenle bakıyordum. Olabildiği kadar toprağı koruyor, tohumlarıma da ayrıca özen gösteriyordum. İlk baharda alacağım ekinleri, nadastan sonra sonbaharda dikiyordum. Kısacası uzman bir çiftçi olup çıkmıştım. Bundan ötürü de Bölge Tarım İşletmesinden belge aldım. İşte burada, bakın!»

Misafir, Yakov'un parmağıyla gösterdiği yere baktı. İkonlarla Voroshilov'un bir fotoğrafı arasında tahta çerçevesi içinde mühürlü belge duvarda asılıydı.

«Evet, bana bu belgeyi verdiler. Tarım uzmanı, Rostov'daki yüksek makamlara göstermek üzere benim buğdayımdan örnek aldı, götürdü.»

Yakov Lukich, gururla konuşmasını sürdürüyordu:

«İlk yıllarda yalnız beş hektar dolayında bir yer ekiyordum. Sonraları biraz daha toparlanınca gerçek bir hamle yapıp ondört, yirmi, sonunda da yirmibeş hektarlık bir toprağı ekmeye başladım. Karım da, oğlum da bana yardım ediyordu. İşlerin kızıştığı mevsimde ancak iki kez bir işçi tutmam gerekti. O evrelerde Sovyet Hükümetinin bizlere mesajı şöyleydi: 'Ekebildiğiniz oranda ekin.» Ben de öyle yaptım. Ve şimdi, inanın bana, yemin ederim ki korkuyorum. Şu yirmibeş hektarlık tarlayı ekiyorum diye beni kulak olarak damgalayacaklar. Bizim müdür kızıl partizan yoldaş Razmyotnov, biz ona öyle hitabederiz. Tanrı cezasını versin, aklımı çelen

o oldu. 'Ekebildiğinin en fazlasını ek Yakov Lukich.' der durur. 'Sovyet hükûmetine yardım et, buğdaya son derece gereksinme var' diye zorlarken o, ben kuşkuya düşmeye başladım. Ve şimdi bana öyle geliyor ki, bu ekebildiğim oranda ekmek benim canıma ot tıkayacak. Tanrı yardımcım olsun!»

«Buradaki halk kolhoza katılmak istiyor mu?» diye sobaya yakın bir yerdeki kerevetin yanında ayakta duran misafir sordu. Kafası kocaman, omuzlari genişti.

«Kolhoza mı dediniz? Henüz bize baskı yapmıyorlar, ama yarın fakir köylülerle bir toplantı olacak. Bu akşam grup vakti ev ev dolaşıp haber verdiler. Bizim burada başta bulunanlar, yani Köy Şurasının adamları Noelden beri dillerine dolamıştı: 'Kolhoza katılın, katılın„ katılın!' Ama halk konunun üstünde hiç durmadan reddetti. Kimse yazdırmadı. Hangi insan kendine düşmanlık eder ki? Anlaşıldığına göre yarın bir kez daha deneyecekler. Bu akşam bölgeden bir işçi ya da öyle biri, buraya bizleri Kolhoza katılmamız için zorlamaya gelmiş, diyorlar. Ellerin nasır bağlayıncaya ve sırtın kamburlaşıncaya kadar çalış, didin, şimdi gelsinler neyin varsa, neyin yoksa tümünü ortak ambara... Büyük baş hayvanlarını, tohumlarını, kümes hayvanlarını, sanırım evini bile, ortak bırakmanı istesinler senden. Öyle görünüyor ki, karını da başkalarıyla paylaş, diyecekler. Sen çek kapını git! Siz düşünün hele Yüzbaşı Polovtsev, ben kolhoza bir çift öküz getirdim, (öteki çift öküzlerimi satınayı başardım). Kısrağı tayı ile birlikte verdim. Tüm avadanlığımı, tohumlarımı verdim. Ve başkaları yalnızca bitli pantolonu verecek. Ve bunlar benim verdiklerimle aynı kefeye konacak. Sonra kârın bölüşmesine başlanacak. Sizce bu bana haksızlık olmaz mı? Belki o adam ömür boyu soba başında oturup bir gün rahat bir hayata erişeceğini düşünerek dalga geçmiştir. Ama o

arada ben, ben çalışmışım. Neyse konuşmanın ne yararı var?»

Yakov, çalışmaktan hırpalanmış elini boğazına götürdü:

«Buraya kadar» diye işaret etti. «Eh, yetti artık» diye ekledi. «Şimdi siz ne iş yapıyorsunuz? Memur musunuz? Yoksa ticaretle mi uğraşıyorsunuz?» diye sordu misafire.

Yüzbaşı Yakov'a yaklaştı. Aralıksız bir iskemleye oturup sigara sarmaya başladı. Bakışları tütün kesesine dalmıştı. Yakov ise onun yıpranmış gömleğinin yakasına bakıyordu. Yaka tam gırtlak kemiğinin altından sıktığı için, kalın ve boz renkli boynunun şişmiş damarları görünüyordu.

«Sen benim suvari taburunda görev yapıyordun, Yakov, hatırlamıyor musun? Yekaterinodar'da... Sanırım geri çekildiğimiz sırada, kazaklarla bir konuşma yapmıştım, Sovyet yönetimiyle ilgili bir konuşma. O zaman onları uyarmıştım, aklına geldi mi? 'Büyük bir yanlış yapıyorsunuz, çocuklar' demiştim komünistler sizi ezeceklerdir. Sizi büküp koç boynuzuna çevireceklerdir. Yanlışınızı görmeğe başladığınız zamansa iş işten geçmiş olacaktır' demiştim.»

Bir an sustu. Soluk mavi gözlerinin toplu iğne başı kadar küçük bebekleri kısıldı. Anlamlı gülümsedi:

«Haklı değil miymişim? Ben ötekilerle Novorossiisk'den ayrılmadım. Bize ihanet edilmişti. Denikin ve müttefikleri, bizi yüzüstü bırakmışlardı. Kızıl Ordu'ya katıldım. Bir suvari bölüğüne komuta ediyordum. Derken Polonya sınırında, bir komisyon kurdular. Paravana komisyon. Amaç eski subayları elemekti. Bu komisyon beni görevden aldı, tutuklattı; ve bir İhtilâl Mahkemesinin karşısına çıkarttı. Bana ya bir kurşun sıkacaklar, ya da beni, toplama kampına göndereceklerdi. Kesindi

bu... biliyor musun nedenini? Rezil biri, bir orospu çocuğu, hem de aynı Stanitsa'dan. Ajanın biri... beni ihbar etmiş. Sözde ben Podtyolkov'un (*) idamında rol oynamışım. Beni mahkemeye götürürlerken kaçtım. Başka bir ad altında uzun süre gizlendim. Sonra, 1923'-de benim kazak Stanitsama döndüm. Vaktiyle Kızıl suvari birliği komutanı olduğuma ilişkin evrakı saklamayı başarmıştım. Kısacası o arada karşıma iyi niyetli insanlar çıktı ve yaşamayı sürdürebildim. İlk önce beni Don Çeka'sının karşısında hesap vermeye zorladılar ama, o sırada yakayı kurtarabildim. Derken, öğretmen oldum. Son zamanlara kadar öğretmenlik yapıyordum. Ama şimdi... şimdi durum başka. Bir iş için Ust-Khoperskaya'ya gitmekteyim. Buralara gelmişken seni de ziyaret etmeyi düşündüm. Eski bir arkadaşın olarak.»

«Demek öğretmensiniz ha? Okumuş insandınız zaten... Söyler misiniz bana şimdi neler olacak? Bu kollektif çiftlik sorunu bizi nerelere götürecek?»

«Komünizme, kardeşim. Gerçek komünizme. Karl Marx'ı okudum. Ünlü Komünist Parti Manifestosunu biliyor musun? Biliyor musun bu kollektif çiftlik ideali nerede son bulur? Önce kolhoz, sonra komün... Mülkiyetin tam anlamıyla ortadan kalkması. Yalnız senin öküzlerini almakla kalmayacaklar, hükûmet tarafından okutulmak üzere çocuklarını da senden alacaklar. Her şey herkesin ortak malı sayılacak: Zevceler, çocuklar, bardaklar, kaşıklar. Sen bir tabak hindi, erişteli hindi suyu mu istiyorsun, seni şıra ile besleyecekler. Sen bir köle olacaksın, toprağa bağlı bir köle.»

«Peki ama ya ben öyle olmasını istemezsem?»

(*) Devrimci Kazak lideri ve Don bölgesindeki Sovyet ordusunun komutanı 1919'da yakalanıp Beyaz Muhafızlarca öldürülmüştür.

«Sormazlar ki sana.»

«Ne demek istiyorsun yani?»

«Ne diyorsam onu.»

«Şeytanca bir kurnazlık bu.»

«Gerçekten öyle. Şimdi söyle bakalım bana, biz böyle yaşamayı sürdürebilir miyiz?»

«Hayır, sürdüremeyiz.»

«Madem ki sürdüremeyiz, harekete geçmeliyiz, savaşmalıyız.»

«Neler diyorsun sen, yüzbaşım! Bir kez savaşmayı denedik. Olanaksız. Düşünemiyorum bile bunu.»

«Hele düşünmeyi dene bakalım.»

Yakov'a biraz daha yaklaşmıştı. Sıkıca kapalı mutfak kapısına doğru baktı ve birden sarardı. Fısıldarcasına konuştu:

«Seninle açık konuşacağım, sana güveniyorum. Bizim köyde kazaklar ayaklanmaya hazırlanıyor. Bunu rastgele bir girişim sanma. Moskova ile ilişki halindeyiz. Şu anda Kızılordu'da hizmet vermekte olan generallerle... Fabrikalarda, imalathanelerde çalışan mühendislerle, dahası da yabancı ülkelerle... Evet! Eğer biz kendi aramızda bir örgüt kurar da şimdi ayaklanırsak, baharda yabancı devletlerin de yardımıyla, Don kurtulmuş bir bölge olacaktır... Sen kendi toprağını, kendi tohumunla yalnız kendin için ekebileceksin... Dur hele, diyeceğini sonra dersin. Bizim bölgede bizden yana çok insan var. İş hepsini bir araya getirmekte. İşte ben bu nedenle Ust-Khoperskaya'ya gidiyorum. Bize katılacak mısın? Şimdiden bizim örgütte eski orduda hizmet görmüş üçyüz kadar kazak var. Dubrovsky'de, Voiskovoi'de, Tubyanskoi'de ve Maly Olkhovatsky'de... Öteki köylerde de komando gruplarımız hazır. Burada Gremyachy'de de böyle bir grup kurmamız gerekli. Artık de bakalım diyeceğini.»

«Halk kolhozlar konusunda da, buğdaydan pay vermek için de homurdanıp duruyor.»

«Bir dakika! Biz başkalarından değil, senden söz istiyoruz. Ben, sana soruyorum... E, yanıtla bakalım.»

«İnsan böyle bir konuda birden nasıl karar verebilir? Bu, kafanı hemen baltanın altına yatırıvermektir.»

«Düşün o zaman. Emir geldiğinde, tüm köylerde aynı zamanda ayaklanacağız. Bölge merkezine hemen el koyup milis kuvvetleriyle komünistleri daha evlerindeyken toparlayacağız. Ondan sonra da olaylar kendi akışını izler.»

«Biz bütün bunları ne ile yapacağız?»

«Bir yolunu buluruz. Sende eski günlerden kalma silâh yok mu?»

«Bilmem. Bir yerlerde kalmış olabilir. Bir Avusturya tüfeği, eğer aklımda doğru kaldıysa.»

«İş bizim başlamamızda. Sonra bir haftaya kalmaz yabancı gemiler topu tüfeğiyle dayanır. Hattâ uçaklarımız bile olacak. E, ne dersin?»

«Düşünmem için bana zaman ver, yüzbaşım! Zorlamayın beni...»

Yüzbaşı hâlâ sapsarıydı. Sedire yaslanarak boğuk bir sesle konuştu:

«Biz senden kolhoza girmeni istemiyoruz, hiç kimseyi zorlamıyoruz. Sana kalmış bir karar. Sen yalnız dilini tut Yakov Lukich. Senin için altı adet hazırda var ve yedinci...»

Cebindeki silâhın şarjörü ile oynadığı duyuldu.

«Ağzım sıkıdır, meraklanma. Sizinkisi tehlikeli bir girişim. Böyle bir olaya katılmak düşüncesinin bile bana korku verdiğini de gizlemeyeceğim. Gelgelelim, bugünkü koşullarda da yaşam böylece sürüp gidemez.» Bir an durakladıktan sonra yine sözü yürüttü:

«Eğer zenginlerin peşine bu kadar düşmeselerdi, ben

bu yeteneklerimle şimdi köyün en başta gelen adamı olurdum. Eğer özgürlük olsaydı, belki bir otomobile bile sahip olurdum.» Yine durakladıktan sonra: «Ama tek başına bunlara karşı ne yapabilirsin ki?... Boynunu kırarlar adamın.»

Misafir, üzgün bir tavırla onun sözünü kesti: «Neden tek başına olasın ki?»

«Canım sözün gelişi, öyle diyiverdim işte. Peki ama ya ötekiler? Başkaları bu işi nasıl karşılayacak? Bizi destekleyecekler mi?»

«İnsanlar koyun sürüsü gibidir, gütmek gerekir... Eee, de bakalım kararını verdin mi?»

«Önce söylediğim gibi, Yüzbaşı Polovtsev...»

«Ben emin olmak isterim, kararını verdin mi?»

«Geriye dönüş olmadığına göre çaresiz karar vermeliyim. Ama bana düşünme payı bırakın. Bu konuda size yarın kesin cevabımı veririm.»

«Senden ayrıca güvenilir kişiler de bulmanı isteyeceğim. Sovyet yönetimine karşı kinlenmiş olanları ara bul bakalım.» Şimdi emir vermeğe başlamıştı.

«İçinde bulunduğumuz hayat koşullarına göre hemen herkes kinlenmiş.»

«Oğlun ne durumda?»

«Et tırnaktan ayrılır mı ki? Ben nereye gidersem o da gelir.»

«Nasıl bir delikanlı? Güvenilebilir mi?»

Yakov Lukich, gösterişsiz bir gururla:

«İyi bir kazaktır,» dedi.

Büyük odadaki sobanın yanında misafire bir yatak yapıldı. Yüzbaşı çizmelerini çıkarttı ama, soyunmadı. Yatağa devrilip de yanağı tüy kokulu, serin yastığa değer değmez uyuyakaldı.

Daha şafak sökmeden Yakov Lukich, evin bir yanındaki küçük odada uyuyan seksen yaşındaki anasını

uyandırmıştı. Eski komutanının hangi amaçla buraya geldiğini kısaca anlattı. İhtiyar kadın, damarları çıkmış romatizmalı bacaklarını yataktan sarkıtarak bir elini pörsümüş kulağının ardına siper etmiş, oğlunu dinliyordu.

Yakov Lukich, diz çöktü onun önünde: «Bana dua eder misin, anacığım?» dedi.

«Var git, oğlum. Zalimlerin hakkından gel. Seni Tanrı kutsayacaktır. Kiliseleri kapatıyorlar. Papazlar kapı dışarı edildi. Karşı dur onlara, oğlum.»

Yakov Lukich, sabahleyin misafirini uyandırdı:

«Kararımı verdim. Emirlerinizi bekliyorum,» dedi.

Yüzbaşı, iç cebinden bir kağıt çıkarttı:

«Oku da imzala şunu!»

Tanrı bizimle beraberdir. Ulu Don ordusunun kazaklarından olan ben, Don Kurtuluş Ordusu Birliğine üye oluyorum. Bana verilen emirlere kayıtsız şartsız uyarak aşağıya imzasını koyan ben komünist Bolşeviklere ve Hristiyan dininin amansız düşmanlarına ve Rus halkını ezenlere karşı kanımın son damlasına kadar döğüşmeye and içiyorum. Komutanlarımın ve âmirlerimin emirlerine harfi harfine uyacağıma, tüm varımı yoğumu Ortodoks Hristiyan anavatanıma feda edeceğime söz veriyorum.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Gremyach Log'daki partililerle fakir köylülerden otuziki erkek ve kadın soluksuz dinliyorlardı Davidov'u. Gerçi Davidov usta bir konuşmacı değildi ama, o söze başlar başlamaz yetenekli bir hikâye anlatıcının hikâyesini dinler gibi dikkat kesildiler.

«Yoldaşlar, ben Leningrad'da Kızıl Putilov atölyelerinde çalışan bir işçiyim. Ben buraya Partimiz ve işçi sınıfı adına bütün hepimizin kanını emen toprak ağalarının kökünü kurutmak ve kolektif çiftliklerinizi kurmakta sizlere yardım etmek üzere gönderildim. Uzun konuşmayacağım. Hayvanlarınız, araçlarınızla Kolhozda hep bir araya toplanıp devletleştirilecek topraklarda hep bir arada çalışmalısınız. Neden Kolhoz'da bir araya gelecekmişsiniz? Çünkü, anlatayım size, şimdi bulunduğunuz koşullarda yaşamınızı sürdüremezsiniz. Buğday elde etmek konusundaki zorluklar, kulakların ekini toprakta çürümeye bırakmalarından ileri geliyor. Buğdaylarına elkoymak için onlarla savaşmak zorundayız. Siz kendi buğdaylarınızı gönül rızasıyla teslim ediyorsunuz ama, kendinize yetecek kadarı elinizde kalmıyor. Orta halli ve fakir çiftçilerin buğdayı Sovyetler

Birliğini doyurmaz. Çok daha fazla buğday ekilmesi gerekiyor ama, fazlasını almak için de karasapanla ekmek yeterli olmuyor. Yılda bir kez hasatla iş yürümemekte. Yürümesi için traktör gerekli, doğrusu bu! Bu Don bölgesinde karasapanla sonbaharda kaç dönüm toprak işlenebilir, bilmiyorum.

«Sabahtan akşamadek çalışırsanız, ancak oniki hektar dolayında bir araziyi işleyebilirsiniz.

«Oniki hektar mı? Diyelim ki toprak serttir, o zaman ne olacak.»

Keskin bir kadın sesi duyuldu:

«Ne konuşuyorsunuz siz! Toprağı sürmek için üç ya da dört çift öküz gerekir. Nereden bulacağız bu hayvanları? Kimimizin kaburgaları çıkmış bir çift öküzü var, ama çoğumuzun sapana koştuğu öküze benzemeyen zavallı yaratıklardır. Zenginlerin durumu farklı, onların işi tıkırında.»

Kalın ve kısık bir ses araya girdi: «Şimdi konuşulmakta olan o sorun değil. Sen elinin hamuruyla erkek işine karışma bakalım.»

Kadın terslendi: «Eğer bildiğin bir şey varsa, sen karına öğret, bana değil!»

«Bir traktörle ne yapılabilir?»

Davidov, seslerin durulmasını bekledikten sonra yanıtladı: «Bir traktörle, bizim Putilov'da yaptığımız traktörle, eğer şöförün deneyimli ise, iki vardiya çalıştırabiliyorsan, oniki hektarlık bir arazi bir günde işlenebilir.»

Kalabalık iç geçirdi.

Biri şaşkınlığını: «Vay vay!» diye ortaya vurdu.

«İşte bunu beğendim. Keşke atla bu kadar yer sürülebilseydi.» diye kıskançlık duygusuyla iç geçirip ıslık çalarak cümlesini bitirdi.

Davidov, heyecanla kurumuş dudaklarına elinin

tersini gezdirerek: «Bizim fabrikada sizler için traktör yapmaktayız. Fakir ya da orta halli bir köylü tek başına traktör alamaz, parası yoktur almaya yetecek kadar. Bundan ötürü bir traktör almak için, insanın ırgatlarla, fakir ve orta halli köylülerle birleşmesi gereklidir. Bildiğiniz gibi traktör denen makine de az bir toprak parçasını sürmekte işe yaramaz. Traktörün sürebilmesi için geniş toprak olmalı. Küçük işletmeler bakımından pek yararlı değildir. Süt almak için teke sağılır mı?»

Arkalardan bir ses gürledi: «Kendilerine bile yararı olmaz...»

Davidov araya girilmesine aldırmayarak konuşmasını sürdürdü: «O halde biz ne yapmalıyız? Parti sizin bir traktöre sahip olabilmenizi ve böylece yoksulluktan kurtulabilmenizi sağlamak amacıyla, bir Kolhoz'da toplanınanızı plânlamıştır. Yoldaş Lenin ölmeden önce ne demişti? Canını dişine takmış çalışan köylülerin yoksulluktan kurtulmak için tek yolları Kolhoz'lardır, aksi halde felâh bulamazlar. Kan emici Kulaklar, kurutuncaya kadar onlarm kanını emecektir, demişti. Size gösterilen yolda kararlı yürümelisiniz. İşçilerle Kolhoz'lu köylüler birleşerek Kulakların ve halk düşmanlarının hakkından gelecektir. Size gerçeği söylüyorum. Şimdi işletme konusundan söz edeceğim. Sizin işletme de çok küçük boyutta olduğundan durum kötüye gitmiştir. Bu yoldan hiç bir yere varılmaz, sonu çıkmazdır. İşte bu küçük işletmeyi Kolhoz'a dönüştürmek gerekir. Bir belkemiği oluşsun ki, onun çevresinde orta halli köylüler gelişsin...»

«Hele durun biraz... Benim de söyleyeceğim var,» diye sarı saçlı, çilli ve şaşı bakışlı Ushakov ayağa kalktı. Bir zamanlar o da işletmenin üyesiydi.

«Konuşmadan önce söz iste!» diye Davidov ile Razm-

yotnov arasında masa başına oturan Nagulnov tersledi onu.

Ushakov:

«Ben söz istemeden diyeceğimi diyeceğim,» diye şaşı gözlerini devirerek yanıt verdi. Sanki bir gözüyle masa başındakilere, öteki gözüyle de alancıkta toplanmış olanlara bakıyordu. «İşletmemizin neden zarar edip Sovyet Hükûmetine yük olduğunu sorabilir miyim? Nedenmiş yani, size soruyorum? Bizler neden kredi fonunun otlakçısı olduk böyle? Herhalde işletmenin sevgili Başkanı Arkashka Bargainer'in becerisizlikliği...»

Arka sıralardan horoz öter gibi bir ses duyuldu:

Ve Bargeiner çevresindekileri dirsekliyerek kalabalıkta meydancıya doğru kendine yol açtı.

Ushakov sararmıştı. Şaşı gözleri burnunun kemiğine doğru kaymış. Razmyotnov'un kemikli yumruğuyla masaya vurmasına aldırmayarak bağırdı:

«Kanıtlayacağım bunu,» diye Arkashka'ya döndü. «Boşuna uğraşma. Kendini aklayamamayacaksın! Bizim işletme fakirleşti, yok olmaya yüz tuttuysa eğer, az insan oluşumuzdan ötürü değildir, senin takasçılığın yüzünden bu hale geldi. Bir de bana 'yardakçı' diyorsun! Bunu sana pahalıya ödeteceğim. Sen bizlere sormadan boğamızı motosikletle takas etmedin mi? Ettin! Bizim yumurtlama şampiyonu tavuklarımızı da bilmem neylerle değiştirmek fikrini aklımıza kim soktu...»

Arkashka daha da yaklaşırken bağırdı: «Yine yalan söylüyorsun!» diye kendini savunmaya çabaladı.

Jushakov: «Sen değil miydin bizim üç buzağımızla bir ineğimizi makineli tüfek taşıyıcı aracıyla değiştirmek için bizi kandıran. Sen bir tüccarsın!... Tüccardan başka bir şey değilsin!» diye keyfinden uçarak söylendi.

Nagulnov kızdı ve kırmızı yüzünün kasları gerildi:

«Kendinize gelin. Döğüş horozları gibi karşılıklı kabarmaktan vazgeçin!»

Arkashka, masaya yaklaşmak için çabalarken:

«Bırakın ben de konuşayım!» dedi.

Sarı sakallarını çekiştirerek konuşmaya hazırlanıyordu ki, Davidov onu kenara itti:

«Bekleyin de önce sözlerimi bitireyim. Rica ederim, artık konuşmamı kesmeyin, arkadaşlar. Bizi ancak Kolhoz...»

«Bize propaganda yapmana gerek yok. Biz zaten canla başla Kolhoz'a katılmaya hazırız.» diye kapının pek yakınında oturan Kızıl Partizan Pavel Lubishkin bağırdı.

«Eğer beraber olursak altından kalkamayacağımız iş yoktur.» diye bir başka ses yükseldi.

«Herkesin ama, işler de doğru dürüst yürütülmeli.»

Bağrışmalara son veren Lubishkin oldu. İskemlesinden kalkıp kocaman kara papağını çıkardı. İri gövdesi kapının çerçevesini kaplıyordu:

«Sen bize neden Sovyet iktidarını övmeye çabalıyorsun, kaçık arkadaş? Bizler... bizler... Savaş sırasında onu bu aşamaya bizler getirdik. Omuzlarımızın desteğiyle onu devrilmekten kurtardık. Bizler Kolhoz'un ne olduğunu biliyoruz. Kolhoz'a katılacağız. Yalnız bize makineler gerek.» Nasırlı avucunu açmıştı, gösterdi. «Traktörün iyi bir araç olduğundan kimsenin kuşkusu yok. Ama siz işçiler, yeteri kadar traktör yapamadığınız için size karşı gelmek zorunda kalıyoruz. Bizim dört elle sarılabileceğimiz hiç bir şeyimiz yok. Kolhoz'a katılma da şu demektir yani: Bir elinle tarlada öküzlerini sür, öbür elinle gözyaşlarını sil. Kolhoz sorunu başlamadan önce, biz buğday üreticilerine yardım edilmesi, böylece yeni bir hayata başlayabilmemiz için Kalinin'e mektupla başvurmayı tasarlıyorduk. Neden ilk yıllar

eski rejimin devamı gibi oldu? Yani: Öde de vergini dilediğini yap! Rus Komünist Partisi ne içindir? İktidarın bizde olduğunu biliyorum ama, ne işe yarıyor? Zâhir yine eskiye dönelim: Sür yoldaş karasapanı sür... Ama toprak sürmek olanağına sahip olamayan ne yapsın? Kilise kapısında dilensin mi? Ya da cebi dolu tüccarları soymak için pusuda yatıp beklesin mi? Zenginlere kendi toprağını kiraya verme ve ırgat kiralama izni verilmiş. Devrimin emrettiği bunlar mıydı? Göz boyamak yani... Şimdi bizler: Peki, neden döğüştük? diye sorduğumuzda, barut kokusu bile nedir bilmeyen bir memurlar kadrosu, bizimle alay ediyorlar ve onların ardından da her tür beyaz reziller para üzerine para koyup, zenginleşiyorlar. Yok artık yetti, bizi kerempeteye getirmeye çalışmayın. Bizim güzel sözlere karnımız tok artık. Bize ya kredi ile ya da buğday karşılığında makine vereceksiniz. At koşacağımız sapan istemiyoruz. Gerçek makine istiyoruz. Bize şu sözünü ettiğiniz traktörlerden verin. Şimdi ben burada bunu almak için bekliyorum.»

Sırada oturan insanların dizleri üzerinden aşıp masaya yaklaşınca, gömleğini kaldırdı, çenesinin altına sıkıştırıp esmer karnında ve kaburgalarındaki o korkunç yara izlerini gösterdi:

«Ben Harbiyelilerden bu hediyeleri neden aldım?»

«Seni utanmaz herif, oldu olacak bari donunu da çıkart,» diye Ushakov'un yanmda oturan Anisya adındaki dul bir kadın kızmış bağırdı.

Ushakov öfkeyle şaşı gözlerini kadına çevirdi: «Çıkarmasını ister miydin?»

«Sen kes sesini Anisia! Ben bir işçiye yara yerlerimi göstermekten utanmam. Bırak görsün varsın. Eğer biz bu yaşamı böylece sürdürüp gideceksek, nasıl olsa bu güzelim yerlerimi örtmek için giyecek hiç bir şeyim

kalmayacak. Aslını ararsan, poturumun da sade adı potur. Gündüzleri bile bir genç kızı korkudan bayıltmadan yanından geçemem bu halimle.»

Arkadan kahkahalar ve hep bir ağızdan konuşmalar duyuldu. Ama Lubishkin, sert bakışlarını kalabalığın üzerinde şöyle bir dolaştırınca, ortaya çöküveren sessizlikte lamba fitilinin çıtırsmı işitilir oldu.

«Anlaşılan ben Harbiyelilerle, şimdi zenginler daha iyi bir hayat sürsün diye döğüşmüşüm. Bütün nimetleri onlar yesin, ben yine soğanla ekmek yiyeyim öyle mi? Öyle mi işçi kardeşim? Bana işaret edip durma Makar, yılda bir kez konuştuğuma göre dilediğimi söylerim.»

Davidov kafasını salladı: «Aldırma, de diyeceğini sen!»

«Aldırmıyorum. Bu yıl yedi hektar kadar buğday ektim. Üç çocuğum var. Sakat bir kız kardeşim de var. Karım hasta. Buna karşın yine de devlete borcum olan buğdayı vermedim mi, Razmyotnov?»

«Verdin... Ama bu kadar gürültü yapmana gerek yok.»

«Yok istediğim kadar gürültü koparırım! Şu toprak ağası Frol'a gelince... O rezil herif...»

Nagulnov masaya vurdu: «Hey, küfür etme!»

«Frol denen herif teslim etti mi payına düşeni etmedi mi?»

«Mahkemede hüküm giydi ve buğday alındı.» diye yanıtladı, Razmyatnov. Lubishkin'i pek keyiflenerek dinlediği gözlerinin ışıldamasından anlaşılıyordu.

Davidov'un aklına Bölge Sekreteri gelmişti. «Şimdi burada olmalıydın tenbel herif,» diye düşündü.

«İşte böylece bu yıl yine saygın bir vatandaş olup çıktı. Baharda da bizlerden ırgat tutmaya gelecektir,» diye Lubishkin kara kasketini çıkarıp Davidov'un ayaklarına doğru yere attı: «Evet, bana neden Kolhoz'dan

söz ediyorsun? Kulakların hakkından gelin hele bir kez, biz o zaman Kolhoz'a katılırız. Makinelerini, öküzlerini, yetkilerini bize verin, eşit koşullarda olalım! Toprak ağalığının ortadan kaldırılması konusunda ağız dolusu konuşuluyor ama, yine de onlar her yıl biraz daha palazlanıyorlar. Dulavrat otu gibi gelişip güneşimizi de karartacaklar.»

Ushakov araya girdi:

«Sen bize Frol'un malikânesini bağışla da Arkashka bir uçakla takas ediversin.»

Kahkahalar duyuldu.

«Yapar mı yapar!»

«Tanık olun, bu bana hakarettir!»

«Susun! Duyamıyoruz.»

«Uğursuzlar, kısamaz mısınız sesinizi?»

«Oradakiler, susun hele!»

Davidov patırtıya son veremiyordu. Sözü yine de yürüttü:

«Partimizin de politikası budur! Neden açık kapıyı yumrukluyorsunuz? Kulaklar bir sınıf olarak silinecektir. Mallarını mülklerini Kolhoz'lara devredeceğiz, doğrusu bu! Kızıl Partizan kalpağını masanın altında fırlatmana gerek yok. Onu yine başına giyeceksin. Bundan böyle toprak kiralamak, iş gücü kiralamak türünden şeyler olmayacak. Şimdiyedek Kulaklara hoşgörülü davrandık. Çünkü bizim topraklarımızı işletiyorlardı. Kolhoz'lardan daha çok tahıl veriyorlardı. Ama artık iş değişti. Stalin yoldaş hesabın blançosunu çıkarttı da, artık, 'toprak ağalarını topraklarınızdan sürün!' diyor. 'Mülklerinizi Kolhoz'lara verin,' diyor. Makineler için durmadan gürültü koparıyorsunuz. Kolhoz'ları kalkındırmak için beş milyon ruble veriyorlar. Buna ne dersiniz? işitmemiş miydiniz bunu? O halde sizi telâşa düşüren nedir? Önce Kolhoz'ları kurmak zorundasınız.

Makineleri almak için sonra harekete geçersiniz. Ama sizler önce yuları alıp sonra ona uyacak atı arıyorsunuz. Gülünecek nesi var bunun. Olay budur!»

«Lubishkin, şimdi kafana dank etti mi?»

«Ha ha ha ha...»

«Biz canla başla istiyoruz Kolhoz'ları.»

«Yuları ortaya atıp benzetmesi hoştu!»

«Eğer dilersen bu geceden tezi yok, işe koyuluruz.»

«Önce adlarınızı yazdırın bakalım.»

«Kulakları ezmek için bizlerden yararlan!»

«Hele bir Kolhoz'lara girecek olanlar ellerini kaldırsın!» diye Nagulnov öneride bulundu. Havaya kaldırılan eller sayıldığında otuz üç çıktı, ama biri heyecanı arasında iki elini birden kaldırmıştı. Sıcaktan ve havasızlıktan bunalan Davidov paltosunu ve ceketini çıkarmak zorunda kaldı. Gülümseyerek heyecanın yatışmasını bekliyordu.

«Siz de gerçekten politika anlayışı var ama, yalnız Kolhoz'a girmekle her şeyin hallolacağını ummuyorsunuzdur değil mi? Hayır bu kadarı yeterli sayılmaz. Siz fakir insanlar Sovyet Devletinin ana direğisiniz. Her şey sizin ellerinizde. Hem Kolhoz'lara katılacaksınız, hem de ne istediğini pek bilmeyen orta halli çiftçileri peşinizden sürükleyeceksiniz.»

«Nasıl zorlayacak mışız kendi katılmak istemiyorsa? Öküz mü ki o geçir boyunduruğu da tak peşine götür.» diye Arkashka sordu.

«Önce inandıracaksınız. Eğer etkilemek istediklerinizi etkileyemezseniz siz bir dâvâ adamı sayılır mısınız? Önce sen toplantıda olumlu oy kullan, sonra orta halli çiftçi komşunu, seninle birlikte oy kullanmasının gerekli olduğuna inandırmaya çalış. Şimdi Kulaklar konusunu ele alacağız. Onları Kuzey Kafkasya

bölgesinden sürmek kararı mı vereceğiz, neye karar vereceğiz?»

«Anlaştık!»

«Kökünden temizleyelim hepsini.»

«Sizin yerinizde olsam köklerini kuruturdum,» diye yanıtladıktan sonra Davidov Razmyotnov'a döndü:

«Kulakların listesini okuyun!» dedi. «Hemen şimdi toplantıdakilerin onaylamasını sağlayacağız.»

Razmyotnov dosya zarfından bir kağıt çıkarıp Davidov'a uzattı.

«Arkadaşlar Froy Damaskov, proleteryanın vereceği cezayı haketmiş midir dersiniz?»

Ellerden bir orman kalktı havaya. Sayınca bu elleri Davidov birinin onaylamadığını anladı. Terle ıslanmış kaşlarını kaldırıp sordu:

«Siz aynı fikirde değil misiniz?»

«Ben çekimser kalmak istiyorum,» diye sessiz ve silik bir kazak kısaca yanıtladı.

Davidov üsteledi: «Neden çekimser kalmak istiyorsunuz?»

«Çünkü benim komşumdur. Onun çok iyiliğini gördüm. Bundan ötürü ona karşı elimi kaldıramam.»

«Hemen şimdi toplantıyı terkedin!» diye Nagulnov sert bir sesle söylenerek onu kışlamak istercesine yerinde doğruldu.

«Hayır, yapmayın, Nagulnov yoldaş!» diye Davidov onun bu hareketini kesin bir sesle önledi. «Siz de gitmeyin vatandaş! Önce fikrinizi açıklayın. Froy Damaskov sizce Kulak mı, değil mi?»

«Ben anlamıyorum bunları. Ben cahil bir adamım. Ben toplantının dışında kalmak istiyorum.»

«Şimdi size ne iyilikler yaptığını lütfen açıklayınız.»

«Ta başındanberi bana yardım etti. Öküzlerini

ödünç verdi. Yani her türlü şeyi... Ama ben, ben hükûmete karşı değilim. Hükûmetten yanayım.»

«Sizin kendisine dayanak olmanızı istedi mi? Size para ya da tahıl gibi rüşvet verdi mi? İtiraf edebilirsiniz... Korkmayın!» diye Razmyotnov araya girdi: «Sana ne vadettiğini anlat bize.»

Adamdan ve kendi uluorta sorusundan utanıp beceriksizce gülümsedi.

«Belki hiç bir vaadde bulunmadı. Siz nereden biliyorsunuz?»

«Yalan söylüyorsun Timofei, sen satılmış bir adamsın. Bu demektir ki, sen kendin Kulakları sömürüyorsun!» diye sıralardan bir ses duyuldu.

«Ne derseniz deyin bana, orası sizin bileceğiniz iş.»

Sanki adamın gırtlağına hançer dayar gibi Davidov sordu:

«Siz Sovyet hükûmetinden yana mısınız, yoksa Kulaklardan yana mı? Fakir insanları da lekelemeyin arkadaş, nereden yana olduğunuzu toplantıda açıkça söyleyin.»

Lubishkin kızarak birden patladı: «Neden bu adamla vaktinizi ziyan ediyorsunuz? Onu bir şişe votka, birazcık paçavra, bu türlü şeylerle satın alabilirsiniz. Seni görmek midemi bulandırıyor, Timofei.»

Sonunda oylamaya katılmamış olan Timofei zoraki bir alçak gönüllülükle:

«Hükûmetten yanayım. Beni neden sorguya çekiyorsunuz? Cahilliğim yüzünden yolumu şaşırmışım, yanlış işler yapıyorum.»

İkinci oylamada belli bir isteksizlikle elini kaldırdı.

Davidov önündeki not defterine adamla ilgili izlenimlerini yazdı: «Timofei Borshchov, sınıf düşmanlarının etkisi altındadır. Onu işlemek gerekir.»

Toplantıda dört Kulak ailesinin daha mallarına el konulması karar altına alındı.

Davidov, yüksek sesle adları okurken:

«Tit Borodin... Kimler ondan yana?» diye sordu.

Gergin bir sessizlik çöktü toplantıya. Razmyotnov ve Nagulnov birbirlerine baktılar. Lubishkin, kasketiyle ıslak alnını sildi. Davidov «Neden susuyorsunuz? Sorun nedir anlatın!» diye sırada oturanlara baktı ama, hiç kimsenin gözleriyle karşılaşmayınca Nagulnov'a döndü.

Nagulnov, duraksayarak konuşmaya başladı:

«Anlatayım da sana... Borodin Titok... Biz ona aramızda «Tit» deriz, 1918 de bizimle birlikte gönüllü olarak Kızıl Muhafız'lara yazılmıştı. Fakir bir ailedendir. İyi döğüştü. Yaralandı ve dikkati çekti. İhtilâlde gösterdiği yararlılıklardan ötürü onu gümüş bir saatle mükâfatlandırdılar. Anlayabiliyor musun arkadaş, bizi ta yürekten kendisine nasıl bağladığını? Ama geri dönünce de aç kurt gibi toprağa saldırdı. Tüm uyarımıza karşın para babası olmaya koyuldu. Gece gündüz demeden çalışıyordu. Saçı sakalı birbirine karışmış. Çadır bezinden yapılma tek pantolonu bacaklarında, soluk almadan çalıştı. Derken üç çift öküz aldı. Ağır kaldırmaktan fıtık olmuştu. Bütün bunlar yetmedi, ona! Başladı ırgat tutmaya. Sırasında iki, üç ırgat tutuyordu. Derken bir yeldeğirmeni satın aldı. Sonra yağ çıkarmak için beş beygir gücünde buharlı bir makine edindi. Büyükbaş hayvan ticaretine girişmişti. Gelgelelim yemiyor, içmiyor, işçilerini de açlıktan gebertiyordu. Yirmi saat çalıştırıyordu adamlarını. Atlara ve öteki hayvanlarına bakmak üzere geceleri beş kez kalkıyordu. Biz de kaç kez köyde, Parti Grubunun ve Sovyetlerin karşısına çıkartıp yüzüne vurduk yaptıklarını, utandırmak istedik: 'Vazgeç bu işlerden, Tit, bizim Sovyet İdaresine zıt gitme!

Sen kendin beyazlara karşı döğüşürken az mı çektin?' dedik.»

Nagulnov, iç geçirdi ve kollarını açtı:

«İnsanın içine şeytan girdi miydi elden ne gelir ki? Edindiği malların onu yiyip bitireceğini görüyorduk. Yeniden çağırdık onu, savaşlarımızı ve birlikte çektiklerimizi anımsattık. Eğer Dünya İhtilâlini bekleyecek yerde burjuva kesilir de yolumuza dikilirse, onu ayaklarımızın altma alıp çiğneyeceğimizi söyleyerek gözdağı verdik.»

Davidov, sabırsızlıkla: «Uzatma!» dedi.

Nagulnov'un sesi titredi ve biraz sâkinleşti: «Böyle şeyleri kısa kesemeyiz. Acısı canımıza işlemiştir... Neyse, Titok bize şöyle yanıt verdi: 'Ben Sovyet Hükûmetinin emirlerini yerine getiriyorum. Ekili topraklarımı genişletiyorum. İşçi tutmam ise yasaldır. Çünkü karım hasta. Hiç bir şeyim yoktu benim, şimdi her şeyim var. Ben bugüne erişmek için savaştım. Kaldı ki, Sovyet İktidarı sizlere dayanmıyor ki. Ben kendi ellerimle çabalıyor, Hükûmete yiyeceği lokmayı veriyordum. Sizlere gelince, sizler sadece kalem efendilerisiniz. Sizleri umursamıyorum.' Ona savaşlarımızdan, vaktiyle karşılaştığımız zorluklardan söz ettikçe, bazan gözlerinde bir damla yaş beliriyordu ama akmasına meydan vermiyordu. Başını çeviriyor, yüreğini katılaştırıyordu. 'Geçmiş, geçmiştir' diyordu. Biz, onu vatandaş olarak oy verme hakkından yoksun braktık. Türlü kurnazlıklar yapmaya kalkıştı. Her yolu denedi. Bölge makamlarına, Moskova'ya yazdı çizdi. Anladığıma göre Merkez'deki örgütlerin başmda eski devrimcilerden bazı kişiler bulunyordu ki, bir kez ihanete kalkışan bir adamın düşman kesildiğini ve ona acımamak gerektiğini kavradılar.»

«Biraz daha kısa anlatamaz mısın?»

«Zaten anlatacaklarım bitiyor... Ondan sonra me-

deni haklarını vermediler. Şu anda da tutumu değişmiş değildir. Yalnız işçilerini savdı.»

«O halde şimdi sorun nedir?» diye Davidov, Nagulnov'un yüzünü dikkatle araştırarak sordu. Nagulnov, güneşle ağarmış kısacık kirpiklerini kısıp yanıtladı soruyu:

«İşte bundan ötürü toplantıda herkes susuyor. Ben, size şimdi bir Kulak olan bu adamın, Tit Borodin'in vaktiyle ne parlak günler yaşadığını anlatmaya çalışıyordum.»

Davidov, dudaklarını kıstı, yüzü de kızarmıştı: «Ama yine de neden anlattınız bu acıklı hikâyesini? Bir zamanlar partizanmış. Bu, onun için onurlu bir dönemdir. Şimdi ise Kulak olmuş çıkmış. Yani bizim düşmanımız. Bundan ötürü ezilmesi gerekir... Tartışılacak ne var bunda?

«Ben, ona acıdığımdan anlatmadım bunları... Durup dururken beni eleştirme yoldaş!»

Davidov, gözlerini sırada oturanlarda gezdirirken: «Borodin'in mallarına el konmasından yana olanlar kimlerdir?» diye sordu.

Eller isteksizlikle kaktı havaya, birer birer. Ama hepsi kalktı.

Toplantıdan sonra Nagulnov, Davidov'u gece yatısına evine dâvet etti.

«Yarın size oturabileceğiniz bir yer buluruz.» dedi.

Köy Şurasının toplantı odasından karanlık geçite girdiler ve yol bulmaya çabalayarak açık havaya çıktılar. Ayakları altında karları hışırdatarak yanyana yürüyorlardı. Nagulnov dizleri hizasına gelen kürk ceketinin önünü açarak yavaş bir sesle konuşmaya başladı:

«Artık daha rahat soluk alabilirim, sayın işçi yoldaşım. Bundan böyle bütün çiftlikleri birleştirip Kolhoz

haline getireceğimizi öğrendim. Çocukluğumdanberi malcılığa karşı bir nefretim vardır. Tüm kötülüklerin kökünde bu yatar. Marx ve Engels, bu bilgin yoldaşlar haklıydılar. Sovyet yönetiminde bile halk, yalak başında birikmiş domuzlar gibi itişip kakışarak birbirrine giriyor. Nedeni de şu lânetli mal derdi. Ya eski dönemlerde ihtilâlden önce nasıldı durum? Düşünmesi bile insana dehşet veriyor. Benim babam hali vakti yerinde bir kazaktı. Dört çift öküzü ve beş atı vardı. Çok geniş bir araziyi ekiyorduk. Altmış, yetmiş belki de yüz hektarlık bir yer. Kalabalık bir aileydik. Kim varsa herkes çalışırdı. Her şeyi kendimiz yapardık. Düşünün hele, üç erkek kardeş ve üçünün karısı... Beni böyle mal mülk düşmanı yapan belli bir olayı hatırlarım. Bir gün komşunun dişi domuzu bizim mutfağın yanındaki bahçeye girip ekili bir kaç sıra patatesi yoketmiş. Annem görünce olayı kazanda kaynayan sudan koca bir maşrapa doldurdu ve 'koğala şunu oğlum, Makar,' dedi. 'Ben bahçe kapısının yanında bekleyeceğim.' Ben o sıralarda ancak onikisinde vardım. Çaresiz, domuzu dışarı sürdüm. Annem koştu ona doğru ve maşrapa dolusu kaynar suyu hayvanın üstüne boşalttı. Kıllarından buhar çıktığını gördüm. Sonra öldü domuz. Komşumuz kinlendi bize. Aradan bir haftalık bir zaman geçmişti. Bozkırda yirmi tınaz ekinimiz yandı. Babam bu işi kimin yaptığını biliyordu. O kadar kızdı ki mahkemeye başvurdu. Artık iki aile arasında yaman bir düşmanlık vardı. Birbirlerinin yüzüne bakmaya bile dayanamıyorlardı. Bir kaç kadeh bir şey içmeye görsünler, hemen döğüş başlar. Aşağı yukarı beş yıl böyle geçti. Derken araya ölüm girdi. Komşunun oğlu cinayete kurban gitmiş, Büyük Perhiz başlayacağı sıralarda harman yerinde ölü bulunmuştu. Biri göğsüne saplamıştı yabayı. Ben şuradan buradan edindiğim izlenimlerle bu işi kardeşlerim-

den birinin yaptığı kanısına vardım. Soruşturma açıldı ama katiller bulunamadı. Resmî makamlar bir sarhoşluk kavgasında öldürüldüğünü bildirdi. O olaydan sonra ben, babamı bırakıp işçi oldum. Derken savaştaydım. Bazan baraj ateşinin altında serilip yatarsınız. Yer yer toprak havalanır ve kara duman basar çevreyi. Kendi kendinize düşünürsünüz: 'Kimin için bu? Kimin mülkü uğruna ben bu cehennemde yaşamaktayım?' Baraj ateşi öylesine korkunç bir hal alır ki, bir çiviye dönüşüp kafanıza kadar toprağa gömülmeyi dilersiniz. Korkunç, korkunçtu dedim ya savaş. Ciğerlerime zehirli gaz doldu. Şimdi bir yokuşa sardım mıydı, soluğum kesilir, kanım başıma yükselir. Yürümeyi sürdürebilecek miyim asla bilemem. İşte böyle... Bilgili bazı insanlara rastlamıştım da cephede bana bazı şeyler anlatmışlardı, dönüşte Bolşevik olmuştum. Sivil savaşta o rezillerin gözyaşlarına bakmadım, kırdım geçirdim hepsini. Başımdan yaralanmıştım. Kastornaya'da... Ondan sonra zaman zaman nöbet gelirdi. Ama şimdi bu madalya yok mu?...

Nagulnov koca avcunu madalyasının üstüne bastırdı. Sesinde garip bir sıcaklık belirmişti:

«İşte buna dokundum mu kalbim ısınır. Ön hatlardaki Kurtuluş savaşı günlerimizi hatırlıyorum. Kendimize siper kazmak zorundayız. Ve herkesle birlikte Kolhoz'larda toplanmak zorundayız. Her an Dünya İhtilâline biraz daha yaklaşıyoruz.»

Davidov onun yanı sıra yürürken, düşünceli düşünceli sordu:

«Tit Borodin'i iyi tanır mısın?»

«Elbette, biz arkadaştık. Ama sonra onun bu son yıllardaki mala aşırı düşkünlüğü yüzünden aramız açıldı. 1920 yılında onunla birlikte, Donets bölgesindeki bir yerde patlak veren Kulak ayaklanmalarına karşı girişi-

len harekete ikimiz de katılmıştık. İki suvari taburu ve bir Özel Hizmet müfrezesi saldırıya geçti. İsyancılardan büyük bir kısmı köyün dışında biçildi. O gece, Titok elinde bir çıkınla barındığımız kulübeye geliyor. Boşaltıyor çıkının içindekilerini, bunlar sekiz tane kesik bacak. Kulübedeki arkadaşlardan biri: 'Sen aklını mı oynattın? Hemen al götür bunları, diye bağırıyor. Titok'un yanıtı: 'Şu köpoğulları bundan böyle ayaklanamayacak. Bu dört çift çizme ise benim işime yarar. Tüm aileme dağıtırım, giyerler.' Sobaya yanaştırıp buzlarını eritince kesik bacaklardan çizmeleri çıkartmak için kılıcıyla dikiş yerlerinden kesiyor. Böylece alıyor çizmeleri. Sonra götürüp kesik bacakları dışarıya saman yığınlarının arasına gömüyor. Dönünce de: 'İşte hepsini gömdüm,' diyor. Eğer olayı o sırada öğrenseydik, hemen oracıkta vururduk onu. Ama arkadaşları ele vermedi, bize bir şey söylemediler. Sonradan durumu öğrendiğimde kendisini sorguya çektim. 'Evet, doğru,' dedi. 'Donmuş bacaklarından çekip çıkaramadım çizmeleri. Çaresiz bacaklarını kestim. Bir ayakkabıcı olarak o güzelim çizmelerin çürüyüp gitmesine gönlüm razı olmadı. Ama şimdi yaptıklarım aklıma geldiğinde fena oluyorum. Bazı geceler uyanıyorum. Karıma duvar dibinde yatmak istediğimi, kenarda yatmaktan korktuğumu söylüyorum. Yatakta yer değiştiriyoruz. İşte olan budur' dedi.»

Nagulnov bir avluya girip kapının kilitini gıcırdatarak açtı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

1918'de Andrey Razmyotnov orduda hizmete çağrılmıştı. O günlerin kuralına göre de kendi atıyla gitmek zorundaydı. Ama at bir yana, kazakların alması şart olan üniformayı bile alacak parası yoktu. Babası miras olarak ona, büyükbabasından kalan kını iyice hırpalanmış bir kılıçtan başka hiç bir şey bırakamamıştı. Razmyotnov o arada nasıl küçük düştüğünü hiç bir zaman unutamadı. Köyün ihtiyarları aralarında bir araya gelerek para toplamış onu kuşandırıp askere göndermeye karar vermişlerdi. Ona en ucuzundan doru renkte bir binak atı, bir eyer, iki asker kaputu, iki potur ve bir çift çizme almışlardı: «Seni askere aramızda topladığımız parayla gönderiyoruz. Bu iyiliğimizi unutma. Köyümüzü küçük düşürme. Çara gerektiği gibi hizmet et,» demişti köyün ihtiyarları.

Zengin kazakların oğullarına gelince, Razmyotnov onları hâlâ hatırlamaktadır. Onlar, Korolkovsky'de yarış için özel beslenmiş, üzerine bahse girilen atlara ya da Provalye'den yedi nesli belli cins atlara biniyorlardı. Bu atların eğerinden tut, tüm kuşamları gümüş işlemeliydi. Binicilerinin de urbaları yepyeni. Köy ihtiyar ku-

rulu, Razmyotnov'un topraklarındaki bir hisseye el koymuştu. O, başkalarının mal varlığını, başkalarının rahat yaşamını, canına dişine takmış cephelerde savunurken, köy büyükleri onun topraklarını kendi hesaplarına kiraya vermişti. Almanlara karşı savaşta Andrei Razmyotnov üç tane ST. George madalyası aldı. Eline ne para geçtiyse, köyüne, anasına, karısına gönderdi. İşte ihtiyar anası ve gelini bu para sayesinde yaşamlarını sürdürebildiler. Biraz geç de olsa yine, gözleri yaşlı ihtiyar kadıncağız bu parayla biraz rahat yüzü gördü.

Sonbaharda savaş bitmek üzereyken Razmyotnov'un karısı harman döğerek bir süre çalışıp birazcık para kazanınca kocasını görmeye cepheye gitti. Razmyotnov'un hizmet gördüğü II. Don Kazak Alayının dinlenme yerinde bir kaç gününü kocasıyla birlikte geçirdi. Kocasının kollarında yattı. Ve geceler, çakıp sönüveren yaz şimşekleri gibi geçti gitti. Ama, kanatlanmış bir kuşunki gibi yüreği çarpan aşka susamış bir kadının özlemlerini gidermek çok zaman mı alır? Razmyotnov'un karısı gözlerinde yeni bir ışıkla köyüne döndü. Vakti geldiğinde de, dışarıda, tarlada hiç ağlamadan, hiç bağırmadan Andrei'ye benzeyen bir erkek çocuk dünyaya getiriverdi.

1918'de, Razmyotnov kısa bir zaman için Gremyachy Log'a döndü. Köyde çok kalamadı. Ambarda çürümeğe yüz tutmuş çatı tahtalarını, hatılları onardı. İki hektara yakın tarla sürdü ve bütün bir gün de dışarıda bebeğiyle oyalandı. Oğlanı, asker ocağı kokan güçlü ensesinde oturtuyor, odadan odaya koşuyor, gülüyordu. Ama her zaman biraz öfkeli bakan gözlerinin kıyısında yaşların biriktiğini karısı farketmiş ve sararmıştı

Yoksa gidecek misin, Andrei?»

«Evet. Yarın bana biraz azık hazırla.»

Ertesi gün, Makar Nagulnov, muhafız Lubishkin, Tit Borodin ve savaştan gelmiş başkaca sekiz kazak Andrei'nin evinin dışında toplandılar. Sırtlarında alaca bulaca örtüler örtülü, eğerlenmiş atlarına binip yeldeğirmenin yanından koşturdular atlarını; nallarının kaldırdığı toz bulutu uzun süre havada halezonlar çizerek asılı kaldı. Yine o gündü. Yaban kazları ile keklikler, Gremachy Log'un üzerinden, suları kabarmış derenin ve bozkırın üzerinden telâş içinde ve sessizce, göklerin uçsuz bucaksız eşsiz maviliklerine doğru güneyden kuzeye uçup gitmişlerdi.

Kamenskaya'da, Razmyotnov ardında kaldı arkadaşlarının. Morozovskaya'dan Tsaritsyn yönüne doğru giden Voorshilov'un birliklerinden birine katılarak ilerledi. Nagulnov, Lubishkin ve ötekiler kendilerini Voronzeh de buldular. Üç ay sonra Andrey, hafif bir şarapnel parçasıyla yaralanmış seyyar askerî hastahanede yatarken bir tesadüfe karşılaştığı köylüsünden, nasıl bir felâkete uğradığını öğrendi: Podtyolkov'u müfrezesi yenilgiye uğradıktan sonra, Gremyachy Log'daki beyaz kazaklar, Razmyotnov kızıllara katıldığı için ondan intikam almak üzere birleşmişler ve karısma saldırmışlar, aralarında. Olay bütün köyde duyulmuş. Andrei'nin karısı Yevdokya da bu korkunç ayıbın baskısına dayanamayıp arınmak için kendini öldürmüş.

... Tüm doğanın donduğu bir gün. Aralık ayının sonu. Gremyachy Log'da evler, bahçeler, ambarlar, çitler, ağaçlar hep don altında. Uzaklarda bir tepenin ardında savaş sürüyor. General Guselshchikov'un toplarının boğuk patlayışları duyulmakta.

Akşam üzeriydi. Razmyotnov köpükler saçan bir atın üzerinde dört nala köye girdi. Şimdi bile hatırlar o günü, gözlerini yumması yeterlidir. Bütün anıları geri

gelir. Bahçe kapısı gıcırdıyor... Razmyotnov burnundan soluyan ve ayakları sürten atını avluya sürdü.

Annesi başı açık evden fırladı. Acıyla yüklü çığlığı, Andrei'nin kulaklarını delmişti sanki.

«Ah benim oğlum! Benim sevgili oğlum! Sonsuzadek kapandı karının o güzel gözleri.»

Andrei sanki bir yabancının avlusuna girmişti. Atın yularını sundurmada bir yere bağlayıp küçücük eve daldı. Ölü gözleri gibi fersiz gözlerini boş odada, boş beşikte dolaştırdı.

«Oğlan nerede?»

Anası, önlüğünü yüzüne örtüp kırlaşmış seyrek saçlı başını salladı.

Onun ne dediğini güçlükle duyabildi Razmyotnov.

«Senin küçük güvercinini kurtaramadım. Yevdokya'nın ölümünden iki hafta sonra... Boğazı... Boğazı neden oldu.»

«Kes ağlamayı, anne... Eğer ben... Ben de gözyaşı bulup ağlayabilseydim... Kim yaptı o işi Evdokya'ya?»

«Anikey Devyatkin... Onu harman yerine sürükledi. Beni kamçısı ile koğdu. Ötekileri de çağırdı oraya... Vücudu morarıncaya kadar kadıncağızı kılıcın kınıyla dövdü... Yani kapkara oldu vücudu... Yalnız gözleri...»

«O evinde mi şimdi?»

«Çekilirlerken o da gitti.»

«Evde ailesinden kimse var mı?»

«Karısı ve ihtiyar adam var. Onları cezalandırma! Onun günahını onlar çekmesin.»

«Sen... Bana bunu sen mi söylüyorsun?»

Andrei'nin yüzü kapkara olmuş boğulur gibi soluyordu. Düğmelerini koparırcasına paltosunu çıkardı. Gömleğinin ve iç gömleğinin yakalarını açtı. Çıplak kaburga kemiklerini su dolu kazana bastırarak eğildi,

dişlerini kazanın kıyısına sürtüyordu su içerken. Sonra doğruldu. Ve gözlerini kaldırmadan sordu:

«Ölmeden önce bana bir haber bıraktı mı, anne?»

Anası, köşede arandı arandı ve ikonun ardından sararmış bir kağıt parçası bulup çıkardı. Kağıdı okurken Razmyotnov, ölmüş karısının sesini duyar gibi oluyordu. «Andrushka, sevgilim! O lânetli herifler beni kirletti. Beni oyuncak yaptılar. Sana olan aşkımla oynadılar. Seni artık asla görmeyeceğim bu dünyada. Başka hiç bir şeyi de görmeyeceğim. Vicdanım böyle iğrenç bir hastalıkla yaşamama izin vermiyor. Sevgili Andrushkam benim sevgili çiçeğim! Geceleri uyuyamıyorum. Yastığım gözyaşlarımla sırılsıklam oluyor. Aşkımızı hatırlıyorum. Öteki dünyada da hatırlayacağım. Bir şeye çok yanıyorum, sana ve küçücük yavruma... Seninle birlikte yaşantımızın o kadar kısa sürmesine. Eve başka bir eş getirmemelisin, rica ederim. Tanrı küçücük oğlumu esirgeyecektir. Oğlumuzu esirgeyecektir. Sen de ona iyi bak, benim küçük öksüzüme. Anneye söyle, benim etekliklerimi, şallarımı, buluzlarımı kızkardeşime versin. Gelin olacak o. Gereklidir ona...»

Andrei atını Devyatkin'in evine dörtnala sürdü. İnince attan, kılıcını kınından çekti çıkardı ve merdivene saldırdı. Anikin'in babası, uzun boylu, kır saçlı ihtiyar bir adamdı. Gelenin karşısında haç çıkarıp ikonların önünde diz çöktü.

Ancak: «Andrei Razmyotnov Stepanich!» diyebildi ve sonra onun ayaklarına eğildi ve pespembe dazlak kafasını yerden kaldıramadı.

«Oğlunun işlediği günahı sen ödeyeceksin!» diye Razmyotnov, ihtiyarı kır sakalından sol eliyle yakalayıp bir tekme ile kapıyı açınca onu merdivenlerden aşağı sürükledi.

İhtiyar kadm sobanın yanında kendinden geçmişti.

Ama gelini, Anikey'in karısı, altı çocuğunu bir araya toplayıp ağlayarak sundurmaya koştu. Razmyotnov'un yüzü bozkırdan esen ılık dondurucu rüzgârla bembeyaz olmuştu. Omuzlarını arkasına doğru gerip kılıcı ihtiyarın ensesine indirecekken vızıltılı incecik seslerle ağlayan sümüklü çocuklar, topluca ayaklarına kapanıverdi.

«Öldür, hepsini öldür! Hepsi Anikin'in veletleri! Beni de öldür!» diye Anikin'in karısı bağırarak Andrei'nin üstüne yürüdü. Önü açılmış buluzundan pörsük memeleri dışarı sarkmıştı. Çocuklarsa Andrei'nin ayakları dibinde birikmişti. Andrei geri çekildi. Yabansı ifadesiyle çevresine bakındı. Kılıcını kınına sokunca oradan kaçmak için atladı atına. İhtiyar kurtulmanın verdiği sevinçle ağlıyordu. Atlıyı kapıya kadar izledi. Eğilip üzengisini öpmek istedi. Andrei Razmyotnov nefretle çekti ayağını ve hırsla soludu. Boğuk bir sesle:

«Talihin varmış!... Şu çocuklar...» diyebildi.

Evine varınca da, üç gün üç gece kendi yaptıkları birayı içip sarhoş gözyaşları döktü. İkinci gece karısının kendisini astığı ambarı ateşe vermişti. Dördüncü günü yüzü şişmiş, korkunç bir görünüm almıştı. Sessizce annesine veda etti. İhtiyar kadın, oğlunun başını göğsüne çektiğinde, onun kıvırcık sarı saçlarının arasına kır düşmüş olduğunu ilk kez farketti.

İki yıl sonra döndü Razmyotnov Polonya cephesinden köyüne. Bir yıl süreyle yukarı Don bölgesinde iaşe birliği ile dolaşmış, sonra köyüne dönerek çiftçiliğe koyulmuştu. Anası evlenmesi için israr ettikçe susuyordu o. Bir gün yine anası kelimelerin üstünde dura dura konuyu yineledi:

«Evlen oğlum... Benim artık kazanları kaldırmaya gücüm kalmadı. Herhangi bir kız işini görür senin. Söyle kime haber gönderelim?»

«Ben evlenmeyeceğim, anne. Üstüme varma!»

«Yine başlama! Kendine bak bir kez. Saçlarına kır düştü. Ne zaman karar vereceksin? Yoksa saçların ağarıncayadek bekleyecek misin? Ananı hiç düşünmüyor musun? Bense artık torunlarıma bakmak istiyorum. Bu yaşımda inek sağmak bile bana artık zor geliyor. Parmaklarım beni dinlemiyor.» Ve ağlamağa başlıyordu. «Sonra kimi alırsın, bilemiyorum. Surat asıp homurdanıyorsun orada. Neden bir şey söylemiyorsun? İnatçının tekisin sen!»

Razmyotnov'un canı sıkılmıştı, kasketini aldı, sessizce yürüdü gitti. Ama ihtiyar kadın onu rahat bırakmayacaktı. Her zaman komşularına dert yanıyor, öğüt vermelerini istiyordu.

Andrei de dertli dertli hep aynı yanıtı veriyordu:

«Yevdokya'dan sonra bu eve kadın girmeyecek.»

Annesinin gazabı bu kez ölen gelinine yönelmişti:

«O yılan büyüledi oğlumu.» diye derdini avlulardan birinde bir akşam üzeri komşularıyla otururken bir ihtiyar kadına açtı.

«Bir akşam üzeri gitti, kendini astı. Oğlumun da canını alacak. Başka kadın istemiyor. Ama bana ne olacak? Hey Tanrım! Başkalarının torunlarını görünce gözlerimden yaş boşanıyor. Başka ihtiyar kadınlar torunlarıyla oyalanıp keyiflerini sürüyorlar. Bana gelince ben, yuvadaki sincap gibi kala kalmışım.»

O yıl Razmyotnov Marina ile ilişkiye girdi. Marina, Çar ordusunda vaktiyle suvari çavuşluğu yapmış Mihael Poyarkov'un dul karısıydı. O sonbahar kırkına girmişti ama, dolgun ve sağlıklı vücudu ve esmer yüzü hâlâ bozkırların ince güzelliğini korumaktaydı.

Ekim ayında, Andrei onun damında örtülü sazları aceleyle onarmıştı. Hava kararacağı sırada kadın, onu içeri çağırdı. El çabukluğuyla bir sofra hazırlamış, And-

rei'nin önüne bir tabak koyduktan sonra dizlerine temiz bir peçete örtmüştü. Kendisi sofranın öbür başında oturuyordu. Elmacık kemikleri çıkık yüzünü avuçları arasına almıştı. Razmyotnov ona gözucuyla baktı. Kadın, parlak siyah saçlarını gururlu başının arkasında toplayarak koca bir topuz yapmıştı. Saç telleri bir atın yeleleri gibi kalındı ama, küçücük kulaklarının çevresinde bir çocuğun bukleleri gibi yumuşak bir kargaşada görünüyordu. Marina, Razmyotnov'un yüzüne kapkara ve hafifçe çekik gözleriyle dikkatle bakmaktaydı.

«Biraz daha ister misiniz?» diye sordu.

«Verirseniz memnun olurum.» Sarı bıyıklarını eliyle sıvazlayarak mırıldandı Razmyotnov.

Çorbaya yeniden dalmak üzereydi. Marina yine karşısına oturmuş, erkeğe ihtiyatlı, bir şeyler bekleyen bakışlarını çevirmişti ki, Razmyotnov, birden kadınm gerdanında mavi bir damarın attığını farkediverdi. Nedense o anda utanmıştı. Kaşığı bıraktı elinden.

Kadının kaşları soru sorar gibi kalktı:

«Neden içmiyorsunuz?»

«Yeteri kadar doymuşum, teşekkür ederim. Damın kalanını tamamlamak üzere yarın sabah gelirim.»

Marina masanın çevresinde dolandı. Hafif bir gülümseyişle muntazam dişlerini gösteriyor, iri yumuşak memeleri erkeğin omzuna değiyordu. Fısıltı halinde sordu:

«Belki geceyi de burada geçirebilirsiniz?»

«Evet, olabilir.» diye karışık duyguların etkisiyle cevap verdi Razmyotnov.

Erkeğin budalalığından öc almak istercesine, Marina dolgun vücuduyla selâm verir gibi eğildi:

«Teşekkür ederim, nazik beyefendi! Benim gibi zavallı bir dul size minnettardır. Ben günahkâr kadın, beni reddersiniz diye korkuyordum.»

Üfleyince lambayı, yatağı karanlıkta bıraktı. Sokak kapısını kilitledi. Sesinde bir küçümseme ve belli belirsiz bir üzüntüyle:

«Sizde kazak kanından eser yok. Siz olsa olsa bir tenekecinin oğlu olabilirsiniz.» dedi.

Andrei Razmyotnov çizmelerini çıkarmak üzereyken gücenmişcesine durdu ve söylendi:

«Yani ne demek istiyorsunuz?»

Marina: «Siz başkalarına benzemiyorsunuz dedi. Gözlerinizin bakışı yeteri kadar yürekli ama, bir kadından korkuyorsunuz. Üstelik savaşta da nişan almışsınız.» Konuşurken saçlarını dağıtmak üzere firketeleri çekip dişlerinin arasına sıkıştırdığından sesi bulanık çıkıyordu.

«Benim Misha'yı, kocamı hatırlıyor musunuz? Boyu benden kısaydı. Siz benim boyumdasınız, ama o biraz kısaydı. Ben onu yüreklidir diye seviyordum. Meyhanede en iri yarı insanların karşısına dikilmiştir. Burnundan kan boşansa, yüzü morarsa bile... Belki de bu nedenle öldü. Ben onu niçin sevdiğimi çok iyi biliyorum.»

Andrei Razmyotnov, Marina'nın kocasıyla birlikte aynı alayda bulunan ve Misha'nın akibetine tanık olmuş Kazakların, onun ölümüyle ilgili anlattıkları ayrıntıları hatırladı. Bir kez keşfe çıktıklarında, kendilerinden iki kat güçlü Kızılordu askerleriyle karşılaşmışlar. Misha, saldırtmış askerlerini onlara. Ve Kızılordu askerleri hafif makineli tüfekleriyle onların tüm bölüğünü taramış. Dört Kazak öldürüp ve Misha'yı kendi askerlerinden ayırıp ele geçirmek istemişler. Misha Poyarkov ise, atını dört nala kaldırıp omzunun üzerinden kendisini izleyenlere ateş açmış ve üç kişi öldürmüş. Birliğinin en iyi suvarisi olarak tüm hünerini kullanıp atına yarım daireler çizdirerek kaçmaya başlamış ama

at, sert kayaların arasında tökezleyip bir çukura yuvarlanarak binicisinin bir bacağının kırılmasına neden olmuş. Gözü pek çavuşun hayatı böyle noktalanmış işte.

Razmyotnov, çavuşun ölüm öyküsünü düşünerek gülümsedi.

Marina girdi yatağa. Hızlı soluklarla Andrei'ye yanaştı. Yarım saat sonra da, yarıda kalmış konuşmalarını sürdürerek fısıldadı:

«Kocamı yiğitliği için seviyordum. Ama seni... yalnız sen olduğun için...» Yanan küçücük kulağını Razmyotnov'un göğsüne bastırdı. Yarı karanlıkta kadının gözlerinin pırıltısı ona, henüz suvariye alışmamış, huylu bir kısrağın gözlerinin pırıltısını andırarak isyanla parlıyor gibi geliyordu.

Şafaktan az önce sordu:

«Yarın damın onarımını bitirmek için gelecek misin?»

Adam şaşkın:

«Elbette geleceğim,» dedi.

«Zahmet etme!»

«Neden?»

«Sen kendini sahiden sazla dam yapabilen bir usta mı sanıyorsun? İhtiyar Shchukar bu işi senden daha iyi becerir.» Yüksek sesle güldü. «Ben seni bunu bile bile çağırdım. Başka türlü nasıl getirtebilirdim seni buraya? Üstelik de bana masraf açtın. Şimdi dam baştan başa yeniden onarılacak.»

İki gün sonra, dede Shchukar Razmyotnov'un iş bilmezliğinden acı acı yakınarak homurdana homurdana damı onarmıştı.

Ondan sonra Razmyotnov her gece gitmeye başladı kadının evine. Kendisinden on yaş büyük bir kadının aşkı ona pek tatlı geliyordu. Don yemiş yabani bir kış elması gibi tatlı.

İlişkileri köyde yayılmıştı. Çeşit çeşit yorumlanıyordu. Razmyotnov'un anası ağlıyor, komşularına yakınıyordu:

«Yaşlı bir kadınla ilişki kurmak ne ayıp şey!» diyordu.

Ama az sonra vazgeçti yakınmalarından. Bitişik komşu evdeki genç kız Nyurka, Razmyotnov'un zaman zaman şakalaştığı, oyun yaptığı arkadaşıydı ama bir süredir onunla karşılaşmaktan kaçınıyordu. Sonbaharda bir gün odun keserken onunla yüzyüze gelince kız sarardı.

«Demek sonunda ihtiyar kadın seni eyere oturttu,» dedi. Titreyen dudaklarıyla gülümsüyor, kirpiklerinde biriken yaşları gizlemeye gerek görmüyordu.

Razmyotnov bir şakayla soruyu geçiştirmek istedi:

«Hem de öyle bir sıkı oturttu ki, soluk alamıyorum.»

«Daha genç birini bulamaz mıydın?» diye kız arkasını dönerek sordu.

Razmyotnov şapkasını çıkarıp kırlaşmaya başlayan saçlarını gösterdi: «Hele sen bir baksana bana!»

«Ya ben?... Ben budalanın biriyim, senin kır saçlarını sevdiğim için. Demek böyle... Haydi Allahaısmarladık.» dedi genç kız ve uzaklaştı. Yürürken başını sallıyordu.

Makar Nagulnov, kısaca dedi ki:

«Ben, bu işi onaylamıyorum, Andei. Bu kadın seni çavuşa benzetmekle kalmayacak, aynı zamanda mıcırık bir toprak sahibi de yapacak... Peki kızına, şaka yaptığımı anlamıyor musun?»

Andrei'nin anası ise bir hoşgörülü havası içinde bir kez:

«Bari doğru dürüst evlen şu kadınla da, benim de

bir gelinim olsun.» diye durumu kabullendiğini göştermişti.

Andrei, baştan savma bir yanıt verdi:

«Ben gerek görmüyorum.»

Marina yirmi yaş gençleşmiş gibiydi. Akşamları, hafif çekik gözlerinde yanan bir ışıkla erkeği karşılıyor ve bir erkek gücüyle onu kucaklıyordu. Elmacık kemikleri çıkık yanaklarındaki ateş kızıllığı gün doğuncayadek silinmiyordu. Andrei'ye renk renk ipekli kumaş parçalarından tütün kesesi dikiyor, hayran bakışlarıyla onun her hareketini izliyor ve onu memnun etmek için elinden geleni esirgemiyordu. Yüreğine dayanılmaz bir kıskançlık ateşi düşmüştü de onu yitirivermekten korkuyordu. Artık toplantılara da gitmeye başlamıştı. Amacı, sevdiği erkek oralarda genç kızlarla oynaşıyor mu diye görmekti. Başlangıçta Razmyotnov sıkıldı böyle beklenmedik bir sahip çıkılma duygusundan. Marina ile çatıştı ama, sonradan alıştı buna. Hattâ bir çeşit bencil erkeklik duygularıyla koltukları bile kabarmaya başladı. Marina aşırı bir sevecenlikten gelme bir coşkuyla ölen kocasının sevgisini Razmyotnov'a vermişti. Böylece, son zamanlara kadar partallar içinde dolaşan Razmyotnov'a hiç sıkılmadan yerini doldurttuğu ölmüş kocasının öteberisini de veriyordu. Razmyotnov, çavuşun, göze batacak kadar kolları, yakısı dar gelen, ince çuhadan yapılma gömleğini, çakşırını giyip Gremyachy Log'da çalım sata sata dolaştı durdu bir zaman.

Artık tarlada da kadına yardım ediyor, ona avladığı bir tavşanı ya da ipin ucuna bağladığı keklikleri getiriyordu. Marina, erkeğin üzerinde kurduğu egemenliği hiç bir zaman kötüye kullanmamaktaydı. Paylaşma konusunda da Andrei'nin anasına hile yapmıyor, kendisine

getirilenlerden ona da payını gönderiyordu. Ama içten içe ihtiyar kadına düşmanlık duymaktaydı.

Gerçek şu ki, kendisi çiftliği yönetmeyi pekâlâ becerebiliyordu. Bir erkeğin yardımı olmadan işlerini rahatça yürütebilirdi. Bir kaç kez, Razmyotnov, kadının boru çiçeğinin uzun saplarıyla sardığı aşağı yukarı elli kiloluk buğday demetlerini yabanın ucunda nasıl kaldırdığını; ya da şakırdayan oraklarla taneleri olgunlaşmış arpaları nasıl biçtiğini; dalga dalga nasıl savurduğunu gizli bir keyifle seyretmişti. Marina bir erkek gibi çevik ve güçlüydü. Bir atın koşumlanmasım bile erkekçe yapıyordu. Kolanı sıkıştırmak için bir ayağını sıkıca yuların ucuna basıyordu.

Yıllar geçtikçe duyguları Marina'ya karşı daha olgunlaşmış ve derinlere kök salmıştı. Ara sıra ilk karısını hatırlıyordu ama, bu anılar da ona eskiden olduğu gibi o keskin acıyı vermiyordu. Ancak arada bir Devyatkin'in Fransa'ya göç etmiş en büyük oğlu ile karşılaştığında sapsarı kesiliyordu. Baba ile oğul arasındaki benzeyiş çok çarpıcıydı.

Sonra Andrei'nin de kendi işleri vardı. Günlük ekmek savaşımı yüreğindeki acı duyguları, nefreti yavaş yavaş emmişti. Acısı uyuşmuş bir acıya dönüşmüştü. Tıpkı yıllar önce bir Macar kılıcının anısı olarak kalan alnındaki yara izinin zaman zaman sızladığı gibi sızlıyordu.

***

Toplantıdan sonra Andrei Razmyotnov doğruca Marina'ya gitti. Kadın onu beklerken yün eğiriyordu. Sobası tüm öfkesiyle homurdanarak yanan alçak tavanlı odada, dönen çıkrık, mırıldanırcasına uykulu bir ses çıkarıyordu. Kıvırcık tüylü oyunbaz bir keçi yavrusu

zıplarken toprak yerde küçücük tırnakları pıtırdıyor ve yavru yatağa sıçramaya uğraşıyordu.

Razmyotnov sinirlenmiş gibi kaşlarını çattı.

«Şu çıkırığı bir an için durduramaz mısın?» dedi.

Marina terliğinin sivri burnunu pedalden kaldıp at sağrısı gibi geniş sırtını doğrultarak tenbelce gerindi

«Ne oldu toplantıda?» diye sordu.

«Yarın kulakların içini dışına çıkartmakla işe başlıyoruz.»

«Sahi mi?»

«Toplantıda, tüm köyün fakiri fıkarası akşam üzeri Kolhoz'a katıldılar.

Ceketini çıkarmadan yatağa uzanıp bir yün yumağı gibi sıcacık keçi yavrusunu kucağına aldı:

«Yarın sen de başvurunu yaparsın.»

«Ne başvurusu imiş bu» diye Marina bağırdı.

«Kolhoza katılmak üzere başvuru.»

Marina heyecanlandı ve çıkırığı öfkeyle sobaya doğru itti.

«Sen aklını mı kaçırdın? Ben neden Kolhoza girecek mişim?»

«Bu konuda tartışmayalım, Marina. Çaresiz sen de katılacaksın. Hakkımda ne derler sonra? 'Bak şu adama herkesin Kolhoza girmesi için çabalıyor, ama kendi Marinasını olayın dışında tutuyor,' demezler mi? Böyle bir durumda beni vicdanım rahat bırakmaz.»

«Ne dersen de, ben girmem.» diye Marina yürüdü, yatağın yanından geçti. Andrei, onun terle ıslanmış sıcak vücudunun kokusunu genzinde duydu.

«Pekâlâ, o zaman birbirimize elveda, deriz.»

«Amma da gözdağı veriyorsun!»

«Gözdağı vermiyorum. Başka türlü hareket edemem.»

«İyi öyleyse... Çık git o zaman. Eğer ben ineğimi on-

lara verirsem sonra kendim ne yaparım? Sen buraya gelince benden yiyecek bir şeyler isteyeceksin.»

«Süt de bölüşülecek.»

«Kadınlar da bölüşülecek mi? Sen bunun için mi gözdağı veriyorsun?»

«Seni bir temiz döğmeliyim ama, şu anda canım istemiyor.» diye Razmyotnov keçi yavrusunu bıraktı. Şapkasına uzandı ve yumuşak boyun atkısını boynuna doladı.

«En belâlılarına bile rica et, yalvar, inandırmaya çabala... Kolhoz deyince Marina bile arka ayaklarını gersin, direnşin karşında. Yarın genel toplantıda ne olacak? Eğer gerçekten onları etkileyemezsek, bizi alt edecekler» diye evine yollandığında Razmyotnov acı acı düşünüyordu.

Bir türlü uyku tutmadı, kıvrandı durdu yatakta. Hamurunu bakmak için anasının iki kez yatağından kalktığını duydu. Gırtlağı çok güçlü bir horoz ambarda ötüp duruyordu. Andrei yarını çok tatsız duygularla düşündü. Bir kuşku uyanmıştı kafasında Davidov'la ilgili olarak. Kupkuru, kaskatı bir insan (ona öyle görünmüştü Davidov)... İhtiyatsızca bir hareket orta halli çiftçileri Kolhoza karşı bir tutum almaya yöneltebilir... Ama Davidov'un sağlam yapılı, iyi gelişmiş vücudu gözlerinin önüne geldi. Ağzının iki yanında derin kırışıklar olan kararlı yüzünün bir topaç gibi gergin ifadesini, zekâ dolu gözlerinin alaycı pırıltılarını hayalinde canlandırdı. Toplantıda, Nagulnov'un ardından kendisine doğru eğilmişti. O sırada çocuk soluğunu andıran temiz soluğunu yüzünde duymuştu. Lubishkin ile ilgili konuşmasını yapıyordu, «Bu partizan iyi bir insan. Ama siz onu kendi haline bırakmışsınız. Onu eğitmemişsiniz, doğrusu bu! Onu yetiştirmeye çalışmalıyız,» diyordu. Andrei, bunları hatırlarken yüreğinde kabaran bir se-

vinçle kararını verdi: «Hayır, bu adam bize ihanet etmez. Asıl çekip çevrilmesi gereken Nagulnov! Öfkesini frenlemeye alışmalı. Bir çuval inciri berbat etmesine izin vermemeliyiz. Eğer bir kez tepesi atarsa onu bir daha yola getiremeyiz. Neyi yola getiremez mişiz?... Bir çuvual inciri berbat eder, demiştim. İncirin bu işle ilgisi ne? Nagulnov... Titok... yarın...»

Uyku tırmanıp kafasının içini uyuşturdu. Andrei daldı. Yaprağa bir çiğ damlası düşer gibi dudaklarında yavaş yavaş bir gülümseme belirdi.

ALTINCI BÖLÜM

Ertesi gün Davidov Köy Şurasının toplanacağı yere geldiğinde, Gremyachy köyünden ondört kişiyi orada hazır buldu.

Lubishkin gülümsedi. Davidov'un elini kocaman avucuna alarak:

«Uzun zamandır, sabahın ilk saatlerinden beri sizi bekliyorduk» dedi.

Dede Shchukar:

«İlk biz gelelim istedik,» diye açıklama yaptı.

Buraya geldiği gün, Davidov'un, sırtında ak koyun postundan bir kadın paltosuyla gördüğü ve onunla şakalaşan ihtiyardı. O zamandanberi kendisini Davidov'un yakını sayıyor ve ötekilerden başka türlü daha dostça bir alışkanlıkla onunla konuşuyordu.

O gün Davidov görünmeden önce şöyle konuşmaktaydı:

«Her şey Davidov ile benim karar vereceğim gibi olacak. Önceki gün onunla başbaşa uzun uzun tartıştık. Pek ciddi bir konuşma sayılmaz ama, gene de konuşmamızın büyük bir bölümünü Kolhozumun plânı oluşturmuştu. O da benim gibi şakayı çok seviyor.»

Davidov, Dedeyi ak üstlüğünden tanımıştı. Hiç de niyeti olmadığı halde onu zalimce gücendirdi:

«Ya, demek sizsiniz, Shchukar? Geçen gün buraya geliş nedenimi öğrenince birazcık canınız sıkılmıştı. İşte şimdi siz de bir Kolhozlusunuz. Hayırlı olsun.»

«Biliyor musun, o sırada işim vardı da... Ondan çektim gittim,» diye ihtiyar Davidov'dan yavaşça uzaklaşırken mırıldandı.

Karar alınmıştı: Kulakların mallarına el konulması girişimini iki ayrı kol halinde yürüteceklerdi. Bir grup köyün yukarı bölümünde görev yapacak, ikinci grup aşağı bölümünde.

Davidov, birinci kola başkanlık etmesini Nagulnov'a önerdiğinde, Nagulnov kesinlikle reddetti. Kuşkusuz kendisine öfke saçan bakışlardan rahatsız olmuştu ki, Davidov'u bir kenara çekti.

Davidov soğuk bir tavırla sordu:

«Bu numaranın nedenini söyler misin?»

Nagulnov:

«Ben köyün alt bölümüne gitmeyi yeğliyorum.»

«Peki ama ne farkı var?»

Nagulnov dudaklarını ısırıp başını çevirerek:

«Yani şey... şundan ötürü... adam, nasıl olsa öğreneceksin. Karım... şey... Lushka Timofey ile ilişkide... Yani Kulak Frol Damaskov'un oğlu ile... Bundan ötürü oraya gitmek istemiyorum. Her kafadan bir ses çıkacak. Ben ikinci partiye katılacağım. Bırak birinci parti ile Razmyotnov gitsin!» dedi.

«Yani sen, itiraf et arkadaş, sen başkalarının hakkında ne diyeceğinden korkuyorsun? Ama israr etmem, gitme, benimle gel. İkinci grupla.»

Davidov, birden hatırladı: O sabah Nagulnov'un karısı kahvaltılarını hazırlarken kadının şakağında yeşilimsi sarı bir renge dönüşmüş bere dikkatini çekmişti.

Kaşlarını çattı. Yakasından bir avuç tohum girmiş gibi boynunu sağa sola çevirdi, sordu:

«Sen çürüttün kadının şakağını değil mi? Ona vurdun?»

«Hayır, ben vurmadım.»

«Kim vurdu öyleyse?»

«O...»

«O?... Yani kim?»

«Frol'un oğlu... Timofey.»

Bir kaç saniye şaşkın şaşkın sustu, Davidov. Sonra birden öfkeyle patladı:

«Lânet olsun anlıyamadım... Haydi gel, bunu sonra düşünürüz.»

Nagulnov, Davidov, Lubishkin, Shchukar Dede ve ayrıca üç kazak Köy Şurasının bulunduğu binadan ayrıldılar.

«Kimden başlayacağız?» diye Davidov yüzüne bakmadan Nagulnov'a sordu. İkisi de az önce aralarında geçen konuşmadan ötürü utanç duyuyorlardı, ayrı ayrı nedenlerle...

«Titok'dan başlayalım,» dedi Nagulnov.

Sessizce sokakta yürüdüler. Kadınlar, onları evlerinin pencerelerinden merakla seyrediyorlardı. Bir yığın çocuk sanki onların ardından gidecekmiş gibi peşlerine takılınca, Lubishkin, çitlerden bir dal çekti. Çocuklar bunun ne anlama geldiğini hemen kavrayarak arkada kaldılar.

«Bu ev Kolhozun yönetim merkezi olabilir. Yeteri kadar büyük. Ambar da Kolhozun müşterek ahırı haline dönüştürülebilir.»

Ev gerçekten büyüktü. Açlık yılında, yani 1922'de Titok burasını komşu köydeki Tubyanskay'dan sütü çekilmiş bir inekle elli kilo kadar un karşılığında satın almıştı. Olaydan az sonra eski sahibinin bütün aile bi-

reyleri öldüğünden, bu tanç verici alış verişten ötürü Titok'u mahkemeye verecek kimse kalmamıştı. Titok Gremyachy'ye taşınmıştı. Evin damını yenilemiş, uzun kütüklerden de ambar ve ahır yaptırdıktan sonra, bir daha çıkmamak üzere eve yerleşmişti. Boyalı saçaktan acaip bir biçimde Slav harfleriyle yazılmış bir levha sarkıyordu:

T.K. Borofin 1923 A.D.

Davidov merakla uzun uzun baktı. Bahçe kapısından ilk giren Nagulnov oldu. Kapı kanadının gıcırdamasıyla ambarda bağlı kurta benzeyen kocaman bozrengi bir köpek dışarı fırlayıp arka ayaklarının üzerinde doğrulunca, ak tüylerle kaplı karnı göründü. Zinciri gerildiğinden tasması boynunu sıkıyor, boğuk boğuk bağırıyordu. İleri atılayım derken arkaya düşüyor, zincirini koparmayı deniyor; başaramayınca da yine geriye ahıra doğru atılıyordu. O sırada, hayvanın zinciriyle avlu arasında uzanan çıngırak teli gerilince çın çın öttü çıngırak.

«Eğer bu hayvan bir kaparsa insanı, kurtulmak olasılığı yoktur,» diye Shchukar Dede söyleniyordu. Ne olur ne olmaz, ihtiyatla çitin yakınında durmuştu, çevreye bakıyordu.

Üçü birlikte girdi eve. Titok'un karısı uzun boylu, zayıf bir kadındı. O sırada bir badyadaki yiyeceklerle buzağıyı besliyordu. Düşmanca bir kuşkuyla bu dâvetsiz misafirleri süzdü. Onların selâmına karşılık olarak da: «Şeytan alsın sizi!» türünden bir şeyler mırıldandı.

Nagulnov sordu:

«Titok evde mi?»

«Hayır.»

«Peki, nerede?»

Kadın öfkeyle:

«Bilmiyorum,» dedi.

«Bizim de neden geldiğimizi bilmiyor musunuz?... Biz...» diye Dede Shchukar gizemli bir tavırla söze başladıysa da Nagulnov'un öfkeyle baktığını görünce kelimelerin gerisini öksürüğe boğup oradaki bir sıraya oturdu. Sırtındaki ak kuzu dersinden postun katlarına sarındı.

Nagulnov, dostça olmayan kabulü farketmemiş görünerek sordu:

«Atlar yerlerinde mi bari?»

«Yerlerinde.»

«Öküzler?»

«Hayır... Hem siz ne diye geldiniz söylesenize!»

«Biz, seninle...» diye söze başladıysa da ak postlu ihtiyar, bu kez Nagulnov kapıya doğru gerileyip ihtiyarı postundan sımsıkı yakaladı ve onu hemen avluya çekti. Dede Shchukar cümlesini bitirememişti.

«Nerede öküzler?»

«Titok götürdü.»

«Nereye götürdü?»

«Söyledim ya size, bilmiyorum.»

«Nagulnov, Davidov'a göz kırptı ve dışarı çıktı. Shchukar'ın yanından geçerken yumruğunu ihtiyarın sakalına doğru uzatarak söylendi:

«Sana bir şey sorulduğu zaman konuşursun sen, anladın mı?»

Ve Davidov'a döndü:

«Durum kötü. Öküzlere ne olduğunu öğrenmeliyiz... Onların icabına bakmış olmasından korkuyorum.»

«Öküzleri bir yana bıraksak da...»

«Ne?» diye Nagulnov bağırdı. «Köyün en iyi öküzleri ondadır. Senden daha iridirler. Vaz geçemeyiz onlardan. Hem Titok'u, hem öküzleri bulmak zorundayız.»

Bir an Lubishkin ile fısıldaştı. Sonra sığırların gölgede barındıkları alana, oradan ahıra, oradan harman

yerine gitti. Beş dakika sonra Lubishkin bir sopa tedarik edip köpeği samanlığa girmeye zorladı. Nagulnov ahırdan boz rengi bir atla çıktı. Eyer vurup yelelerinden yakalayarak atladı üzerine.

Titok'un karısı avluya koştu. Ellerini beline dayayıp bağırdı:

«Ne yapıyorsun sen? İzin istemeden başkalarının atı alınır mı? Kocam eve dönünce ona anlatacağım. Sana gününü gösterir.»

«Bağırma!... Asıl o eve dönünce ona gününü ben göstereceğim. Yoldaş Davidov biraz buraya gelir misin?»

Nagulnov'un hareketinden şaşırmış, Davidov yaklaştı.

«Harman yerinde yeni bırakılmış öküz izleri var. Öyle anlaşılıyor ki, Titok bizim kokumuzu alıp öküzleri satmaya götürmüş. Ama kızak hâlâ ambarda duruyor. Bu kadın yalan söyledi. Siz Kochetov ile hesaplaşın ben Tubyansky'a gideceğim. Başka yere götüremez onları. Bana şu ince dalı verir misin?»

Nagulnov, harman yerinden doğru atını ana yola sürdü. Ardından beyaz bir toz bulutu havalanarak çitlerin ve yol kıyısındaki otlarm üzerine yapışıyor ve göz alarak parlıyordu. Yanı başında öküz izleriyle bir atın nal izleri yola uzanıyor sonra silikleşiyordu. Nagulnov, Tubyansky köyü yönünde bir kilometreye yakın yol aldı. Ve, yolda yer yer kar tabakaları üzerinde rüzgârın serpelediği karlarla örtülmeye başlayan izlere rastlayınca doğru yönde gittiğini anladı ve rahatlayıp yavaşladı.

Bir buçuk kilometreden fazla ilerlemişti ki, birden hiç örselenmemiş kar örtüsü ile karşılaşınca kuşkulanıp atını durdurdu ve yere atladı. «Acaba izler rüzgârın savurduğu karlarla mı örtüldü?» diye düşünerek eğildi yerleri inceledi. Kar yağdığı gibi kalmıştı. Yol ke-

narındaki kar birikintilerinde yalnız yer yer saksağanların bıraktığı haça benzer izlere rastlanıyordu, o kadar. Kendi kendine küfürler savurarak Nagulnov, atını döndürdü ve bu kez çevreyi kollaya kollaya, ağır ağır ilerledi. Az sonra yine izlere geldi. Açıkça görülüyor; öküzler buradan, köyden pek uzak olmayan bir noktadan dönmüştü. Nagulnov dörtnala kalktığından farketmemişti bu dönüşü. Şimdi Titok'un köye, karşı tepenin üzerinden gitmeyi yeğlediğini anladı. «Arkadaşlarından birini görmeye gitmiştir,» diye düşündü ve kendisi de bu izlerin peşinden atım sürdü.

Tepenin öbür yanında, ölü dere yatağına yakın bir yerde karların üzerindeki fışkıları farkedince durdu. Fışkılar incecik bir buz tabakasıyla örtüldüklerinden yeni yapılmış oldukları anlaşılıyordu. Nagulnov, cebindeki tabancanın soğuk kabzasını yokladı, dereye doğru atını adım adım sürdü. Ancak beşyüz metre kadar ilerlemişti ki, ötelerde, meşe ağaçlarının ilersinde, bir atlı ve bir çift boyunduruk geçmiş öküz gördü. Atın binicisi eyerin üzerinde çökmüş gibi oturuyor, arada bir boyunduruğu öküzlere doğru sallıyordu. Mavi tütün dumanı omzunun üzerinde dalgalanmakta. Nagulnov'a ulaşıncaya kadar duman havada yayılıp gözden silinmekteydi.

«Dön bakalım!»

Titok, ürken atının dizginini çekerek çevresine bakındıktan sonra sigarasını tükürüp yavaş yavaş öküzlerinin çevresinde döndü.

«Ne oluyor?» diye sakince sordu. «Heey, dur!»

Nagulnov yaklaştı ve Titok onu ağır ağır süzdü.

Nagulnov, sordu: «Nereye gitmiştin sen?»

«Öküzlerimi satmak istedim, arkadaş, inkâr etmeyeceğim.» Burnunu çekti, sarkan Mogol bıyıklarını eldiveniyle sildi özenle.

İki adam, attan inmeksizin eyerin üzerinde karşı-

lıklı oturdu. Atlar uzatıp boyunlarını, birbirlerini kokladılar. Hızla soludular. Nagulnov'un rüzgarla sararmış yüzü öfkeden kızardı. Titok ise görünüşe göre durgun ve serin kanlıydı.

«Döndür öküzlerini... Köye doğru sür onları!» diye Nagulnov atını kenara çekerken emir verdi.

Titok bir an duraksadı. Atın dizginiyle oynuyordu. Başı uyuklarcasına göğsüne sarkmıştı. Gözleri ise yarı kapalı. Gri renkli kumaşı ev dokuması paltosunun kukuletası, aşınmış kalpağının üzerine inmiş; Titok bu haliyle uyuklayan bir atmacaya benziyor.

Nagulnov düşündü: «Eğer paltosunun altında bir silâh varsa tetiği şimdi çekecektir.» Gözlerini hareketsiz duran Titok'dan ayırmıyordu. Sanki şimdi uyanmış gibi Titok boyunduruğu sallayınca öküzler kendi izlerinin üzerine döndü.

«Demek bunun için geldin? Beni malımdan mülkümden mi etmek istiyorsunuz?» diye Titok uzun süre sustuktan sonra sordu... Başına geçirdiği kukuletasının altından gözlerinin mavimsi akları pırıldıyordu.

«İşte sana da olan oldu. Bir beyaz muhafız rezili gibi, sürülüyorsun.» diye Nagulnov kendini tutamayarak bağırdı.

Titok, eyerinin üstünde kımıldadı, tepeye varıncayadek yol boyunca hiç konuşmadı. Derken sordu: «Bana ne yapacaksınız?»

«Seni sürgüne göndereceğiz. Hey, gocuğunun altındaki nedir öyle?»

«Bir silâh!» Titok, yan gözle Nagulnov'a baktı; açtı gocuğunun önünü:

Ceketinin cebinden, kısa namlulu bir tüfeğin, kabaca yapılmış kabzası sarı bir kemik gibi görünüyordu.

«Ver onu bana!» diye Nagulnov elini uzattıysa da Titok aldırmadan Nagulnov'un elini bir yana itti.

«Yok, senin için değil o...» Tütünden sararmış bir sıra dişini, kara bıyıklarının altından göstererek gülümsedi ve bir kokarcanınki kadar keskin ve alaycı pırıldayan bakışlarıyla Nagulnov'u süzdü.

«Hayır sana vermeyeceğim silahımı... Sen benim mallarımı alıyorsun. Elimde bir silahım var, o da bana kalamaz mı?... Nihayet bir Kulağın kısa namlulu bir tüfeği bulunmalı. Gazeteler de o biçim anlatımıyor mu Kulağı? Her zaman kısa namlulu bir tüfeği bulunurmuş, diyorlar. Bundan böyle günlük nafakamı onunla çıkaracak değil miyim? Köylerdeki gazeteler ne yazarsa yazsın aldırmam ben.»

Güldü, kafasını salladı. Elini kabzadan çekmiyordu. Ama Nagulnov da silahın kendisine verilmesi için israr etmiyordu. «Seni köyde yola getiririm,» diye aklından geçirmekteydi.

«Sanırım şimdi sen, Titok silahını neden yanına almış? Kendi kendine bu soruyu soruyorsundur.» diye Titok sözü yürüttü. «Silah insanın başını belâya sokar. Gelgelelim ben, uzun zamandır onu yanımdan hiç ayırmıyorum. Yani iç savaştanberi. Hep orada yanımda durur. Azıcık paslanmıştı, temizledim, yağladım. Eh, ne olacağını bilemezsin. Bakarsın bugünlerde gerekmez. Kulakların malını mülkünü temize havale edeceğinizi dün işittim. Ama bu kadar çabuk davranacağınızı kestiremedim doğrusu. Aksi halde öküzleri dün akşam götürürdüm.»

«Kim haber verdi sana?»

«Bunu soracağından emindim. Dünyada söylentiden bol ne var? Böylece benim kadın ve ben dün gece karar verdik, öküzleri emin ellere bırakmaya. Silahı da yanıma aldım. Evde bulunmasın diye. Bozkırda bir yere gömmek niyetindeydim. Yine de onu atmaya gönlüm

razı olmadı. Derken sen karşıma çıktın. Beni korkuttun doğrusu!» dedi.

Gözlerini canlı canlı yuvarlayarak alaycı alaycı oradan oraya çevirerek arada bir kısrağını Nagulnov'un atına doğru sürüyordu.

«Sonra eğlenmeye vakit olur, Titok. Şimdi denk al!»

«Öyle ha?... Şimdi tam benim eğlenmeye başlayacağım zaman. Kavuşmak için çabaladığım o tatlı hayata eriştim. Adaletli bir hükûmeti savunduk. Bak hele ne yaptı bize? Pençesini gırtlağımıza geçirdi.»

Bir süre hiç konuşmadan yol aldı. Atını dizginliyor, Nagulnov'un önüne geçmesini sağlamaya çabalıyordu, bir at başı kadar da olsa... Ama Nagulnov tetikteydi. Atını o da dizginliyordu. Öküzler ise epey uzakta tutturmuş yolu gidiyorlar.

«Haydi kımılda bakalım,» dedi Nagulnov. Gözlerinde gergin bir ifadeyle Titok'u süzerek ve cebindeki silahın kabzasını sımsıkı yakalayarak. Titok'un ne olduğunu biliyordu. Onu kendisinden daha iyi tanıyan yoktu.

«Arkada sürtünme! Eğer bana bir kurşun sıkmak niyetindeysen, vazgeç! Çünkü vakit bulamazsın!»

«Senin bugünlerde sinirlerin bozuldu,» dedi Titok sırıtarak... Sonra atını kamçılayıp öne geçti ve dörtnala kaldırdı.

YEDİNCİ BÖLÜM

Razmyotnov ile onun ekibi, aile tam öğle yemeğini yiyeceği sırada Frol Damaskov'un evine geldi. Masanın başında ufak tefek, çelimsiz, sivri sakallı ve burnunun bir kenarı kopmuş bir ihtiyar oturuyordu. Çocukken bir elma ağacından düştüğü için yaralanmış, yüzü böyle çirkinleşmişti. O zamandanberi kendisine «yırtık» anlamına gelen «Frol» adını yakıştırmışlardı. İri yarı, ece tavırlı, ihtiyar karısı, yirmi iki yaşlarındaki oğulları Timofey ve evlenecek yaştaki kızları, hepsi sofradaydı.

Anasının canlı kopyesi, yakışıklı Timofey sofradan kalktı. Gençlere özgü ince telli yumuşak bıyıklarının altındaki kırmızı dudaklarını sildi ve küçümseyerek bakan parlak gözlerini kıstı. Köyde en iyi akordiyon çalan genç olduğu için kızların hayranlığını kazanmış olmanın verdiği bir kendini beğenmişlikle ellerini açarak geniş bir hareket yaptı misafirlere: «Buyurun, oturun sevgili görevli kişiler!» dedi.

Frol, kaşığını sofraya atıp ayağa kalktı: «Bu ziyaretin nedenini öğrenelim bakalım,» dedi.

Dyomka Ushakov, açıklama yaptı: «Kulak sınıfından olduğunuz için mallarınıza el koymaya geldik.»

Frol, deri çizmelerinin kösele ökçeleri gıcırdayarak salona girip elinde bir kağıt parçasıyla döndü.

«İşte makbuz: Bunu siz kendiniz imzaladınız Andrei Razmyotnov.»

«Ne makbuzu?»

«Tum tahılımı bağışladığımda verdiğiniz makbuz.»

«Şimdi bizim işimizin tahılı vermiş olmanızla falan ilişkisi yok.»

«O halde beni yerimden yurdumdan etmenizin, evimden atmanızın nedeni?»

«Köyün fakirleri aldı bu kararı. Söyledim ya size?»

«Böyle bir yasa yok!» diye Timofey öfkeyle bağırdı. Buna soygunculuk derler. Ben hemen Bölge Şurasına gidiyorum, baba. Nerede atın eyeri?»

«İsterseniz Bölge Şurasına yaya gidersiniz. Size at verecek değilim.» dedikten sonra Razmyotnov masanın başına oturup kalem kağıt çıkardı.

Froy'un yırtık burnu morarmıştı. Başı sallanmaya başladı. Birden yere yığıldı yamyassı... Morarmış, şişmiş dili ağzında zorlukla dönüyordu: «Orospu çocukları... Soyun bakalım beni... Öldürün beni!»

Kızı gözyaşlarını koyuverdi. Babasının koltuklarına yapışarak bağırdı: «Tanrı aşkına, baba, kalk!»

Frol, toparladı kendini kalktı ve zorlukla yürüyerek bir sıraya uzandı. Ushakov'un anlattıklarını kayıtsızlıkla dinliyordu. Uzun boylu, çekingen tavırlı Mikhael masa başında oturan Ushakov'a yazdırmaktaydı: «Beyaz topuzlu bir demir karyola, bir kuştüyü yatak, üç yastık, iki tahta karyola...»

«Camlı dolap ve çanak çömlek, tabak takımı. Bunların hepsini bir bir sayacak mıyım?... Yandık, öyle çok ki...»

«...oniki iskemle, arkalıklı bir kanepe, kocaman bir akordiyon...»

«Bunu alamazsınız!» diye Timofey akordiyonu Ushakov'un elinden çekti. «Dokunma ona şaşkaloz, yoksa kafanı kırarım.»

«Asıl ben kırayım kafanı da gör. Anan bir daha yıkayamasın...»

«Bana camlı dolabın anahtarını ver, kadın!»

«Verme onlara, ana! Madem ki hakları varmış kendileri kırsın kapaklarını...»

«Açmazlarsa bize kırmak hakkı verilir mi?» diye suskun Demid sordu. Ancak konuşmasını gerektiren pek önemli olaylarda ağzını açtığını herkes bilirdi. Başka zamanlarda hiç sesini çıkartmadan işini yapar, tatil sırasında ise sokağın köşesinde toplanmış kazaklarla birlikte sessizce sigarasını içer ve pek seyrek olarak da anlamsız bir gülümseme ile başkalarının sorusunu yanıtlardı.

Demid'e bakılırsa, koskaca dünya gereksiz seslerle tıkabasadır. Tepeleme doldururlar geceleri bile, hiç durmadan. Ve onun sessizliği dinlemesine engel olurlar. Sonbaharda, ormana ve bozkırlara çöken o bilge sessizliği yokederler. Demid insanların gevezeliğinden hiç hoşlanmaz, bu nedenle de köyün kıyısında tenha bir yerde otururdu. Tüm bölgenin en güçlü ağır işçisiydi. Ama felek nedense hiç ondan yana değildi; elinde oyuncak yapmıştı onu, payına hep acı çekmek düşüyordu. Beş yıl süreyle işçi olarak Frollarda yaşamış sonra evlenince oradan ayrılıp kendine bir çiftlik kurmak istemişti. Tam yerleşmek üzereyken de evinde yangın çıkmıştı. Bir yıl sonra ikinci bir yangın avlusunda tüten kül yığınlarının dışında nesi varsa süpürdü götürdü. Bu olaydan kısa bir süre sonra da karısı onu bıraktı; neden olarak demişti ki:

«İki yıl seninle yaşadım, bu iki yıl içinde iki kelime konuştuğunu işitmedim. İyisi mi sen tek başına yaşa... Ben ormanda bir kurtla daha iyi vakit geçiririm. Senin-

le yaşamak insanı deli etmeye yeter. Çünkü kendi kendime konuşmaya başladım bile.»

Oysa bunca zamandır kocasına alışmış gibiydi. Evliliklerinin ilk aylarında ağlıyor, konuşması için kocasının başının etini yiyordu: «Demid, sevgilim, ne olur benimle konuş. Birazcık konuşamaz mısın? Hiç değilse bir kelime söyle.»

Demid bu sözler karşısında yalnız gülümsüyor o çocukça gülümsemesiyle, kıllı göğsünü kaşıyarak susmasını sürdürüyordu. Karısının baskısına dayanamaz olunca da, o derinlerden, sanki çizmelerinin içinden geliyormuş izlenimini veren sesiyle: «Olur şey değil, sen düpedüz bir saksağansın...» diyordu. Sonra çekip gidiyordu karısının yanından.

Hernedense köyde Suskun Demid'i kendini beğenmiş ve içinden pazarlıklı diye çekiştirirlerdi. Çıkarının ne yanda olduğunu bilen bir kurnaz gözüyle bakarlardı ona. Belki de bunun nedeni de yaşamı boyunca gürültüden ve gürültücü insanlardan uzak durmak istemesiydi.

Bundan ötürü Demid'in iç örtücü sesini duyunca, Razmyotnov'un başını kaldırıp bakmasına şaşmamalı.

«Hak mı?» diye yineledi sanki onu ilk kez görüyormuş gibi suskunu inceleyerek... «Evet, hakkımız var.»

Demid, eski ve ıslak terlikleriyle yerleri kirleterek salona yürüdü. Timofey'in «yasak» dercesine kapıya gerdiği kolunu ince bir dal gibi itiverince içeri girdi. Her adım attıkça cam kapaklı dolaptaki fincanlar, tabaklar hazin bir ses çıkararak inceden inceye zıngırdıyordu. Sandığa yaklaştı ve sırtını kamburlaştırarak eğildi, asma kilidi yokladı. Bir dakika sonra kilit, halkası kırılmış sandığın üzerinde duruyordu. Arkashka da orada, gizleyemediği bir hayretle ona bakmaktaydı. Hayranlığını ortaya vurdu:

«İşte tam güreşmeye değer bir adam!» dedi.

Andrei Razmyotnov, yazmaya yetişemiyordu bir türlü. Salondan, oturma odasından Ushakov'un, Arkashka'nın ve Razmyotnov'un ekibinde bulunan tek kadının, Vasilissa'nın sesleri birbirini izliyordu:

«Kadın paltoları.»

«Bir gocuk.»

«Üç çift yeni çizme. Lâstikleriyle birlikte.»

«Dört yünlü kumaş, top halinde.»

«Razmyotnov, bütün bu öteberiyi bir araba almaz. Emprimeler, siyah satenler ve her çeşit kumaş...»

Razmyotnov salona doğru yürürken avluda ana ile kızın ağlaşıp bağrıştıklarını duydu. Bu arada İgnatyonok onları yatıştırmaya çabalıyordu. Razmyotnov kapıyı açarak sordu: Neler oluyor burada?»

Evin ucu kalkık burunlu kızı kapının çerçevesine yaslanmış koyuvermişti gözyaşlarını, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Anası ile cıyak cıyak bağırarak kızının çevresinde dönerken İgnatyonok yüzü kıpkırmızı ve utançla gülümseyerek kızın eteklerini çekiştiriyordu.

Ne olup bittiğini anlayamayan Razmyotnov, öfkeden sarsılarak:

«Sen ne yapıyorsun öyle diye İgnatyonok'a sertçe bir omuz vurdu ve adam sırt üstü yere düştü. Uzun bacaklarını kaldırmış, keçe çizmeli ayaklarıyla havada tekmeler atıp duruyordu.

«Bu yalnızca politik bir sorundur. Biz burada düşmana baskın yapmışız, sen kalkmış kızı köşeye sıkıştırmışsın. Oynaşıyorsun. Bu yüzden yargıç karşısına mı çıkmak istiyorsun?

«Dur hele, bir dakika...» diyerek İgnatyonok canı sıkılmış bir halde ayağa kalktı: «Ne oynaşması be?... Ne yaptığını görmüyor musun ki?... Üst üste giymeye uğraştığı dördüncü eteklik bu. Onu engellemeye çalışıyordum. Sen de beni itip kakıyorsun.»

Ancak o zaman Razmyotnov'un dikkati kıza çekildi. Kargaşayı fırsat bilerek onun bir kucak dolusu elbiseyle salondan sıvışmak üzere olduğunu ve gerçekten kim bilir kaçıncı yün elbiseyi üst üste giymeye çabaladığını gördü. Köşeye büzülmüş kız, etek uçlarını indiriyor ve bir yığın kumaş katları içinde gövdesi pek acaip görünüyordu. Onun tavşan gibi bakan yaşlarla kızarmış gözleri karşısında Andrei, tiksinti ve küçümseme duygusuyla dolup taştı. Kapıyı çarpıp İgnatyonok'a dedi ki: «Soymaya kalkışma sakın... Bırak ne giymişse giymiş Allahın cezası. Yalnız çıkını al.»

Evdeki eşya sayımının listesi nerdeyse tamamlanmıştı.

Andrei emretti: «Ambarın anahtarını verin!»

Frol, kavruk bir ağaç kütüğü gibi kara eliyle umutsuz bir hareket yaptı: «Hiç anahtar yok.»

Andrei, Demid'e emretti: «Kapıyı kırın!»

Demid ambara doğru uzaklaşırken geçer ayak avludaki arabadan bir demir çubuk çıkarıp aldı. İki buçuk kiloya yakın ağırlıktaki kilidi ancak bir baltayla kırabildiler.

«Kapının çerçevesine zarar vermeyin! Artık bu bizim ambarımız. Dikkatli davranın!» diye Ushakov, soluk soluğa bulunan Demid'e öğüt verdi.

Ambardaki buğdayı tartmaya koyuldular.

«Artık bizim olduğuna göre doğrudan tarlaya eksek. Hazır şurada bölmede tüm araçlar duruyor.» diye İgnatyonok sevinçten sarhoş öneride bulundu.

Güldüler ona. İri taneli buğdayı tartarlarken şakaları birbirini izliyordu:

«Şu buğdaylardan devlet stokuna hiç değilse yüz kilo kadar ayırabiliriz.» dedi Ushakov. Dizlerine kadar buğdaya gömülmüştü. Ambarın kıyısından buğdayı dur-

madan kürekliyor ve elini daldırıp avuç dolusu taneleri parmaklarının arasından kaymaya bırakıyordu.

«İşte buğday derim buna!»

«Yarısı bile olmadı. Altın değerinde. Yalnız bir kısmı yeşermiş gibi görünüyor. Buraya bakın, filiz vermeye başlamış.

Arkasha ve ekipte bulunan başka bir genç adam avluda işe koyulmuşlardı. Sarı sakalını sıvazlayarak Arkasha, fışkı yığınının arasında hazmedilmeyip kalmış mısır tanelerini gösterdi.

«Hayvanların öylesine çalışabildiğine hiç şaşmamalı! Gerçek yem yiyorlar, gerçek yem. Bizim işletme de ise biz yeteri kadar saman bile bulamıyoruz, hayvanlara yedirecek.»

Ambardan canlı canlı konuşmalar, kahkahalar duyuluyor, savrulan buğdayların yaydığı taze koku genze doluyordu. Zaman zaman okkalı küfürler de araya karışmaktaydı. Razmyotnov eve döndü. Ana kız kapkacakları bir çuvala doldurmuştu. Frol ise bir sıranın üzerine sırtüstü yatmış. Ayaklarında çoraplar ve ellerini göğsünde cesetmiş gibi kavuşturmuş. Yelkenleri suya indiren Timofey, gözlerinde nefrete, baktı Razmyotnov'a, sonra pencereye döndü.

Razmyotnov salonda, yere çökmüş öylece kımıltısız duran suskun Demid'le karşılaştı. Ayaklarında Frol'un altına deri geçirilmiş yeni çizmeleri vardı. İçeriye birinin girdiğini farketmemişti. Önündeki kocaman bir tekneden çorba kaşığıyla bal alıyor, ağzına götürmesiyle yutması bir oluyordu. Sarı yapışkan damlalar sakalına düştükçe zevkle gözlerini yumuyordu.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Titok ile Nagulnov öyle üzeri köye döndüler. Onların yokluğunda Davidov, iki kulak ailesinin evlerini basmış, kapı dışarı etmiş sahiplerini... Sonra yine Titok'un avlusuna dönmüş ve Lubishkin'in yardımıyla erzak deposunda bulduğu tahılı tartmaya koyulmuştu. Dede Shchukar bu arada geriye kalan artıkları koyunların yemliğine döküyordu ki, Titok'un yaklaştığını görünce aceleyle ağıldan çıktı.

Titok, gocuğunun önü ve başı açık avluyu geçip harman yerine yönelince, Nagulnov bağırdı:

«Buraya dön bakalım. Yoksa seni ambara kilitlerim.»

Öfkeli ve sinirleri gergindi. Yanağı her zamankinden fazla seğiriyordu. Titok'un silahını ne zaman, nereye attığını farketmemişti. Harman yerine doğru atlarla gelirlerken Nagulnov sormuştu ona:

«Silahını teslim edecek misin? Eğer etmezsen biz almasını biliriz.»

«Haydi oradan sen de. Şaka yapıyorsun,» diye sırıttı Titok.» Rüya görmüş olmalısın sen!»

Gocuğunun altında da görünmüyordu silahı. Geriye dönüp silahı aramak olacak iş değil. Fundalıkların, karların arasında onu bulmak olanağı yok. Bu nedenle kendisine alabildiğine öfkelenen Nagulnov olup biteni Davidov'a anlattı. Titok'u merakla inceleyerek Davidov yaklaştı ona:

«Yoldaş, silahını teslim etmen hakkında hayırlı olur.»

«Benim hiç bir zaman silahlarım olmadı ki... Nagulnov'un bana kini var da...» diye karşılık verip kokarcanınkine benzeyen gözlerinde bir ışıltıyla gülümsedi.

«Pekâlâ, o zaman seni tutuklayıp bölgeye göndereceğiz.»

«Beni tutuklamak mı?»

«Evet, seni tutuklamak! Ne sanıyorsun sen? Geçmişini hesaba katmayacak mıyız? Tahılları saklayan sen, bir şeyler hazırlamakta olan sen...»

«Ben mi?» diye Titok ıslık gibi bir sesle bağırdı. İleri atılmak istercesine hafifçe eğilmişti. O anda yapmacık neşesi, kontrolü, soğukkanlılığı yok olmuştu. Davidov'un sözleri, şimdiyedek bastırabildiği öfkesini parlatacak bir kıvılcım oldu. Yürüdü ona doğru ve Davidov geriledi. Avlunun ortasına bırakılmış bir boyunduruğa takıldı. Titok, birden eğilerek boyunduruktan bir demir çubuk çekti. Nagulnov ve Lubishkin Davidov'a doğru koştular. Dede Shchukar avluda tabanları kaldırmak üzereydi ki talihi yardım etmedi; gocuğunun eteğine basarak tökezledi. Düşerken yere, avazı çıktığı kadar yabanca bağırdı:

«İmdad... Adam öldürüyorlar.»

Davidov, Titok'un sol bileğini yakaladı ama, Titok bu arada hakkından geldi onun; sağ eliyle demir çubuğu indiriverdi. Davidov, olduğu yerde sallandı ama düşmedi. Yaradan boşanan kan gözlerine dolmuş görmesini

engelliyordu. Titok'un bileğini bırakıp sendeledi, elini gözlerine götürdü. İkinci bir vuruş onu kazların üzerine serdi. O anda Lubishkin, gövdesini sararak Titok'u yakaladı ama, tüm gücüne karşın onu zaptedemiyordu. Titok kendini kurtarıp harman yerine doğru koşmaya başladı. Nagulnov kapıda yakaladı onu. Tabancasının kabzasıyla arkadan saçlarla kaplı kafatasına bir vuruş vurdu.

Titok'un karısı kargaşayı arttırmıştı. Lubishkin ile Nagulnov'un, yakalamak üzere kocasının ardından koştuklarını görünce, hemen ambara dalıp köpeği zincirinden koyuverdi. Demir tasması şakırdayarak köpek avluda dönerken Dede Shchukar bağırınca, onu yerlerde sürünen koyun postundan farkedip hemen üzerine sıçradı. Dede, ayağa fırladı. Bir yandan can havli ile köpeği tekmeliyor, öbür yandan avluyu çevreliyen çitten bir dal kırıp çekmeye uğraşıyordu. Kudurmuş bir öfke içinde gocuğun yakasına yapışmış hırıldayarak çekiştiren köpekle birlikte iki metre kadar sendeleyerek ilerledi. Sonunda bütün gücüyle asılarak değneği çitten ayırmayı başardı. Köpek havlayarak geriye sıçradı ve son bir çekişle ihtiyar adamın gocuğunu sırtından aşağı dişlerine takıp yırttı.

«Bana silâhını ver, Makar,» diye Shchukar Dede, yeniden güç bulmuşcasına haykırıyordu. Gözleri yuvalarından fırlamıştı: «Ver silâhını bana... Hazır kanım başıma fırlamışken şu kadını da köpeğini de haklayayım.»

Bu sırada Davidov'u eve taşıyıp yarasının çevresindeki saçlarını kesmişlerdi. Hâlâ koyu renk bir kan sızıyordu yaradan. Avluda, Lubishkin, Titok'un atlarından ikisini bir kızağa koşuyordu. Nagulnov ise masanın başına oturup acele ile yazı yazmaya koyuldu:

Bölge G.P.U. Emniyet Teşkilâtı Müdürü Zakharchenko

Gremyachiy kulaklarından Borodin Tit Konstantinovich'i, devrim karşıtı zararlı bir kişi olarak emrinize gönderiyorum. Evindeki malların sayımı yapıldığı sırada, köylüye yardım için görevlendirilmiş yirmibeş bin kişiden biri olan yoldaş Davidov'a köyümüzdeki görevi sırasında saldırmış ve başına demir bir çubukla iki kez vurarak kendisini yaralamıştır.

Ayrıca bildirmeliyim ki, ben Borodin Tit Konstantinovich'i elinde Rus yapısı kısa namlulu bir tüfekle gördüm. Dağ başında bulunduğumuz için kan dökülmesinden çekindiğimden silahı zorla elinden almak gibi bir girişimde bulunamadım. İşte kendisi, bu kısa namlulu tüfeği ben farkına varmadan karların arasına attı. Silâh bulunduğunda somut bir belge olarak size gönderilecektir.»

Gremyachy Parti Grup Sekreteri ve Kızılbayrak nişanı ile ödüllendirilmiş bulunan

N. Nagulnov

Titok kızağa yerleştirilmişti. Bir şey içmek istedi, seslendi Nagulnov'a. Nagulnov dışarı çıkıp sundurmanın altında durmuştu:

«Ne istiyorsun?» diye ona sordu.

«Makar! Unutma bunu!» diye Titok bir sarhoş gibi nara atarcasına bağırıp bağlı ellerini havada salladı. «Unutma! Bir gün yollarımız yine karşılacak. Sen beni bu kez çiğnedin ama, gelecek sefer de aynı şeyi ben, sana yapacağım. Herne pahasına olursa olsun öldüreceğim seni! Arkadaşlığımız son buldu artık!»

Nagulnov, eliyle onu uzaklaştırır gibi bir hareket yaptı: «Çek git artık devrim düşmanı!»

Atlar avludan dışarı geçip gittiler.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Daha akşam olmadan Andrei Razmyotnov, kendi ekibinde bulunan fakir köylüleri başından savmış ve Gayev'in avlusunda biriken el konmuş son bir araba dolusu malı Titok'un evine göndermişti. Kulaklardan toplanan ne varsa orada birikiyordu. Kendisi de Köy Şurasına gitti. O sabah Davidov'la, karanlık basınca yapılacak genel toplantıdan bir saat önce orada buluşmaya karar vermişlerdi.

Binanın bir köşesinde ışık görerek Razmyotnov, koridor boyunca ilerleyip kapıyı açtı. Sesi duyan Davidov, sargılar içindeki başını önündeki not defterinden kaldırdı, baktı ve gülümsedi.

«Buyur, otur,» dedi Razmyotnov'a. «Kulaklarda ne kadar tahıl bulduğumuzu hesaplıyorduk. Senin işler nasıl yürüdü?»

«Şöyle böyle... Başın neden sarılı senin?»

Nagulnov bir gazete ile lambaya gölgelik yaparken üzgünce konuştu:

«Titok'un marifeti. Demir bir çubukla başını yar-

dı. Bu yüzden onu Zakharchenko Emniyet Merkezine gönderdim.»

«Bir dakika bekle, anlatacağız sana,» diyerek Davidov abaküsü masaya doğru itti. «Yüzonbeşi de ekle... Anladın mı? Ve yüz sekiz...» «Dur hele, dur...» diye Nagulnov sıkılmışcasına mırıldandı, abaküsün bilyelerini dikkat kesilerek parmağıyla oynattı.

Razmyotnov onlara baktı. Dudakları titreyerek durgun bir sesle:

«Ben bundan böyle çalışmıyorum,» dedi.

«Çalışmıyor musun? Nerede?» diye Nagulnov abaküsü bir yana itti.

«Evet, bundan böyle ben kimsenin malına el koymak işinde yokum. E, neden bakıyorsunuz öyle? Bayılacak falan mısınız yoksa?»

«Sakın sarhoş olmayasın sen?» diye Davidov endişeyle arkadaşının öfkeli ve kararlı yüzüne baktı. «Ne oldu sana böyle?... Ne demek istiyorsun sen?»

Onun sâkin ve tok sesi Razmyotnov'u fena öfkelendirmişti. Heyecandan kekeleyerek bağırdı:

«Ben bu işlerin adamı değilim. Ben... ben... ben çoluk çocukla savaşmak için eğitilmemişim. Cephede durum başkaydı. Karşıma çıkan herkesi kılıçtan geçirebilirdim... Ama şimdi bu verilen görevi yapamayacağım.»

Konuştukça sesini yükseltiyordu. Sesi gittikçe gerilen bir tele benziyordu, kopma noktasına ulaşacakmış gibi. Derken, hırıltıya benzer bir iç çekişten sonra bir fısıltı halinde çıktı sesi:

«Böyle bir yolda mı çalışmak zorundayız? Ben... ben neyim yani? Cellât mıyım ben, ne sanıyorsunuz? Benim kalbim taştan mı? Ben savaşta yeteri kadar kanıksadım.» Sesini yeniden yükseltti, bağırmaya başladı: «Gayev'in onbir çocuğu var! Oraya vardığımızda hep bir ağızdan ağlaşmaya başladılar. Saçlarım dimdik oldu.

Hepsini evden atmaya koyulduk. Gözlerimi yumup kulaklarımı tıkayarak kaçtım oradan... Kadınlar feryat ediyordu. Evin gelini bayılmıştı. Onu ayıltmak için su taşıyorlardı. Çocuklar...»

«Ağla hele, açılırsın!» dedi Nagulnov. Yanağının kımıl kımıl oynayan kaşına bastırıyor ve gözleri yanarak arkadaşına bakıyordu.

«Ağlayacağım elbette... Belki kendi küçücük oğlumu düşürüyorum da, ondan.»

Birden çözüldü. Dişlerini gıcırdatıyordu. Masaya sırtını döndü.

Bir sessizlik oldu.

Davidov yavaşça iskemlesinden kalktı. Sargısız yanağı morarıyor ve bir kulağı ağrıyordu. Andrei'e yaklaştı, onu omuzlarından yakalayıp yavaşça yüzünü kendine çevirdi. Gözlerini onun yüzüne dikip bir solukta konuştu:

«Acıyorsun onlara... Onlar için üzülüyorsun. Ama onlar bize acıdılar mı? Düşmanlarımız çocuklarımızın gözyaşlarına aldırdılar mı? Ölenlerin arkada bıraktığı öksüzlere ağladılar mı? Söyle ağladılar mı? Fabrikada bir grevden sonra babamı işinden atıp Sibirya'ya sürdüler. Anam dört çocukla kaldı. Ben en büyükleri dokuz yaşındaydım. Yiyecek lokma bulamıyorduk. Böylece anam... Yüzüme bak! Anam bizim açlıktan ölmememiz için sokaklara düştü. Küçük odamıza misafir getiriyordu. Biz mahzende yaşıyorduk. Tek yatağımız kalmıştı. Bundan ötürü bir perdenin ardında yatmak zorunda kalıyorduk, yerde... Ben dokuz yaşımdaydım dedim ya... Bazan zilzurna sarhoş geliyorlardı anama. Ve ben, ağlamasını kesmek için küçük kız kardeşimin ağzını avucumla örtüyordum. Kim sildi ki bizim gözyaşlarımızı? Duyuyor musun?... Sabahleyin ben o lânetli rubleyi alıp...» Nasırlı avucunu Andrei'nin yüzüne

yaklaştırdı. Dişlerini gıcırdatarak sözlerini yürüttü: «Anamın kazandığı o ruble elimde ekmek almaya gidiyordum.» Ve birdenbire yumruğu demir bir topuz gibi masaya indirdi. Ve bağırdı: «Sen... sen nasıl acırsın onlara?»

Yeniden bir sessizlik oldu. Nagulnov, bir çaylak pençesini avına geçirir gibi tırnaklarını masaya geçirdi. Andrei konuşmadı. Solurken eziyet çekiyor gibiydi. Davidov, bir an odada dolaştı, sonra kolunu Andrei'nin omzuna doladı. Onunla birlikte bir sıranın üstüne oturdu. Boğuk bir sesle söze başladı:

«Ne kafasız şeysin sen? Gelmiş buraya ben çalışmayacağım diye bağırıyorsun... Çocuklar... acımak... Düşün hele bir kez söylediklerini... Bu konuyu seninle tartışalım. Kulak ailelerini evlerinden barklarından ediyoruz diye mi üzülüyorsun? Pekâlâ ediyoruz. Bunları evlerinden uzaklaştırıyoruz. Böylelikle bizim yeni bir hayat kurmamızı engellemeyecekler. Öyle bir hayat ki, gelecekte bütün bunlar olmasın. Sen Gremyachy'de Sovyet İktidarını temsil ediyorsun. Sana politika mı öğreteceğim?» Zorla gülümseyebildi. «Şu lânet kulakları süreceğiz. Solovki'ye göndereceğiz. Öldürmez bu onları değil mi? Eğer çalışırlarsa besleyeceğiz de onları ve yeni baştan hayatı kurduğumuzda onların çocukları da artık kulak olmayacak. İşçi sınıfları onları eğitecek.» Sigara paketini aldı ama parmakları o kadar titriyordu ki, sigarayı çekip bir süre yakamadı.

Andrei gözlerini Nagulnov'un yüzünden ayıramıyordu. Nagulnov yüzüne bir ölü maskesi giymiş gibiydi. Davidov'u şaşırtarak birden yerinden kalktı. O anda Nagulnov da sanki oturduğu yerden yaylar fırlatmış gibi ayağa kalkmıştı.

«Alçak!» diye tükürürcesine titrek bir sesle fısıldadı. Yumruklarını sıkmıştı. «Sen devrime böyle mi hizmet

ediyorsun? Onlara acıyarak mı? Ne yani, bana binlerce erkeği, kadını, çocuğu ver... bunların öldürülmeleri gerekir de... devrim uğruna hepsini makineli tüfekle temizlerim... Hepsini bir çırpıda!» diye birden aklını yitirmişcesine bağırdı. İri gözbebeklerinde kuduz bir pırıltı vardı. Dudaklarının kıyısında köpükler belirmişti.

Davidov endişeyle:

«Heey, bağırmasana... Yerine otur!» dedi.

Razmyotnov, bir iskemleyi devirerek Nagulnov'a doğru atıldıysa da, Nagulnov sırtını duvara dayamış gözleri fıldır fıldır dönüyordu; kulak parlatırcasma bir haykırışla:

«Seni öldüreceğim!» dedi ve bir yanına devriliverdi. Sol eli kılıcının kınını yakalayacakmış gibi havaya uzanmış sağ eli ise, görünmez bir kılıcın kabzasını arıyordu.

Andrei onun kollarını yakaladığında bütün vücudundaki kasların gerilmiş ve sertleşmiş olduğunu farketti. Bacakları da çelik bir yay gibi açılmış, katılaşmıştı.

«Buna nöbet geldi... Tut bacaklarını!» diye Davidov'a bağırdı.

***

Okul binasına vardıklarında toplantıya gelenlerin her yeri tıkabasa doldurduğunu gördüler. Herkese yer yoktu. Erkekler, kadınlar ve kızlar koridora, sundurmaya sıkışmışlardı. Ardına kadar açılmış kapılardan dışarı tütün dumanıyla yüklü buharlaşmış hava saldırıyordu.

Sapsarı yüzü, üzerinde kan pıhtılaşmış yarık dudağıyla Nagulnov koridor boyunca yürüdü. Yere atılmış ayçiçeği çekirdeklerinin kabukları sert adımlarının altında çıtırdamaktaydı. Kazaklar geriliyor, çekingen ba-

kışlarla onu süzüyorlardı. Davidov görünür görünmez fısıltı başladı.

«Davidov dedikleri bu adam mı?» diye çiçekli bir atkıya bürünmüş bir genç kız ayçiçeği çekirdekleriyle dolu mendilini ileri uzatıp onu göstererek yüksek sesle sordu.

«Paltolusu... O kadar iri yarı bir adam değil.»

«Evet, iri yarı değil ama gücü kuvveti yerinde. Boynuna bak, yarışmaya giren boğa boynuna benziyor. Sakın bize damızlık diye göndermiş olmasınlar.» Bunları söyleyen genç kız, yuvarlak kurşuni gözlerini kırpıştırarak güldü.

«Omuzları da kocaman değil mi? Bahse girerim kızları kucaklamaktan hoşlanıyordur.» diye kocası uzaklara gitmiş dul yaşayan Natalya, kalemle çizilmiş kaşlarını kaldırarak edepsizce söylendi.

«Anlaşıldığına göre şimdiden biri haklamış onu. Baksanıza başı sargılar içinde.»

«Belki dişi ağrıyordur.»

«Yok, Titok yaralamış onu.»

«Heey, ne oluyor, kızlar. Bir yabancıyı mı kafese koymaya uğraşıyorşunuz? Benden iyi mi o?» diye sinek kaydı traş olmuş yaşlıca bir kazak yüksek sesle gülerek kız sürüsünü kucaklayıverecekmiş gibi uzun kollarını açtı ve kızları duvara geriletti. Kızlar çığrışıyorlar, kazağın sırtına birbiri ardından yumruklar indiriyorlardı.

Sınıfın kapısına vardığında Davidov ter için kalmıştı. Kalabalıktan, fışkıran ayçiçeği, soğan, tütün kokuları birbirine karışıyor tek bir koku halinde genze doluyordu. Genç kızlar ve kadınlardan, krem kokularıyla birlikte, uzun süre sandıkta saklandığından sandık kokan küfle karışık bir hava yükseliyordu. Okulun içinde bir kovana sıkışmış arıların uğultusuna benzer bir uğul-

tu vardı. Kalabalık da, kara bir kitle halinde arılar gibi kaynaşıyordu.

Davidov sınıfta platforma güçlükle çıkarken şaşkın şaşkın söylendi arkadaşlarına: «Sizin kızlar da oldukça cıvık hani!» dedi. Platformun üzerine iki kürsü yanyana yerleştirilmişti. Davidov'la Nagulnov oturdular. Razmyotnov oturumu açtı; ve hemen bir başkan seçildi.

«Başkanlığı Bölge Parti Şurası temsilcisi Davidov yoldaşa veriyorum, kendisi Kolhoz'larla ilgili bir konuşma yapacaktır.» dedi Razmyotnov. Sustuğu anda, kıyıya vurup geri dönen dalgalar halindeki mırıltılar da birden kesildi.

Davidov başındaki sargıyı düzelterek ayağa kalktı. Yarım saat konuştu. Sona doğru sesi boğuklaşmıştı. Kalabalıktan çıt çıkmıyordu. Kapalı yerin havası gittikçe daha, daha da ağırlaşmıştı. İki lambanın sönük ışığında, Davidov, ön sırada oturanların terle pırıldayan yüzlerini görebliyor; geride kalan ne varsa yarı karanlıkta siliniyordu. Konuşmasını hiç kesen olmamıştı. Ama sözünü bitirip de önündeki bir bardak suya uzandığı anda soru yağmuruna tutuldu:

«Her şey ortaklaşa mı kullanılacak?»

«Ya evler ne olacak?»

«Kolhoz geçici bir zaman için mi kurulacak, yoksa sürgit kalacak mı?»

«Özel çiftliklerin sahipleri ne olacak?»

«Toprakları ellerinden alınmayacak değil mi?»

«Hep birlikte mi yiyeceğiz yemeklerimizi?»

Davidov, uzun uzun ve inandırıcı açıklamalarda bulunuyordu. Sorular, tarım alanındaki karmaşık sorunlara sürüklenince, Razmyotnov ve Nagulnov ona yardımcı oldular. Kolhoz'la ilgili tüzük okundu ama yine de soruların arkası kesilmedi. Sonunda tilki derisinden bir papak giymiş ve kara koyun derisinden yapılma go-

cuğunun önünü açmış orta sıralarda oturan bir kazak söz istedi. Tavanda asılı lambanın ışığı papağına çaprazlama vuruyor ve kızılımsı kürk alevlenmiş de tütüyormuş gibi görünüyordu.

«Ben orta halli bir çiftçiyim. Size şunu söyleyeceğim, hemşehrilerim. Hiç kuşku yok ki, Kolhoz çok iyi bir şeydir. Ama üzerinde uzun uzun düşünülmesi gereklidir. Hemen hazıra konmayı beklemeyin. Buradaki Parti Temsilcisi yoldaşımız yalnız bir araya toplanmamız sorunundan söz ediyor. O kadarı bile feraha çıkmamız için yeterliymiş. Kendisine göre Lenin yoldaş aynı şeyi söylemiş imiş. Gelgelelim, yoldaş temsilci yeteri kadar çiftçilikten anlamamakta. Bahse girerim kendisi bir fabrika işçisi olarak sapan kullanmasını bilmez. Hatta öküze nasıl yaklaşılacağını bile bilmese de şaşmam. İşte bundan ötürü de yanıldı. Benim düşünceme göre Kolhoz'da bir araya gelecek insanlar şöyle olmalı: Ağır iş yapanları ve hayvan sahiplerini bir Kolhoz'a almalı, fakirler ise başka bir Kolhoz'a. Zenginleri bir başkasına. Hiç çalışmaktan yana olmayanları başka bir yere sürüp orada çalıştırmalı. Herkesi aynı potaya koymak olmaz. Hem anlamı yoktur. Akıllarına koydukları gibi yaparlarsa hani şu masaldaki kuğuya döneriz. Yükü kerevit ve turna balığı taşır. Kuğu kanatlarını çırpıp uçmak istediğinde kerevit onu kuyruğundan yakalar. Geriye doğru yürümek istediğinde, bu kez turna balığı yüzmeye kalkışır.»

Bu beklenmedik şaka ölçülü kıkırdamalara neden oldu. Arka sıralarda oturan bir genç kız yüksek perdeden sanki cıyakladı. Biri bağırdı.

«Siz oradakiler kendinizi kontrol edemiyorsanız dışarı çıkın!»

Tilki kürkünden kalpak giyen adam, mendiliyle alnını, dudaklarını silerek sözü yürüttü:

«Kolhoz'a alacağımız insanların iyi bir çiftçinin sapana koşacağı öküzleri seçer gibi özenle seçilmesi gerekir. Sapana koşulacak öküzler güçleri bakımından eşit olmalıdır. Hele birbirinden farklı iki öküzü koşun, görün neler olur: Güçlüsü sapanı çekip götürmek, güçsüzu ise olduğu yerde kalmak ister. Bu nedenle güçlü olan da durmak zorunda kalır. Böyle olunca da ne bekleyebilirsiniz onlardan? Buraya gelen yoldaş, tüm köy halkının Kolhoz'da toplanmasını istiyor. Kulaklar dışında yani... İşte o zaman güçlü ile zayıf aynı sapana koşulmuş olacak.»

Lubishkin ayağa kalktı. İki yanağına yayılmış bıyıklarını gözdağı verircesine kıvırarak konuşana döndü:

«Arada bir ne de tatlı konuşursun, Kuzma! Eğer kadın olsaydım, seni sonsuzadek dinleyebilirdim. (Bir gülüşme dalgası geçti.) Palaga Kuzmichova'yı dil döküp nasıl kandırdınsa, bu toplantıdakileri de kandırmasını biliyorsun.»

Yaylım ateş açılmış gibi hep bir ağızdan kopan kahkahalar odanın havasını öyle bir dalgalandırdı ki, tavandan sarkan lambadan keskin bir ışık dili uzandı. Toplantıda bulunanlar, Lubishkin'in sözlerindeki biraz ayıba çalan imayı kavramışlardı. Nagulnov'un gözlerinde bile bir gülümseme belirdi. Davidov, kahkahaların nedenini sormak üzereyken yine Lubishkin'in sesi uğultuyu bastırarak duyuldu:

«Bu senin sesin ama, bir başkası akort etmişe benziyor. Senin için kolay böyle bir seçim yapmak. Sen daha Yırtık Frol'un makineli işletmesinde çalışırken öğrenmişsindir, böyle seçimlerin nasıl yapıldığını. Daha geçen yıl motoru elinizden aldılar. Ama şimdi Frol'unuzun da nesi var nesi yoksa ortaya çıkartıp elkoyduk. Evet, hepiniz Frol'a ait motorun çevresinde toplanmıştınız. Tıpkı bir Kolhoz'da toplanır gibi ama bir fark

vardı, o bir kulaktı. Unuttun mu, buğdayımızı öğütmek için bizleri derilerimize kadar nasıl soyduğunuzu? Sekiz kileden birine siz el koyuyordunuz. Belki şimdi de aynı yöntemle çalışmak istiyorsundur...»

Öyle bir gürültü koptu ki, Razmyotnov, ortalığı güçlükle yatıştırabildi. Bir zaman öfkeli çıkışlar, ilkbaharda yağan dolu gibi tepeden indi durdu.

«Kendilerine pek yararlı bir topluluk meydana getirmişlerdi.»

«Bunların bitlerini traktörle ezemezsin ki...»

«Kulaklar sizi taş yürekli yapmış.»

«Şunu bir alaşağı etseniz!»

«Kafan ayçiçeği tohumlarının hasadına yarar!»

Arkadan konuşmak isteyen orta halli çiftçilerin alt basamağından Nikolay Lushnya oldu.

Nagulnov onu uyardı: «Tartışmayı fazla uzatma ama, her şey ortada zaten.»

«Ne demek istiyorsunuz yani? Belki benim uzun uzadıya diyeceklerim var. Yoksa sizin fikirlerinize karşı çıkmamıza izin vermeyecek misiniz? Benim anlatmak istediğim, Kolhoz'a girip girmemek gönül rızasıyla olacak bir şey. Eğer katılmak istiyorsan katılırsın. İstemiyorsan uzaktan seyredersin. İşte biz, uzaktan seyirci kalmak istiyoruz.»

«Biz dediğin kimler?»

«Kimler olacak, çiftçiler.»

«Sen kendi hesabına konuş. Burada herkesin konuşma özgürlüğü var. Dileyen kendi hesabına konuşur.»

«Pekâlâ, ben kendi adıma konuşurum. Gerçekte de yapmak istediğim bu. Uzakta kalıp Kolhoz'da işler nasıl diye bir süre incelemek istiyorum. Eğer iyi gidiyorsa ben de üyelik için imzamı basacağım. İşler iyi gitmezse ne demeye burnumu sokayım? İçine dalmak için ağ arayan balık enayidir.»

«Çok doğru!»

«Biraz bekleyelim derim.»

«Bırakalım, bu yeni yaşam biçimini önce başkaları denesin.»

«Senin akıın yok mu be adam? Beklemenin ne yararı olur ki?»

«Sözü Akhvatkin'e veriyorum. Hele sen de diyeceğini de bakalım.»

«Ben kendi adıma konuşacağım, sevgili hemşehrilerim! Ben vardım bir de kardeşim Pyotr. Biz iki kardeş birlikte yaşıyorduk. Ama sürdüremedik birliğimizi! Bakarsın kadınlar birbirine girmiş, aralarına yabayı soksan ayıramazsın. Ya da Pyotr ile ben dalaşmışız... Şimdi siz bütün köyün bir yuvaya sığmasını diliyorsunuz. Her şey kısa zamanda altüst olacak. Hele bir yol tarlalar sürülmeye görsün, bir döğüştür başlayacak. İvan benim öküzleri çok çalıştırdı, ben de onun atlarına bakmayı unutmuşum. Hiç kuşku yok, bir milis müfrezesinin sürekli bizimle birlikte yaşaması gerekecek. Herkes kan kusacak, inanın! Kimi çok çalışacak, kimi az. Bildiğimiz gibi bizim işler çeşitlidir. Bir fabrikada makine başında çalışmaya benzemez. Fabrikada sekiz saat çalışırsınız. Doldu mu saatiniz, bastonunuz koltuğunuzun altında çeker gidersiniz.»

«Sen hiç fabrikada çalıştın mı?»

«Hayır, çalışmadım ama biliyorum, Davidov yoldaş.»

«Bilmiyorsun. İşçilerle ilgili hiç bir şey bilmiyorsun. Eğer sen bir fabrikanın içini görmemişsen, neden bu konuda çeneni yoruyorsun? Şu bastonu koltuğunda çekip gitmek falan Kulakların ağzı.»

«Baston var yok, aynı şey. Bitir işini, artık özgürsün. Ama bizler? Tarla sürmek için karanlıkta kalkmak gerek. Bütün gün kan ter içinde çalışmışın, ayaklarında tavuk yumurtası iriliğinde nasırlar oluşmuş ama, yi-

ne de geceleri öküzleri otlatmaya götürmek zorundasın. Çünkü, öküz otlamazsa ertesi gün çift sürmez. Sayın ki ben, Kolhoz'da canla başla çalışmışım; bir başkası bizim Koliba gibisi, karıkların arasında yan gelmiş yatmış. Sovyet Hükûmeti, (fakirlerin arasında haylaz adam yoktur, bu Kulakların uydurmasıdır) diye dursun, kulak asmayın. Koliba, tüm hayatını sobanın üstündeki rafta yatmakla geçirdi. Köy halkı, onun kış aylarını sobanın üstünde nasıl keyif çatmakla geçirdiğini ve bir gece bacaklarını kapıdan dışarı uzatıp nasıl tenbellendiğini bilir. Sabahleyin ayakları buz tutmuş, vücudunun bir yanı da kızgın tuğlalara yapışmış dağlanmıştı. Adam gerek duyduğu zaman bile yerinden tepreşmeyecek kadar tenbeldir. Ben böyle biriyle nasıl çalışabilirim? Hayır, ben girmek için imza atmayacağım.

«Sözü Kondrat Maydannikov'a veriyorum.»

Arka sıralarda kurşuni gocuğuyla oturan orta boylu kazak yerinden kalktı. Kalabalık sıraların arasından yürüyordu. Başına soluk bir süvari kalpağı giymiş; üzerine de alacalı kazak şalından tutun, türlü kadın şallarını ve mendilleri dolamıştı. Bu yığın altında sivri tepeli kalpağı her adım atışta o yana bu yana sallanıyordu. Yaklaştı, ön plânda durdu. Sırtını Şura üyelerine dönüp pantolonun ceplerini ağır ağır karıştırmaya koyuldu.

Ushakov sırıtarak sordu: «Konuşmanı kağıttan mı okuyacaksın?»

«Çıkar şapkanı!»

«Ezberden de diyeceğini!»

«Arkadaş tüm yaşamını kağıda yazar.»

Kondrat cebinden yağlı bir not defteri çıkardı ve yazılı yapraklarını acele acele çevirmeye koyuldu:

«Gülmek için aleste beklemeyin! Yakın günlerde yüzünüzün öbür yanıyla gülersiniz.» diye öfkeyle konuştu: «Evet ben günce tutarım. Şimdi size yüksek ses-

le okuyacağım. Çeşitli fikirler ileri sürüldü ama hiç biri geçerli değil. Yaşam nedir bilmiyorsunuz siz.»

Davidov dikkat kesilmişti. İlk sıralarda gülümseyenler oldu. Binanın içinde bir mırıltı dalgalandı.

«Benim orta kırat bir çiftliğim var,» diye Kondrat Maydannikov ciddi bir tavırla konuşmaya başladı. «Sekiz on dönüm kadar bir alanı ektim. Bildiğiniz gibi, bir çift öküzüm, bir atım, bir ineğim, karım ve üç çocuğum var. Yani, işimi görebilmem iki elime bağlı. Doksan pud (*) buğday, onsekiz çavdar, yirmi üç pud yulaf üretebildim. Ailemi doyurabilmem için altmış pud gerekli. On pud da kümes hayvanlarıma, atlara yulaf gerekli. Bu durumda ben devlete ne satabilirim? Diyelim ki bir kaç kümes hayvanı sattım. Bir kaç parça bir şeyi pazara çıkardım.» Gözlerinde acı bir ifade belirdi. Sesini yükseltti. «Bu parayla gerekli giyim eşyasını, üstbaşı, gazı, kibriti satın alabilir miyim? Atlar da parasız nallanmaz, değil mi? Neden cevap vermiyorsunuz? Böyle yaşamayı sürdürebilir miyim? Bu hesap da iyi bir hasat elde ettiğime göre yapılmıştır. Ya hiç bir ürün alamamışsam? Ne olurum o zaman? Aciz bir ihtiyar adam... Sizin Kolhoza girmemden söz etmeye ne hakkınız var? Orada daha beter mi olacağım diye düşünüyorsunuz? Hepiniz yalan söylüyorsunuz. Bütün orta halli çiftçiler aynı durumda. Sizin böyle kendi kafanızı da, başkalarının kafasını da karıştırmanızın nedenini açıklayacağım.»

Lubishkin, keyifli keyifli haykırdı: «Veriştir şunlara, Kondrat...»

«Elbette veriştireceğim, iyice bir öğrensinler! Sizler Kolhoza karşısınız. Çünkü yalnız kendi ineğinizi ve kümes kadar çiftliğinizi düşünüyorsunuz. Belki işe ya-

(*) Rusların bir ağırlık birimi. 1 pud = 16,3 kilodur.

ramaz ama, ne de olsa benim malımdır, diyorsunuz. Komünis Partisi sizleri yeni bir yaşama doğru itiyor. Sizler tıpkı gözleri görmeden ineğin memesine götürülen bir buzağı gibi direniyor, tepiniyor, başınızı kaçırıyorsunuz. Gelgelelim buzağı memeyi emmezse yaşamayacak. Durum budur işte! Ben bu gece oturup Kolhoza girmek için dilekçemi yazacağım. Aynı şeyi yapmanız için hepinize sesleniyorum. Girmek istemeyenler, gireceklere engel olmamalıdır.»

Razmyotnov ayağa kalktı: «Hemşehrilerim, durum aydınlandı. Lambalarımızın da gazı bitiyor. Kolhozdan yana olanlar ellerini kaldırsın. Yalnız aile reisleri oy verebilir.»

Orada hazır bulunan ikiyüz yetmiş ev sahibinden altmış yedisi elini kaldırdı.

«Karşı olanlar?»

Tek el kalkmadı.

Davidov sordu: «Kolhoza katılmak istemiyor musunuz? Öyleyse Kondrat yoldaşın söyledikleri doğru?»

«Biz girmek istemiyoruz.» diye burundan konuşan bir kadının sesi duyuldu.

«Ne yapmamız gerektiğini şu sizin Kondrat Maydannikov'unuz bize buyuramaz!»

«Bizim atalarımız her zaman...»

«Boşuna bizi zorlamayın!»

Bu sesler dinmeye başlayınca yalnız sigaraların ışığıyla noktalanan karanlığa boğulmuş arka sıralardan, konuşmakta gecikmiş bir insanın hınç dolu sesi yükseldi:

«Bizi koyun gibi güdemezsiniz. Titok senin kanını bir kez döktü, bu iş yeniden başına gelebilir...»

Davidov birden, bir kamçı yemiş gibi irkildi. Ürpertici sessizlikte bir dakika kadar sustuktan sonra yüzü sa-

rarmış, ön dişinin boşluğu görünerek ağzı yarı açık, boğuk bir sesle bağırdı:

«Sen! Oradaki az önce konuşan düşman! Titok yeteri kadar kanımı dökemedi benim. Ben senin gibilerin, hepsinin gömüldüğünü görünceyedek yaşayacağım. Ama gerekirse parti uğruna, benim partim uğruna, işçilerin dâvâsı uğruna kanımın son damlasını veririm. Sen kulak yılanı, duydun mu? Son damlasına kadar!

Nagulnov, yerinde doğrulmuştu: «Öyle bağıran kimdi?»

Razmyotnov kürsüden aşağı indi. Arkalarda bir sıra gıcırdadı. Aşağı yukarı yirmi kişilik bir grup insan gürültüyle koridora giriyordu. Orta sırada oturanlar da kalkmaya başlamıştı. Birbirini tutmaz sesler arasında birinin bir pencere camını kırdığı duyuldu. Kırılan yerden içeri giren temiz rüzgâr odada dolaştı ve ak buhar havada bir fıskıye gibi döndü.

«Bağıran Frol'un oğlu Timofey değildi sanırım?»

«Bunları köyden kovmalı.»

«Hayır, Timofey değildi, Akimka'ydı. Buraya Tubyansk'dan gelen kazaklardan biri olacak.»

«Belâlılar... Gebersinler... Dehlemeli buradan!...»

Toplantı gece yarısından sonra sona ermişti. Sesleri kısılıp gözleri bulanıncaya kadar, Kolhozdan yana, Kolhoza karşı tartışmaları sürdürmüşlerdi. Şurada burada, hatta plâtformun tam altında, karşıt fikirdeki insanlar bir araya toplanmış, birbirlerinin göğüslerini yumruklayarak, kendi fikirlerini kabul ettirmeye çabalıyorlardı. Kondrat'ın komşu oturduğu akrabalarından biri onun gömleğini çekiştirerek ta göbeğine kadar yırttı; nerdeyse yumruklaşacak kadar birbirlerine girmişlerdi. Ushakov hâlâ sıralarda oturanların başlarından, üstünden atlayarak Kondrat'ın yardımına koştu. Ama Davidov, kavgacıları ayırdı. Ushakov, birden zehir gibi bir sesle:

«Hesap et bakalım, Kondrat, çalıştır kafam, şu yırtılan gömleğini yerine koyabilmek için kaç saat sapan süreceksin?» dedi.

«Sen karınla kaç kez yatacağını hesaplasana...»

«Haydi haydi, bu tür şakalar yüzünden sizi toplantıdan attırırım ha!»

Arkadaki sıralardan birinin altında Suskun Demid rahat rahat uyumaktaydı. Yüzünü kapının altından sızan havaya çevirmiş ve gereksiz gürültüleri duymamak için de paltosunu çekmişti kafasına kadar; bir hayvan gibi sâkin uyuyordu. Ellerinde yarı ördükleri çoraplarla toplantıya gelmiş ihtiyar kadınlar tünekte uyuyan tavuklara benziyorlar, arada bir şişlerini, yumaklarını yere düşürüyorlardı. Halkın pek çoğu uzun zaman önce gitmişti. Şimdiyedek bir kezden fazla konuşmuş olan Arkasha, Kolhozu savunmak üzere yeniden bir konuşma yapmak isteyince, yorgan gırtlağından öfkeli kazın tıslayışına benzer bir ses çıktı. Gırtlak kemiğine bastırıp acımsanarak elini salladı. Ama yine de duygularını baskı altında tutamamaktaydı. Ayakta durduğu noktada yere oturup azgın Kolhoz karşıtı Nikolay Akhvatkin'e döndü baktı. Kolhoz tam anlamıyla oluştuktan ve rayına oturduktan sonra ona neler olacağını şu hareketiyle anlattı: Tütünle sararmış iki tırnağından, birini öbürünün üzerine bastırıp: —Crack! dedi. Nikolay yalnızca tükürüp belli belirsiz bir küfür savurdu.

ONUNCU BÖLÜM

Kondrat toplantıdan sonra evine döndü. Gökyüzünde Büyük Ayının sönük pırıltısı görünüyordu. Sessizlik öylesine derindi ki, buz tutmuş toprağın çatladığı ve donmuş bir dalın çıtırdadığı bile uzaktan duyuluyordu. Kulübesine vardığı zaman Kondrat avlunun karşısındaki ahıra öküzleri yoklamaya gitti. Önlerine cılız bir demet saman attı. Sonra ertesi gün onları müşterek ahıra süreceğini hatırlayarak koca bir yığın saman toplarken kendi kendine yüksek sesle söylendi:

«Artık ayrılık zamanı geldi. Geri çekil, dazlak. Dört yıldır birlikte çalıştık, kazak öküz için, öküz kazak içindir ama, biz hâlâ bir yere varamadık. Sen yarı aç kaldın, ben de daha âlâ olamadım. Şimdi artık seni ortak hayata göre değiştirmeye karar verdim. Sanki lâflarımı anlıyormuş gibi neden çeneni sarkıtıyorsun? Koyu renk lekeli öküzü dürttü eliyle; geviş getirirken salyaları damlayan ağzını kendine çevirdi ve hayvanın morumsu gözleriyle gözleri karşılaşınca, beş yıl önce doğmasını nasıl beklediği birdenbire aklına geldi. İhtiyar inek, boğayla gizlice bir araya gelmişti. İnek çobanı da, Kondrat da

onları hiç bir zaman birlikte görmemişlerdi. Sonbahara ulaştıklarında da ineğin gebe olduğunu bir süre anlayamamışlardı da Kondrat «tuh Allah, bu inek kısırlaştı!» diye aklından geçirmiş, ondan sıtkı sıyrılmıştı. Oysa, inek, tüm yaşlı inekler gibi doğum yapacağından bir ay önce gebeliğinden belirtiler vermeğe başlamış, sütten kesilmişti. Noel yaklaştığı sıralarda Kondrat o soğuk gecelerde kaç kez dürtülmüş gibi uyandığını, ayaklarına çuhadan çizmelerini geçirip yalnız geceliğiyle, acaba inek doğurdu mu diye sıcak ahıra koştuğunu hatırladı. O yıl yaman bir don vardı. Yavru doğduysa anası yalayıp temizleyinceye kadar buz keser diye korkuyordu. Sonuna doğru Kondrat artık büsbütün uyuyamaz olmuştu. Derken bir sabah karısı Anna neşeyle içeri girmiş bir zafer haberi veriyormuş gibi:

«Bizim kart kız işareti verdi, bu akşam herhalde doğurur,» demişti.

Kondrat o gece soyunmadan, ışığı söndürmeden öylece yatağının üzerine uzanıp beklemişti. Yedi kez ineğini yoklamaya ahıra gitti. Ancak sekizinci ziyaretinde, şafak sökerken ahır kapısını daha aralamadan onun doğum sancıları içinde derinden derine inlediğini işitti. İçeri girdiğinde de ak burunlu, dolaşık tüyleri iyice yalanmış olarak buldu buzağısını. Yapışkan dudaklarıyla anasının memesini arıyordu. Kondrat, buzağın ardından geleni, eteneyi, inek yemesin diye ayağıyla bir kıyıya ittikten sonra (çünkü herkes gibi o da aynı şeyi düşünüyordu. İnek eğer yerse eteneyi, on iki gün sütü işe yaramaz diye düşünüyordu) buzağıyı kucağına alıp kendi soluğuyla ısıtınaya çabaladı. Sardı paltosunun eteğine kulübesine taşıdı.

Sevinçle bağırmıştı: «Boğa doğurdu, Anna!»

Anna hemen ıstavroz çıkardı: «Ulu Tanrım!... Bizim ne kadar fakir olduğumuzu görüyordu!»

Başını hafifçe sallayarak Kondrat fakirliğin ne olduğunu bildiğini anlattı.

Şimdi işte o buzağı büyümüş, kış soğuğu, yaz sıcağı demeden sayısız zaman içinde çatal tırnaklarını yola ya da sürülmüş toprağa batırarak sapanı ya da arabayı çekmişti.

Öküzüne bakarken Kondrat ansızın boğazında acı veren bir yumru, gözlerinde sızı hissetti. Derken birdenbire yaşlar boşandı gözlerinden. Ahırdan ayrıldı. Sanki ferahlamıştı. O gece uyuyamadı, sigaraları birbiri ardından içerek yattı kaldı.

«Acaba Kolhozda işler nasıl yürüyecek?» diye düşünüyordu. «Acaba herkes benim gibi bu yoldan başka bir çıkar yol ve bu yolun da dönüşü olmadığını anlayacak mıydı? Ne kadar acı verirse versin, yine de kulübenizin toprak yerinde ailenizle birlikte yetişmiş olan sıska hayvanlarınızı yabancılara teslim etmek zorundaydınız. Çünkü, mala karşı duyduğum bu utanç verici bağlılık duygusunun yüreğimde katılaşıp kalmasına izin vermemeliyim! Böylece Kondrat, gözlerini karanlığa dikmiş, horuldayarak uyuyan karısının yanında yatarken aklından bunları geçiriyordu. «Ama kuzularla keçi yavrularını nereye koyacağız. Onların sıcak bir kulübede barınmaları ve özenle bakılmaları gerekir. Hepsi birbirine benzeyen bu garipleri anaları bile birbirinden ayıramazken sen nasıl ayıracaksın? Ya inekler? Onları nasıl besleyeceğiz? Ne kadarım yitireceğiz? Farzet ki, güçlüklerden yılıp bir hafta sonra hepsini salıvermişler, o zaman ne olacak? O zaman benim Gremyachy'den sonsuzadek ayrılıp madenlere gitmem gerekecek. Çünkü o zaman burada yapacak hiç bir işim kalmıyor.»

Gün ağarmadan önce uykuya daldı. Uyurken bile üzüntülü ve huzursuzdu. Kolhoz sorunu Kondrat'a pek kolay görünmüyordu. Gözyaşları arasında, kendisini ma-

lına, mülküne, bir avuç toprağına, öküzlerine bağlayan göbek bağını kesti.

Sabahleyin kahvaltısını edip, güneş yanığı alnı üzüntüyle kırışarak Kolhoza giriş dilekçesini güç belâ yazdı:

Gremyachy Komünist Partisi Şura üyesi yoldaş Makar Nagulnov'a dilekçe

Ben orta sınıftan bir çiftçi olarak karım, çocuklarım, malım ve hayvanlarımla, tam anlamıyla onayladığım bu yeni hayata başlamak için Kolhoza kabulümü diliyorum.

K. Maydannikov

Karısı sordu: «Katıldın mı?»

«Evet, katıldım.»

«Hayvanları da götürecek misin?»

«Hemen şimdi... Kazkafalı orada ne uluyup duruyorsun? Seni inandırıncaya kadar az mı nefes tükettim? Şimdi yine neden ağlıyorsun? Bir kez razı olmadın mıydı?»

«Ben sade inek için üzlüyorum, Kondrat sevgilim. Yoksa senden başka türlü düşünmüyorum. İnek aklıma gelince yüreğim sızlıyor.» Önlüğünün eteğine gözlerini sildi.

Derken dört yaşındaki küçük kızları da ağlamaya başladı.

Kondrat, ineği, öküzleri ahırdan çıkardı. Atını da eyerleyip hepsini dere kıyısına sulamaya götürdü. Öküzler suyu içer içmez dönüp evin yolunu tuttular. Kondrat, yüreğinde acı, öfkeyle onların üzerine yürüdü ve hepsini köy sovyetine doğru yönlendirdi.

Kadınlar pencerelerden ayrılmıyordu, erkekler ise sokakta görünmeden çitlerin arkasına sinmişler, bakıyorlardı. Kondrat bir rahatsızlık duymaya başlamıştı. Köye yaklaşırken köşeyi döndüğünde, karşısına tıpkı

köy panayırında olduğu gibi kitle halinde bir hayvan sürüsü çıktı: Öküzler, atlar, koyunlar. Bir köşeyi daha dönünce de Lubishkin'le burun buruna geldi. O da bir ineği yediriyor; arkadan buzağı boynundan ipi sallanarak geliyordu.

«Kuyruklarını birbirlerine bağlıyalım da dağılmasınlar,» diye Lubishkin şaka yapmaya yeltendi ama, o da çok dalgın ve aksi suratlıydı. İneğini evden alıp götürmek epey pahalıya malolmuştu. Yanağındaki taptaze bir tırmık izi bunu kanıtlıyordu.

«Kim tırmaladı yanağını?»

«Ne diye inkâr edeyim... Karım. Kadın değil, canavar. İneği götürüyorum diye yaptı.» Bıyığının ucunu ağzına alıp çiğneyerek homurdandı. «Kadın, tank gibi üzerime yürüdü. Avluda öylesine birbirimize girdik ki komşuların yüzüne bir daha nasıl bakacağız?» Tavanın sapıyla saldırdı. 'Sen bir kızıl partizana nasıl vurursun?' diye bağırdım. 'Ben vaktiyle o generallerin hakkından geldikten sonra seninle mi başa çıkamayacağım?' dedim. Başa da çıktım. Düşün bir kez, seyredenlere karşı ne manzara!»

Köy Şura'sından Titok'un avlusuna yöneldiler. O sabah oniki orta halli köylü daha bütün bir gece düşündükten sonra çağırıya boyun eğip hayvanlarını önlerine katmışlardı.

Titok'un avlusunda iki marangozun yardımıyla Nagulnov kızılağaç dallarından hayvanlara yemlik yaptırıyordu. Gremyachy Log'un ilk ortak yemliği olacaktı.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Donmuş toprağı kazmayla kırmak Kondrat'ı uzun süre uğraştırmıştı. Direk dikmek üzere çukur kazıyordu. Lubishkin de onun yanında aynı zorlu uğraşıdaydı. Fırtına bulutu gibi alnına sarkmış kara kalpağının altından terler boşanmaktaydı. Yüzü yanıyordu. Ağzı gerilmiş, sıktığı dişleri görünüyor, öfkeyle kazmayı salladıkça kopan donmuş toprak parçaları her yana saçılıyor ve ahırın duvarına gürültüyle çarpıp dağılıyordu. Yemlik kısa zamanda yerine yerleştirilmişti. Komisyonun değerlendirdiği yirmisekiz öküz samanlığa sokuldu. Nagulnov, haki gömleği terli omuzlarından sarkarak içeri girdi.

«Bu ne hal, Makar? Daha kazmayı kaldırmadan gömleğin terden sırılsıklam olmuş! Sen işçi olarak pek başarılı olmazsın,» diye Lubishkin kafasını salladı. «Seyret beni, bak! Bak! Bu Titok'un en iyi kazmasıdır. Giy ceketini be adam, yoksa soğuk alırsın. Bu da senin sonun olur!»

Nagulnov, ceketini sırtına aldı. Yanağındaki kıpkırmızı leke yavaş yavaş solmaya başladı.

«Savaşın, zehirli gazın hediyesidir bu. Biraz iş yap-

sam, ya da bir tepeye tırmansam hemen soluğum kesilir. Yüreğim gümbürdemeye koyulur... Bu son direk mi? Şimdi çiftliğimize bakalım!» Ateşle yanıyormuş gibi parlak güzlerini, birbirine bitişik uzun bir sıra halinde uzanan yeni yemliklerin önünde sıralanmış öküzlerde gezdirdi. Taze kesilmiş kerestelerden hoş bir koku çevreye dağılıyordu.

Onlar avluda ineklere yer bulmaya çalışırken Razmyotnov ve Ushakov geldi. Razmyotnov, bir kenara çekerek Nagulnov'un elini sıkarken:

«Benim iyi dostum, dün olanlardan ötürü bana darılma. Çocukların ağlaması buna neden oldu. Kendi oğlumu hatırladım,» dedi.

«Ben de sızlattım senin yüreğini, yufka yürekli herif!»

«Biliyorum... biliyorum... bakışların ortaya koyuyor. Sen de durulmuşsun!»

«Oldu, oldu arkadaş! Sen nereye gidiyorsun? Daha samanlar taşınacak... Davidov nerede?»

«O Arkshka Bargainer'in yanında. Şura'ya verilen dilekçeleri sıraya koyuyorlar. Ben gidiyorum. İlgilenmem gereken bir kulak evi daha var. Semyon Lapshinov'un evi.»

«Bu kez de döndüğünde yine aynı hikâyeyi mi dinleyeceğiz?» diye gülümsedi Nagulnov.

«Pekâlâ, pekâlâ... anladık... yanıma kimi alabilirim? Ortalık allak bullak, savaş alanı gibi. Burada sığırlar, şurada samanlar, hattâ bazıları tohum bile getiriyor. Ben onları geri gönderiyorum. Sonraki iş o. Kim bana yardım için gelebilir?»

«Kondrat Maydannikov var... Hey Kondrat... Şu kulak Lapshinov'a giderken Başkana yardım et biraz. Korkmazsın değil mi? Bildiğin gibi bazıları, örneğin Timofey Borshchov bu işlerden hoşlanmıyor. Bir kulağın

çizmelerini yalamaktan utanmıyor ama, onların çaldığını geri almaya gelince utangaçlığı tutuyor. Vicdanı sızlıyormuş.»

«Neden gitmeyeyim, giderim be... Hem de isteyerek giderim.» diyerek, Dyomka Ushakov da katıldı, üçü birlikte gittiler. Kondrat'a dönerek Razmyotnov sordu: «Neden somurtuyorsun sen? Aksine memnun olmalısın. Bak köy birdenbire canlandı. Biri karınca yuvasına çomak sokmuş gibi.»

Kondrat kesip attı: «Sevinmekte o kadar acele etmeyelim. Bu işler o kadar kolay olmayacak.»

«Nedenmiş o?»

«Ekin ekilecek ve hayvanlara bakılacak. Hele şu yöne bir göz at bak: Üç adam çalışıyor, öteki bir düzüne adam çite dayanmış sigara içiyor.»

«Çaresiz herkes çalışacak. Daha bu başlangıç. Yiyecek bir şey bulamadıkları gün nasıl olsa çalışacaklardır.»

Köşe başında yana devrilmiş bir kızak gördüler. Bir yığın saman yerlere yayılmıştı. Doldurulmuş yükü istifte tutmak üzere içine dikili sırık kırılmıştı. Boyundurukları çıkarılmış öküzler, karın üzerine fırlamış yemyeşil, taptaze ayrık otlarını çiğniyorlardı. Semyon Kuzhenkov'un küçük oğlu Kolhoza giren genç kazak Kruzhenkov, üç çatallı yabayla ağır aksak samanları toparlıyordu.

«Ne bu, hayalet gibi ortada dolaşıyorsun? Ben senin yaşındayken topuklarım yaylıydı. Çalışmak böyle mi olur? Ver bana o çatalı bakayım.» diye Ushakov, sırıtan oğlanın elinden yabayı aldı; ve bir gayret, koca saman yığınına daldırdığı gibi kaldırdı bir yana fırlattı.

Kondrat kızağı süzerek sordu:

«Bu neden devrildi?»

«Tepeden aşağı inerken... Biliyorsun nasıl olduğunu.»

«Haydi fırla bir balta getir. Doneyskovs'lardan iste.»

Kızağı düzlüğe alıp omurgasını ve ayağını onardıktan sonra, Dyomka samanları yükleyip tarakla da düzeltti yerleştirdi: «Ah, Kuzhenkov! Seni yatırıp bir güzel sopa çekmeli ki, uyuşukluktan kurtulasın, Her bağırışında da bir sopa daha! Bak, şu hayvanlar samanları nasıl ezmişler. Neden onları çitten içeri sürüp orada yiyecekleri bir şeyler vermedin? Ne demeye bunları böyle başıboş bırakıyorsun?»

Oğlan gülüp öküzleri sürerken:

«Artık onlar bizim malımız değil ki, Kolhozun malı,» dedi.

Ushakov şaşı gözlerini arkadaşlarına doğru kaydırarak: «Duydunuz mu keratayı?» dedi ve ağız dolusu küfretti.

Lapshinov'a ait eşyaların listesi yapılırken üç beş kazak ve çoğu komşu kadınlar olmak üzere avluda otuz kadar insan birikmişti. Lapshinov, uzun boylu, kır saçlı, sivri sakalı olan, ihtiyar bir adamdı. Evini bırakması istenince kalabalık arasında bir fısıldaşmadır duyuldu.

«Evet işte böyledir! Ömür boyu biriktirirsin, sonra bir emir gelir seni kapı dışarı ederler.»

«Doğrusu hoş bir şey değil!»

«Bahse girerim ki, şimdi pişmandır.»

«Evet, kim olmaz ki?»

«Şimdi başına gelenler hiç hoş değil ama, vaktiyle kendisi Trifonov'un borcuna karşılık malına el koyduğunda iyi miydi? O zaman bir gün başına böyle şeyler geleceğini düşünmemiştir elbette.»

«Kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına yapma!»

«Bunu haketmişti keçi sakallı ihtiyar. Bu kez kıçı iyice sıkıştı.»

«Başkalarının felâketinden keyiflenmek günahtır, a kadınlar! Gülme komşuna, gelir başına!»

«Hiç sanmam başımıza geleceğini. Ola ola bizim bir taş yığınımız var. Zengin mi olunur onlarla?»

«İki günlüğüne ekin biçme makinesi aldım, karşılığında benden on ruble istedi. Vicdana sığar bir şey mi bu?

Lapshinov, uzun zamandır hali vakti yerinde bir adam olarak tanınıyordu. Savaştan önce bile çok zengin olduğu, aşırı faiz karşılığı borç para verdiği ve gizliden gizliye hırsızlama mal satın aldığı bilinirdi. Bir zamanlar, ahırında çalınma atlar bulunduğuna ilişkin söylentiler almış yürümüştü. Zaman zaman, özellikle geceleri, çingene at satıcılarının kapısını çaldığı ve Lapshinov'un çarpık ellerinin aracılığıyla bu atların, Tsaritsyn'e, Tagonroga, Uryupinskaya'ya dek yollarını bulduğu dillerde dolaşırdı. Köy halkı kesinlikle biliyordu ki, eski günlerde Lapshinov yılda üç kez şehire kağıt paralarını altınla değiştirmek üzere gitmektedir. 1910 yılında, yolda, «ceplerini hafifletme» girişimleri de olmuştu ama, kendisi dehşet bir insan olduğu için, saldırganları ucu topuzlu sopasıyla haklayıp atını sürünce çekip gitmişti. Başkalarının malına el uzatmak bakımından da hiç bir zaman titiz davranmadığı söylenirdi. Gençliğinde çok kez, bozkırda kendinin olmayan ekinleri kendi arabasına aktarırken yakalanmış, ihtiyarladıktan sonra da, hâlâ kendinin olmayan mallara el uzatmak huyundan vazgeçmemişti. Elini sürebildiği her şeyi alıyordu. Aynı zamanda, kilisede, Saint Nikola ikonuna ancak bir kopeklik mum yakacak kadar da hasisti. Mum beş dakika bile yanmadan hemen söndürüp bir ıstavroz çıkardıktan sonra onu usulca cebe indirirdi. Böylece, bir mum

ona bir yıl yeterdi. Bu konuda cimriliğinden ötürü Tanrıya saygısızlık gösteriyor diye sitem edenler olunca cevabı hazırdı: «Tanrı sizden akıllıdır, sersemler! Onun istediği mum değil, saygıdır. Tanrı neden beni mum uğrunda paramdan etsin? Aksi halde tefecileri kilisede kamçılamaz mıydı?»

Lapshinov, mallarına el konulacağı haberi alınca hiç şaşmadı, durgunca karşıladı olayı. Korkmadı da. Gerçekten değerli nesi varsa çoktan saklamış ya da emin ellere teslim etmişti. Bundan ötürü, mallarının listesi yapılırken yardımcı bile oldu. Durumdan yakınan karısını ayağını yere vura vura önce paylayıp sonra da boyun bükerek, «Bağır öyle... Tanrı bizim acımızı hesaba katacaktır. Tanrı rahmetini esirgemez, her şeyi görür.» demişti.

«Senin koyun derisinden yeni gocuğunu da sakladığını görmüş müdür?» diye Dyamkon ciddi ciddi sordu ev sahibinin ses tonunu taklit ederek...

«Hangi yeni gocuğum?»

«Geçen pazar kiliseye giderken giydiğin gocuğun!»

«Benim hiç öyle bir gocuğum olmadı.»

«Oldu! Şehire de gidip gocuk kendini bir yere sakladı.»

«Yemin ederim Ushakov, gerçekten benim öyle bir gocuğum yok.»

«Tanrı cezalandıracak seni! Senin hakkından gelecek!»

«İsa adına yemin ederim ki yanılıyorsun!...»

Lapshinov ıstavroz çıkardı.

Ushakov, kalabalığa göz kırpıp kadın ve erkeklerde kinci bir gülümseme yaratarak: «Ruhuna günah üstüne günah yüklüyorsun!» dedi.

«Seni temin ederim ki, benim ruhumda hiç günah yoktur.»

«Sakladın gocuğu!... Hesabını ahirette vereceksin!»

Lapshinov, kendini unutarak: «Ne? Kendi gocuğumun mu?» dedi.

«Hayır. Onu saklamanın hesabmı!»

«Haydi oradan et kafalı, Tanrı senin gibi mi düşünür? Tanrı böyle şeylerle uğraşmaz! Burada gocuk yok. İhtiyar bir adamla alay ettiğin için utanmalısın!»

«Ekin zamanı senden ödünç aldığım iki ölçü darı yerine benden üç ölçü isterken sen utandın mıydı?» diye Kondrat sordu. Sesi sâkindi ama boğuk çıkıyordu. Uğultu arasında pek işitilmiyordu. Lapshinov birden gençleşivermiş gibi heyecanla ona döndü:

«Kondrat! Baban namuslu bir insandı, sen de öylesindir... Bu adam uğrunda sen günaha girme! Kitap der ki: «Düşene sen de bir tekme atma!» Ya sen ne yapıyorsun? Ben senden ne zaman üç ölçü darı aldım? Tanrıyı düşün. O her şeyi görür.»

Lapshinov'un karısı avaz avaz bağırdı: «Kıçı açık herif, darıyı bedava istiyor!»

«Bağırma, hanım! Tanrı acı çekti, bize de acı çektirmek istiyor. Başına dikenli taç koyduklarında kanlı gözyaşları döktü.»

Lapshinov, gözünden akan nezle yaşını yeniyle sildi. Aralarında çene yarıştıran kadınlar bir an sessiz kalıp iç geçirdiler. Razmyotnov, yazısını bitirip kederli bir tavırla:

«Tamam Lapshinov dede, sen sıranı savdın, gözyaşların hiç acındıracak gibi değildi. Sen zamanında bir çok insanın canını yaktın! Şimdi biz Tanrının yardımı olmadan senden hesap istiyoruz, çek git buradan!»

Lapshinov, dilsiz aptal oğlunu elinden yakaladı, başına kürk papağını giyip evinden çıktı. Kalabalık sel gibi aktı ardından. İhtiyar adam, avluda gocuğunu karın

üstünde yayıp diz çöktü. Dertli alnına doğru bir haç işareti yapıp her yönde başını yere eğdi.

Razmyotnov emir verdi: «Haydi çek git!» Ama kalabalıktan bir uğultu yükseldi. Bağrışmalar duyuldu:

«Bırak kendi çiftliğiyle vedalaşsın!»

«Gaddarlık etme, Razmyotnov... Adamın zaten bir ayağı çukurda ve sen...»

Kondrat bağırdı: «Sürdüğü hayata göre iki ayağı çukurda olmalıydı!»

Kilisenin zangocu sözünü kesti: «Hükûmetten medet umuyorsun, değil mi? Sizin gibileri bir temiz kamçılamalı!»

«Seni ihtiyar tilki! Sana öyle bir yumruk sallarım ki, evinin yolunu şaşırırsın!» diye cevap verdi Kondrat.

Lapshinov, haç çıkara çıkara öne doğru eğilerek yürüyor, yufka yürekli kadınların merhametine sığınarak herkesin duyabileceği kadar yüksek sesle:

«Allahaısmarladık dini bütün dostlarım! Elveda sevgililerim! Sizi Tanrı korusun! Benim zorlukla kazandığım mallarımı iyi koruyun! Ben namusumla çalışmışımdır,» diyordu.

Ushakov, sundurmadan seslendi: «Çalınmış malları da esirgesin mi?»

«Ben ekmeğimi alnımın teriyle kazandım.»

«Halkı perişan ederek... Onlardan faiz alarak, hattâ çalarak. Haydi itiraf et! Seni ihtiyar zampara! Senin gırtlağını sıkıp kafanı da yere vurmalıydı!»

«Ben günlük rızkımı kazanıyorum bu halimde.»

Kadınlar mendilleriyle gözlerini silmeye, burunlarını çekmeye koyuldu. Razmyotnov, Lapshinov'u yakalayıp avludan dışarı atmak ve «artık yeter bu propaganda!» diye bağırmak üzere ağzını açmıştı ki, Ushakov'un bulunduğu sundurmada birden bir kargaşa oldu ve bağırışmalar duyuldu; Lapshinov'un karısı bir elin-

de büyük bir torba yumurta, öbüründe güneşten ve kardan sersemlemiş, kasılmış gibi bir kazla göründü. Ushakov, yumurta torbasını kolaylıkla onun elinden aldı ama, kadın sımsıkı yapışmıştı kaza iki eliyle...

«Uzak dur benden, pis ayı! Çek ellerini!» diye bağırıyordu.

«Bu artık Kolhozun malıdır!» diye Ushakov kazın uzayan boynunu yakalamıştı.

Kadınsa kazı butlarından yakalamış, böylece ikisi de sundurmada cebelleşiyorlardı.

«Bırak onu, şaşı herif!»

«Bırakmayacağım işte!»

«Bırak, diyorum sana!»

«Bu Kolhozun kazıdır!» diye Ushakov direniyordu, soluk soluğa. «Kuluçkaya yatacak, baharda palazları olacak, bizim malımız. Sen kendi hisseni almışsın ondan şimdiyedek.»

Topuğunu kapının eşiğine koyarak ihtiyar kadın çömeldi, saçı başı karmakarışık bir haldeydi. Genzini temizleyip öfkeyle tükürdü. Kaz önce umutsuzca tıslayıp sonra sustu. Herhalde Ushakov gırtlağını çok sıkmıştı. Yine de kaz kanatlarını çırpıp duruyordu. Tüyleri sundurmaya kar taneleri gibi düşmeye başladı. Bir an için Ushakov bu savaşımı kazanacak, yarı ölmüş kazı, büyükannenin kemikli ellerinden kurtaracak gibiydi. Ama o sırada kazın nazik boynu kopuverdi. Kadın, etekleri başının üstüne doğru havalanmış, basamakları gümbürdete gümbürdete indi. Ushakov, elinde yalnız kazın kafasının kaldığını görünce, hemen oracıkta arkada duran yumurta torbasının üstüne yığıldı kaldı. Öyle bir kahkaha koptu ki, saçaklardan sarkan buzlar çıtırdayarak döküldü. Lapshinov, dizlerinin üstünde doğruldu kalktı. Papağını iyice başına çekti ve oracıkta kayıtsız duran oğlunu elinden yakalayıp hızla uzaklaştı. Karısı aya-

ğa kalkmıştı öfkeden ve hırstan yüzü kararmıştı. Etekliğini düzeltti. Kafası koptuğu halde gövdesi basamaklarda hâlâ çırpınan kaza doğru elini uzattı ama, sundurmanın çevresinde hırsızlama dolaşıp duran boz rengi köpek kanı görünce zaten çileden çıkmıştı; ileriye doğru atılınca, kadının gözlerinin önünde kazı kaptı, orada birikmiş köy çocuklarının ıslıkları, kahkahaları arasında fırladı kaçtı.

Ushakov, turuncu gözlerinde sonsuzlaşmış bir şaşkınlıkla bakan kazın kafasını Lapshinov'un karısına doğru fırlatıp, çıktı gitti avludan. Uzun bir süre gidenlerden ardından kahkahalar sürüklendi durdu ve fundalıklardaki kuşları havalandırdı.

ONİKİNCİ BÖLÜM

Gremyachy Log'da hayat, tıpkı aşılması zor bir engel önünde atlamak istemeyen bir at gibi şaha kalkmış direniyordu. Gündüzleri bile kazaklar, sokak köşelerinde ya da kulübelerinde toplanıyor, Kolhozla ilgili türlü varsayımları tartışıyordu. Dört gece üst üste toplantı yapılmış ve sabah horozlar ötünceyedek sürmüştü.

Nagulnov, sanki aylardır hasta yatağında kalmışcasına zayıflamıştı. Davidov ise görünüşe göre sakindi ama, ağzının kenarlarındaki çizgiler şimdi daha belirli bir hal almıştı. Yine de her zaman parlamaya yatkın ya da yersiz paniğe kapılıveren Razmyotnov'a inanç aşılamayı başarmıştı. Başkan gözlerinde pırıltı, kendinden emin bir tavırla köyde dolaşıyor, müşterek ahırları denetliyordu. Yönetim kurulu seçilinceye kadar Kolhozun yönetimini yüklenmiş olan Arkasha ikide bir: «Göstereceğiz onlara! Herkes Kolhoza girecektir,» diyordu.

Davidov, Bölge Merkezine köy halkının yüzde otuzunun Kolhoza girdiğini ve geri kalan köylülerin girmesi için çalışmaların hızla sürdüğünü belirten raporu bir atlı kuryeyle göndermişti.

Evlerinden atılan Kulaklar, ya akrabaları ya da

komşuları ile birlikte yaşamak üzere gitmişlerdi. Yırtık Frol, oğlu Timofey'i doğrudan eyalet başsavcılığına göndermişti. Kendisine gelince fakir köylüler toplantısında oy vermeyi reddetmiş, arkadaşı Borshchov ile birlikte yaşıyordu. Zaten «eylem» içindeki Kulaklar da Borshchov'un kulübesinde toplanıyordu.

Köy sovyetinin dikkatini özellikle üzerlerine çekmemek için gündüzleri gözleyicilere ya da gizlice dinleyicilere karşı tedbir alıyorlar, toplantı yerine, kulübeye birer ikişer arka yollardan ve harman yerinden dolaşıp öyle yaklaşıyorlardı. David Gayev her toplantıya geliyor; ve mallarına el konulduğundan bu yana kendini «İsa'nın dilencisi» diye bayrak yapan azılı ve hilekâr Lapshinov da aralarında hazır bulunuyordu. Arada bir de Yakov Lukich toplantıya, topraklar konusunun nasıl ele alındığını öğrenmek için gidiyordu. Orta halli köylülerden Nikolay Lushnya türünden Kolhoza karşı duran bir iki kişi de bu «Karargahtaki» toplantılara katılmaktaydı. Borshchov'dan başka aralarında iki fakir köylü de vardı. Biri uzun boylu, kaşları dökülmüş, başı da cavcavlak olduğu için yumurtaya benzeyen kazak Vassily Atamanchukov'du ki, hemen her zaman susmayı yeğlerdi. Öteki ise, Nikita Khoprov adında bir alay topçusu ve Podtyolkov'un silâh arkadaşıydı. İç savaş sırasında bir yolunu bulup 1919'a kadar askerlik yapmadığı halde, o evrede bir talihsizlik eseri olarak Beyaz Kalmuk Albay Ashtymov'un emrindeki cezalandırma bölüğüne alınmıştı. İşte o tarihte bu olay Sovyet rejiminde Khohrov'un kaderini çizmişti. Kendi köyünden tanıdığı Yakov Lukich, ve oğlu ve de ihtiyar Lapshinov onu, omzunda onbaşılık işaretleriyle suç üstünde yakalamışlardı. Üç Kalmuk kazak ve Khoporov, tutukladıkları demir yolu işçilerini sorgulamak üzere Ashtymov'a götürürlerken onlarla karşılamışlardı. Görmüşlerdi

onu... Ve sonradan Novorossiisk'den Gremya Gremyachy Log'a dönüp de Khoprov'u tanımışlardı! Üçünün, yani Yakov Lukich'in, oğlunun ve Lapshinov'un savaştan sağ çıktığını, yaşadığını öğrenmiş ve bu nelere mal olmuştu Khoprov'a. Devrime karşı olanlardan acımasızca öç alındığı o yıllarda bu iri yarı topçu ne büyük korkular geçirmişti. Khoprov, nallanmakta olan herhangi bir atı bacağından yakalabilecek kadar güçlü olduğu halde, kurnaz kurnaz gülümseyen Lapshinov'la her karşılaşmada, kışbaşı don tutmuş bir yaprak gibi titrerdi. Hepsinden çok ondan korkardı.

Dudaklarını zor kımıldatarak boğuk bir sesle: «Dede! Çaresiz bir kazağı mahvetme, beni ele verme!» diye mırıldanırdı.

Lapshinov, bu sözlere fena halde gücenmiş gibi bir tavır takınarak onu yatıştırdı: «Böyle bir şeyi nasıl düşünebilirsin? Tanrı korusun seni! Ben Hristiyan değil miyim? Kurtarıcımız bize ne öğretmiştir: «Kendin kadar komşularını da sev» dememiş midir? İçin rahat olsun, elbette kimseye bir şey söylemeyeceğim. Beni öldürebilirler ama ağzımdan tek kelime alamazlar. Ben böyle bir adamımdır işte... Yalnız sen de bana birazcık yardım edersin... Belki toplantılarda aleyhimde konuşanlar olur ya da örneğin yüksek makamlarla başım derde girer. Öyle bir şeyler olursa sen de benden yana davran. Bildiğin gibi, el elin yardımcısıdır... Ama şunu da unutma: Kılıcı yoluyla yaşayan insan kılıcı yoluyla ölür. Öyle değil mi?... Sırası gelmişken harmanı kaldırmak için bana yardım etmeni rica edeceğim. Oğlum yarım akıllıdır biliyorsun. Bana yardım edemiyor. Parayla adam tutmak da çok pahalı...»

Yıllar birbirini izledi. Nikita Khoprov hep Lapshinov'a yardım etti. Beş para almadan. Onun toprağını sürdü, ekinini biçti, buğdayı harman makinesine o taşı-

dı. İşi bitince döndü evine, masasının başına oturdu. Kırmızı sakallı kocaman yüzünü, demir gibi avuçlarıyla örtüp düşündü: «Bu daha ne kadar zaman böyle sürüp gidecek? Onu öldüreceğim!»

Yakov Lukich ise ondan pek fazla bir şey istemiyor, ona gözdağı vermiyordu. Biliyor ki, sırası geldiğinde Khoprov, ona arasıra aldığı votka dışında büyük çapta bir şey de istese red etmeyecektir. Genellikle Khoprov'un kesesinden içtiği votkalar için bile her zaman minnetini belirtiyor, içtenlikle ona: «İkramına teşekkür ederim,» diyordu.

Khoprov o sırada, masanın altında kocaman, güçlü yumruklarını sıkarken içinden geçiriyordu: «Boğazında kalsın!»

Polovtsev, hâlâ Yakov Lukich'in evinde misafirdi. Vaktiyle anasının yaşadığı küçük odada oturmaktaydı. Kadıncağız, mutfakta, ocağın üstündeki çıkıntıya yuvasını kurmuştu. Polovtsev, onun odasında ardı arkası gelmeden sigarasını tüttürür, onun kanepesinde yatar, ayaklarını da sobanın yanındaki sıcak duvara dayardı. Geceleri ise uykuya gömülmüş evde dört dönerdi. Bereket versin, kaz tüyüyle iyice yağlanmıştı da kapılar gıcırdamazdı. Kimi zaman da paltosunu omuzlarına alır, sigarasını söndürerek hayvan yemi depo edilmiş küçük kulübeye gizlediği atını görmeye giderdi. Uzun süredir hareketsiz kalan hayvan onu görünce, sevincini rahatlıkla belli etmenin sakıncalı olduğunu biliyormuş gibi, titrek ve boğuk kişnerdi. Efendisi onu okşar, bükülmeyen demir gibi parmaklarıyla onun bacaklarını, mafsallarını yoklardı. Bir kez, olağanüstü karanlık bir gecede atı depodan çıkardı, çıplak sırtına binip bozkırda dolaştı ve sonra şafak sökmeden geri getirdi yerine. At, tere batmış yalpalıyor, soluk soluğa kalmışçasına böğürleri

kabarıp iniyordu. Sabahleyin Polovtsev, Yakov'a dedi ki:

«Köyüme kadar gittim döndüm. Beni orada aramakta imişler. Kazaklar ayaklanmaya hazırmış. Emir almak için bekliyorlarmış.»

İşte onun kışkırtması üzerine Kolhoz konusunu konuşmak için Gremyachy'de ikinci kez genel toplantı yapıldı. Yakov Lukich de, herkes Kolhoza katılsın diye bir çağırıda bulundu. Onun bu eğitici konuşmasından Davidov çok memnun kalmıştı. Gerçekte Yakov, köyde otorite kurmuş olmaktan çok hoşlanıyordu. Kendisi de Kolhoza girmek istediğini bildirince otuzbir kişi onu izlemiş, dilekçesini vermişti.

Evet, Yakov Lukich görünüşte, Kolhoza girmeyi savunuyordu ama, toplantının ertesi günü de Polovtsev'in parası cebinde, güvenilir saydığı orta halli köylülerin bir bir ziyaretine gitti. Onlara ziyafet çekti. Kendi de bir kaç yudum içince bu kez başka bir perdeden konuşmaya koyuldu:

«O kadar anlayışsız olmayın, arkadaşlar! Benim Kolhoza girmek için, sizinkinden çok daha fazla nedenlerim var, ben aleyhte konuşamam. Şimdiye kadar iyi bir hayat sürdüm. Beni kulak sayabilirler. Ama sizler bu işe neden burnunuzu sokuyorsunuz? Boyunduruk hiç görmediniz mi? Geçiriverirler Kolhozda boynunuza da neye uğradığınızı bilemezsiniz.» Sonra da iyice ezberlediği ayaklanma plânını sayıp döktü, kadınların bile ortaklaşa kullanılacağını anlattı ve karşısındakinin yatkın bir havaya girdiğini ve umutsuzlukla her şeyi yapabileceğini anlayınca da onu tam anlamıyla kandırmaya uğraştı. «Bizimkiler» deyimini kullanıyor, dışarıdakiler geldiklerinde öç alma olasılığından söz ediyordu; ta ki amacına ulaşsın. Amacına ulaştığını anlayınca da,

«direnme hareketi»ne katılacaklarına söz verdiriyor ve oradan ayrılıyordu.

Her şey yolunda gitmişti. Yakov Lukich, otuz kadar kazak toplamış ve hepsinden de «Birlik» ve anlattığı ayaklanma konusunda hiç kimseye bir şey söylemeyeceklerine değin söz almıştı. Bir gün, kulaklar çevresindeki çalışmalarını artık sona erdirmek üzere (çünkü, Polovtsev ve Yakov mallarına el konmuş kulakların, kendi birliklerine katılacağına o kadar emindiler ki, onlarla görüşmeyi en sona bırakmışlardı) kulakların karargâhına geldiğinde ayakları suya eriverdi. Gocuğuna iyice sarınıp akşama doğru Borshchov'un kulübesine varmıştı. Kullanılmayan misafir odasının ocağında cılız bir ateş yanıyordu. Evin efendisi Timofey ocağın önüne diz çökmüş kuru dalları ateşe atıp canlandırmaya çabalıyordu. Sıralarda ve yerde bir köşeye yığılmış, Saint Geoge nişanının kurdeleleri gibi kara ve portakal rengi çizgileri olan bal kabaklarının üstünde Yırtık Frol, Lapshinov, Gayev, Nikolay Lushnya, Vassily Atamanchukov ve Khoprov oturmuşlardı. Yırtık Frol'un oğlu Timofey, sırtını pencereye dönüp durdu. Merkeze gidip gelmiş, arada kendisinin savcı tarafından nasıl soğuk karşılandığını anlatıyordu. Şikâyet nedenlerinin soruşturulmasını isteyecek yerde, savcı tutuklatıp gerisin geri Bölge Şurasına göndermeye kalkışmıştı. Yakov'un girdiğini görünce sustu. Babası onu cesaretlendirdi:

«Çekinme ondan oğlum, Yakov bizdendir,» dedi.

Bunun üzerine Timofey tamamladı hikâyesini ve gözleri pırıldayarak sonunda dedi ki:

«Artık öyle bir hayat sürüyoruz ki, yakınımızda bir çete olsa atıma atlar atlamaz koşar hemen katılırdım aralarına. Sel gibi akıtırdım komünistlerin kanını.»

Yakov onayladı: «Hakkın var. Hayat çok zorlaştı şimdilerde. Daha beter olmazsa şansımıza şükredelim.»

Frol öfkeyle parlayıverdi:

«Bundan beteri daha nasıl olurmuş? Sana dokunan olmadı da senin keyfin yerinde. Ama benim tahılıma el koydular. Çar zamanında hepimiz aynı koşullarda yaşıyorduk. Ama şimdi, senin kılına halel gelmedi. Benimse son deri çizmelerimi bile ayaklarımdan çekip aldılar.»

«Ben onu demek istemedim. Ben işlerin daha da sarpa sarmasından korktuğumu söylemek istedim.»

«Nasıl sarpa saracakmış?»

«Örneğin savaş olursa...»

«Aman Tanrım, haniya o günler! Aziz Georg sen bizim yardımcımız ol! Ah, hani bir savaş olsa... Bizim dinsel kitaplar yazarmış ki...»

«1919'da Vishinsky'nin adamları gibi odunlarla döğüşeceğiz zahir...»

«Hepsini param parça ederim.»

İç savaşta boğazından yaralanmış olan Atamanchukov, bir kamıştan ses çıkarır gibi öttü:

«İnsanların bir kez tepesi attı mı, dişleri, tırnaklarıyla da döğüşür.»

Yakov, kollaya kollaya bir köşesinden konuşmaya katıldı: Komşu köylerde tedirginlik varmış. Şimdi şurada burada bazı komünistler ortadan kaldırılıyormuş. Eski kazakların yöntemiyle, hani şu vaktiyle Moskova ile işbirliği yapmış, halkça tutulmayan atamanlara uygulanan yöntemle; ders verilip akılları başlarına getiriliyormuş. Kafası kesildikten sonra çuvala tıkılıp nehire atılmak türünden yöntemler vardı ya?... Her kelimesini tartarak durgunca, hiç bocalamadan konuşuyordu. Lâf arasında üstünde durmayarak tüm Kuzey Kafkasya'nın kaynaştığını, Güney bölgelerdeki köylerde ise kadınların orta malı haline getirildiğin, başkalarının karılarıyla ilk kez komünistlerin yattığını, ilk ba-

harda bir istilâ hareketinin beklendiğini ortaya attı. Vaktiyle birliğinde görev yaptığı eski bir subayının geçerken evine uğrayıp önce köyden kendisine bunları anlattığını itiraf etti. Yakov, yalnızca o subayı hâlâ evinde sakladığını söylemedi.

O zamana kadar söze hiç karışmamış olan Khoprov sordu:

«Yakov Lukick, sen şimdi bana şunu söyle: Farzet ki biz de ayaklandık, kendi bölgemizdeki komünistleri de temizledik. Sonra ne olacak? Buradaki militanların da hakkından geldik; orduyu üzerimize gönderdiklerinde ne yapacağız? Orduya karşı çıkabilmemiz için bize kim komuta edecek. Subaylarımız yok. Bizler ise cahiliz. Yolumuzu yıldızlara bakarak bulanlardanız. Savaş sırasında ordular körü körüne harekete girmez. Ordunun sayısız haritası vardır, plânları vardır. Bizim ellerimiz var ama başımız yok hani!»

«Pekâlâ bir baş da buluruz,» diye Yakov güvence verdi. «Öyle bir zamanda subay olacaklar kendilerini gösterir. Onlar şu kızıl komutanlardan daha fazla bir şeyler bilirler. Subay olmadan önce askerlik okulunda okumuşlardır. Savaş taktiği bilirler. Ama Kızıl Ordu'nun komutanları? Bizim Makar Nagulnov'u ele al. Kafa kesmesini biliyor ama bir bölüğü yönetebilir mi? Ömründe yönetmemiş. Haritalarla da ilgili çok şey bilir ha!»

«Peki, bize subay nereden gelecek?»

«Kadınlar girer yatağa, doğurur size!» diye Yakov kesti attı. «Beni neden sıkıştırıp duruyorsun, bir koyunun kuyruğuna yapışmış ot gibi hani? Neredenmiş? Nedenmiş? Ben nasıl bilebilirim?»

«Dış ülkelerden geleceklerdir, kesin!» diye Frol cesaret vermek istercesine söylendi. İktidarı ele geçirmek olasılığını enine boyuna düşünürken, öç almak için kan

dökmenin tadını tatmış gibi tek kalmış burun deliği de şişti, genişledi ve tütünle ağırlaşmış havayı gurultulu bir ıslıkla içine çekti.

Khoprov kalktı, ayağıyla bir kabağı itti ve koca kızıl bıyığını çekiştirerek etkilemek ister gibi konuştu: «Evet, dediğin gibi olabilir ama bugün kazaklar akıllandı. Eskiden ayaklanmadan önce canları çıkıncaya kadar sopa yemişlerdi. Artık yeniden ayaklanmazlar. Kuban da bizi desteklemez.»

Yakov Lukich, bıyıklarının altından kıs kıs güldü: «Hepsi tek vücut gibi bizi destekleyecektir.» diye direndi. «Tüm Kuban ayaklanacaktır. Her zaman döğüşte böyle olmuştur. Kimi zaman sen alta gidersin, toprağı omuz kemiğinle kazırsın, kimi zaman sen üste çıkarsın, düşmeni ezersin.»

Khoprov, kesin kararını vermiş, donuk bir sesle konuştu:

«Hayır arkadaşlar, ne isterseniz söyleyin, ben bu işte yokum. Hükûmete baş kaldırmam. Başkalarına da kaldırmasını salık vermem. Sen Yakov Lukick, sen halkı böyle şeylere kışkırtmamalısın. Sende geceleri misafir kalan o subay, karanlık bir dünyadan geliyordur. Belâ çıkaracak, sonra tereyağından kıl çeker gibi kendi işin içinden sıyrılıp karşıdan seyirci kalacaktır. Savaş sırasında böylelerini çok gördük. Savaşta bizi hizaya getirdiler. Kazaklar Sovyetlere baş kaldırsın diye kaputlarımızın omzuna rütbe işaretlerini dikip bizi sözde subay yaptılar. Sonra kendileri geri hatlarda karargâhlarda gizlenip kendi zarif bacaklı kadınlarıyla al takke ver külâh hoşça vakit geçirmeye baktılar. Düşünsenize, hesaplaşma zamanı geldiğinde kimler okka altına gitti. Novorossiisk'de Kızıllar rıhtım üzerinde Kalmuk'ları kılıçtan geçirirken, subaylar ve öteki asiller, gemilere doluşup yelken açmış, rotalarını yabancı ülkele-

re çevirmişlerdi. Tüm Don Ordusu hep birlikte Novorissiik'e sürüldüğünde generaller neredeydi? Haydi canım sen de! Hem cevap ver bakalım, Lukich sana bir şey sormak istiyorum, şu senin evinde geceyi geçiren Ulu Kişi, şu subay, örneğin hâlâ senin evinde saklanmıyor mu? Bir kaç kez dikkatimi çekti, sen samanlığa tasla su götürüyorsun. 'Yakov ne yapıyor böyle' diye aklımdan geçti. 'Oraya neden tasla su götürür ki?' Sonra da bir at kişnemesi duydum.»

Konuşurken, Yakov'un yüzü bıyığının rengini alıncayadek yavaş yavaş ağarırken, Khoprov onun bu halini zevkle seyrediyordu. Toplantıya bir korku havası, bir şaşkınlık egemen olmuştu. Khoprov'un, kendi ağzından çıkan her kelime kulaklarına geldikçe keyfinden göğsü kabarıyor, ona sanki başka biri konuşuyormuş gibi geliyordu.

Yakov Lukich boğuk bir sesle: «Bende subay falan kimsenin kaldığı yok.» dedi. «Kişneyen de benim dişi taydır. Samanlığa çanakla götürdüğüm de su değildi. Arada bir mutfak artıklarını götürürüm. Orada bir domuzumuz var da.»

«Biliyorum ben tayın kişneyişi, başka bir attı o, beni aldatamazsın! Ama bana ne? Senin işlerinle hiç bir alış verişim yok. Sen...»

Khoprov, papağını başına oturtup çevresine bakındıktan sonra kapıya yürüdü. Lapshinov, onun yolunu kesti. Kır sakalı titriyordu. Dizlerini bir acaip büküp kollarını açarak sordu:

«Bizi ele vermeye mi gidiyorsun, Juda? Sen satılmış bir insansın, değil mi? Farzet, senin Kalmuklarla birlikte Ceza Bölüğünde çalıştığını açıklayıvermişiz. O zaman ne yaparsın?»

Khoprov, öfkeden kasılmış bir halde yumruğunu Lapshinov'un sakalına doğru uzattı:

«O kadar aceleci olma, babalık! Önce kendi geçmişimi anlatacağım onlara.' Evet, ben cezalandırma Bölüğünde onbaşıydım. Beni istediğiniz gibi yargılayın, derim. Ama siz... siz kendinizi düşünün! Sen ihtiyar...»

Khoprov'un geniş göğsü bir çift körük gibi hışırdıyordu: «Benim tüm kanımı emdin! Şimdi bir kez de ben seni ezmek zevkini tadayım.»

Lapshinov'un yüzüne doğru bir yumruk sallayıp, ardında yere serilmiş olan ihtiyara bir kez bakmadan dışarı çıktı, çarptı kapıyı. Timofey, boş bir kova getirdi. Lapshinov eğildi kovaya. Burnundan kara kara kan akıyordu. Sanki bir damarı kesilmişti. Odada korkuyla donup kalmış sessizlikte, ancak Lapshinov'un diş gıcırtısı ve sakalından boş kovaya damlayan kanın tıpırtısı duyuluyordu.

«İşte şimdi sonumuz geldi bizim!» diye kalabalık bir ailenin babası olan kulak Gayev söylendi. O anda Nikolay «gidiyorum» bile demeden, papağını bile giymeden yerinden sıçrayıp fırladı evden. Onu daha onurlu bir edayla Atamanchukov izledi. Çıkarken boğuk bir sesle öttü: «Dağılsak hayırlı olur. Aksi halde başımız belâya girecek.»

Yakov Lukich dakikalarca oturup sessiz kaldı. Kalbi şişmiş sanki boğazını tıkamıştı. Zor kalkabildi yerinden. Odadakilerin çoğu gitmişti. Kovanın üstüne hâlâ eğilmiş duran Lapshinov'u, tiksinmişcesine görmemezlikten gelerek durgun konuştu:

«Sen benimle gel, Timofey!»

Timofey cevap vermeden ceketini ve kepini giydi. Evden birlikte çıktılar. Köyde son ışıklar sönmek üzereydi.

«Nereye gidiyoruz?» diye Timofey sordu.

«Benim eve.»

«Neden?»

«Sonra öğrenirsin, haydi acele et.»

Yakov Lukich önünden geçerken Sovyet Şurasının binasında hiç ışık olmadığını farketti. Pencereler karanlıktı. Yakov'un avlusuna girdiler. Sundurmanın altında duran Yakov, arkadaşının koluna dokundu:

«Sen biraz burada bekle. Seni çağıracağım.»

«Pekâlâ, beklerim.»

Yakov Lukich kapıya vurunca gelini:

«Sen misin, baba?» diyerek sürgüyü çekti.

«Evet benim.» Girdi, kapıyı kapattıktan sonra koridor boyunca yürüyüp salonun kapısını vurdu.

Kalın ve boğuk bir ses sordu: «Kimsiniz?»

«Benim Polovtsev, girebilir miyim?»

«Gir.»

Polovtsev pencereye karşı, koyu bir şalla örtülü masanın başında oturmaktaydı. Bir şeyler yazıyordu. Damarları görünen koca avucuyla kağıdı örtüp kocaman kafasını çevirdi baktı.

«E, ne istiyorsun?»

«Kötü... müthiş bir şey oldu...»

Polovtsev yerinden sıçradı. Yazılı kağıdı tıktı cebine. Aceleyle ceketinin yakasını ilikledi, yüzü morardı. Tetikte ve gergin öne doğru eğildi. Avının üzerine sıçramaya hazırlanmış büyük bir hayvana benziyordu.

Yakov, dili dolaşarak bütün olup biteni anlattı. Tek kelime söylemeden dinledi Polovtsev... Açık mavi gözleri derin çukurlarından Yakov'u suçlar gibi bakıyordu. Yavaşça doğruldu. Yumrukları açılıp kapanıyordu. Traşlı yüzünde dudakları hırlar gibi çirkince gerildi. Yakov'a doğru bir adım attı:

«Alçak... Kır saçlı budala! Beni mahvetmek mi istiyorsun? Dâvâmızı yok etmek mi? Zaten ahmakça dikkatsizliğinle mahvettin yarı yarıya şimdiyedek. Hani buyruklarım? Nasıl uygulandı? Daha başlangıçta her

insanın meşrebini teker teker öğrenecektin... Sen bir zücaciye dükkânındaki boğaya benziyorsun!» Alçak perdeden gargara yapılıyormuşcasına duyulan fısıltı, Yakov Lukich'in yüzünden tüm kanının çekilmesine neden oldu. Büyük bir korkuya kapılmış, şaşırmıştı.

«Şimdi ne yapacağız. Acaba Bölge Şurasına hemen haber vermiş midir? Haa? Vermiş midir dersin, konuşsana! Seni Gremyachy balkabağı herif, konuş! Evet mi, hayır mı? Nereye gitti, izledin mi?»

«Hayır, izlemedim, benim velinimetim!... Şu anda artık bizim için her şey bitti.»

Başını avuçlarının arasına aldı, açık havanın etkisiyle örselenmiş yanaklarından kırlaşmaya yüz tutmuş bıyıklarına doğru bir damla yaş kaydı. Polovtsev ise dişlerini gıcırdattı:

«Heey... Hemen harekete geçmek zorundayız değil mi?... Oğlun evde mi?»

«Bilmiyorum. Yanımda birini getirdim.»

«Kimi?»

«Frol'un oğlunu.»

«Ya?... Neden getirdin buraya?»

Gözgöze gelince hiç konuşmadan birbirlerini anladılar. Gözlerini ilk kaçıran Yakov oldu. Polovtsev'in «Güvenilir insan mıdır?» sorusuna sessizce başını sallayarak cevap verdi. Plovtsev yırtarcasına paltosunu çividen çekti. Yastığının altından da kısa zaman önce elden geçirilmiş tabancasını aldı. Şarjörü yoklarken kurşunlar ışıldadı, Paltosunun önünü iliklerken sanki savaşta gibi dura dura emirler verdi:

«Bir balta al. Bize en kısa yolu göster. Buradan uzaklığı ne kadar?»

«Uzak değil. Sekiz ev ötede.»

«Ailesi var mı?»

«Yalnız bir karısı var.»

«Yakınında komşular?»

«Evin bir yanı samanlık öteki yanında meyve bahsi vardır.»

«Şura binası ne uzaklıkta?»

«Oradan çok uzak.»

«Haydi gel!»

Yakov baltayı almak üzere tahta kulübeye yönelirken Polovtsev, Timofey'i dirseğinden tuttu ve sakin bir sesle:

«Kesinlikle bana itaat edeceksin! Sesini değiştirip Köy Şurasından görev verdiklerini, kendisine bir mektup getirdiğini söyleyeceksin, delikanlı!... Kapıyı onun açmasını sağlamalıyız.»

«Çok dikkatli olmalısın, yoldaş! Adın neyse, adını bilmiyorum... Ama şu Khoprov bir boğa kadar güçlüdür. Eğer gafil avlarsa sana o koca yumruğunu öyle bir indirir ki...» diye genç adam Polovtsev'i uyarmak ister gibi konuşurken sözünü bitiremedi.

«Sus!» diye kısa kesti Polovtsev ve elini Yakov'a uzattı: «Ver onu bana!... Haydi önümüze düş!»

Yakov'un avucunda ısınmış baltayı nemli sapından tutup paltosunun altına, kemerine soktu. Yakasını kaldırdı paltosunun.

Yol boyunca sessizce ilerlediler. Polovtsev'in iri ve tıknaz gövdesi yanında, Timofey delikanlılığa henüz geçmiş gibi görünüyordu. Eski Beyaz Muhafızlardan Yüzbaşının yanında yürürken başını kaldırıyor, merakla onun yüzünü inceliyordu. Ama yakası kalkık olduğundan karanlıkta pek seçemiyordu yüzünü.

Harman yerinde tırmanarak çiti aştılar.

«Teker teker yürüyelim ki, tek kişiymiş gibi ayak izleri bırakalım» diye Polovtsev bir fısıltı halinde emir verdi.

Hiç çiğnenmemiş karları birbirlerinin izlerine bas-

mağa çalışarak kurtlar gibi geçtiler. Bahçe kapısının yakınında Yakov, elini sol yanına bastırarak: «Aman Tanrım!» dedi.

Yüzbaşı evin kapısını işaret etti. Onun «Çalın!» dediğini Timofey dudaklarının kıpırtısından anladı.

Kapının tokmağını hafifçe vurdu Timofey. Ve ak kalpaklı yabancının parmaklarını paltosunun cebine götürdüğünü ve öfkeyle çekiştirerek önünü açtığını farketti. Timofey yeniden çaldı kapıyı. Yakov, açık avluda devrilmiş duran bir tarım aracının altından küçük bir köpek yavrusunun sürünerek çıktığını dehşetle gördü. Soğuktan titreyen yavru bir iki kez zayıf zayıf havlayarak ve ağlar gibi sesler çıkararak bodrumun sazlar yığılı girişine doğru uzaklaştı.

***

Khoprov evine vardığında dalgın ve düşünceliydi, ama ne de olsa yürüdüğü sırada biraz sinirleri gevşemişti. Karısı yemeğini önüne koydu.

Canı istemiyerek yedi yemeğini ve üzüntülü bir tavırla:

«Şimdi yalnızca kavun turşusu yiyebilirim, Marya» dedi.

«Sarhoşluktan ayılmak için mi?» diye kadm gülümseyerek sordu.

«Hayır, içmedim. Yarm yetkili makamlara gidip vaktiyle Cezalandırma Bölüğünde yer olduğunu itiraf edeceğim. Artık bu iş böyle yürümez!»

«Nasıl düşünebilirsin böyle bir şeyi? Bugün neler oldu ki?... Seni anlamıyorum.»

Khoprov gülümsedi. Kızıl bıyığının kıllarını çekiştiriyordu. Yatağa doğru yürürken yine ciddileşip: «Bana

biraz çörekti börekti hazırla, Marya... Belki bir süre için cezaevine girebilirim.» dedi.

Uzun süre karısının yalvarmalarına aldırmayarak yatağının üstünde gözleri açık yattı. Düşünüyordu: «Onlara kendimle ilgili ve Yakov Lukich'le ilgili bilgiler vereceğim. O keratalar da cezaevinin ne olduğunu bir kez denesinler bakalım. Sonunda kurşuna dizecek değiller ya beni? Olsa olsa üç yıl kadar Urallarda kereste işinde çalıştırırlar. Ondan sonra da yüreğim rahatlamış olarak dönerim buraya. Artık bana geçmişimden ötürü de kimse şantaj yapamaz. Bundan böyle geçmişteki günahlarımı gizlesinler diye hiç kimse için çalışmayacağım. Vaktiyle Ashtymov'un emrine nasıl girdiğimi onlara anlatırım. Cepheden kaçmak niyetindeydim, diyeceğim. Kafasına bir kurşun yemeyi kim ister ki? Yargılansınlar varsınlar beni. Herhalde hafif bir cezayla atlatırım. Aradan o kadar uzun zaman geçti ki... Her şeyi anlatırım onlara. Ben hiç kimseyi vurmadım, vurdum mu? Kırbaçlamaya gelince... Doğrusu asker kaçağı kazakları kırbaçladım. Bir, ikisini. Bolşevikler söz konusu olduğunda, onlardan bir kaçını... Eh, ne yapalım? Kara cahildim o evrede. Ne yola gideceğimi bilmiyordum.»

Uykuya daldı. Derken kapıya vurulunca uyandı. Kımıltısız yattı. «Bu kim olabilir ki?» diye canı sıkılarak homurdandı. Yataktan çıktı ve lambayı yakmak üzereyken karısı da uyanmıştı, fısıldadı:

«Belki yeni bir toplantı vardır?... Yakma lambayı. Gece gündüz rahat yok, delirdiler bunlar... Zebaniler!»

Khoprov çıplak ayak koridora gitti.

«Kim o?»

«Benim Nikita amca, Kuruldan geliyorum.»

Tanımadığı bir çocuk sesi. Khoprov endişelendi, biraz da tehlike sezdi:

«Sen kimsin? Ne istiyorsun?»

«Ben, ben Nikolai Kuzhenkov'um. Başkan size bir tezkere gönderdi. Hemen Şura binasına gelmenizi istiyor.»

«Kağıdı kapının altından at!»

Kapının öte yanında bir an bir sessizlik oldu. Tüylü ak kalpağın altından delici öfkeli bakışlar, Timofey'in şaşkınlığını yenmesini sağladı:

«Kağıdı imzalamanız gerekli, açın kapıyı!»

Khoprov'un çıplak ayaklarının koridorda çıkardığı sesi işitti. Sürgü çekildi ve Khoprov'un beyazlı hayali arkasındaki karanlığa çizildi. Polovtsev, sol ayağını eşiğe koyup baltasının kör yanıyla Khoprov'un kafasına, tam burun kemiğinin üstüne alnına vurdu.

Kesilmek üzere sersemletilmiş bir boğa gibi Khoprov, önce dizlerinin üzerinde yere çöktü sonra arkasına devrildi.

Güç işitilen bir sesle Polovtsev emir verdi:

«İçeri!... Kapıyı kilitleyin!» Hâlâ baltayı bir elinde tutarak öteki eliyle iç kapıyı buldu ve arkasına itti. Köşedeki yatakta çarşafların hışırtısı ve bir kadının endişeli sesi duyuldu:

«Bir şey devirmedin değil mi?... Kim var orada? Nikita... Canım...»

Polovtsev baltayı düşürüp kollarını açarak yatağa atıldı.

«Aman, Tanrım! Kim bu?... İmdaat!»

Timofey içeri koşarken başını kapı çerçevesinin üstüne vurdu. Canı yanmıştı. Köşede birbiriyle savaşan iki insanın hızlı solukları duyuluyordu. Polovtsev kadının üstüne atılmıştı. Yastığı yüzüne kapatmış, ellerini bir havluya bağlamaya uğraşıyordu. Bu arada, kadının kurtulmak için çabalarken güçlü vücudunun sıcaklığını ve yakalanmış bir kuşunki gibi kalbinin hızlı çırpınışlarını duyuyordu. Ansızın, bir an için, hırçın bir

sahip olma arzusu alevlendi içinde. Ama yalnızca homurdandı. Delirmiş gibi, yastığın altına ellerini sokup bir atın ağzını yırtarcasına kadının ağzını yırttı. Buruşmuş eteklerini boğazına doğru zorla çekti. Kadının haykırışları artık kesilmişti. Yüzbaşı, Timofey'i bağlı kadının yanında bırakıp koridora yürüdü. Yaralı, ruam hastalığına yakalanmış bir at gibi horuldarcasına soluk alıyordu.

«Bir kibrit!» diye seslendi.

Yakov Lukich bir kibrit yaktı. Alevin ölü ışığında, eski topçunun yerde, bacakları bir acaip biçimde altında kıvrılmış, yanağı toprak yere yapışık hareketsiz yattığı görüldü. Geniş göğsü düzensiz soluklarla inip kalkıyordu. Kibrit söndü. Yüzbaşı, el yordamıyla onun kafasına vurduğu yeri buldu.

Yakov Lukich fısıldadı: «Ben gideyim. Ben kan göremem.» Ateşle yanıyor gibiydi. Bacakları titriyordu. Ama ona cevap yerine emir verdi Polovtsev:

«Baltayı getir... Orada, yatağın yanında olacak. Su da getir!»

Su Khoprov'u kendine getirdi. Yüzbaşı dizini onun göğsüne dayadı ıslık gibi bir sesle sordu: «Hain! İhbar ettin mi beni? Konuş... Hele bir kibrit daha yak, Lukich.»

Bir kaç saniye için yeniden yakılan kibrit Khoprov'un yüzünü ve yarı kapalı gözlerini aydınlattı. Yakov'un eli titreyince kibritin de alevi titredi. Sarı ışıklar tavandan sarkan sazlarda dans ediyordu. Kibrit Yakov'un parmak uçlarını yakarak söndü, parmaklarının acısını duymadı. Polovtsev sorusunu iki kez yineledi. Sonra Khoprov'un parmaklarını kırmaya başladı. Khoprov inledi ve birdenbire yüzüstü döndü. Ellerine ve ayaklarına abanarak gövdesini yerden kaldırmaya çabaladı. Yüzbaşı, onu tekrar yere sırt üstü yatırmağa kal-

kıştıysa da bir ayı kadar güçlü olan eski topçu, işte bu gücünün dürtüsüyle ayağa kalkmıştı. Bir eliyle Yakov'u kemerinden öteki eliyle de Polovtsev'i boynundan yakalamıştı. Polovtsev, gırtlağına kenetlenmiş soğuk parmaklardan korunmak için başıyla onun omzuna vurdu.

«Işık!» diye bağırdı. «Bir ışık!.. Lânet olsun!» karanlıkta baltayı eline geçirememişti, ama geçirmesi pek uzun sürmedi. Sonunda yakaladı sapını ve canını dişine takıp kendini Khoprov'un pençesinden kurtarmak için baltanın keskin yönüyle ona iki kez vurması gerekti. Khoprov sendeledi düştü ve bu arada da başı bir sıranın kenarına vurdu. Sıranın üstünde duran kova bu sarsıntıyla yere düştü. Çıkardığı ses bir silah sesi gibi yankılanmıştı. Dişlerini gıcırdatarak Polovtsev yere devrilmiş adamın sonunu getirdi. Sonra bütün gücüyle Yakov'u odaya iterek hemen kapıyı kapattı ve alçak bir sesle:

«Allah belânı versin senin salyalı herif, yakala kadının başını, öğrenmek zorundayız, kocası vakit bulup bizi ihbar etmiş mi etmemiş mi? Sen bacaklarından tut bakalım.»

Polovtsev kendini bağlı kadının üzerine attı. Kelimelerin üstünde dura dura sordu: «Bu akşam kocan eve geldikten sonra Şura'ya ya da başka bir yere gitti mi?

Odanın yarı karanlığında kadının akamayan yaşlarla şişmiş dehşetle dışarı uğramış gözlerini gördü. Boğazı sıkıldığından yüzü kapkaraydı. Midesi bulanmaya başlayan Polovtsev açık havaya çıkmak istiyordu. Öfke ve tiksintiyle parmaklarını kadının kulaklarının arkasına bastırdı. Bu acı veren korkunç hareket kadının biran baygınlık geçirmesine neden oldu. Sonra kendine gelerek ağzından sıcak ve salya ile ıslanmış tıkacı diliyle itip attı. Alçak bir sesle boğulurcasına fısıldadı:

«Acıyın! Siz insan değil misiniz? Acıyın! Her şeyi söyleyeceğim.»

Yakov Lukich'i tanımıştı. Aile ilişkileri vardı. Yedi yıl önce, kız kardeşinin yeni doğan oğlunun ikisi de vaftiz anası babası olmuşlardı. Yırtılmış biçimsiz dudaklarıyla dilsiz bir insan gibi konuşmaya uğraşıyordu:

«Akrabam... Benim sevgili akrabam! Bana bunu neden yapıyorsun?»

Polovtsev, dehşet içinde kocaman avucunu onun ağzına yapıştırdı. Kadın merhamet bekliyor, kendine acımalarını dileyerek kana bulanmış dudaklarıyla ağzını örten parmakları öpmeği deniyordu. Yaşamaktı amacı. Ölmekten çok korkuyordu.

«Söyle, bu akşam kocan evden çıktı mı, çıkmadı mı?»

Kadın, «hayır» der gibi başını salladı. Yakov Lukich yüzbaşının ellerini tuttu.

«Siz... siz... rica ederim, Polovtsev yapmayın... Ne yapsanız söylemez. Konuşmaz da... Asla konuşmayacaktır o...»

Plovtsev onu bir yana itti. Elinin tersiyle alnını sildi. Düşünüyordu: «Yarın bizi ele verecektir. Ama o bir kadın, bir kazak karısı... Ben, bense bir asker olarak... Allah belâsını versin... Gözlerini örtmeli, böylece görmez sonun geldiğini.»

Kadının kaba kumaştan dokunmuş geceliğinin eteklerini kaldırıp yüzüne örttü. Biran için gözleri bu otuz yaşındaki kadının biçimli diri vücuduna takıla kaldı. Kadın henüz hiç çocuk doğurmamıştı. Bir bacağı altına doğru kıvrılmış yan yatıyordu. Kocaman yaralı bir kuşa benziyordu. Yarı karanlıkta Polovtsev birden onun, esmer karnının, göğüslerinin arasındaki çukurun terle ıslandığını farketti.

«Yüzünü neden örttüğümü anladı, oh... Allah kahretsin!» diye düşünürken baltanın keskin yanını örtülü yüze şiddetle indirdi.

Yakov Lukich bu akraba dediği kadının birden sarsıldığını, vücudundan uzun süreli bir titreyiş geçtiğini ve sonra kasıldığını gördü. Taze kanın yapışkan kokusu genzine dolmuştu. Ocağa doğru sendeledi. Gövdesinin boşluğundan boğucu bir kusma saldırısına uğramış, allak bullak olmuştu.

Bahçeye inen merdivende Yüzbaşı sarhoş gibi sallandı. Parmaklarında birikmiş taze tüy gibi karlara dudaklarını yapıştırdı. Bahçe kapısına gittiler. Timofey arkada kalmıştı. Arka sokaktan ilerliyordu. Okul binasından dalga dalga yükselen akordiyon sesine yöneldi. Okulun dışında dansediyorlardı. Tmofey, halkayı yarıp akordiyon çalandan çalgısını istedi. Kızlardan biri bağırdı:

«Timosha... Bize şu kuş ötüşüne benzeyen dans havasını çalsana!»

Tmofey, akordiyona uzandı, bir an yere bıraktı, yavaşça güldü. Sonra yeniden çalgıya uzandı, yeniden elinden bıraktı. Askıyı omzuna geçirmek istiyordu ama parmakları bu harekete karşı duruyordu. Hareket ettirmek istedi parmaklarını sonra güldü. Akordiyonu geri verdi.

«O bir yerlerde kadehleri üst üste devirmiş olacak!» dedi biri.

«Bakm kızlar, nasıl sarhoş!»

«Ne manzara hani!»

Kızlar Timofey'den başlarını çevirdi. Akordiyonun sahibi çalgısının üstündeki karları hızla üfleyip ve duraksaya duraksaya çingene dansını çalmaya başladı. Kızların en uzunu Ulyana, ellerini beline dayayıp dirseklerini gererek ve alçak topuklu pabuçlarıyla ortada dönmeye koyulmuştu. «Hava ışıyıncaya kadar burada otur-

mak zorundayım» diye Timofey, sanki başka birini düşünüyormuş gibi aklından geçirdi. «O zaman olayı benim üzerime yıkmak kimsenin aklına bile gelmez.»

Yerinden kalktı. Şimdi bilinçli olarak bir sarhoşun hareketlerini taklit ediyor, yürürken yalpalıyordu. Derken okulun merdivenlerinde oturan bir kıza doğru yalpaladı ve yanına çökerek başını onun kucağına yatırdı.

«Bak bakalım başımda bit var mı, sevgilim!» dedi.

Yakov Lukich, midesinde ne varsa kusmuş ve bir lahana yaprağı gibi yemyeşil olmuştu. Evine varınca kendini yatağına attı ve başını yastıktan kaldırmadı. Yüzbaşının, su dolu fıçıda ellerini yıkadığını, bir at gibi burnundan fosurdayarak yüzüne gözüne su çarptığını, sonra da odasına çekildiğini yattığı yerde izlemişti.

Gece yarısıydı Yüzbaşı odasından çıktığında evin hanımını uyandırıp sordu :

«Meyve suyu var mı? İçmek istiyorum, bana getir.»

İçti. Yakov yattığı yerden bir gözüyle onun hareke tlerini izliyordu. Haşlanmış bir armudu da kavanozdan alıp çiğneyerek sigara içmek için dışarı çıktı. Bir eliyle de bir kadınınkine benzeyen etli göğsünü okşuyordu. Sonra odasına döndü, ocağın hâlâ ılıklığını koruyan duvarına çıplak ayaklarını dayadı. Geceleri romatizma ağrılı bacaklarını ısıtmak çok hoşuna giderdi. 1916 kışında Çar Hazretlerine ve vatana sadakatla hizmeti sırasında Bub nehrini yüzerek geçmek zorunda kalmıştı. Bu ağrılar o zamanın yedigârıdır. Bundan ötürü yüzbaşı Polovtsev her zaman sıcaktan hoşlanır ve ayaklarına da deri çizmeler giyerdi.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gremyaçhy'de Davidov'un önüne sorunlar dağ gibi yığılmıştı. Geceleri, Köy Şurasının bulunduğu binadan, ya da şimdi Titok'un evine yerleşmiş olan Kolhoz yönetim Merkezinden kendi odasma döndüğünde, bir aşağı bir yukarı sigara içerek odada bir süre dolaşır, sonra Molot ve Pravda gazetelerinin, postacının getirdiği son sayılarını okur ve Gremyachy halkı, kolhoz sorunu ve son günlerin olaylarını düşünmeye koyulurdu. Tuzağa yakalanmış bir kurt gibi düşüncelerinin çemberinde kaldığı kolhoz sorununu bir türlü aşıp dışına fırlayamıyordu. Eski günlerini düşünmeye çalışıyor, fabrikayı, kendi tezgâh dostlarını, işini hatırlıyordu. Kendi yokluğunda da orada çok şeylerin değişmiş olacağı aklına geliyor, biraz da hüzün duyuyordu. Artık bir catarpillar traktör makinesiyle ilgili yeni bir yöntem bulmak ya da vites buatını daha verimli kılmak için bütün gece uğraşmıyordu. Bu tür işleri kuşkusuz artık başkaları yapmakta. Ona öyle geliyordu ki artık kendisi unutulmuştur. Evet, yirmibeş binler köylere dağıtılırken yapılan o ateşli konuşmaların da etkisi kaybolmuştur. Aklından

bunlar geçerken düşünceleri yine birden Gremyachy'ye yöneliyordu. Sanki kafasına biri bir elektrik düğmesini yakalamıştı da çeviriyor, düşüncelerinin akışını başka bir kanala sokuyordu. Köyde çalışmaya başladığından beri artık onun hayalinde şehirli bir insanın hayalindekilerden pek az bir şey kalmıştı. Ama sınıf mücadelesindeki oluşumlar, karmakarışık kör düğümler, gizemle saklanmış biçimlere Gremyachy'de ilk günlerde olduğu kadar, karmaşık görünmüyordu. Kolektif sistemin sağlayacağı büyük fırsatlara karşın bir çok ortahalli köylünün kolhoza girmeyi ısrarla reddetmesine bir türlü akıl erdirememekteydi. Pek çok insanı ve o insanlar arasındaki ilişkileri kavramasına yardımcı olacak anahtarı bir türlü bulamamıştı. Örneğin, Titok dün partizan bir kulakken bugünün düşmanıydı. Timofei Borshchov fakir bir köylü olduğu halde açıktan açığa kulakları savunuyordu. Ya Yakov Yukich, gerçekten zeki uyanık bir insan kendi gönül rızasıyla girivermişti de kolhoza, Nagulnov, ona karşı ihtiyatlı ve karşısında sayılabilecek bir tavır takınmıştı. Bütün Gremyachy halkını gözlerinin önünden geçirdi. Bu insanlarda kendisinin anlayamadığı pek çok şey vardı da bunlar sanki ötesi görünmeyen ipincecik bir perdenin ardında saklanmıştı. Köy yeni tip karmaşık bir motora benziyordu. Davidov bu makinenin her parçasını inceden inceye dikkatle ve ısrarla anlamaya çabalıyor; tüm ayrıntılarını, her gün nerelerde takıldığını not ediyor ve bu acaip çapraşık aracın hiç kesintisiz çıkardığı sesleri dinliyordu.

Khoprov'un ve karısının gizemli bir şekilde öldürülmeleri, asıl mekanizmaya bağlı başka bir gizemli mekanizmanın da birlikte çalıştığı kanısını uyandırmıştı Davidon'da. Üzülerek farketmişti ki, Khoprov'un öldürülme olayı kolhozla ilişkilidir. Bu yeni öge her neyse, eskiden özel bir mülkiyet olan bu küçücük çiftliğin zaten dökül-

mekte olan duvarlarını yıkmış, yoketmişti. Khoprov'la karısının cesetleri bulunduğunda Davidov Razmyotnov ve Nagulnov'la uzun uzun konuştular konuyu ama onlar da akla yakın hiç bir fikir ileri süremiyor bir sonuca varamıyorlardı. Khoporov eskiden Beyazlardan olan fakir bir köylüydü. Köy topluluğu içinde belirli bir çalışmada bulunmamıştı. Fakat garipsenecek bir biçimde kulak Lapshinov'a bağlı görünürdü. Birinin ortaya attığı gibi, hırsızlık amacıyla öldürülmüş olmaları hiç akla yakın değildi, çünkü evden de hiç bir şey çalınmamıştı. Kaldı ki, Khoprov'larm da alınmaya değer hiç bir şeyleri yoktu. Razmyotnov, umutsuz bir tavırla bir yana itmişti bu fikri : «Kadınla ilgili bir neden olmalı. Bir başkasının karısını kollarının arasıena almıştır, bunu hayatıyla ödettiler,» diyordu.

Nagulnov susuyordu. Uzun uzun düşünmeden konuşacak insan değildi. Ama Davidov, kulaklardan birinin bu cinayeti işlemiş olacağını ortaya atıp da tüm kulakların köyden uzaklaştırılması gerektiğini söyleyince, Nagulnov canla başla onu destekledi : «Onların çetesinden birinin hakladığına kuşku yok, Khoprov ailesini. Toparlayıp hepsini soğuk bölgelerden birine sürmeli, cezalarını bulsunlar.»

Razmyotnov gülerek omuzlarını silkti : «Kuşkusuz buradan göndermeli. Başkalarının da kolhoza girmelerini engelliyorlar. Ama Khoprov'ların başına gelenler onların yüzünden değildir. Hiç biriyle ilişkisi yoktu. Lapshniv'la ilişkisine gelince, doğrudur, her zaman onun hesabına çalışırdı. Tıka basa karın doyurmak için değil, fıkaraydı doymuyordu da yine de onun için çalışıyordu. Her olanı kulaklara yükleyemezsiniz, fazla ileri gitmeyin arkadaşlar. Hayır. Bu olay bir kadın yüzünden meydana geldi, siz ne derseniz deyin!»

Bölge Merkezinden bir müfettiş bir de doktor gel-

mişti. Soruşturma açıldı. Khoprov'un komşuları ve Lapshinov sorguya çekildi. Gelgelelim müfettiş ne katili ortaya çıkarabilecek bir kanıt buldu, ne de cinayeti aydınlatmaya yarayacak bir ipucu. Ertesi gün, 4 Şubat kolhozlu çiftçiler genel toplantısında, kulak ailelerini, Kuzey Kafkasya'ya sürmek kararını aldılar. Yine bu toplantıda kolhozun yönetim kurulu üyeleri de, geçici delegeler tarafından seçildi. Bunlar Yakov Lukich (Nagulnov karşı koyduğu halde onun üyeliğini Davidov ve Razmyotnov desteklemişti.) Pavel Lubishkin ve Dyomka Ushakov idiler... Canını dişine takıp dördüncü üye olarak Arkhasha da girdi. Beşinci üye Davidov'du ki, oy birliğiyle seçildi. Bunda hiç kuşkusuz bir gün önce Bölge Şurası'ndan ve Bölge Tarım İşletmesi'nden gelen mektubun da payı vardı. Köylere yardım için seferber edilmiş yirmibeş bin kişilik işçi ordusunun bir bireyi olan Yoldaş Davidov, Kolhoz Yönetim Kurulu Başkanı olarak öneriliyordu.

Davidov hâlâ Nagulnov'un evinde oturuyordu. Tahta bir sandığın üstüne serili yatağını, Nagulnov ile karısının yattığı tahta karyoladan, kısacık basma bir perde ayırmaktaydı. Öndeki odada çocuksuz dul bir kadın olan ev sahibi oturuyordu. Davidov misafirliğinin karı kocayı çok rahatsız ettiğinin farkındaydı ama, ilk bir iki günün telâşı ortasında kalabileceği başka bir yer arayamamıştı. Nagulnov'un karısı Lushka, Davidov'a her zaman dostça davranırdı. Ama rastlantı sonucu bir konuşmadan sonra, Nagulnov, karısının aynı zamanda Timofei ile yaşadığını itiraf edince, Davidov artık saklayamadığı soğuk bir tavırla kadına muamele ediyordu. Bu evdeki geçici misafirliğinin onlara usandırıcı gelmeye

başladığını da kavramıştı. Artık sabahları konuşmalara hiç katılmadan Davidov arkadaşının karısına yan yan bakıyordu.

Lushka yirmi beşinden fazla göstermekteydi. Oval yanakları minicik çillerle kaplı, yüzü bir saksağan yumurtasını akla getiriyordu. Ama kapkara gözlerinde ve vücudunun zarif çizgilerinde bir çekicilik vardı. Pek hoş bir yay biçimindeki kaşları biraz kalkık. Böylece her an iyi bir şeylerin olmasını beklermiş izlenimini uyandırırdı. Canlı dudaklarının kıvrımlarında gülümseme bekliyor gibiydi. At nalı biçimindeki dişyapısı dudaklarını büsbütün örtemiyordu. Omuzlarını kıvrak hareketlerle kıpırdatarak öyle bir yürürdü ki, sanki her an arkadan birinin yaklaşıp kendisini kucaklamasını, gencecik dar omuzlarını okşamasını beklerdi. Gremyachy'deki tüm kazak kadınları gibi giyinmekteydi. Belki biraz daha temiz pak denebilir.

Bir sabah erkenden Davidov çizmelerini giyerken perdenin ardından Nagulnov'un sesini duydu :

«Paltomun cebinde bir çift çorap lastiği var. Semyon'a almasını sen mi söyledin? Dün akşam kasabadan dönünce verdi. Sana aldığını söyledi.»

«Sahi mi?.. Ne kadar sevindim bilemezsin.»

Lushka'nın yarı uykulu sesi sıcak, yumuşak ve sevinçle titrekti.

Gecelikle yataktan fırlayıp kocasının duvara asılı paltosuna doğru koştu. Cebinden yalnız dar ve yuvarlak çorap lastiklerini değil, mavi kurdelelerle de süslenmiş bir jartiyer çıkardı. Davidov onun aksini aynada görüyordu. Ayakta, hediyeyi denemek üzere güzel ve biçimli bacaklarını açmıştı. Erkek çocuğunkine benzeyen ince boynunu öne eğmişti. Davidov, onun gözlerindeki sevinç pırıltısını gördü, çilli yüzü hafifçe pembeleşmişti. Bacaklarına geçirdiği gergin siyah çoraplarına hayranlıkla ba-

kıp Davidov'a döndü. Geceliğinin açılmış önünden görünen esmer dimdik göğüsleri titredi. Tam bu anda perdenin öte yanında Davidov'u görünce sol eliyle geceliğinin yakasını kapattı, ama arkasını dönmedi. Gülümsedi. Uzun ve yavaş yavaş gelişen bir gülümsemeydi bu : «Bak ne güzelim ben!» diye utanç duygusundan yoksun bir gülümseme.

Davidov sandığı gıcırdatarak çöker gibi oturdu. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Alnına sarkan parlak siyah perçemini geriye itti: «Tuh be, bakarsın hemen gözetlediğimi sanır. Şeytan mı dürttü de kalktım? Kendisiyle ilgilendiğimi düşünecektir.»

«Yabancı bir adamın karşısında çırılçıplak dolaşmana gerek yoktu.» diye canı sıkılmışcasına mırıldandı Nagulnov. Davidov'un şaşkın homurtusunu işitmişti.

«Görmez ki beni.»

«Yok görebilir ya...»

Davidov, perdenin öbür yanında öksürdü.

«Pekâlâ, görürse görsün, varsın.» diye sesinde başka bir tonla cevap verdi kadın. Etekliğini başına çekti. «Yabancı diye bir şey yoktur, sevgili Makar. Bugün bir yabancı ama, yarın eğer dilersem benim olacaktır!» Güldü ve kendini yatağa attı : «Benim sevgilim sensin! Sen benim sevgili, iyi huylu, küçücük danamsın!»

* * *

Kahvaltıdan sonra bahçe kapısından çıkar çıkmaz, Davidov tepeden indi Makar Nagulnov'a :

«Karın sana uygun bir insan değil!»

«Bu seni hiç bir şekilde ilgilendirmez.» diye Nagulnov durgunca, arkadaşına bakmadan cevap verdi.

«Ama seni ilgilendirir. Ben bugün kendime başka bir yer bulacağım. Halinizi gördükçe tiksinme geliyor

içimden. Senin çapında bir insan için olur iş mi bu? Kendin söyledin bana Timofei Damskov ile kırıştırdığını.»

«Ne yapayım?.. Döveyim mi yani?»

«Hayır ama, onu yola getirebilirsin. Sana açıkça söylüyorum. Ben bir komünistim ama bu tür işlere hiç katlanamam. Senin yerinde olsam, dehler onu hayatımdan, 'cehenneme kadar yolun var,' derim. Başkalarının karşısında seni küçük düşürüyor. Sen de buna gözyumuyorsun. Bütün gece nerede kalıyor? Gece toplantıdan döndük, ortalıkta yoktu. Senin kişisel işlerine karışmak istemem ama...»

«Evli misin sen, Davidov?»

«Hayır. Sizin hayatınızı gördükten sonra da hiç bir zaman evlenmem.»

«Kadına kendi malınmış gibi bakıyorsun desene!»

«Haydi oradan, çarpık kafalı anarşist! Malmış, falanmış... Aile diye bir şey var değil mi?.. Ya sen? Sen ahlaksızlığa önayak oluyorsun! Evlilik hayatını hiçe sayıyorsun. Bu konuyu parti toplantısında gündeme getireceğim. Sen köylülere örnek olmak zorundasın! İyi bir örnek!»

«Pekâlâ, öldüreyim bari onu!»

«Daha parlak bir fikrin yok mu?»

«Bak buraya sen... Sen bu işe karışma!» diye Nagulnov sokağın ortasında durarak söylendi. Ben bu işin içinden kendim çıkarım. Ama şimdilik vaktim yok. Eğer dün başlasaydı, başka türlü olurdu. Gelgelelim artık bu işe alışmak zorundayım. Biraz beklemem gerekiyor yani... Anlayacağın onu seviyorum. Eğer öyle olmasaydı, uzun zaman önce... Nereye gidiyorsun? Şuraya mı?» diye konuyu değiştirerek sordu.

«Hayır. Yakov Yukich'i ziyaret etmek istiyorum. Evinde onunla başbaşa konuşacağım. Akıllı adamdır.

Kolhoza müdür olabilir. Sen ne dersin buna? Bir müdür gerekli. Öyle biri ki bizim kopekleri ruble yapabilsin. Yakov bana yetenekli bir adammış gibi geliyor.

Nagulnov, öfkeyle elini salladı :

«Tıpkı eski hikâye! Sen de Razmyotnov da ikiniz de Ostronov'u aklınıza koymuşsunuz. Bence kolhoz onsuz daha zenginleşir. Ben karşıyım. Ben, onun kolhozdan uzaklaştırılmasını sağlayacağım. İki yıldanberi vergiyi cezalı olarak ödemekte. Zengin kerata! Savaştan önce dört başı tam bir kulaktı. Şimdi biz onu destekleyeceğiz ha?»

«Ama iyi bir çiftçi. Aklından neler geçiyor senin? Kulak diye onu savunduğumu düşünmüyorsun ya?»

«Eğer biz onun kanatlarını koparmasaydık, çoktan kulaklardan biri olacaktı.

Anlaşmaya varamadan öfkeli, birbirlerinden ayrıldılar.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Şubat ayı... Soğukla sıkışan toprak yer yer yarılmış. Güneş havadaki beyaz bir don tabakasının ardından yükseliyordu. Rüzgârın karı yalayıp götürdüğü bölgelerde, geceleri toprağın gürültüyle çatladığı duyuluyor. Bozkırdaki tarihsel höyükler, fazla olmuş karpuzların kabukları gibi, üzerleri yılan izlerine benzeyerek yol yol kabarmış. Köyün dışında, ekin yapılan tarlalarla, güneş vurduğunda gözleri kör edecekmiş gibi pırıltılar oluyor. Dere boyunca uzanan kavak ağaçlarının, buz tutmuş dalları gümüşle işlenmiş gibidir. Sabahları, bacalardan yükselen portakal rengi duman sütunları bir koruluğa benzer. Harman yerlerinde donmuş buğday samanlarından yayılan baygın kokular, Ağustos ayının masmavi göklerinden esen rüzgârların taşıdığı kokulardan daha keskindir. Soğuk ahırlardaki hayvanlar gece boyunca tedirgin, tepinirler. Sabahları yemliklerde bir yiyecek kırıntısı bile bulunmaz. Ve bu arada doğan kuzular ve oğlaklar hiç bir zaman ahırlardan açığa çıkarılamazlar. Geceleri, yarı uykudaki kadınlar onları analarına taşır ve sonra etekliklerine sarıp kulübelerin havası bozulmuş sıcaklığına götürürler. Kıvırcık tüylü oğlaklardan, don-

lu havanın kendine özgü kokusuna karışmış saman ve keçi sütünün tatlımsı kokusu genze dolar. Dışdaki don kabuğunun altındaki kar, katı ve gevrek iri taneli tuz gibidir. Geceyarısı öylesine sâkin, öylesine boşalmış gibidir ki, tepede gökyüzü kıvılcımlara benzeyen yıldızlarıyla dünyayı kendi haline bırakmış, hayatı durdurmuş gibi görünür. Mavi bozkırda hiç çiğnenmemiş karın üzerinden bir kurt geçer. Pençeleri iz bırakmıştır; tırnaklarının yırttığı buz tabakasından fırlayan parçacıklar, mücevherlerden bir yol gibi pırıldayarak kalmıştır.

Geceleyin eğer bir kısrak yavrulamışsa, ipekten kara memelerine ilk süt geldiğinde hafiften bir kişner ama bu ses fersahlarca uzaktan işitilir.

Şubat ayı.

Şubat ayı şafaktan önce mavi bir sessizliktir.

Yıldızlar sahrası sönükleşmeye başlar.

Karanlıkta kulübelerin pencereleri yakılan sobalardan yükselen alevlerin yansımasıyla morumsu bir renkle aydınlanır.

Derede bir kazmanın altında buzdan daireler belirir.

Şubat ayı.

Yakov Lukich ortalık ışımadan oğlunu ve karısını uyandırdı. Sobayı yaktılar. Yakov'un oğlu Semyon bileyi taşında bıçakları biledi. Yüzbaşı Polovtsev giydiği yün çorapların üzerine, dar ve uzun şeritler halindeki bez parçalarını özenle sardı. Sonra çizmelerini giydi, üçü de koyun ahırına gittiler.

Yakov'un onyedi koyunu, iki keçisi vardı. Semyon, hangi koyunun doğurmuş ve hangi koyunun gebe olduğunu biliyordu. Koçları ve enenmiş koçları ve dişi koyunları bir bir sıcak köşeye itti. Ak kalpağını kaşlarının

üstüne indirerek Yüzbaşı, koyunları kaba ve soğuk boynuzlarından yakalayıp yere devirdi. Üzerlerine abanıp boyunlarını yana devirerek bir bir kesti. Koyu renk kanı oluk oluk akınaya bıraktı.

Yakov Lukich tutumlu bir adamdı. Fabrika işçilerinin ya da Kızılordu'dakilerin koyunlarıyla beslenmesini istemiyordu. Onlar Bolşevikti. Bolşevik idaresi ise onları aldatmıştı. Yakov Lukich'e çiftliğini daha genişletmesine ve daha zengin olmasına olanak vermemişlerdi. Bolşevik Hükûmeti ve Yakov can düşmandılar. Yakov ömrü boyunca, zengin olmak hayaliyle yaşamıştı. Devrimden önce bu yolda birikimini yapmıştı. Hem de oğlunu, Novocherkassk asker kolejine göndermişti. Yağ çıkarmak üzere de atölyesini kurup para biriktirmeye başlamıştı. Çiftliğine de üç işçi tutmuştu. Kaderin kendisine bağışladığı bu olağanüstü güzel şeyleri düşündükçe yüreği sevinçle atıyordu. O arada, işini bir türlü yürütmeyi başaramamış eski çobanlardan Zhorov'un yüzüstü bıraktığı bir un değirmenini de satın almaya niyetlenmişti. Yokov, kendini hayalinde poturunu çıkarmış ve bir takım elbise giymiş olarak görüyordu. Cebinden göbeğine doğru altın saatinin kösteği de sarkmakta. Elleri de artık öyle nasırlaşmış değil, teni ak ve yumuşak. Yılan kılıfını değiştirir gibi değiştirmiş. Kirli kara tırnakları da öyle. O günlere kadar oğlu da albay olacak; ve de okumuş bir genç kızla evlenecekti ve bir gün Yakov Lukich, onları karşılamaya istasyona gittiğinde, briçkası ile değil, kendi otomobiliyle, hani şu toprak sahibi Novopovlov'un otomobili gibisiyle trenin gelmesini bekleyecek. Yakov Lukick, o unutulamayan yıllarda, hani şu hayatın avuçlarında gökkuşağı rengindeki rubleler gibi göz alarak hışırdadığı günlerde... Derken, devrimin dondurucu soluğu, kasıp kavuran bir rüzgâr gibi bu yıkıcı değişiklikleri yapmış ve Yakov Lukich'ın ayaklarının al-

tındaki toprak kaymıştı. Yine de o, paniğe kapılmadı; kendine özgü ağırbaşlılığı ve kurnazlığı ile hızla yaklaşmakta olan felâketi görerek komşuları ve köydeki arkadaşları bile farkında olmadan malından mülkünden kurtuldu. 1916'da satın aldığı buharla çalışan yağ yapma makinesini sattı. 300 altın rublesini bir kutuya yerleştirip bir torba gümüş parasıyla birlikte gömdü. Büyük baş hayvanlarının da bir bölümünü sattıktan sonra ekim alanını da daraltmıştı. Artık hazırlıklıydı. Derken devrim... Savaş. Yürüyen ordular onun üzerinden bozkırın otlarını kasıp kavuran bir fırtına gibi geçmişti. Hiç kuşkusuz yeteri kadar beli büküldü ama hiç bir yanı kırılmadı. Sakat kalmadı.

Bir fırtınada yalnız meşeler ve kavaklar kırılır, bükülür ve köklerinden sökülürler. Gelgelelim sırım gibi bozkır bitkileri sadece yapyassı toprağa eğilir, sonra da doğrulurlar. Ama artık Yakov Lukich belini doğrultamayacak! İşte Bolşevik karşıtı olduğundan iğdiş edilmiş bir boğa gibi hayat bağları gevşedi. Bir şey yaratmak için çalışmak ve yaratıcılığın verdiği sarhoş edici sevinç bunlar Yakov'a göre değildir. İşte bu nedenlerle Polovtsev ona karısından ve oğlundan daha yakın geliyor. Bir zamanlar yepyeni bir banknot gibi pırıl pırıl avcunda hışırdayan o hayatı geri getirmek için Polovtsev ile birlik olmalı, ya da her şeyden, hepten vaz geçmeli. Gremyachy kolhozunun yönetim kurulunda bulunan Yakov Lukich, koyunlarından ondördünü öldürüyor. «Koyunları kolhoza göndererek orada tavlatıp doğurtup Bolşevik hükûmetini memnun edecek yerde, hepsini şuracıkta, Yüzbaşının ayaklarına bulaşmış, buharı tüten taze kanları hırsla yalayan kara köpeğe yedirmek çok daha yerinde bir iş!» diye düşünüyor Lukich. «Yüzbaşı Polovtsev çok zeki bir adam. Ayrıca haklı da. Büyük baş hayvanları da kesmeliyiz Bolşeviklerin ayakları altından topraklarımı-

zı çekmeliyiz. Bırak bakımsızlıktan öküzlerin hepsi ölsün! İktidarı yeniden ele geçirdiğimizde daha fazlasını yetiştiririz. Bize İsveç'den ve Amerika'dan öküzler göndereceklerdir. Biz şimdi, açlıkla Bolşeviklerin boğazını sıkmalı, onları mahvetmeliyiz! Halkı ayaklandırmalı! Ayrılacağım ondan diye dişi tayına da üzülme, Yakov Lukich! Atların kolhozun malı olması yerindedir. Bu işimize gelir. Ayaklanıp köyleri ele geçirdiğimizde, atları müşterek ahırlardan sürüler halinde çıkararak eyerlemek, avluları birer birer dolaşıp atları aramaktan daha kolaydır... Akıllıca lâflar bunlar. Yüzbaşının kafası da elleri kadar yararlı oluyor.»

Yakov, ambarda durmuş Yüzbaşı ile oğlu Semyon'un çalışmalarını seyrediyordu. Keserek tavanın yapısını oluşturan bir kalasa astıkları hayvanın derisini yüzüyorlardı. Gece feneri, koyunun yüzülen derisinin altındaki beyaz etleri ışıldatıyordu. Yüzmek kolaydı deriyi. Yakov iskelete baktı. Sonra bir deliğin ağzında yatan kara koyunun başına gözleri ilişti. Ansızın arkadan dizlerine vurmuşlar gibi sendeledi, sapsarı kesildi.

Hayvanın sarı gözlerinde hâlâ pırıldayan kocaman gözbebeklerinde ölüm korkusu vardı. Yakov, Khoprov'un karısının gözlerini ve bağlı ağzından duyduğu fısıltıyı hatırladı : «Kardeşim... Sevgili kardeşim... Ne oluyor?» Yakov Lukich, yağlı, pembe deriye iğrenerek baktı. Genellikle olduğu gibi keskin kan kokusu midesini öylesine bulandırdı ki, durduğu yerde sallandı. Koşarak ambardan çıktı.

«Et görmeye dayanamam... Tanrım! Kokusuna da dayanamıyorum.»

Yüzbaşı sırıttı; kanlı parmaklarıyla bir sigara sarmaya koyuldu :

«Ne demeye geldin öyleyse buraya? Biz sensiz de yaparız yufka yürekli.»

Kahvaltı zamanına kadar ancak işlerini bitirebilmişlerdi. Derisi yüzülmüş hayvanlar ambarda sıra sıra asılmıştı. Kadınlar koyunların kuyruklarını eritiyorlardı. Polovtsev salona kapandı ve bütün gün oradan ayrılmadı. İçinde koyun eti bulunan yeni pişmiş lahana çorbasını verdiler ona. Koyun kuyruğu kızartmasını da. Gelin, boş kâseyi önünden henüz almıştı ki, avludaki kapı gıcırdadı.

«Baba, Davidov geldi seni görmeye!» diye onun avluya girdiğini ilk kez fark eden Semyon bağırdı.

Yakov Lukich, elekten geçirilmiş buğdaydan daha fazla sararrıverdi. Bu arada Davidov, sundurmada çizmelerini silkeliyordu. Bir kez hızla öksürüp emin adımlarla girdi eve.

«Mahvoldum ben!» diye Yakov aklından geçirdi. «Orospu çocuğunun yürüyüşünden belli, sanki dünyaları kendi yaratmış! Sanki kendi evinde yürüyor. Ben artık mahvoldum. Nikita Khoprov öldürüldüğü için beni tutuklayacak. Keşfetti şeytan herif!»

Kapıya vuruldu. Yüksek perdeden bir ses : «İçeri girebilir miyim?» diye sordu.

«Buyurun!» dedi. Yakov. Yüksek sesle konuşmaya niyetlenmişti ama sesi bir fısıltı halinde söndü.

Dovidov bekledi, bir an için, sonra kapıyı açtı. Yakov Lukich masanın başından kalkmamıştı. Kalkmadı. Ayaklarını hafifçe yerden kaldırdı ki, titrerken topuklarının yere vurduğu duyulmasın.

«İyi günler, efendim!»

«İyi günler yoldaş!» diye Yakov ve karısı ikisi bir ağızdan cevap verdiler.

«Dışarda don yaman!»

«Evet, her yer don tutmuş.»

«Çavdarlar donmaz değil mi, ne dersiniz?»

«Girin içeri, yoldaş, buyurun oturun!» diye Yakov misafiri dâvet etti.

Davidov, evsahibinin titreyen bembeyaz dudaklarını farketmişti, düşündü : «Bu acaip herif neden korkuyor acaba?»

«Evet. Çavdarlar konusunda ne dersiniz?» diye sordu.

«Hayır, don tutmaz. Üzerinde çok kar birikmiş. Belki karın savrulduğu bölgelere don vurur, o kadar.»

«Rol yapıyor böyle. Az sonra, bana, 'haydi alacağını al, gidiyoruz' diyecektir. Kimbilir belki biri Polovtsev ile ilgili bir şeyler söylemiştir. Arama tarama yapılacaktır» diye Yakov aklından geçiriyordu. Yavaş yavaş ilk korkusunu alt etmiş, yüzüne kan gelmişti. Vücudundan ter fışkırıyordu. Alnında, kır bıyıklarında ve çenesinde ter damlacıkları birikiyordu.

«Misafirimiz olun... Misafir odamıza buyurun!» dedi.

«Ben sadece şöyle bir uğradım. Adınız ve aile adınız nedir?»

«Yakov. Luka'nın oğlu Yakov.»

«Yakov Lukich öyle mi? Genel toplantıda çok güzel bir konuşma yapmıştınız. Elbette haklısınız. Kolhozun daha yeni makinelere gereksinmesi var. Ama iş gücünün örgütlenmesi sorununda yanıldınız, doğrusu bu! Sizi kolhoz çiftlik müdürü yapmayı düşünüyoruz. İşittiğime göre çiftçiliğin bilimsel yönleriyle de ilgiliymişsiniz. Bu konularda bilginiz de varmış.»

«Ama, sayın yoldaş, içeri girmeyecek misiniz? Gasha! Semaveri yak! Belki de birazcık çorba içmeyi yeğlersiniz? Ya da birazcık kavun turşusunu? Girin içeriye aziz misafirimiz! Sizin için yeni bir hayat...» Yakov Lukich'in sevinçten içi içine sığmıyordu. Sanki omuzla-

rmdan bir dağ kalkmıştı. «Ben bilimsel olarak çiftçilik yaparmışım... Çok haklısınız,» diye yüksek sesle konuşmaya başladı. «Evet, cahil köylülerimizi bu konuda atadan gelme alışkanlıklarından vaz geçirmek istedim. Bakın hâlâ toprağı nasıl sürerler. Toprağı mahvederler. Bölge Çiftlik Kurumundan sertifika aldım ben. Semyon! Çerçevede asılı sertifikayı getir. Hayır, bırak. Biz gideriz oraya.»

Oğluna gizlice göz kırparak Davidov'u misafir odasına götürdü.

Semyon babasının neden gözkırptığını anlayarak hemen fırladı. Koridordan geçip Yüzbaşının yaşadığı odanın salona açılan kapısını kilitlemek gerekti.Şöyle bir baktı. Korkmuştu. Çünkü oda boştu. Salon da boştu. Büyük odaya bir göz attı. Polovtsev orada, kapının yanında, çoraplı ayaklarıyla dikilmiş duruyordu. Dışarı çıkmasını Semyon'a işaret etti ve vahşi bir hayvamnki gibi sivri, kocaman yelken kulağını kapıya dayadı.

Semyon : «Şeytan gibi ele avuca sığmaz herif!» diye aklından geçirerek büyük odadan çıktı.

Kışın Yakov'un evindeki koca oda hep soğuk olur, orada oturulmazdı. Her yıl yerleri boyanmış odanın bir köşesine kenevir tohumu yığarlardı. Yine yığılmıştı. Ayrıca kapının yanında içinde elma turşusu bulunan bir badya duruyordu. Polovtsev baydanın kıyısına oturdu. İçerde konuşulanların her kelimesini işitmekteydi. Buzla iyice örtülmüş pencerelerden içeri gurup vaktinin pembemsi ışığı süzülüyordu. Ayakları donmuştu Polovtsev'in ama şimdi aralarında ancak tek bir kapı bulunan düşmanının boğukça genç sesini derin bir kinle dinleyerek hareketsiz oturuyordu : «Mitinglerde kısılmıştır sesin, köpek herif. Ah, seni bir ele geçirsem! Şu işi şimdi yapabilsem!» diye kendi kendine söylenerek

Yüzbaşı sıkılmaktan şişmiş yumruklarını göğsüne vurdu. Tırnaklarını avucunun içine geçirdi.

Kapının öte yanında konuşuluyordu :

«Size fikrimi söyleyeyim, aziz Başkan! Eski yöntemlerle tarım beklenen sonucu vermeyecektir. Örneğin buğdayı ele alalım. Neden donla etkileniyor da bir hektardan, o da şans yardım ederse, bir hektardan ancak ikiyüz ikiyüz elli kiloluk bir ürün alınabiliyor? Çoğu çiftçi ektiğini bile geri alamıyor değil mi? Ama benim ekinlerim o kadar uzar ki bazan tarlalarımdan geçemezsiniz. Hani ara yerde kısrağıma binip tarladan geçeyim derim de, atın eğeri hizasına gelen ekinleri sap haline getirir bağlarım. Evet, ekinlerim o kadar uzar benim. Çünkü karı tarlada tutarım. Toprak iyice su emer. Burada köylüler genellikle ayçiçeklerini kökünden keser. Sapları yakıt olarak kulanmayı hesaplarlar. Keratalar, yazın tezeği kışın yakacak hale getirmek için zaman bulamazlar sanki. Tenbellik iliklerine işlemiştir. Yalnız çiçekleri kesip saplar bırakıldığında o sapların rüzgârı engelleyeceğini, böylece rüzgârın tarladaki karları süpürüp çukurlara yığamayacağını düşünemezler. İlkbaharda kar emmiş toprağı işlemek, sonbaharda ekilecek toprağı işlemekten çok daha kolaydır. Karı tarlada korumazsanız hiç bir işe yaramadan erir gider. Ne insana yararlı olur, ne toprağa.»

«Kuşkusuz anlattıklarınız doğru.»

«Elbette. Valinimetimiz Bolşevik Hükümeti bana boşuna vermedi sertifikayı, Davidov yoldaş! Ben ne konuştuğumu biliyorum. Kimi zaman tarım uzmanlarının da yanıldığı olur. Ama genellikle öğrettiklerinin çoğu doğrudur. Örneğin, ben bir tarım dergisine aboneydim, de biliyorum. Dergiye yazanların arasında büyük çapta bir bilim adamı vardı. Yazılarıyla öğrencilere de ders vermiş olurdu. Derdi ki : 'Buğday dondan etkilenmez.

Ancak toprak kar altında kalmazsa çatlar. Bu arada kökleri de çatlar da ekin ondan ölür,' derdi.»

«Çok ilginç! Bunu daha önce hiç duymamıştım.»

«Doğrudur bu. Ben de aynı fikirdeyim. Bu konuda deney yaptım. Azıcık bir ekini kazdım topraktan saplarına baktım. Kökteki emme görevini yapan o incecik, saç gibi damarlar, filizlenen tanelerin kara toprağı emmesini sağlayan o kökler, kesilince tane nereden gıdasını alacak? İşte toprak yarılıp çatladığında o ince kökler mahvoluyor. Tohumlar beslenmeden yoksun kalınca da ürünler yok oluyor. Bir insanın damarlarını kesersęniz ne olur? Ölür doğallıkla değil mi? Tohumlarda da aynı şey olur.»

«Evet, Yakov Lukich, bu noktada da doğru konuşuyorsunuz. Karı tarlada tutmak gerekli. Bana şu tarım dergilerini verseniz de okusam.»

Kapının ardından konuşmayı dinleyen Polovtsev : «Senin işine yaramaz. Okumaya vaktin olmayacak. Senin günlerin sayılı!» diye aklından geçirdi ve kendi kendine gülümsedi.

«Peki, sürülmüş bir tarlada karı nasıl koruyabilirsiniz?» diye Davidov sordu.

Yakov Lukich : «Çevresine koruyucu bir çit gerekir. İşte ben bu koruyucunun da nasıl yapılacağını düşündüm,» dedi. «Tarlanın çevresinde çalıçırpı yığınları meydana getireceksiniz. Şu yamaçlardan aşağıya kayan topraklar ziyan oluyor. Erozyon nedeniyle her yıl binlerce dönüm toprak kayıp gidiyor.»

«Bu da doğru,» dedi Davidov. «Siz, asıl büyük baş hayvanların ahırları nasıl sıcak tutulabilir, onu anlatır mısınız bize? Kolay ve ucuzundan bir yolu var mı?»

«Ahırlar ha?.. Onu da düşünürüz. Kadınlara anlatmalı bu konuyu. Dalları örerek bir engel yapabilirler. Ya da iki engelin arasına fışkıları yığabilirler.»

«Anlıyorum... Ya tohumları mikroplardan korumanın yolu nedir?»

Polovtsev, badyanın kıyısına daha iyi yerleşeyim derken kapak altından kayarak şangır şungur düştü. Yüzbaşı Davidov'un : «Bu düşen neydi?» diye sorduğunu duyunca dişlerini sıktı.

«Biri bir yerlerde bir şey devirmiş olmalı. Biz kışın orada oturmuyoruz. Isıtmak için çok yakıt gerekiyor. Evet, ne diyordum? Size gerçekten çok güzel kenevir tohumları göstermek isterim. Özel olarak getirttim. Kışın şu bitişikteki odada koruyoruz.»

Polovtsev, geçide açılan kapıya doğru fırladı. Kanadın rezeleri kaz tüyüyle iyice yağlandığından sessizce açılıp adamın geçmesini sağladı.

Davidov, koltuğunun altında bir yığın dergiyle Lukich'in evinden ayrılmıştı. Bu ziyaretinden çok memnundu. Yüreği rahatlamış, Yakov'un yararlı bir insan olduğuna iyice inanmıştı : «Bu çapta insanlarla bir yıl içinde köyü tam anlamıyla değiştirebiliriz,» diye düşünüyordu. «Zeki, şeytan gibi bir adam. Okumuş, bir şeyler öğrenmiş. Çiftçilikti, topraktı iyi biliyor. Bu konularda yetenekli. Anlıyamıyorum, Makar Nagulnov bu adama neden karşıdır. Kolhoza büyük yararı dokunacak. Doğrusu bu!» diye geniş adımlarla köy şurasına doğru yürürken düşünüyordu.

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Yakov Lukich'in ortaya koyduğu örneğe şükürler olsun! Gremyachy'de halk her gece kendi hayvanlarını kesiyordu. Karanlık çökünce, insan, bir koyun melemesinin yarıda kesildiğini, öldürülmekte olan bir domuzun incecik bir sesle bağırdığını, buzağının ağlar gibi böğürdüğünü sessizlikte işitebilirdi. Hem kolhoza katılmış, hem kolhozun dışında kalmış köylüler, kendi hayvanlarını kesiyorlardı. Öküzleri, koyunları, domuzları hattâ inekleri ve damızlık hayvanlarını bile...

İki gece içinde hayvanların sayısı yarıya inmişti. Köpekler kesim artıklarını sokaklarda sürüklüyordu. Bakkal, raflarında bir buçuk yıldır durup duran yüzlerce kiloluk tuzu sattı tüketti. «Artık hayvanlar bizim değil, hepsini öldürün!» Eğer biz öldürmezsek hükümet kasaplarına nasıl olsa öldürtecek. Öldürün, çünkü kolhozda size et yemeği vermeyeceklerdir!» İşte bu tür söylentiler sinsice ortalığa yayılmıştı. Bu nedenle köylüler öldürüyorlardı. Artık bir lokma fazla yiyemeyecek hale gelinceyedek midelerini dolduruyorlardı. Genç ve ihtiyar herkesin karnı ağrıyordu. Yemek zamanı köylülerin sofraları haşlama, kızartma etlerin ağırlığıyla bel veri-

yordu. Akşam yemeği sırasında tüm ağızların kenarları yağlarla pırıldıyor ve sanki cenaze sofrasından kalkmışlar gibi geğirip duruyorlardı. Herkesin gözüne içkiye kanıksamışcasına öyle bir baykuş gözü ifadesi geliyordu.

Dede Shchukar, ilk kez davranıp bir yaşındaki buzağısını kesen adamdı. İhtiyar karısıyla birlikte, kesilmiş hayvanın derisini kolayca yüzebilmek için tavandaki kirişe asmak istediyse de besili hayvan o kadar ağırdı ki, ihtiyar kadın, buzağıyı arka bacağından yakalayım derken kendini çok zorladığı için belkemiği çarpılmıştı. Köyün «sülükçü kadın»ı, onun sırtına deınirden bir kap bağlamıştı bir haftalığına. Ertesi sabah yemeği Dede yaptı, kendine... Ya karısının kemiği zedelendiği için kederinden ya da kendi açgözlülüğünden o kadar çok miktarda dana haşlaması yedi ki akşam yemeğinde, artık günlerce avlusundan ayrılamadı. Gece ve gündüz durmadan, o keskin soğukta ambarın arkasındaki ayçiçeklerinin arasına çömeliyordu.

Shchukar Dede'nin derme çatma kulübesinin önünden kim geçerse, külâhının tepesini ayçiçeği tarlasındaki sapların arasında hareketsiz dururken görürdü. Derken Shchukar birden ayağa kalkıyor ve sokak yönüne hiç göz atmadan doğruca kulübesine yöneliyordu. Yorgun adımlarını sürükleye sürükleye bahçe kapısına varınca, orada birden duraklıyor; sanki çok önemli bir şey o anda aklına gelmiş gibi geri dönüp hızlı hızlı yürüyerek yine ayçiçeği tarlasına varıyordu. Bir kez daha çömelecek, ihtiyar adamın külâhının tepesi bir kez daha ayçiçeği saplarının arasında dikilip tüm ciddiyetiyle hareketsiz duracaktı. Don çok amansızdı. Rüzgâr, karı küçük bahçeye yığıyor Shchukar Dede'nin çevresinde tümsekler meydana getiriyordu.

İkinci günün akşamı, Razmyotnov köydeki kitle ha-

linde hayvan kıyımını öğrenir öğrenmez, Davidov'a koştu.

«Ne o? Oturuyor musun sen?»

Davidov, küçük sarı bir kitabın yapraklarını çevirip düşünceli gülümsedi: «Okuyorum. Tam sana göre bir kitap. Okurken soluğun kesilir!» diye yine gülümserken kırık dişi göründü. Kısa ve güçlü kollarını açtı.

«Roman mı o, yoksa şarkı kitabı mı, ya da öyle bir şey mi?.. Şimdi bırak bunları. Köyde olup bitenleri öğrenmen gerekirdi.»

«Enayi gibi konuşma Yok romanmış, şarkı kitabıymış, sanki böyle şeyleri okumaya vaktim var benim.» Yine sessizce gülümsedi. Razmyotnov'u aralıksız bir iskemleye oturtup eline kitabı tutuşturdu. «Yoldaş Andreyev'in Rostov parti eylemleriyle ilgili raporları bunlar. On romana değer, doğrusu bu! Okumaya başladım öylesine ilgilendirdi ki beni, yemeğimi yemeyi bile unuttum. Soğumuştur artık.»

Esmer yüzünde bir keder ve düş kırıklığı belirmişti. Ayağa kalktı, elleri cebinde mutfağa yöneldi.

Razmyotnov öfkeli srodu: «Beni dinleyecek misin, dinlemiyecek misin?»

«Elbette dinleyeceğim. Yalnız bir dakika izin ver.»

Mutfaktan toprak bir kâsede soğumuş çorbasını getirdi. Ekmekten hemen koca bir lokma ısırdı. Çiğnerken kızarmış yüzünün kasları aşağı yukarı oynuyordu. Konuşmaksızın yorgun kurşuni gözlerini arkadaşına dikmişti. Sığır etiyle pişirildiğinden çorbanın suyu üzerinde kırmızı biberle karışmış kırmızı yağ halkacıkları görünüyordu.

Razmyotnov: «Etli çorba mı?» diye sordu. Tütünle sararmış parmağını uzatarak kâseyi gösteriyordu.

Davidov, ağzı dolu, memnun gülümsedi ve başını salladı.

«Et nereden geldi dersin?»

«Neden sordun? Bilmiyorum,» dedi Davidov.

«Neden mi, çünkü köydeki hayvanların yarısı kesildi de.»

«Kim kesti?» diye Davidov parmaklarıyla ekmek dilimini yokladı ve itti.

«Alçaklar,» dedi Razmyotnov. Alnındaki yara izi morarmıştı, dikkati çekiyordu. «Kolhoz Başkanı olacaksın, dev gibi bir kolhoz kuracağını söylüyorsun değil mi? İşte senin kolhozcu çiftçilerin tüm büyükbaş hayvanlarını... Onlar işte! Kolhoza katılmamış çiftçiler de kesiyor. Hepsi delirmiş. Her şeyi toptan öldürüyorlar. Öküzleri bile.»

«Mitingde konuşurken de her zaman böyle bağırırsın sen!» Davidov sinirli sinirli söylendi. Yeniden çorbasına daldı. «Bana şöyle sâkince anlat bakalım, kimler yapıyor kesimi ve neden yapıyorlar?»

«Nedenini bilemem.»

«Her zaman bağırır çağırırsın. Gözlerimi kapatsam kendimi o yaşanası 1917'lerde sanacağım.»

«İşin aslını öğrenince sen de bağırıp çağıracaksın!»

Razmyotnov, hayvan kesimiyle ilgili bütün bildiklerini anlattı. Onu dinlerken Davidov lokmalarını artık çiğnemeden yutuyordu. O alaycı tavrı yok olmuştu. Gözlerinin çevresinde kırışıklıklar belirmiş ve sanki birden ihtiyar bir yüz oluvermişti.

«Hemen git, genel toplantı için çağırı yap! Nagulnov'a da söyle. Pekâlâ, ben gider ona anlatırım, durumu.»

«Toplantıyı ne için istiyorsun?»

«Ne için mi? Hayvan kesmelerini yasaklayacağız. Bundan ötürü hepsini çiftlikten sürüp mahkemeye vereceğiz. Çok önemli bir olay, öyle görünüyor! Kulaklar yine tekerleğimize çubuk sokmaya çalışıyorlar. İşte bir

sigara... Haydi hemen git. Ah evet, bana gelen hediyeyi göstermeyi unuttum.»

Davidov'un yüzünde beliren sevinçli gülümseme, gözlerine de taze bir sıcaklık getirdi. Dudaklarını kısmaya uğraştı ama yine sevincini gizleyemedi.

«Bugün Leningrad'dan bir koli geldi. Evet, bizim çocuklar göndermiş.» Mutlulukla kızararak eğildi, yatağının altından bir paket çıkardı. Kapağını kaldırdı : Paket paket sigaralar, bir kutu bisküvi, kitaplar, tahtadan üzeri oymalı bir sigara tabakası ve başka küçük paketler, rulolar, hepsi birbirine karışmış kutunun dibinde.

«İş arkadaşlarım beni unutmamışlar. Onlardan geliyor bu. Bunlar bizim Leningrad sigaralarıdır. Bak çikolata da göndermişler. Bana dokunur, çocukları olan birine veririm. Göndermeleri değil, beni düşünmüş olmaları önemli, değil mi? Yani beni hatırlamaları. Bir de mektup yazmışlar.»

Konuşurken sesi her zamanki sertliğini kaybetmiş, tatlılaşmıştı. Razmyotnov ilk kez görüyordu onun bu yönünü, mutluluk içindeki şaşkınlığını. Onun heyecanı, bilinmez bir yönünden Razmyotnov'u da etkilemişti. Hoş bir şeyler söylemek istedi, mırıldandı : «Gerçekten güzel bir hareket! Sen efendiden, iyi bir insansın Davidov! Bundan ötürü göndermişler sana. Bu kadar şey herhalde bir ruble belki iki rubleye malolmuştur. Bahse girerim.»

«Önemli olan o değil. Görüyorsun ya ben bir kişiyim, tek başımayım. Karım da yok. Gerçekte hiç kimsem yok. Derken apansız bir paket geliyor. İşte bana dokunan bu. Bak mektupta kaç imza var.» diye Davidov bir elinde sigara paketini öbür elinde mektubu tutuyordu. Baştan aşağı imzalarla doldurulmuş mektubu. Elleri titriyordu.

Razmyotnov, Leningrad sigaralarından birini yakarken sordu :

«Yeni taşındığın yerden memnun musun? Evsahibi nasıl bir kadın iyi mi? Çamaşırlarını ne yapıyorsun? İstersen getir annem yıkasın? Ya da evsahibi kadınla anlaş. Şu sırtındaki gömleği kılıçla keseyim desen kesemezsin, kaskatı olmuş. Üstelik de ihtiyar bir at gibi kokuyor.»

Davidov, kızardı :

«Evet, çamaşır sorunumu çözmeliyim. Eskiden Nagulnov'da oturuyordum. Ama hoş bir şey değildi. Az buçuk dikişi becerebiliyorum, çamaşırlarımı da iyi kötü kendim yıkıyorum. Gelgelelim, sorun kendimin yıkanması. Geldim geleli yıkanamadım burada, doğrusu bu! Satılık sabun bile yok. Kirlilerimi yıkamasını söyledim evsahibime, benden sabun istedi. Arkadaşlara çamaşır için sabun göndermelerini yazacağım. Kaldığım yer çok rahat. Kadının çocukları da yok. Yani okumamı engelleyecek hiç bir şey yok, her yönden...»

«Getir çamaşırlarını anneme. Neyin var neyin yoksa getir, hiç çekinme, anladın mı? Annem çok iyi yürekli bir insandır.»

«Üzülme ben hallederim. Teşekkürler.» dedi Davidov. «Kolhozda bir hamam yapmalıyız. Mutlaka yapmalıyız. Artık git sen, git şu toplantıyı hazırlamaya çalış.»

Razmyotnov sigarasını bitirince çıktı. Davidov, sırası bozulmuş paketleri kutuda yeniden düzene koydu. Derin derin içini çekti. Kahverengi jerseden gömleğinin biçimsiz, sarımsı yakasını çekiştirerek düzeltti. Siyah saçlarını da elleriyle yatıştırdıktan sonra gocuğunu giymeye koyuldu.

Yolda Nagulnov'un evine uğradı. Nagulnov, gözlerini indirip onunla gözgöze gelmek istemedi.

«Hayvanları kesiyorlarmış. Mallarından ayrılamı-

yorlar. Şu ortahalli köylüler arasında öyle bir panik olmuş ki, anlatılır gibi değil!» diye selâmlaştıktan sonra mırıldanırcasına açıklamada bulundu. Sonra birden karısına döndü: «Çekil hemen buradan Lushka! Git azıcık evsahibi ile otur. Sen buradayken konuşamam.»

Mahzun bir yüzle Lushka mutfağa girdi. Kulak aileleri gönderildiğinden beri Timofey Damaskov da onlarla birlikte gittiğinden, süngüsü iyice düşmüştü kadının. Ağlamaktan şişmiş mavi gözlerinin altı çökmüş, burnu bile ezilmiş, cansız kalmış sanki. Belli ki sevgilisini yitirmek ona büyük bir darbe olmuş. Kulaklar, Kuzey Kafkasya'nın soğuk bölgelerine doğru uzun bir yolculuğa çıkmak üzere hep bir araya geldiklerinde, Borshchov'un avlusunda kalabalıktan hiç utanmadan dört dönmüş, bütün gün Timofey'i beklemişti. Akşam üzeri Kulak aileleri eşyalarıyla birlikte Gremyachy'den ayrıldıklarında, Lushka, isterik çığlıklarla kendini yere karların üzerine atmıştı. Timofey nerdeyse fırlayıp onun yanına koşacaktı. Ama babası Yırtık Frol gözdağı veren bir haykırışla onun hareketini engellemişti. Timefei çaresiz izlemişti kafileyi. Sık sık başını çevirip Gremyachy'ye bakıyor, nefretle ağarmış dudaklarını kemiriyordu.

Timofey'in okşayıcı sözleri, zamanını tüketmiş kavak yaprakları gibi dökülmüş, Lushka artık bir daha onların mırıltısını işitemeyecekti. Bu durum genç ve güzel bir kadının yüreğini özlemle kemirmek için yeterli değil miydi? Bundan böyle onun gözlerine kim sevgiyle bakacak da ona: «Lushka, şu yeşil eteklik tam sana göre! Sen, onu giyince eski dönemlerdeki bir subayın karısı kadar zarif görüneceksin.» diyecek? Ya da o evrede kadınların söylediği şarkıların kelimelerini kim onun kulağına fısıldayacak: «Elveda, elveda benim güzel kadınım! Senin güzelliğin sonu gelmeyen bir sevinçtir benim için?» Yalnız Timofey, o iltifatlarıyla kimi za-

man açık saçık aşk sözleriyle onun ta kalbinin derinliklerinde yankılar uyandırabilmişti.

İşte o günden sonra Lushka, kocasına karşı hepten yabancılaştı. Kocası da o gün, sâkin ve duru bir tavırla, ve de alışılmışlığın dışında onunla uzun uzun konuşmuştu:

«İstersen bir kaç gün daha burada otur. Sonra kurdelelerini, jartiyerlerini, neyin varsa toparla ve dilediğin yere git.» demişti. «Seni sevmiş olmak bana çok utanç verdi, artık sabrım tükendi. O kulağın oğluyla al takke ver külâh yaşadın. Sana yine hiç bir şey söylemedim. Gelgelelim, sınıf bilincine varmış o Kolhoz halkı önünde avaz avaz ağlaman artık sabrımı taşırdı. Hayatımda senin gibi bir kadın varken ben hiç bir zaman dünya devrimini görecek kadar yaşayamayacağım. Aksine tepetaklak olacağım. Bundan böyle sen bana sadece bir yüksün. Bu yükten kurtulmak istiyorum anlıyor musun?»

«Anladım,» diye cevap verdi Lushka ve başka bir şey söylemedi.

Aynı akşam Davidov'la Nagulnov birlikte başbaşa bir konuşma yapmışlardı.

«Bu kadın seni çok küçük düşürdü, Kolhoz halkının yüzüne nasıl bakacaksın?»

«Hâlâ mı bu konu?»

«Odun gibisin sen be! Yüreğin ise boğa yüreği.» Davidov'un ensesi morarmış, alnının damarları şişmişti.

«Bir insan seninle nasıl konuşabilir ki?» diye Nagulnov odada gidip geliyordu. Parmaklarını çıtırdatıyor, gözlerinde bir pırıltıyla sessizce gülümsüyordu. «Bu konuda biraz içimi dökecek olsam, üstüme çullanıyorsun. Ne anarşistliğim kalıyor, ne ayrılıkçılığım, ne Troçkistliğim... Karım hakkında ne düşündüğümü, bütün yaptık-

larına neden katlandığımı biliyorsun. Sana önce de düşünecek daha önemli şeylerim olduğunu söylememiş miydim? Sen hiç koyun kuyruğu üzerinde durup düşündün mü ki?»

«Hayır... haaayır...» diye Davidov, arkadaşının konuyu böyle birdenbire başka bir kanala aktarmasına şaşırmış, kekelemişti.

«Ben düşündüm, anlatayım öyleyse. Doğa koyuna neden bir kuyruk eklemiştir? Sen nedeni yok bunun diye düşünürsün. Bir at ya da bir köpek musallat sinekleri kuyruklarıyla kovarlar. Ama bir koyunun ardında, dört dört buçuk kilo ağırlığında bir yağ torbası sallanır. Sallar kuyruğunu ama hiç sinek kovamaz. Hele yazın o kuyruk öylesine ısıtır ki hayvanı, üstüne türlü otlar da yapışır.»

«Bizim konuştuklarımızla bütün bu kuyruk hikâyesinin ne ilgisi var söylesene!» diye Davidov öfkesini daha fazla dizginleyemeceğini düşünerek onun sözünü kesti.

Nagulnov, onu hiç işitmemiş gibi sözü yürüttü: «Fikrimce doğa bu kuyruğu koyuna ayıbını saklasın diye vermiştir. Pek rahat bir şey değil ama onun durumunda başka ne yapılabilirdi ki? Benim kadınım yani karım, bana tıpkı koyunun kuyruğu gibi gereklidir. Ben kendimi bütünümle dünya devrimine adamışım Ben işte yalnız o sevgiliyi bekliyorum. Ama bir kadın adam sen de... bir şeydir yani, fazlası değil. Kadınsız da olamam. Kötü birine düşmüşsem, neden önem vereyim? Ben söyledim ona: «Eğer dilersen git ne halt edersen et ama geriye etekliğinde bir şey ya da bir hastalık getirirsen... Boynunu kırarım senin anladın mı?» Ama sen Davidov yoldaş bu tür duygulardan yoksunsun! Sen bir demir çubuğa benziyorsun. Devrim konusunda da o kadar duyarlı değilsin. Şimdi sana sorarım, bir kadın

yoldan çıkmış diye sen bana neden çullanıyorsun? Bir kulakla ilişki kurduğu ve onun ardından uluduğu için mi? Bize düşman bir sınıftan bir insanla, düşüp kalktığı için mi ona yılan gözüyle bakıyorsun? Evimden sepetleyeceğim onu. Dövmek elimden gelmez. Yeni bir hayata başlamak üzereyken böyle bir hareketle ellerimi kirletemem. Ama sen, dövebilirsin... Dövebilirdin. Öyleyse senin gibi bir komünistle, örneğin geçmişteki herhangi bir insanın, diyelim küçük rütbeli bir subayın arasında bir fark var mı? Onlar da karılarını dövmek gibi bir huy edinmişlerdi. Hayır, kardeşim, sen Lushka konusunu karşımda gündeme getirme, bana bırak. Ben onunla kozumu pay ederim. Sen bu işe burnunu sokma. Kadın konusu son aşamada önemli bir konudur. Bir çok şey ona bağlıdır.» Yüzünden rüyalı bir gülümseme geçti ve yine aynı heyecanla sözü yürüttü: «Şimdi tüm cepheleri yardığımızda ilk haykıran ben olacağım. 'Haydi gidin yabancı kadınlarla evlenin. Bu dünyadaki tüm insanlar birbirine karışmalı, artık o sarı ırktan, beriki kara ırktan, öteki ak türünden diye bir rezillik olmamalı. Beyazlar ötekilere tepeden bakıp bundan böyle burun kıvıramayacak. Kendini ötekilerden üstün saymayacak. Herkesin zeytin rengi güzel bir teni olacak. Herkes aynı olacak. Bazı geceler işte hep bunları düşünürüm.»

Davidov kısaca: «Sen bir rüya âleminde yaşıyorsun, Makar!» dedi. «Senin anlayamadığım çok yönlerin var. Irk farklılığı ayrı bir konu ama, geri kalanlar... Günlük yaşam konusundaki fikirlerin benimkine uymuyor. Neyse geçelim. Ben artık sizin damınızın altında değilim. Doğrusu bu!»

Davidov, yatağın altından sandığını çekit. İçindeki kullanılmayan aletler takırdadı. Yakalayıp sandığı dışarı çıktı. Nagulnov onu Kolhoza girenlerden çocuksuz bir kadın olan Filimonov'un evinde tuttuğu odaya ka-

dar götürdü. Yol boyunca artık aile konularına hiç değinmeyip yalnız çiftçilikten söz etitler. İşte o günden sonra da ilişkilerindeki gevşeklik daha fazla dikkati çeker oldu.

Şimdi de Nagulnov Davidov'u şöyle yan gözle bakarak ama tepeden bakıyormuş izlenimi vererek karşılamıştı. Ancak Lushka yanlarından uzaklaşınca daha canlı canlı konuşmaya koyuldular.

«Alçaklar sığırları kesiyor! Kolhoza vermektense hayvanların, etini yuta yuta hastalanıyorlar. Ben şunu öneririm: Toplantıda, hayvanlarını kesenleri kurşuna dizmek için karar alınmalı!»

«Ne dedin?... Ne?»

«Kurşuna dizilmeliler, dedim. Bu konuda izin hangi makamdan alınır? Bir Halk mahkemesi böyle bir karar verir mi? Verebilir değil mi? Biz şimdi örneğin gebe inekleri kesen iki kişiyi kurşuna dizsek, ötekiler hiç değlse oturur, düşünürler. Bu durum karşısında kararlı olmalıyız.»

Davidov, kasketini çıkarıp dolabın üstüne fırlattıktan sonra odada dolaşmaya başladı. Konuştuğunda sesi kızgın ve düşünceliydi: «Yine sapıtıyorsun, işte! Yanlış bir yoldasın sen, Makar! İyice düşün bak, kendi hayvanlarını kesiyorlar diye insanları nasıl kurşuna dizebiliriz? Kaldı ki böyle bir yasa yok. Merkez İcra Komitesinin ve Sovyet Halk Komiserliği'nin çıkarttığı bir kararname var. Orada da apaçık belirtilir. Bu durumda onlara ancak iki yıl hapis cezası verilebilir ve mallarına elkonulabilir. En ağır ceza sürgüne göndermektir. Sen ise kurşuna dizmekten söz ediyorsun. Gerçekten sen bir acaip...»

«Neymiş acaipliğim söyle! Benim acaipliğim falan yok! Sizler düşünün, plân yapadurun, bakalım hele... Onlar Kolhoza götürmeden tüm hayvanlarını öldürsün-

ler. Ne ile çift süreceğiz?» Davidov'un yüzüne uzun uzun baktı. Ellerini onun geniş omuzlarına koydu. Bir kafa boyu uzundu Davidov'dan. Bundan ötürü ona yukarıdan bakıyordu: «Davidov, aziz dostum, senin hesabına üzülüyorum. Öylesine ağır işleyen bir kafan var ki,» dedi. Ve bağırma aşamasında sesini yükseltip ekledi: «Eğer ekin ekemezsek mahvoluruz, anlamıyor musun bunu? Sığırları öldüren şu hergelelerden ikisini, üçünü kurşuna dizmek zorundayız. Kulakları da vurmalıyız. Onların işidir bu! Yalnız idamları için izin istemeli!»

«Delisin sen!»

«Bak hele, bana delisin, diyorsun!» Üzülmüş gibi başını önüne eğdi, sonra da malımuz yemiş at gibi birden şaha kalktı: «Ne varsa öldürecekler!» diye bağırdı. «Çok gergin bir zamanda yaşıyoruz. İç savaştaki gibi. Düşman kapıları yumrukluyor. Ve sen dünya devriminin kanına giriyorsun. Sen ve senin gibiler. Böyle bir devrim olmayacak, çünkü sizler varsınız! Sizin türden ne istediğini bilmeyen insanlar ve çevremizdeki kapitalistler çalışan sınıfın canına okuyor. Kızıl Çin'i de ufalayıp yok ediyorlar. Kara derili insanları linç ediyorlar. Sen burada karşıma geçmiş, düşmanlarımızı kayırıyorsun! Ayıptır bu! Hem de çok ayıp! Yabancı ülkelerde kapitalistlerin, bizim kardeşliğimizi nasıl ezdiklerini düşündükçe kanım doiuyor. Bu yüzden gazete okuyamıyorum. Gazeteler midemi bulandırıyor. Senin, düşmanlarımızın zindanlarda çürüttüğü bizim sınıfın insanları, kardeşlerimizi düşündüğün var mı? Onlara acımıyor musun?»

Davidov, burnundan hızla soluyarak parmaklarını yağlı saçlarının arasından geçirdi.

«Ne demek istiyorsun? Ben elbette acıyorum onlara... Allah cezasını versin, senin! Elbette acıyorum... Öyle avaz avaz bağırma bana! Sen kendin yarım akıllı olduğun için, herkesin de öyle olmasını istiyorsun. Ben,

iç savaşta devrim düşmanlarına karşı Lushka'nın aşkı uğrunda döğüşmedim. Yani nelerden sözediyorsun sen? Aklını başına topla! Önerdiğin şeyin niteliğini bir düşünsene, Makar! Kimi, kimleri vuruyorsun sen? Kitleler üzerinde çalışacağın, politikamızı anlatmaya uğraşacağın yerde, adam vurmak elbette kolaydır... Ama sen her zaman böylesin! Bir iş ters gitit miydi, hemen senin de tersin döner. Öfkenin doruğuna tırmanırsın. Bu iş başlamadan önce neredeydin?»

«Ya sen neredeydin?»

«Tüm sorun burada ya... Şimdiyedek hep olup bitenleri görmezlikten geldik. Şimdi artık her şeyi rayına oturtmak zorundayız. Adam vurmak üzerine ağız dolusu laf etmek bize bir şey kazandırmaz. Bıktım artık senin böyle isteri nöbetlerinden! Artık sarıl bir işe, şımarık herif! Tırnağını boyamış bir kadından beter işten kaçıyorsun!»

«Benim tırnağım kanla boyanmıştır.»

«Eldivensiz döğüşmüş bütün insanların öyledir!» dedi Davidov.

«Davidov, sen beni nasıl kadınla ölçersin!»

«Canım, ağzımdan kaçtı işte...»

Nagulnov, sakince: «Geri al, sözünü!» dedi.

Davidov ona bakıp güldü: «Pekâlâ, geri aldım. Şimdi azıcık durul da toplantıya gidelim. Bu hayvan katillerine karşı bir hareket yapmak zorundayız.

Nagulnov: «Ben dün, sabahtan akşama kadar dolaşıp hayvanları kesmemeleri için halkı yatıştırmaya çalıştım,» dedi.

«Bak bu iyi bir tutum. Yine gitmelisin. Biz de gitmeliyiz.»

«Sen benimle yine alay ediyorsun! Dün birinin avlusundan ayrıldığım sırada, ve galiba onları etkilediğime kendimi inandırdığım bir sırada, öyle düşünüyor-

dum, bıçak altındaki bir domuzun acıklı sesi kulağıma geldi. Oysa ben bu malgözlü hergeleyle tam bir saatimi tüketmiş, ona dünya devriminden, sosyalizmden söz etmiştim. Neler söylememiştim ki... Konuşurken çok kez kendim duygulanmıştım da gözlerime yaş dolmuştu. Hayır, bunlara meram anlatmaya çalışmanın yararı yok! Kafalarına vura vura : Kulakları dinlemeyeceksiniz, pis herifler! Onlardan malgözlülüğü öğrenmeyeceksiniz, alçaklar!» diyeceksin... O yalnız öküzünü öldürdüğünü düşünüyor. Oysa dünya devriminin bağrına saplıyor bıçağını.»

«Kimi kafasına vurmaktan anlar, kimi öğrenmekten.» diye Davidov ısrar etti.

Birlikte avluya çıktılar. Lapa lapa kar yağıyordu. Yapışkan kar taneleri önceden birikmiş karın üzerini kaplıyor, damlarda eriyordu. Zifiri karanlıkta okula gittiler. Köylülerin ancak yarısı gelmişti toplantıya. Razmyotnov, Merkez İcra Komitesinin ve Sovyet Halk Komiserliği'nin hayvanları yabanca öldürenlere karşı savaşılacağına değgin bildirisini okudu. Arkasından Davidov bir demeç verdi ve sonunda da sorunu apaçık ortaya koydu :

«Yoldaşlar köy halkından yirmialtısı daha Kolhoza girmek için bize dilekçe vermiştir. Yarınki toplantıda bu dilekçeleri birer birer gözden geçireceğiz. Kim kulakların tuzağına düşmüş de Kolhoza girmeden önce sığırlarını kesmişse, onların dilekçelerini geri çevireceğiz. Doğrusu bu!»

«Kolhoza katılmış olup da genç hayvanlarını öldürenler varsa onların durumu ne olacak?» diye Lubishkin sordu.

«Onları Kolhozdan çıkaracağız.»

Toplantıda bulunanlar aynı anda soluğunu tuttu, sonra bir uğultu duyuldu.

«En iyisi Kolhozdan vazgeçin, bitsin gitsin. Çünkü köyde tek kulübe yok ki, orada bir hayvan kesilmemiş olsun!» diye Borshchov bağırdı.

Nagulnov, yumruklarını sıkarak ona gürledi: «Kapat çeneni, kulak uşağı sen! Sizin yardımınız olmadan da biz Kolhozu yürütebiliriz. Sen üç yaşındaki buzağını kestin değil mi?»

«Hayvanlar benim ya... Ne istersem yaparım.»

«Seni yarın cezaevine göndereceğim. Orada dilediğini yaparsın.»

«Bu ceza da pek ağır... Tüzük de pek ağır,» diye bir ses duyuldu.

Küçük bir toplantıydı ama fırtına yüklüydü. Halk birbiri ardından yola koyuluncayadek pek bir şey konuşmadı toplantıda; ancak evlerine yollandıklarında, karşılıklı fikirlerini ortaya dökmeye başladılar.

«Ne halt etmeye o bir çift koyunumu öldürdün!» diye Kolhoz üyelerineden Semyon Kuzhenkov Lubishkin'e yakınıyordu. Bahse girerim ki, o yediğim etleri şimdi fitil fitil benim burnumdan getirecekler.»

«Ben de kendimi rezil ettim, oğul!.. Keçimi kesip...» diye Lubishkin içini çekti. «Toplantıda onların yüzüne nasıl bakacağım? Ah o kadın, yedi beni: 'Kes şu keçiyi öldür...' Akşam yemeği için et istiyordu. Şeytan girmiş eteklerinin altına. Hele bir eve varayım, kafasını kıracağım.»

«Doğru, gerçekten haketmiş... Dayağı haketmiş!» diye Lubishkin'in akrabası olan ihtiyar Akim Beskhlebnov söylendi. «Sen de gerçekten aptallık etmişsin. Sen Kolhoz üyesisin değil mi?»

«Evet öyle!» diye Lubishkin karanlıkta, bıyığında birikmiş karları silkelerken topak biçimindeki bir bitkiye takılıp sendeledi ve içini çekti.

«Sen de benekli öküzü kestin değil mi Akim Dede?» diye Ushakov komşusuna öksürerek sordu.

«Kestim, oğlum, kestim. Ama başka ne yapabilirdim? Neylersin, zavallı benekli bacağını kırmıştı. Kim bilir hangi kötü ruhlara uyup ambara yönelmiş, orada düşmüş çukura da bacağını kırmış.»

«Haaa, şimdi anladım. Demek önceki sabah gelininle birlikte onu bodruma sürmenin nedeni buydu?»

«Bunu bana nasıl söylersin, oğul? Azıcık aklını başına topla!» diye ihtiyar paniğe kapılarak bağırdı. Sokağın ortasında birdenbire durup karanlıkta gözlerini kırpıştırdı.

«Haydi haydi, dede! Neden öyle durdun toprağa saplanıvermiş sapan gibi?... Sen sürdün hayvanı bodruma ve...» diye Ushanov israr etti.

«Yok, kendiliğinden gitti oraya... Bu tür yalan söylemek günahtır, oğul!»

«Sen çok kurnaz bir ihtiyarsındır ama, nede olsa bir öküz kadar kurnaz değilsindir. Çünkü öküz dediğin dilini ta kuyruğunun altına kadar uzatabilir. Ama sen uzatabilir misin? 'Bacağı kırıldı da öküzü kestim,' derim diye düşündün. Sandın ki ondan sonrası güllük gülistanlık olacak.»

Islak bir rüzgâr esti köyün üzerinden, dere boyunca uzanan kavaklar ve söğütler uğuldadı. Korkunç bir karanlık köye abanmıştı. Boğuk sesler uzun süre sokaklarda yankılandı. Kar lapa lapa yağmaktaydı. Kış son meyvelerini silkeliyordu.

ONALTINCI BÖLÜM

Davidov Razmyotnov ile birlikte toplantıdan ayrıldı. Kar hâlâ ıslak ve kocaman parçalar halinde düşüyordu. Karanlıkta şurada burada bir ışık görünüyor, hüzün veren köpek havlayışları rüzgârla savrularak köyün üzerinde bir süre asılı kalıyordu. Davidov, Lukich'in karı tarlalarda uzun süre korumak konusunda söylediklerini hatırladı. İçini çekti: «Hayır, bunu yapmak için bu yıl zaman bulamayacağız. Hem böyle bir rüzgâr tarlalarda karı birikmeye bırakır mı? Bunları düşünmek bile insanı üzüyor, doğrusu bu!»

«Haydi ahırlara uğrayıp Kolhozun atlarına bir bakalım,» diye Razmyotnov bir öneride bulundu.

«Olur.»

Bir yan sokağa girdiler. O anda karşılarında bir ışık belirdi. Lapshinov'un ahıra dönüştürülmüş ambarlarından birinin kapısında bir fener asılıydı. Avluya girdiler, sekiz kadar Kazak ahırın kapısında duruyordu.

Razmyotnov sordu: «Bu gece nöbet kimde?»

«Kondrat Maidannikov'da» diye Kazaklardan biri sigarasını çizmesinin üstüne bastırarak söndürdü.

«Neden bu kadar insan burada birikmişsiniz? Ne yapıyorsunuz burada?»

«Hiç, duruyoruz, yoldaş Davidov. Birlikte birer sigara içiyoruz.»

«Bu akşam harman yerinden saman getirdiniz mi?»

«Hayır. Sigara içerken lâfa daldık. Karın biraz dinmesini bekliyoruz.»

Atlar yemliklerinin önünde karınlarını doyuruyorlardı. Her bölmenin yanıbaşındaki askıda eyerler, koşumlar, koşum kayışları asılıydı. Aralarda geçit yerleri tertemiz süprülmüş ve yere sarı dere kumu serpilmişti.

Razmyotnov seslendi: «Maidannikov!»

Ahır arkalarından doğru bir ses:

«Buradayım,» diye cevap verdi.

Bir çatal dolusu çavdar samanını taşıyarak Kondrat Maidannikov kapıdan girişte dördüncü yemliğe yanaştı. Yere serilmiş yatan kara damızlık aygırı ayağıyla dürtüp kaldırdıktan sonra samanı yere serdi. Yarı uykudaki havana çatalın sapıyla vuracakmış gibi bir hareket yaptı, öfkeyle bağırdı:

«Dönsene, ulan!»

Ürken hayvan yeri tekmeleyerek kalktı ve burnundan hızla soluyarak yemliğe uzandı. Uykuya dalmak fikrinden vaz geçmiş gibi görünüyordu.

Kondrat Davidov'a yaklaştı, ahır ve saman kokan nasırlı elini uzattı.

«İşler nasıl gidiyor Kondrat yoldaş?»

«Fena değil, Başkan yoldaş.»

Davidov, gülümseyerek:

«Başkan yoldaş biraz fazla resmi olmuyor mu?» dedi.

«Ben görevdeyim de...» diye karşılık verdi Kondrat.

«Ahırın çevresinde neden o kadar insan birikmiş?»

Kondrat üzgün ve öfkeli bir sesle konuştu:

«Kendilerine sorun. Akşam olup da hayvanlara yem verme saati geldi mi, hepsi birden damlıyor. Halk bir türlü kendi mallarından vaz geçememekte. Dışardakilerin hepsi bu atların sahipleri. Hepsi meraklı: 'Benim atıma saman verdin mi? Benim Kulanın altındaki otları değiştirdin mi? Orada benim kısrak iyi ya? Bir şey olmadıya?' Sevgili kısrağının burada başına neler gelecek diye düşünüyor, kim bilir? Yutacak ya da bir kötülük yapacak değilim ya? Toplanırlar buraya, bana yardım etmeleri için izin vermemi dilerler. Her biri o arada kendi kısrağına biraz fazladan saman vermeyi dener. Çok zor iş... Burada asılıp durmasınlar diye bir yol bulmalıyız.»

Razmyotnov Davidov'a baktı ve umutsuzlukla başını salladı:

«Duydun mu dediklerini?»

Davidov suratını asmıştı: «Hepsini dehle buradan!» dedi. «Görevli kişiden ve yardımcılardan başka kimse bulunmasın burada. Ne kadar saman veriyorsun hayvanlara? Tartıyor musun verdiğin kadarını?»

«Hayır tartmıyorum, göz kararıyla biliyorum. Her hayvana sekiz kilo kadar veriyorum.»

«Altlarındaki otları gerektiğinde yeniliyorsun herhalde?»

«Hepsinin Allah cezasını!» versin diye Kondrat, süvari serpuşuna öfkeyle sert sert vurunca, başlıkta birikmiş kuru ot ve samanlar esmer, kalın ensesine ve eskimiş paltosunun omuzlarına döküldü. «Bizim müdür Yakov akşam üzeri buradaydı. 'Yem artıklarını hayvanların altına ser,' diye tenbih etti. Böyle iş olur mu? Sözde köydeki en iyi çiftçi biliniyor. Ama zırvalıyor da işte.»

«Ne bakımdan zırvalamış, diyorsun?»

«Çünkü, Davidov, yemliklerine konulan her şey hayvanlar tarafından yenilebilen şeylerdir. Hepsini de

yerler. Pelin otlarını bile. Ot adına ne varsa koyunlar, keçiler hepsini yer yutar. Tohumları bile, bilirler ne türlü yiyeceklerini. Diyor ki, Yakov, yemliklerde artan yemleri atların altına serecekmişim, öyle diyor. Sana söylediklerimi anlatacak oldum tersledi: «Sen bana öğretecek değilsin ya bunları,» dedi.

«Sen haklısın, Kondrat, bundan böyle yemleri hayvanların altına serme. Ben ona yarın gerekenleri söylerim,» diye Davidov söz verdi.

«Bir şey daha var, Başkan! Kuyunun yanındaki ambarı gelip gidip tırtıklıyorlar. Nedendir merak ediyorum.»

«Yakov Lukich'in bana dediğine göre, oradaki tohumlukların hepsi iyi değilmiş. Kötülerini kışın kullanıp iyi cinsleri ekim için ayırmak istiyor.»

«Öyleyse hakkı var... Ama sen ona şu yem sorununu anlat.»

«Anlatacağım. İşte buyur sana bir Leningrad sigarası.» derken Davidov öksürdü. «Fabrikadaki arkadaşlarım göndermiş... Atların hepsi sağlıklı mı?»

«Evet. Ateşin varsa verir misin? Atların hepsi iyi durumda. Dün gece Lapshinov'unki biraz keyifsizdi. Hastalanmasına meydan vermedik. Şimdi hepsi iyidir. İçlerinde bir edepsizi var ki, ne yapsan yatmak istemiyor. Bütün gece ayakta duruyormuş, öyle diyorlar. Yarın hepsinin birden ön ayaklarını nallatacağız. Aşınmış kaygan olmuşlar. Tırnaklarını da hafifçe aşındırmış nallar. Haydi artık ben gidiyorum. Daha hepsinin yatacağı yeri düzeltmedim.»

Razmyotnov, Davidov'u evine kadar geçirmek istedi. Konuşa konuşa yürüdüler. Ama Davidov'un evine giden sokağın köşesinde Razmyotnov, Kolhoza girmeyip tek başına çiftçilik yapmayı yeğlemiş Luka'nın evi önünde durdu; ve omzuna dokunup Davidov'a fısıldadı: «Bak şuraya!»

Üç adım ötedeki bahçe kapısının yanında bir kara gölge duruyordu. Razmyotnov birden ileri atıldı. Kapının öte yanındaki adamı sol eliyle yakalayıp sağ eliyle de tabancasına yapışmıştı.

«Sen misin, Luka?»

«Sen ha, Başkan?»

Razmyotnov sordu:

«Nedir o sağ elindeki?... Haydi ver onu bana.»

«Ne oluyor, yoldaş?»

«Ver onu bana, diyorum... Yoksa tokatı yersin!»

Gözleri karanlığı delmeye çalışarak Davidov yaklaştı:

«Ne vermesini istiyorsun ondan?»

«Teslim et bana, Luka... Yoksa vururum!»

«Al öyleyse... Ne oluyor sana böyle?

«Bak hele elinde ne vardı! Gece vakti burada bıçakla neden duruyordun? Kimi bekliyordun? Sakın Davidov'u olmasın? Sana soruyorum, bu bıçak neden elindeydi? Sen bize karşısın değil mi? Katil olmak mı istiyorsun?»

Kapının yanında dikilmiş duran adamın elindeki bıçağın ak kabzasını bu karanlıkta ancak Razmyotnov'un avcı gözleri farkedebilirdi. Silâhı onun elinden almak için koşmuş, almıştı da. Ama öfkeyle titreyerek şaşkın Luka'yı sorguya çekmeye başladığında, Luka bahçe kapısını açtı ve değişik bir sesle:

«Pekâlâ... Madem ki görünüşe göre öyle bir hüküm verdin, ben de artık susamam. Haksız yere benden kuşkulanmanı, beni suçlamanı istemiyorum, Andrey Razmyotnov... Gel öyleyse içeri!»

«Nereye?»

«Ahıra.»

«Neden?»

«Bak içeriye anlarsın, elimde bıçak sokağı neden gözlediğimi.»

Davidov: «Gidip görelim» diye Luka'nın avlusuna önce o daldı. «Nereden gidiliyor ahıra?»

«Buradan buyurun lütfen!»

Yeri kuru tezek ve samanla örtülü ahırda, üç ayaklı bir iskemlenin üstünde lamba yanıyordu. Yuvarlak yüzü ve biçimli kaşlarıyla güzel bir kadın, Luka'nın karısı lambanın yanında çömelmişti. Yabancıları görünce dehşet içinde ayağa fırladı. Öyle bir duruş durdu ki, duvarın yanındaki su dolu iki kovayla badyayı gizlemeye çalıştı. Onun ardında sağ köşede besili bir domuz, yeni yayıldığı belli olan samanları ayaklarıyla çekiştiriyor, başını koca bir yalağa sokmuş oradaki yemek artıklarını yutuyordu.

Luka, domuzu işaret ederek: «Neymiş derdimiz anlayın,» diye domuzu işaret ederek kendisi de zor durumda kalmış gibi söylendi. «Onu sessizce öldürecektim. Karım besliyordu, ben de hemen kafasını kesecektim. Derken sokakta sesler işitince gidip bakmanın yerinde olacağını düşündüm. Domuzun bağırmasını biri işitebilirdi. Tam kapının oraya çıkmıştım ki, kollarım sıvalı, önlüğüm önümde, bıçak elimde siz gördünüz. Beni ne sanıyorsunuz? Cinayet işlemeye giden adam neden önlük taksın, kolları sıvasın?» Önlüğünü çıkarırken şaşkınca gülümsedi. Sonra, yenmeye çalıştığı bir öfkeyle: «Aptal suratlı, neden orada dikilmiş duruyorsun? Domuzu dışarı çıkarsana!» dedi karısına.

Razmyotnov, şaşkın: «Öldürmeyin onu,» dedi. «Az önce bir toplantı yapıp hayvan kesimini yasakladık.

«Kesmeyeceğim artık. Benim tüm iştahımı yok ettiniz.»

Davidov ahırdan çıktı ve evine yönelirken yol boyunca alay etti:

«Kolhoz Başkanına yapılacak bir suikastı önledin! Devrim karşıtı bir adamı da silahsızlandırdın! Ne kahramansın yok mu... Doğrusu bu! Hah hah!»

Razmyotnov cevap verdi:

«Hiç değilse bir domuzun hayatını kurtardım ya...»

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Ertesi gün Gremyaçiy'deki halka kapalı parti grup toplantısında, parti üyelerine ait büyükbaş, küçükbaş tüm hayvanların Kolhoza maledilmesine oybirliğiyle karar verildi. Ayrıca da kümes hayvanlarının kollektifleştirilimesine karar alınmıştı.

İlkönre Davidov küçükbaş hayvanların ve kümes hayvanlarının Kolhoza alınmasına karşı durdu ama Nagulnov durumu açıkça anlattı. Eğer Kolhoz çiftçileriyle bir toplantı yapıp bütün hayvanların tek elde toplanacağı kararı onlara açık açık bildirilmezse ilkbahar ekini mahvolurmuş. Çünkü tüm sığırları ve kümes hayvanlarını da öldürürlermiş. Razmyotnov biraz düşündükten sonra onu destekleyince Davidov da razı oldu.

Bundan başka kindarca hayvan kesiminin sona erdirilmesi için etkin bir kampanya açılmasına karar verildi. Parti üyeleri hemen o gün köyde ev ev dolaşıp halkı doğruya inandırmayı kendilerine görev edineceklerdi. Hayvanları kesmekten suçlu bulunanların ise şimdilik mahkemeye verilmemeleri, ancak propaganda kampanyası bittikten sonra bu sorunun yeniden ele alınması da karara bağlandı.

«Artık sığırlar ve kümes hayvanları canlarını kurtardı. Aksi halde bahar gelince köyde ne bir horoz sesi, ne bir böğürtü işitilecekti,» diye Nagulnov sevindi. Ve tutanakları dosyaya yerleştirdi.

Kolhoz toplantısında zaten şimdiyedek çalışan ve süt veren hayvanlar bir kararla çiftliğe maledilmiş olduğundan şimdi ancak genç sığırlar, koyunlar, domuzlar konusunda alınan kararlar itirazlara neden olmadan geçti; ama sıra kümes hayvanlarına gelince işte o zaman kızılca kıyamet kopuverdi. Kadınlar kesinlikle buna karşıydılar. Sonunda dirençleri kırıldı. Olayda Nagulnov'un gösterdiği çabanın büyük payı vardı. Elini göğsündeki nişanın üstüne bastırarak çok duygulu bir anlatımla:

«Sevgili, iyi yürekli kardeşlerim, bacılarım. Tavuklarınızın, kazlarınızın bu kadar savunuculuğunu yapmayın. Bırakın kollektif çiftiliğimizin bir parçası olsunlar. Baharda bir kuluçka makinesi getirteceğiz. Sizlere yüzlerce civciv çıkartacaktır. Elbette sizin kuluçka tavuğunuzun çıkardığı civcivlerden çok fazla olacaktır. Evet, enkübatör adında bir civciv makinesi var. Öyle güzel kuluçka oluyor, öyle güzel civcivler çıkarıyor ki, bir bir görseniz... Çok rica ederim, buna karşı durmayınız. Hepsi sizin tavuklarınız olacak, bir farkla ki, müşterek avluda birlikte dolaşacaklar. Sevigli bacılarım, kümes hayvanlarının özel mülkiyete gereksinmesi yok ki... Şimdi ne işinize yarıyor bu yaratıklar? Nasıl olsa şu anda yumurtlamıyorlar, baharda ise sizlere sonu gelmez eziyet kaynağı oluyor. Tek bir tavuğun ettiklerini düşünün hele! Sebze ekilmiş yataklara girer, tüm tohumları eşeler, yer; bu muzır kuş, ambarda bırakıverir gelişi-güzel bir yere yumurtasını; derken kokarcanın biri boynunu buruverir. Başına gelmedik kalmaz. Öyle değil mi? Her gün siz bin zahmetle kümese sokulur, hangisi yumurtlayacak, hangisinde yumurta yok, hepsini bir

bir elden geçirirsiniz, öyle değil mi? Üzüntüyle canınız törpülenir. Ama Kolhozda nasıl yaşayacaklar bakın hele: Mükemmel bir hayata kavuşacaklar, büyük özenle bakılacaklar, bakım işiyle örneğin Dede Akim gibi kimsesiz, dul bir ihtiyarı görevlendiririz. Bütün gününü onları yoklamakla, tüneklerinin çevresinde dolanmakla geçirir. Bu iş ihtiyar bir insan için neşe kaynağıdır, tam ona göre bir görev. Sizler de bu tür bir işle uğraşmaktan kurtulursunuz. Haydi benim kardeşlerim, sevgililerim, razı olun bu duruma.»

Kadınlar güldü. İç çektiler. Hiç durmadan aralarında çene çalıyorlardı. Sonunda izin çıktı.

Toplantı bitince Nagulnov ile Davidov görevlerine başlayıp ev ev gezmeye koyuldular. Daha ilk sokaktaki denetimleri bitmeden her evde hayvan kesiminin sürdüğünü hemen anladılar. Yemek zamanı Dede Shchukar'ın avlusuna girmişlerdi.

«Biliyorsun, bizdendir o, çalışkan adamdır da,» diye Nagulnov ısrar ediyordu dedenin avlusuna girdiklerinde. «Kendisi sığırların korunması gerektiğini söylemişti zaten. Herhalde kesim işinde o yoktur.»

«Çalışkan adam» bacakları havada, yatağında yatıyordu. Gömleği kıtık gibi olmuş sakalına kadar sıvanmıştı. Altı litre su almaya elverişli, büyük bir toprak çanak kemikleri fırlamış, soluk karnının üstüne yüzükoyun yerleştirilmişti. Vücudunun iki yanına da sülük gibi iki vantuz yapıştırılmıştı. Dede Shchukar gelenlere bakmadı, elleri bir cesedin elleri gibi göğsünde kavuşmuş, titriyordu. Acıdan deli bakışı almış gözlerini bir yandan bir yana çevirdi. Çukurlarından fırlayacak gibi oldu gözleri. Shchukar'ın iriyarı karısı sobanın yanında ayakta duruyordu. Oda da, ayrıca, tüm yörede sülük yapıştırması, kupa çekmesi, demir tencere uygulaması, çıkan kemikleri yerine koymasıyla, kan almak ve kan dur-

durmakta ayrıca da çelik bir örgü şişiyle çocuk düşürmekte ün yapmış Manychikha adındaki kadın da vardı. Esmer, tez hareketli, küçücük, fare gibi fıkır fıkır bir kadındı; yatağın çevresinde dönüp duruyordu. İşte, zavallı, talihsiz dedeyi tedaviye uğraşan yaratıktı.

Davidov içeri girip baktı:

«Merhaba, dede. Karnının üzerindeki neyin nesidir?»

«Kar... karnım... Karnım ağrıyor da...» diye Shchukar dede inledi. Ve iki derin soluk arasında kekeledi, mızıklanmaya başladı: «Kaldır onu karnımdan, kaldır onu, cadı! Karnımı ikiye bölecek. Yardım edin arkadaşlar, kurtarın beni.»

«Biraz daha dayan! Bir dakika içinde daha iyi hissedeceksin kendini,» diye kadın fısıldadı. İhtiyar adamın derisine gömülmüş çanağın kıyısını yavaş yavaş kaldırmak için çabalıyordu.

Derken dede Shchukar birden içinde hapsettiği havayı boşaltınca çanak, bir yaban hayvanı gibi gürledi. Sülükçü kadına bir tekme atıp iki eliyle çanağa yapıştı. Davidov hemen onun yardımına koştu. Rafın üzerinden oklavayı kapınca ihtiyar kadını bir kenara itti ve çanağa yaman bir darbe indirdi. Toprak çanak ıslık çalar gibi bir ses çıkartıp paramparça oldu. Dede derin derin öksürdü, sonra rahatladığını gösterir şekilde bir soluk aldı. Ve iki yanına yapıştırılmış vantuzları da çekip çıkardı. Davidov ihtiyar adamın karnına baktı. Üstündeki kırık çömlek parçalarının altından kabın yapıştığı mosmor alan görünüyordu. Davidov kahkahalarla sarsılarak bir sıranın üstüne yığıldı. Gülerken gözlerinden yaşlar kayıyordu yanaklarına... Papağı bir yana kaymış, siyah saçları bukleler halinde gözlerinin üstüne sarkmıştı.

Shchukar'ın hâlâ toparlanacak kadar gücü kalmıştı. Sülükçü kadın kırılan kabının yasını tutarak ferya-

da başlamıştı ki o, gömleğini aşağı çekerek doğruldu dede.

«Ah zavallı ben!» Sülükçü kadın, avaz avaz ağlıyordu: «Benim çanağımı kırdın, vicdansız adam! Senin gibilerle iş görenin hali işte böyle mahvolmaktır.»

«Çık buradan kadın... Hemen, şu dakika yokol!» diye dede Shchukar kapıyı gösteriyordu. «Nerdeyse canımı çıkarıyordun. O çanağı kafanda kırmadığıma şükret. Çık evimden yoksa elimden cinayet çıkacak. Ben bir kez kızdım mı, korkunç olurum.»

Kadın gidip kapı kapandıktan sonra Nagulnov sordu: «İşin aslı nedir anlatsanıza.»

«Ah sevgili oğullarım, evlatlarım, hani nerdeyse sonum gelmişti! İki gün avluda dolaştım, durdum. Elim poturumdan hiç ayrılmadı... Öyle bir ishal oldum ki, durdur durdurabilirsen. Bir yerimde musluk açılmış gibiydi. Hasta kazmki gibi, altım hiç durmuyor. Her dakika...»

«Yoksa eti mi çok kaçırdın?»

«Et mi?»

«Buzağıyı öldürdün de.»

«Evet buzağım yok artık. İşime yaramıyordu ki!»

Nagulnov homurdandı. İhtiyara doğru nefretle baktı: «Seni ihtiyar alçak.» diye ıslık gibi bir sesle bağırdı. «Karnına kâse değil, üç misli kocaman bir kazan koymalıymış senin, içinde, dışında ne varsa hepsini doldurmak için içine. Seni Kolhozdan atalım da dünya kaç bucak anlarsın. Neden kestin buzağıyı?»

«Şeytan zorladı beni. İnan dostum Makar, benim acuzenin tutturmasına dayanılır mı? Bilirsin nasıldır. Guguk kuşunun sesi gece çok duyulur... Acı bana yoldaş Davidov. Ben senin arkadaşındım, beni Kolhozdan atma. Zaten kendi malım yüzünden başıma gelmedik kalmadı.»

«Ne yaparsın bunu?» diye Nagulnov bir el hareketiyle ihtiyarı uzaklaştırdı. «Haydi Davidov, gidelim. Sen, içi dışına çıkmış ihtiyar, sen silâh yağladığın yağa azıcık tuz katıp iç, bıçak gibi keser ishalini.»

Dede Shchukar'ın dudakları titredi: «Benimle alay ediyorsun, Makar.»

«Doğru söylüyorum. Biz ordudayken kendimizi öyle iyi ederdik.»

«Sen beni demirden yapılma mı sanıyorsun? Ben dediğin karışımı cansız silahımı temizlerken kullanıyorum. İçmeyeceğim işte. Silah yağı içeceğime dışarıda, ayçiçeklerinin altında ölmeyi beklerim.»

Ertesi sabah yine de ölmeye vakit bulamadan dede Shchukar bir kez daha köyü avare dolaşıyor ve her rastladığına Davidov'la Nagulnov'un kendisini nasıl ziyarete geldiğini, ekin araçlarının onarımı ve çiftlikle ilgili başka konulara değin kendisinden bilgi aldıklarını anlatıyordu. Bu hikâyenin sonunda da bir süre sustu. Sonra kendine bir sigara sarıp içini çekti: «Azıcık keyifsizdim de, ondan yokladılar. Bensiz olamıyorlar. Bana her çeşit ilaç salık verdiler. 'Sen iyileş, dede.' dediler, 'Yoksa neye uğradığını bilmeden ölebilirsin. Biz sensiz mahvoluruz dediler. Elbette öyle, mahvolurlar. Şimdi bile bir iş ters gitti mi, beni Parti Şurasına çağırıyorlar. Bakarım terslik neresindedir, öğüt veririm onlara. Ben çok konuşmam ama konuştum mu da, sözlerim tam hedefe erişir.»

Neşe içinde pırıldayan soluk mavi gözlerini kendisini dinleyenlerin yüzüne kaldırıyor, sözlerinin onlarda nasıl bir etki yaptığını anlamaya çalışıyordu.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Bir ara sakinleşmiş gibi görünen Gremyachy Log gene içten içe kaynayıp kabarmaya koyulmuştu. Hayvan kesimi son buldu. İki gün süreyle her türden hayvan, koyunlar, keçiler, müşterek ağıllara sürüldü, sürüklenip götürüldü. Kümes hayvanları çuvalların içinde getirilmişti. Köy bir baştan bir başa sığır böğürmeleri, tavuk gıdaklamaları, domuz cıyakları ile yankılandı.

Kolhozda daha şimdiden yüzaltmış aile vardı. Üç ekip meydana getirilmişti. Yakov Lukich giyim eşyasına gereksinme duyan yoksul halka gocuklar, çizmeler ve Kulaklardan alınmış başka giyim eşyası dağıtarak müdürlük mevkiini sağlamlaştırdı. Başlangıç olarak eldeki eşyaların listesi yapılmıştı ama, herkesi birden memnun etmenin olanaksızlığı da anlaşılmıştı.

Titok'un çiftliğinde Kulakların el konmuş giyim eşyalarının dağıtıldığı bölümde ardı arkası gelmeyen bir uğultu yükseliyordu. Ambarın karlı çevresinde toplanmışlardı. Sağlam yapılmış Kulak çizmeleri, kunduraları, paltolar, ceketler, gömlekler, gocuklar, orada elden ele dolaşıp inceleniyordu. Yapacakları hizmete karşılık üstbaş almaya hak kazandığı komisyon tarafından be-

lirlenmiş şanslılar, hemen oracıkta, ambarın önünde soyunuyor, esmer yüzleri mutluluktan ışıl ışıl, sevinçle mırıldanıyorlar, duraksaya duraksaya gülümseyerek, sırtlarındaki yama üstüne yama vurulu partalları telaşla çıkartıp oracığa bırakıveriyorlardı. Yeni verilen, üstlerine tıpatıp uyacak giysileri giyiyorlardı. Bu arada ne konuşmalar, ne öğütler, ne kuşkular ve karşılıklı sitemleşmeler, yakınmalar oluyordu. Henüz hiçbir şey almamış olanlar yakınıyordu. Davidov, Lubishkin'e bir ceket, potur ve çizme verilmesini emretmiş, asık suratlı Yakov dolaptan bir kucak dolusu öteberi alıp Lubishkin'in ayaklarına doğru fırlatmıştı: «Al da beğendiğini seç bakalım.»

Eski muhafızın bıyıkları ve elleri titredi. Yığının arasından ceketi seçinceye kadar kan ter içinde kaldı. Önce kumaşı dişleriyle çekiştirdi, denedi, sonra ışığa tuttu. Güve yeniği olup olmadığım araştırdı. Sonunda kara parmaklarının arasında on dakika kadar, gene ötesini berisini çekip buruşturdu kumaşı. Çevresindekiler hiç susmuyor, her kafadan bir ses çıkıyordu:

«Al onu, al. Sen kullanırsın kullandığın kadar, sonra çocukların giyer.»

«Senin gözlerin kör mü be adam? Görmüyor musun, tersyüz edilmiş bu.»

«Yok, hayır, edilmemiş.»

«Kendin al öyleyse.»

«Al, Pavlov.»

«Yok yok. Bir başkasını dene.»

Lubishkin'in yüzü iyice şişmiş, kiremit rengini almıştı. Kara bıyığını çiğniyor, tuzağa yakalanmış bir hayvan gibi çevresine bakınıyor ve bir başka cekete uzanıyordu. Seçiyor birini, güzel bir ceket dilediğiniz gibi... Uzun kollarını ceketin kollarına soktu, dirseklerine kadar geldi kollar, omuz dikişleri de ayrılacak gibi. Yığını

yeniden, şaşkınca gülümseyerek altüst etti. Gözleri küçücük bir çocuğun panayır yerinde önündeki oyuncaklara şaşkın baktığı gibi, yığında dolaşıyordu. Dudaklarında öyle masumca ve öyle çocukca bir gülümseme vardı ki. Bu güçlü kuvvetli eski muhafızın başını biri baba gibi okşayacak diye bekleyebilirsiniz. Oğle üzeri hâlâ seçememişti ceketi. Poturu ve çizmeleri giydi, iç çekişini yutkunarak asık suratlı Yakov'a döndü: «Yarın gene gelirim.» dedi.

Ve iki yanma şeritler geçmiş poturu ve gıcırdayan çizmeleriyle avludan ayrıldığında on yaş gençleşmiş görünüyordu. Kendi yolu olmadığı halde, anayoldan yürüdü. Sık sık, sigara içmek ve gelen geçenlerle çene çalmak için duruyordu. Evine varması üç saatini aldı. Akşamüzeri bütün köy olayı duymuştu: «Lubishkin'i orduya girecekmiş gibi giydirmişler. Bütün gün orada giyecek seçmek için uğraştı durdu. Eline de yeni üstbaşıyla gitti. Görmeliydiniz pantolonunu, iki yanında şerit dikili... Havada uçtuğunu düşünüyor olmalı.»

Ushakov'un karısı sandığın karşısında kalakaldı. Onu oradan zorla ayırabilmişlerdi. Bir vakitler Titok'un karısına ait olan yünlüden, büzgülü bir eteklik seçip giymişti. Ayaklarına da bir çift yeni sandal geçirmiş, omuzlarını çiçekli bir şalla sarmıştı. Ancak o zaman çevresindekiler uyandı da, gerçeği kavradılar: Kadının yüzü asla çirkin bir yüz değildi. Hem de öyle güzel bir vücudu vardı ki... Zavallıcığın gözleri o giyecek hazinesinin karşısında nasıl kamaşmasın? Tüm o zorlu yaşamı boyunca hiçbir zaman iyi bir yemek tatmamış, hiçbir zaman yeni bir giyecek geçmemişti omuzlarından. Dudakları nasıl olmuştu, istek ve yoksullukla... Yardım ama Yakov Lukich sandık dolusu kadın giyeceklerini çıkarıp dilediğini alması için önüne yığdığında... Yıllar sonra çocukları olmuştu. Bebelerini paçavralara,

koyun derilerine sarıyordu. Keder ve ardı arkası gelmeyen gereksinmeler onun tazeliğini, sağlığını, güzelliğini alıp götürmüş; kendi de yazları hep paramparça bir eteklikle dolaşmıştı. Hele kış aylarında. Hele tek buluzunu yıkadığında. Giyecek başka bir şeyi bulunmadığından, ocağın kıyısında çocuklarıyla büzülüp oracıkta otururdu.

«Lütfen, lütfen kardeşlerim. Rica ederim, bir dakika. Belki de bu etekliği almamalıyım. Bir başkasını alacağım. Belki çocuklarım için de bir şeyler vardır...» diye sandığın kapağına yapışarak fısıldadı. Gözalıcı, pırıl pırıl elbise yığınına yüzü aydınlanarak bakyordu.

Bu sahnede hazır bulunan Davidov yüreğinin ezildiğini hissetti. Çevresindekileri dirsekleyerek sandığa yaklaştı ve sordu:

«Kaç çocuğun var, kardeşim?»

Ushakov'un karısı, gene fısıltıyla karşılık verdi. Gözlerini bile kaydırıp bakmak yürekliliğini gösterememişti: «Yedi.»

«Burada çocuk üstü başı var mı?» diye Davidov Yakov'a sordu.

«Herhalde biraz bir şey var.»

«Çocuklar için ne varsa verin şu kadına.»

«Biraz fazla kaçmaz mı?»

«Ne demek istiyorsun?» Davidov, düzensiz dişlerini öfkeyle gösterdi ve Yakov telâşla eğildi sandığın üzerine. Ushakov genellikle konuşkandır ve sivri dillidir. Karısının arkasında sessizce duruyor, soluğunu tutmuş, ikide bir dudaklarını yalıyordu. Ama Davidov'un dediklerini işitince bakışlarını ona kaldırdı. Ve ansızın şaşı gözlerinden olmuş bir meyveden akar gibi yaşlar boşandı. Sol eliyle kalabalığı itip sağ eliyle gözlerini kapatarak kapıya doğru koştu. Ambarın merdivenlerini hızla indi, utanç yaşlarını hâlâ gizlemeye çabalıyordu. Avlunun ka-

pısından fırladı. Ama gözlerini örten parmaklarının arasından yaşlar sel gibi akıyordu. Çiy gibi duru ve pırıldayarak damlalar, yanaklarında birbirini izliyordu.

Akşamüzeri bu dağıtımı dede Shchukar da işiterek tıknefes bir halde, yönetim kurulunun bulunduğu odaya dalmıştı:

«Nasılsınız yoldaş Davidov? Sizi gördüğüme sevindim.»

«Hoş geldin.»

«Bana da bir kâğıt yazsanıza.»

«Ne kâğıdı?»

«Ben de giyecek bir şeyler alabilirim.»

Davidov'un yanında oturan Nagulnov kanada benzeyen ayrık kaşlarını kaldırdı:

«Sana ne demeye üstbaş verelim ki? Buzağını kestin diye mi?»

«Bu sözlerin bana eskiden yapılan haksızlıkları anımsattı dostum. Onların başına neler geldiğini biliyorsun. Böyle bir soruyu nasıl sorarsın bana? Titok'un mallarına el koyduğumuz gün ben az mı tehlike atlattım? Yani, yoldaş Davidov ve ben... O yalnız kafasına bir darbe yedi, önemsiz bir şeydi. Ama ben, köpek bana saldırıp gocuğumu parçalamadı mı? O güzelim sırtlığım lime lime oldu. Ben Bolşeviklerin iktidara gelmesi için az çabalamadım... Şimdi ise karşılığını görmüş değilim. Keşke Titok kafamı bir iyice yarsaydı da sırtımdaki post sağlam kalsaydı! O kürk benim ihtiyar karımın kürkü değil mi? Kürkü parçalandı diye dırlana dırlana beni dünyamdan edecek. Ne buyurulur o zaman?»

«Eğer kaçmaya kalkışmasaydın kürküne hiçbir şey olmayacaktı.»

«Ben mi kaçmaya aklkışmışım? Ama sen, Nagulnov, benim eski dostum, duymadın mı sen Titok'un o

cadı karısı neler yaptı? Köpeği üstüme saldı. 'Yakala şunu Serko! Hepsinden belâlısı odur.' dedi. İşte Davidov yoldaş burada, anlatsın sana.»

«İhtiyarsın ama yalan kıvırmaya gelince...»

«Sen söyle şuna Davidov yoldaş.»

«Ben pek hatırlayamadım.»

«Yemin ederim ya... Öyle bağırdı kadın işte. Eh, azıcık korktum o zaman, avludan çıktım yani. Bütün köpekler gibi bir köpek olsaydı, eh, benim tutumum da başka türlü olurdu elbette. Ama bu köpek kaplandan beter yırtıcı bir yaratık.»

«Hiç kimse köpeği salmadı senin üzerine, uyduruyorsun.»

«Nagulnov, sevgili oğlum, sen hatırlamıyorsun. Sen kendin öylesine korkmuştun ki, dizlerin titriyor, birbirine vuruyordu. Sen nasıl hatırlarsın ki? Belki ben yanılıyorum ama, o sırada öyle düşünüyordum. 'Ya şimdi Nagulnov kaçarsa, ne olur?' diye aklımdan geçirmiştim. Köpek beni avluda boydan boya sürükledi. Her saniyesini hatırlıyorum. Eğer o köpek orada olmasaydı Titok kesinlikle benim elimden sağ kurtulamazdı. Ben zorlu bir adamımdır.»

Nagulnov yüz buruşturdu. Dişi ağrıyormuş gibisine... Davidov'a döndü:

«Ne verirsen ver de kurtulalım şundan bir an önce.»

Ama bugün Shchukar dedenin her zamankinden fazla çenesi düşmüştü:

«Gençliğimde yumruklarıma karşı koyacak insan az vardı.» dedi.

«Saçma sapan konuşup durma. Biliyoruz ne olduğunu. Belki de sen karnına koymak için üç kazan büyüklüğünde bir kazan istiyorsun. Gelecek sefer kendini onunla tedavi edersin artık.»

Shchukar dede fena gocunmuştu. Kendine uzatılan

kâğıdı alıp artık tek söz söylemeden odadan çıktı. Ama Yakov Lukich ona tabaklanmış koyun postundan bol bir üstlük verince hemen keyfi yerine geldi. Gözleri doymamışcasına parladı. Tıpkı bir tutam tuz alır gibi, iki parmağının arasında gocuğun eteğini kaldırarak yürüdü. Su birikintisinden atlamak üzere hazırlanmış bir kadına benziyordu. Ağzını şapırdatarak kazaklara yaklaştı:

«Kürk diye ben buna derim işte. Alın terimle, hem de kanımın dökülmesi bahasına kazandım. Mallarına el koydukları sırada Titok'un demir çubukla Davidov yoldaşa nasıl saldırdığını herkes biliyor. O anda dostlarımın başı sıkışık diye düşünüp hemen kurtarmak üzere bir kahraman gibi ileri atıldım. Bir vuruşta Titok'un elindeki demiri düşürdüm. Eğer ben orada olmasaydım Davidov'un sonu gelmişti.»

Dinleyenlerden biri: «Kimi de senin köpekten kaçarken yere kapandığını, bir domuz gibi kulaklarını burmaya başladığını söylüyor.» dedi.

«Saçma. Bugün insanlar rastgele konuşuyor. Gerçeğe saygı diye bir şey kalmamış. Bir köpek dedin ha? Köpekler uyuz, ahmak yaratıklardır. Olabildiği kadar hırçın, pis hayvanlardır.» diye dede, konuyu ustaca değiştirdi.

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Gece.

Gremyachy Log'un kuzeyinde, uzaklarda, dalga dalga gözalabildiğine uzanan karanlık bozkırların ötesinde, sel çukurlarının, tepelerin ve sık orman bölgelerinin ötesinde, Sovyetler Birliğinin başkenti vardır. Elektrik ışıklarından bir selin altında kalmıştır. Titrek, mavimsi ışıkları yüksek yapıların üzerine kocaman ve sessiz bir yangının parıltısı gibi inerken gece, ay ve yıldızların ışığını sönük ve gereksiz kılar.

Kayalarla kuşatılmış Moskova, Gremyachy Log'dan binbeşyüz kilometre ötede geceleri bile yaşar. Tren düdükleri uzun uzun ve yüksek perdeden öter, motorlu araçların kornaları, kocaman bir akordiyonun akortlarından çıkan seslere benzer, tramvaylar çıngırdar. Lenin'in lahdinin ardında, Kremlin duvarının da ardında, hırçın ve soğuk rüzgâr pırıl pırıl gökyüzünde kızıl bayrağı dalgalandırır. Alttan vuran göz kamaştırıcı elektrik ışığında kızıl kan dereleri gibi pırıl pırıl akar. Ağır kumaşın kıvrımları bir an için durulur, derken güçlü bir rüzgâr açar kanatları ve savurur kendi çevresinde; ve yeniden, şimdi batıyı, şimdi doğuyu göstererek dalga-

lanır, çırpınır, tıpkı kırmızı bir isyan ateşi halinde, savaşıma çağırırcasına...

İki yıl önce Kondrat Maydannikov Sovyet Kongresinin genel kurul toplantısında bulunmak üzere Moskova'ya gitmiş, Kızıl Meydandan geçmişti. Lenin'in mozolesine, gökyüzünde zaferle dalgalanan kızıl bayrağa baktı ve telâşla başındaki eski süvari kalpağını çekti çıkardı. Başı dazlaktı, elde dokunmuş kumaştan paltosunun önü açık, bir süre öyle kıpırtısız ve sessiz, durdu kaldı.

Ama Gremyachy Log geceleri sessizdir. Çepeçevre, kuğu tüylerini andırır karlarla örtülü tepeler pırıldar. Hendeklerin ve yamaçların üzerindeki otlar, koyu gölgelerde kalmıştır. Büyük Ayı takım yıldızının sapı neredeyse ufka değecektir. Köy Sovyetinin orada büyüyen kavak ağacı, gökyüzünün karanlık kubbesine, kara bir şamdan gibi uzanır. Küçük bir pınar dereye kavuşurken şırıl şırıl, gizemli bir şarkı söyler. Gecenin görünüşteki sessizliğine kulak verin, bir yaban tavşanının ağaçların özsuyundan sararmış dişleriyle bir dalı kemirdiğini işitirsiniz. Bir vişne ağacının gövdesinde, donmuş sakızın amber renkli damlası ayışığında usul usul parıldar. Kırıp bakın. Küçücük sakız yumağı, olmuş bir erik gibi, yumuşaktır. Arasıra bir buz parçası bir daldan düşer, ve gece, bu billur sesi sessizliğinde boğar. Vişne dallarındaki sürgünler, kurşuni çizgili tırtıllarıyla, ölü gibi kıpırtısızdır; çocuklar onlara «guguk kuşunun gözyaşları» adını koymuşlardır.

Sessizlik.

Ancak şafak vakti bulutlarla kaplı Kuzeyden buz tutmuş kanatlarıyla karları yelpazeliyerek Moskova rüzgârı estiğinde, Gremyachy Log'dan sabahın ilk sesleri kımıldanır. Kavalkarın çıplak dalları hışırdamaya başlar. Köyün çevresinde kışlayan ve geceleri harman yer-

lerinde beslenen keklikler, ötüşür, birbirlerine seslenir. Derken oraya buraya dağılmış samanları ve harman yerlerini örten karların üzerinde küçücük, haç biçiminde işlenmiş mücevherler gibi pırıldayan pençe izlerini bırakarak arkalarında, günü geçirmek için, kumlu yamaçların çukur yerlerinde bitmiş, kızıl fundalıkların arasına uçarlar. Buzağılar böğürerek analarına seslenir. Kollektifleştirilmiş horozlar öfkeli öfkeli öter. Ocaklarda yakılan kuruca tezeklerin keskin kokulu dumanları köyün tepesine yayılır.

Gece süresince köyde uyumayan tek insan belki Kondrat Maidannikov'du. Kendi yetiştirdiği tütünden ağzının içi kavrulmuş gibiydi. Başı da gülleleşmiş ağır ve uyuşuk. Tütün içmekten midesi bulanmakta.

Geceyarısı. Kondrat hayalinin gözleriyle Moskova'nın üzerindeki o sevinç veren ışık buğusunu görüyor. Kremlinin üstünde ve Sovyetler Birliğini sınırlarının ötesinde, kendisi gibi gözyaşları içinde alın teri döken insanların uçsuz bucaksız dünyasının üstünde kızıl bayrağın dalgalandığını, kat kat açılarak savrulduğunu görüyor. Kendisi çocukken bir kez anasının, onun gözyaşlarını kurutmak için söylediği sözler aklına geliyordu:

«Ağlama küçük Kondrat, Tanrıyı kızdırma! Dünya yüzündeki tüm fakir insanlar yeteri kadar ağlıyor her gün. Tanrıya kendi yoksulluklarından, zenginlerin tüm zenginlikleri kendilerine yontmuş olmalarından yakınıyorlar. Tanrı, yoksullara sabırlı olmalarını bildiriyor. Artık kızacak. Çünkü fakirlerin yakınmalarının sonu gelmiyor. Onların bütün gözyaşlarını bir araya toplayacak ve bir bulut haline getirip masmavi denizin üzerini kaplamaya gönderecek ki, gökyüzü görünmesin. Böylece gemiler, denizde rotalarını şaşıracak. Biri bir kayaya bindirip sulara gömülecek. Ya da Tanrı göşyaş-

larından çiğ meydana getirecek. Bir gece bu tuzlu çiğ, yakınlarda ve uzaklarda, tüm kazalarda ekinlerin üzerine düşüp acı tuzlarıyla her yandaki ekinleri yakacak. Ondan sonra dünyayı büyük bir açlık kasıp kavuracak. Bu nedenle, eğer yoksulsak ağlamamalısın. Yoksa kendi başın da belâya girer, anladın mı benim küçüğüm?» Sonra sesini sertleştirerek sözünü bitirmişti: «Dua et Tanrıya Kondrat! Senin duaların bizimkilerden çok daha çabuk erişecektir ona.»

«Biz yoksul muyuz, ana? Babam da yoksul mu?» diye küçük oğlan dindar anasına sormuştu.

«Evet, fukarayız.»

Kondrat kara ikonun önünde diz çöker, dua eder, kurutabildiği oranda gözyaşlarını kuruturdu ki, öfkeli Tanrı bir damlasını bile görmesin.

Kondrat, bir balıkçının ağlarını gözden geçirdiği gibi, yattığı yerde kendi geçmişini hayalinden geçiriyordu. Kendisi de babası gibi bir Don kazağıydı. Şimdi ise Kolhoz üyesi. Bozkır yolları gibi bitmez tükenmez geceler boyunca hep düşünmüştü. Babası Kazak bölüğünde görev yaparken değirmencinin çıkarlarını korumak için Ivanovo-Voznesnsk'in grev yapan dokumacı işçilerini kırbaçlamış ya da kılıçtan geçirmişti. Babası ölmüştü artık. Kondrat da büyümüştü. Ve 1920 yılında Sovyet İktidarını korumak için Beyaz Polonyalıları ve Wrangel ordusu askerlerini kılıçtan geçirmişti. Hani şu dokuma işçilerinin iktidara getirdiği hükûmeti, fabrika sahiplerine ve avenelere karşı savunmak için.

Kondrat çok uzun zamandanberi Tanrıya inanmaz olmuştu. O artık yalnız, gelecekte, mavi gökyüzünün altında dünya halklarını özgürlüğe kavuşturacak olan Komünist Partisine inanıyordu. Bütün büyük baş havvanlarını, kümes hayvanlarını Kolhoza götürmüştü. Yalnız çalışan ekmek yer ve yeşillikler üzerinde yürümek hak-

kı kazanır diye düşünürdü. Sovyet İktidarına bir iyice kök salmış sımsıkı bağlanmıştı. Ama yine de geceleri uyku tutmuyordu, uyuyamıyordu; çünkü mallarını vermiş olmanın acısı yavaş yavaş içine çöküyor, kendi rızasıyla vaz geçtiği varlığına yanıyordu. Pişmanlık duygusu içini kemiriyor, keder ve özlemle yüreği donuyordu.

Önceleri bütün gün çalışmaya alışmıştı. Sabahları, sığırların, ineklerin, koyunların, atların yemini, suyunu verecek; öğle vakti yine ambardan yem ve saman getirecek ve bir saman çöpünü ziyan etmekten korkacak. Akşamları ise sıra temizliğe geliyordu. Geceleri uyandığında her şey yolunda mı diye yoklamaya ahıra gidiyor, hayvanların ayakları altında dağılmış yemleri toplayıp yemliğe koyuyor ve onlara sahip olarak bakmanın zevkini tüm varlığında duyuyordu. Ama şimdi yüreği duygularından boşalmış gibi, sevinç Kondrat'ın avlusunda öldü. Artık oraya gitmesine hiç bir neden yok. Yemlikler boş. İçeri dışarı açılıp kapanan kapılar, artık hep açık. Uzun geceler boyunca tek horoz bile ötmüyor. Geceleri ona zamanı bildirecek hiçbir şey yok.

Can sıkıntısından ancak Kolhozda, görev başında olduğu zamanlar kurtuluyordu. Gündüzleri, avlusunun korkunç boşluğunu ve karısının mahzun ve mutsuz bakışlarını görmemek için, ilk fırsatta evinden kaçıyordu.

İşte şimdi karısı yanında düzenli soluklarla uyumakta. Ocağının üzerindeki yatağında küçük Khristina uykusunun içinde döndü. Tatlı bir şeyler yiyecekmiş gibi dudaklarını şapırdatıp fısıldadı: «Baba, o kadar çabuk değil. Çabuk değil, çabuk değil!» Belki de güzel rüyalar görüyordu. Çocukluğun düşündürmeyen rahatlığıyla kolay yaşıyor, kolay soluk alıyordu. Boş bir kibrit kutusuyla oyalanıyor; kibrit kutusu onun elinde paçavra bebeğini taşıyacak bir kızak oluyor ve akşama değin onunla

oyalanıyordu. Ertesi gün de oynayacak yeni bir oyuncak bulacak.

Gelgelelim, Kondrat düşünüyor ve ağa dolanmış bir balık gibi çırpınıyor. «Ne zaman kurtulacağım ben bu lânet olası pişmanlık duygusundan? Bu duygu ne zaman hepten yok olup beni özgür kılacak? Bu neden böyle? Tavlada başkalarının atları arasından geçerken hiç bu türlü duygulara kapılmıyorum ama, kendiminkine yaklaşmaya göreyim... Sırtının kara çizgisi sol kulağına kadar uzanan ve orada mühürlenen atıma... Ona yaklaşırken bir pençe yüreğimi sıkıyor. O anda bana karımdan daha değerli görünüyor. Sen yemlerin en âlâsını ona vermeye çabalıyorsun. Samanların en incesini, en yumuşağını, en tazesini vermek istiyorum. Ama ötekiler de benim gibi tıpkı. Herkes kendi atını kayırmak istiyor, başkalarınkine aldırmıyor. Ama şimdi bu atlar teker teker kendi sahiplerinin değil ki... Bu atların hepsi bizim. Gelgelelim, yine de durum ortada. Hiç kimse atlara bakmak istemiyor. Hayvanlarla ilişkisi olan bir şey yapmaktan kaçınıyor. Dün görev sırası Kuzhenkov'daydı. Atları kendi sulayacak yerde bu iş için oğlunu gönderdi. Oğlan sıçradı bir atın üstüne, ötekilerin hepsini dörtnala kaldırıp nehire sürdü. Kimi su içti, kimi içmedi. Dönüşte de dörtnala ahırlara. Haddin varsa ağzını aç, hemen çıkışmaya başlar: «Sen neden kendi işine bakmıyorsun!» Çünkü başımıza gelenlere katlanmak çok çetin bir şey. Bin bir zorlukla edinebilmişiz ne edinebilmişsek. Mallarımız canımızın yongası olmuş. Zenginler bakımından aynı şey değil. Bizlere acı geldiği oranda onlara acı gelmez. Kuzhenkov'un atları nasıl suladığını yarın Davidov'a anlatmalı. Eğer atlara bakmak buysa, bahara kadar işe yarayacak tek at kalmayacak. Sabahleyin ayrıca kümesleri de bir denetlemeli. Bakıcı kadınlar, yerleri çok sıkışık olduğundan hayvanların yedi ta-

nesinin öldüğünü söylüyordu. Her şey öylesine çetin ki... Neden kümes hayvanlarını da bir araya topladılar? Bizlere zamanı haber vermesi için birer horoz bırakmalılardı... Kooperatifte satılık hiç bir şey yok. Khristina yalınayak dolaşıyor. Ne dilerseniz deyin ama, onun ayaklarına giyecek bir şey bulmalı. Davidov'a söylemeye utanıyorum. Hayır kışı evin içinde geçirir, yazın da çıplak ayak dolaşır.» Kondrat Beş Yıllık Plân uygulanıncaya kadar ne kadar yokluk ve acı çekileceğini düşünerek çuldan yapılma yorganının altında yumruklarını sıkıyor; komünistleri desteklemedikleri için Batıdaki işçileri tiksinerek düşünüyordu: 'Patronlarınızdan aldığınız yüksek ücretlere bizi sattınız! Rahat bir hayat sürmek uğruna bize ihanet ettiniz. Sizi tâlân eden kendi ülkelerinde bir Sovyet yönetimi kurmadınız? Neden gecikiyorsunuz? Eğer vaktiyle davransaydınız, şimdi devrimi yapmıştınız. Ama sallanıp durdunuz! Bir türlü başlayamadınız! Hernedense ters bir adım attınız, şimdi nereye gideceğinizi bilmiyorsunuz? Ya da sınırların ötesinde ülkemizi kalkındırmak için bizim nasıl çabaladığımızı görmüyorsunuz! Ne kadar sefalet çekiyoruz. Yarı çıplak, pabuçsuz dolaşıyoruz. Yine de dişlerimizi sıkmış çalışmaktayız. Hazıra konmaya utanmalısınız kardeşlerim! Her şeyi görebilmenizi sağlamak için yüksek bir direk çatsam da üstüne tırmansam, oradan size ağzımı öyle bir açardım ki...»

Kondrat uykuya daldı. Sigarası dudaklarından düşüp tek gömleğinin önünü yusyuvarlak yaktı. Cildi yandığında uyandı. Kalktı yatakta. İçin için kendisine küfür ederek gömleğinde açılan deliği dikmek için karanlıkta iğne arandı. Eğer şimdi dikmezse karısı Anna sabahleyin görecek gömleğin durumunu, iki saat ağzını açıp gözünü yumacak. Ama bulamadı dikiş iğnesini, yeniden uykuya daldı...

Şafakla uyanıp avluya çıkınca, birden kulaklarının alışık olduğu sesi duydu. Kollektifleştirilmiş ve hepsi bir kümese tıkılmış horozlar, yaman bir koro halinde hep bir ağızdan ötüyordu. Kondrat ağır gözkapaklarının altındaki gözlerini şaşkınca açtı. İki dakika kadar süren düzensiz ve kesintisiz ötüşleri dinledi. Sona kalan tek horozun «kukuriko» su yavaşlayıp kesilince uykulu uykulu gülümsedi:

«Vay şeytanlar! Amma gürültü kopardılar ha! Sanki bando çaldılar. Yakınlarında oturanların hali dumandır! Uyku uyuyamıyorlardır. Önceleri tüm köye dağılmıştı bu sesler... Hem de uyumsuz seslerdi, birbirine karşıt... Ne hayat!»

Yeniden yatağına döndü.

*
* *

Kahvaltıdan sonra Kolhozda kümesin bulunduğu avluya gitti. Akim Beskhlebnov öfkeyle bağırarak onu karşıladı: «Horozlarla, tavuklarla ne haldesin diye merak ettim de geldim. Nasıl gidiyor işler?»

«İşler mi? Alışılagelmiş bir hayatım vardı, artık dışına düştüm onun.»

«Nasıl yani?»

«Nasıl olacak ki... Bu hayvanlarla halim duman!»

«Ne bakımdan yani?»

«Hele bir iki gün dene de gör ne bakımdan olduğunu!... Şu yok olasıca horozlar, durmadan birbirleriyle dövüşüyor. Bütün gün onları kovalayacağım diye dizlerimde güç kalmadı. Tavuklar o kadar eziyet etmez sanırsın değil mi? Ne de olsa dişidir, zayıf hani... Biri ötekinin tepeliğine gagayı geçirdi mi, fır dönüyorlar avluda... Yerinde kalsın böyle iş! Bugün Davidov'a gidip is-

tifa ettiğimi bildireceğim. Bana arı bakıcılığı vermesini istiyeceğim.»

«Alışır bu hayvanlar birbirlerine, dede!»

«Onlar birbirine alışıncaya kadar ben ölür giderim. Bu bir erkeğin yapacağı iş mi? Sen ne istersen de ama ben bir Kazağım. Ben Osmanlılara karşı savaşta da döğüşmüşüm. Şimdi kalkmışlar beni tavuk sürüsüne genel kurmay başkanı yapmışlar. Ancak iki gündür burada çalışıyorum ama çocuklardan da yakamı kurtaramıyorum. Ben evime dönerken piç kuruları peşime takılıyor: 'Dede... tavuk çobanı, dede!' diye bağrışıyorlar. Bütün ömrümce saygı gördükten sonra tavuk çobanı olarak öleyim?... Ben böyle bir iş istemiyorum. Teşekkür ederim...»

«Sen aldırma, dede... Çocuk bunlar... Ne beklersin ki?»

«Sade çocuklar olsa neyse ama, bazan kadınlar da onlara katılıyor. Dün akşam yemeğe eve gidiyordum, Nastenka Donetskova kuyunun başında su çekiyordu. 'Tavukları yönetebiliyor musun, dede?' diye sordu. 'Evet, ediyorum,' dedim. 'Bari yumurtluyorlar mı?' diye sordu. 'Bazıları yumurtluyor,' dedim. 'Ama beklendiği kadar değil!' diye Kalmuk kısrağı suratıma doğru kişnedi. 'Gözünü aç ha!... Hasat zamanı senden bir sepet dolusu yumurta isteriz. Yoksa tavuk yerine seni yatırırız kuluçkaya.' demez mi?... Ben böyle şakaları kaldıramayacak kadar ihtiyarladım artık. Bu iş hiç de hoş bir iş değil!»

Daha bir şeyler anlatmak istiyordu ama, tam o anda, çitin kıyısında iki genç horoz birbirinin üstüne atıldı. Birinin ibiğinden kanlar akmaya başladı, ötekinin tepesinden tüyler uçuştu. Akim dede, bir dal parçası yakalayıp üzerlerine doğru koştu.

Vakit daha erkendi ama Kolhoz ofisi kalabalıktı.

Bölge Merkezine gidecek olan Davidov'u avluda iki atlı bir kızak bekliyordu. Lapshinov'un atı karda tepiniyor, Lubishkin de onun çevresinde dönerek koşumlarını sıkıştırıyordu. O da, Tubyanskoi'deki yerel Kolhoz merkezine gidip bir tahıl ayıklama makinesi edinmek için idareyle görüşmek üzere hazırlanmaktaydı.

Odaya ilk giren Kondrat oldu. Az zaman önce merkezden gelmiş bir sayman büyük defterin üzerine eğilmiş incelemekteydi. Son günlerde dertli bir hal almış ve yanakları çökmüş bulunan Yakov Lukich, onun karşısına oturmuş bir şeyler yazıyordu. El arabalarıyla kuru ot taşımak üzere çavuş tarafından seçilmiş bir takım işçiler odaya doluşmuştu. Bir köşede Arkashka ile, üçüncü işçi grubunun başkanı olan Agafon Dubtsov, köyün tek demircisi ve nalbantı İppolit Shaly ile bir konuyu tartışıyorlardı. Bitişikteki odadan Razmyotnov'un keskin ve neşeli sesi duyulmaktaydı.

O da şimdi gelmiş Davidov'a acele acele bir şeyler anlatıyordu:

«Bu sabah erkenden benimle görüşmek üzere dört yaşlı kadın geldi. Mishka İgnatyonok'un annesi Ulyana getirmiş onları. Tanıyor musun onu? Tanımıyorsun ha? Elebaşıları... Alışılagelmiş ihtiyar kadınlardan biri. Yüz kilo var. Burnunda da koca bir et beni. Ulyana kadın öyle bir öfkeli ki, nerdeyse et beni patlayacak. Güçlükle soluyor. Birden boşaldı bana: 'Buraya bak sen...' diye başladı. Küfürlerin biri bin para... Saydı döktü. Şurada beni bekleyen bir kalabalık var. Kuşkusuz sert konuştum: 'Kes bu gürültüyü yoksa seni, hükûmeti küçük düşürücü sözler söylediğinden ötürü merkeze gönderirim.' dedim. Sonra ona derdinin ne olduğunu sordum: 'Neden kızmışsın, anlat bakalım' dedim. Bana: 'Senin ihtiyar kadınlarla ne alıp veremediğin var?' diye bağırdı. 'Sen ihtiyarları ne demeye alaya alıyorsun?' İşin aslını

onlara söyletinceye kadar akla karayı seçtim. Anladığıma göre, altmış yaşından yukarı kadınların çalışmaya elverişli olmadığına, ilkbaharda onların Kolhozdan gönderileceklerine ilişkin bir şeyler işitmişler, yönetim kurulu yoluyla...» Razmyotnov'un kahkaha atarken yanakları şişti. «Sözde civciv çıkartma makinelerimiz yeterli olmadığından yumurtaların üstüne ihtiyar kadınları kuluçkaya yatıracakmışız. Bundan ötürü çileden çıkmışlar. Zora gelmiş domuz gibi bağırıp duruyordu: 'Kuluçkaya mı yatırmak! Ben tek yumurtanın üstüne bile oturmam. Yakaladım mı tavayı sapıyla hepinizi yere sererim, sonra da kendimi suya atar boğulurum.' Normal sesimi duyuramayacağımdan, ben de bağırmaya başladım: 'Sakın bizim derede kendini boğmaya kalkışma; su yok ki, gövdeni örtmez... Sana söylenenler Kulakların dedikoduları' dedim. İşte görüyorsun ya, yoldaş Davidov, ne haldeyim? Bütün bunları işlerimizi engellemek için düşmanlar uyduruyor. Bu söylentiyi de nereden duyduğunu sordum ve öğrendim. Önceki gün Timofey Borşçev'in kulübesine bir rahibe gelmiş, geceyi geçirmek için. Onun dedikodusu. Tavukları bir araya toplayıp şehriye çorbası yapılması için merkeze gönderilecekmiş. Onun için kadınlara kuluçkaya yatmak düşüyormuş. Buna itiraz edecek olanları da iskemlelere bağlayacaklarmış.»

Hikâyeyi dinlemekte olan Nagulnov, sordu: «Nerede bu rahibe şimdi?»

«Savuşup gitmiştir. Deli değil ya burada kalsın! Yalanını kıvırıyor, görevini yapıyor, o kadar.»

«Bu kara kargaları tutuklayıp lâyık oldukları yerlere göndermeli. Yazık ki onunla ben karşılaşmadım. Etekliğini kafasına dolar, bir güzel pataklardım. Sen de kendini köy Sovyetinin başkanı sayıp her isteyenin köy-

de kalmasına göz yumuyorsun. Olağanüstü durumlar bunlar!»

«Eee, her gelenin izini kovalayamam ki!»

Davidov masanın başında oturmuş, paltosunun üstüne bir de gocuk giymişti. Genel toplantıda kararlaştırıldığı gibi baharda tarlalarda yapılacak işlerin planını son kez inceliyordu. Gözlerini kâğıttan kaldırmadan: «Aleyhimize türlü şeyler uydurmak eskidenberi düşmanlarımızın huyudur. Bütün yapmak istediğimiz iyi şeyleri karalarlar. Biz de bu tavuklar konusunda olduğu gibi zaman zaman ellerine koz veriyoruz.»

Nagulnov, burun delikleri titreyerek sordu: «Ne demek istiyorsun?»

«Ne demek isteyeceğim, kümes hayvanlarını da kollektifleştirmekten söz ediyorum.»

«Yanılıyorsun!»

«Hayır, yanılmıyorum, doğrusu bu! Böyle saçma konularla gücümüzü harcamamalıyız. Daha ekilecek tohumlarımızı hazırlayamadık, tavuklarla uğraşıyoruz. Bu düpedüz enayiliktir. Bunları düşününce kendi kendimi tekmeleyeceğim geliyor. Tohumları hazırlayamadım diye bugün Bölge Şurasında bana hesap soracaklar, doğrusu bu! Çok tatsız bir olay.»

«Neden kümes hayvanlarını Kolhoza almayacakmışız, söylesene. Bir kez toplantıda karar vermedik mi?»

«Sorun o değil.» diye Davidov kaşlarını çattı. «Anlamıyor musunuz, bizim öncelikle çözümlenmesi gerekli ana sorunlarımız var. Örneğin Kolhozu kurmak zorundayız. Üye sayısını yüzde yüz arttırmalı ve tohumu ekmiş olmalıyız. Gerçekten, Makar. Ben şunu öneriyorum: Bu Allahın belâsı kümes hayvanlarını yanlış bir kararla Kolhoza maletmiş olduk. Politik bir hata yaptık bu lânet olası konuda. Dün akşam Kolhozların kuruluşuyla ilgili bir yazı okudum da nerede yanlış yaptığımızı

anladım. Bu bir kollektif çiftliktir. Oysa biz komünmüş gibi davrandık, öyle değil mi? Pusulayı şaşırmak diye buna derler. Bu sorunu bir kez daha düşünsek iyi olur. Aslını ararsan sen kandırdın bizi bu konuda. Şimdi ben senin yerinde olsam gerçek bir bolşevik yürekliliği gösterir yanlış yaptığımı itiraf eder ve bütün tavukları, horozları sahiplerine geri veririm. Eee, ne dersin? Sen bunu yapmazsan ben geri döner dönmez kendi yetkime dayanarak yaparım... Ben artık gidiyorum, hoşça kalın.»

Papağını başına geçirdi, Kulaklardan el konulmuş koyun postu gocuğunun naftalin kokan yakasını kaldırıp dosya çantasını kapatırken sözlerini sürdürdü:

«Ortalıkta dolanıp söylentiler çıkararak kadınları Kolhozlara karşı kışkırtan daha pek çok rahibe var. Ama kollektif çiftlik işi öylesine yeni, öylesine gerekli bir iş ki! Herkes bizi desteklemeli. Yaşlı kadınlar da, gençler de. Kollektif tarımda kadınların da görev üstlenmesi şart, doğrusu bu!» Topuklarını vurarak odadan çıktı.

«Gel bakalım Makar, tavukları geri yollayalım, Davidov'un dedikleri doğru.» Razmyotnov, gözlerini dikmiş Naguliov'a, ne diyeceğini bekliyordu. Öteki, pencerenin pervazına ilişmiş, ceketinin düğmeleri açık, şapkası elinde, sesi çıkmadan kendi kendine dudaklarını kıpırdatıp duruyordu. Üç dakika geçti. Nagulnov birden başını kaldırdı. Ve arkadaşı, onun içtenlikle bakan gözleriyle karşılaştı.

«Evet, haydi. Bir yanlışlıktır yaptık. Davidov gerçekten haklı... O seyrek dişli iblis doğru söyledi.»

Garip bir biçimde gülümsedi.

Davidov kızağa binmek üzere Kondrat Maydannikov ile yanyana duruyorlar, heyecanlı heyecanlı konuşuyorlardı. Kondrat kollarını sallayarak, coşkulu, bir şeyler anlatıyordu. Sürücü sabırsızlığını göstererek dizginlerle

oynamaktaydı. Derken kamçıyı oturacağı yerin altına yerleştirdi. Davidov dudaklarını ısırarak sadece dinliyordu.

Merdivenleri inerken Razmyotnov Davidov'un sözlerini işitti: «Üzme canını, için rahat etsin! Herşey bizim elimizde. İstediğimiz gibi düzeltiriz. Bir para cezası sistemi kurarız, ekip liderlerini de işlerin tam bir düzenle yürümesnden sorumlu tutarız, olur biter. Haydi kal sağlıcakla!»

Kırbaç havada dönüp atların sırtında şakladı. Kızak karın içinde koyu mavi oluklar çizerek avludaki kapıdan çıktı, gözden kayboldu.

Kümes avlusunda yüzlerce horoz, tavuk alaca bulaca çakıl taşı gibi çevreye dağılmıştı. Dede Akim elinde bir kuru dal, aşağı yukarı gidip geliyordu. Rüzgâr kır sakalıyla oynuyor, alnındaki ter tanelerini kurutuyordu. Ayağındaki keçe pabuçlarıyla hayvanları sağa sola iterek gezinmekte idi. Yarıyedek tavuk yemi doldurulmuş bir torba omuzundan sarkıyordu. Kümeste tavukların tüneklerine doğru yemi serperken tavuklar da ayaklarının arasında gıdaklayarak kaynaşıyordu.

Çevresi kuru değneklerle kuşatılmış harman yerinde beyaz kaz sürüleri uzaktan parça parça kireç lekeleri gibi hırıldamakta. Tıpkı baharda sel basmış bataklıkta olduğu gibi, burada kazların tıslaması, gagalarını vurması ve kanat çırpmaları da duyuluyor. Harman yerinde büyük bir kalabalık toplanmıştı. Sadece sırtları ve popoları görülüyordu bu insanların. Tüm başlar eğilmiş, tüm gözler yere dikilmiş. Razmyotnov yaklaşıp halkanın ortasında ne olup bittiğini anlamak istercesine birinin omuzunun üzerinden baktı. Hızlı soluklar, homurtular arasında erkekler birbirine fısıldıyordu:

«Kırmızı, hakkından gelecektir.»

«Sanmam, baksana, ibiği sarktı bile!»

«Öyle bir vuruş vurdu ki...»

«Bak bak, gagasını açtı, fena yorulmuş bu!»

Derken Shchukar dedenin sesi duyuldu: «Dürtme... Dürtmesene be adam. O kendi kendini toparlar. Dürtme diyorum sana, salak! Şimdi karnından dürterim de seni anlarsın o zaman!»

Biri parlak kırmızı renkte, öteki karga karası iki horoz kanatları açık, birbirinin çevresinde dönüp duruyor. İkisinin de ibiği kordela gibi yol yol yarılmıştı. Bastıkları yerlerde kırmızı, kara tüyler pıhtılaşmış kanlara karışarak, ezilip kalmıştı. İki dövüşçü de yorgundu. Tetikte bakışlarla birbirlerini süzerken karda gagalayacak bir şey bulmuş gibi yaparak birbirlerinden ayrıldılar. Ama bu yapmacıklı kayıtsızlıkları pek kısa sürdü. Kara horoz birdenbire yangından kaçan küçük bir karga örneği, havalanıverdi. Aynı hareketi kırmızı horoz da yapınca havada çarpıştılar, bir kez, bir kez daha...

Dede Shchukar dünyada ne var ne yoksa, herşeyi unutmuş, onları seyrediyordu. Farkında olmadan burnunun ucundan bir sümük damlası sallanıyor. Tüm dikkatini kırmızı horozda toplamış. Mutlaka kazanmalıydı o, çünkü dede, suskun Demid ile bahse girmişti. İşte bu gerginlik anında onu bir el yakaladı. Bu el ihtiyar adamın paltosunun yakasına sertçe yapışmış, onu kalabalıktan dışarı çekmişti. Dedenin öfkeden yüzü allak bullak, karşısındakine, gagalamaya kararlı bir horoz gibi baktı ve hemen yüzünün ifadesi değişiverdi. Birden sevinçli bir hoşgeldin havasına girdi, çünkü ensesine yapışan el, Makar Nagulnov'un eliydi. Yüzü öfkeyle çatılan Nagulnov seyircileri dağıtıp horozları kaçırttıktan sonra ağır bir sesle:

«Horoz dövüştürüp bahse girmek dışında yapacak daha yararlı bir işiniz yok mu sizin, avareler? Eğer hiç işiniz yok ise, gidin ahırdaki samanları havalandırın.

Sebze bostanlarma gübre taşıyın. İçinizden ikiniz ev ev dolaşsın, kadınlara gelip kümes hayvanlarını götürebileceklerini haber versin.»

Tilki postundan kalpak giymiş, horoz dövüşüne tutkun Bannik adında bağımsız bir çiftçi, sordu: «Kolhozda kümes hayvanlarının kollektifleştirilmesinden neden vazgeçildi? Demek bu hayvanlar Kolhoza girecek kadar sınıf bilincine sahip değiller! Şu sizin sosyalizminizde horoz dövüşleri olacak mı, olmayacak mı?»

Nagulnov soruyu sorana sert sert baktı, dudaklarının kanı çekilmişti:

«Şaka yapmaya çalışıyorsan ağzından çıkanı kulağın işitsin! Sosyalizm uğruna nice nice insanlar can vermiştir. Hemen şu anda defol buradan devrim düşmanı, rezil herif! Yoksa ergeç gideceğin yere seni ben gönderiveririm. Defol buradan, domuz. Tabuta girecek hale getirmeden seni, yıkıl karşımdan! Yoksa ben de şakalaşmasını bilirim ha!»

Yelkenleri suya indirmiş, suskun duran Kazaklara sırtını döndü, kümes hayvanlarıyla dolu avluya son kez baktı, iç çekme dürtüsünü yenerek kapıya doğru ağır ağır yürürken omuzları sarkmıştı.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Bölge Şurasının toplandığı odada hava, sigara dumanıyla mavileşmişti, bir daktilo durmadan takırdıyordu. Hollanda markası soba hışımla yanıyor, yaman bir sıcaklık dalga dalga yayılıyordu. Saat ikide büroda Yönetim Kurulu toplantısı olacaktı. Bölge Şurası Sekreteri, sakalı bıyığı sinekkaydı tıraşlı, sürekli terleyen, gömleğinin yaka düğmesi açık, telaş içinde bir adamdı. Davidov'a bir iskemle gösterirken yağlı, beyaz ensesini kaşıdı:

«Zamanım kıt, kusura bakma. Bulunduğunuz yerde işler nasıl gidiyor? Kollektifleşme oranı ne kadar? Yüzde yüze ulaşacak mı? Kısaca anlat!» dedi.

«Yakında ulaşırız yüzde yüze. Ama sorun, yüzde sorunu değil. Beni içerideki durum üzüyor. Baharda tarlalarda yürütülecek çalışma planlarını getirdim, belki bir göz atabilirsiniz.»

Bölge Sekreteri dehşete kapılmışcasına: «Hayır, hayır!» diye bağırdı. Sinirliydi. Altları torbalaşmış gözlerini kısarak mendiliyle alnındaki terleri sildi. «Bu konuyu git Bölge Tarım Birliğinde konuş. Planları onlar inceler, onaylar, benim zamanım yok. Eyalet Şurasından

bir yoldaş geldi, birkaç dakika içinde büroda buluşacağız. Benim asıl öğrenmek istediğim, o Kulakları ne halt etmeye bize gönderdiniz de başımızı belâya soktunuz? Oysa seni uyarmıştım. Düpedüz Rusçayla anlatmıştım durumu. Ve o tür sorunlarda aceleci davranmamanızı salık vermiştim. Kulaklarla ilgili olarak kesin direktif almadığımızı bildirmiştim. Mallarına el koyup Kulakları kovalamadan önce bir Kolhoz meydana getirmek ve kitle halindeki kollektifleştirmeyi sona erdirmek gerekliydi. Hem söyle bakayım sen, stok edilecek tohumlar konusu ne oldu? Derhal tohum stoku yapmak üzere Bölge Şurasındakilerden direktif almıştın, değil mi? Şu anadek o işle neden hiç ilgilenmedin? Bugünkü toplantıda seni ve Nagulnov'u gündeme getirmek zorunda kalacağım. Sicilinize işlenmesini isteyeceğim bu tutumunuzun. Gerçekten ayıp ettiniz! Dikkatli davranmak gerekirdi, Davidov! Bölge Şurasının böyle önemli bir direktifini uygulamakta başarısızlık sizin hakkınızda çok tatsız idari önlemler alınmasını gerektirebilir. Son raporunda ne kadar tohumluk topladığınızı bildiriyordun, dur hele bir kontrol edeyim.»

Masadan üzerleri rakamlarla dolu bir deste kâğıt aldı. Şöyle bir göz gezdirdikten sonra öfkesinden morardı! «Evet, mevcudun üzerine bir ölçek bile koymamışsınız! Eee neden karşılık vermiyorsun?»

«Karşılık verme olanağı bırakmadınız ki bana! Doğrudur, tohumluk konusunda hiçbir şey yapamadık. Bugün döner dönmez işe başlayacağım. Bu geçen zaman içinde Kolhozu oluşturmak, yönetim kurulunu, ekipleri kurmak üzere her gün toplandık. Yapılacak çok iş var. Hepsinin birden yapılmasını beklememelisiniz. Siz istiyorsunuz ki bir çırpıda Kolhoz kurulsun, Kulak sorunu çözümlensin ve tohumluk buğday depo edilsin! Herhalde bu işlerin öyle, tereyağından kıl çeker gibi, kolayca

olacağını beklemezsiniz! Herşeyi yapacağız, ama bunları sicilime işlemekte o kadar acele etmeyin, önümüzde daha çok zaman var!»

«Eğer üst Kurul beni sıkboğaz etmezse, bugünkü gibi, ben de o kadar acele etmem. Tohum stoku 1 Şubata kadar hazır olmalıymış. Sen de kalkmış...»

«Pekâlâ, ben de 15 Şubatta hazırlarım, doğrusu bu! Şubatta ekecek değiliz ya tohumları? Bugün Tubyanskoi'ye, tohum ekme makinesi alması için yönetim kurulundan birini gönderdim. Oradaki Kolhozun yöneticisi dalgacının teki. Kendisine bir mektup yazıp ekme makinesinin ne zaman boş kalacağını sormuştum, bana karşılık veriyor: «Gelecekte bir gün» diye. Çok soğuk şaka, doğrusu bu!»

«Bırak onu. Sen bana kendi çalışmalarınızı anlatsana.»

«Toptan hayvan kesimine karşı kampanya açtık. Artık öldürmüyorlar hayvanlarını. Kısa zaman önce Kümes hayvanlarının ve öteki küçükbaş hayvanların da kollektifleştirilmesi için karar almıştık, çünkü hepsinin toptan kesilmesinden korkuyorduk... Ama bugün Nagulnov'a kümes hayvanlarını sahiplerine geri vermelerini söyledim.»

«Neden gerek gördün buna?»

«Kümes hayvanların ve küçükbaş hayvanların kollektifleştirilmesinin hatalı olacağını düşündüm. Henüz buna gerek yok bir Kolhozda.»

Kolhozdakiler razı olmuşlar mıydı?»

«Olmuşlardı.»

«O halde sorun ne?»

«Sorun, bakacak insan olmaması. Üyelerin moralini bozdu bu durum, doğrusu bu! Boş yere, böyle küçük bir şey için insanları sıkıntıya sokmaya değmez. Kümes hayvanlarını kollektifleştirmek ana sorunlardan biri

değildir, biz bir Kolhoz kuruyoruz, kömün yapmıyoruz ki!»

«Aman ne parlak fikir! Peki, tavukları, horozları sahiplerine geri vermenin mantığı nedir? Elbette, başlangıçta böyle bir işe kalkışmak anlamsızdı ama, bir kez oldubittiden sonra sahiplerine geri vermek niye? Siz gerçekten toparlanmalısınız. Toplum stoku yapmamışsınız! Kollektifleştirme tam yüzde yüze varmamış, araçların onarımı da olmamış!»

«Onarım işi için bugün demirciyle anlaştım.»

«Ama hiçbir işte acele ettiğiniz yok. Size kesinlikle bir propaganda ekibi göndereceğim, nasıl çalışmanız gerektiğini öğretsinler!»

«Gönderseniz çok iyi olur.»

«Sizde hiç de acele gerekmeyen noktalarda fitili almış gibi davranıyorsunuz. Bir sigara yaksana.» Tabakasını uzattı Sekreter: «Derken, birdenbire, kızaklar dolusu Kulak, tepeden iniverdi, akın akın doluşmaya başladı buraya. Güvenlik kurulunun oradan telefon edildi bana: «Ne yapacağım ben bunları? Merkezden bir emir gelmedi. Göndermek için bir tren gerekecek. Nasıl göndereceğiz bunları? Neyle göndereceğiz?» Görüyorsun ya, işleri nasıl karıştırdığını. Bu konuda bir hazırlık yapmamışız, anlaşmaya varmamışız.»

«Pekâlâ, sizce ben o Kulakları ne yapsaydım?»

Davidov çileden çıkmıştı. Öyle anlarda da çabuk çabuk konuşurdu. Dili, ön dişlerinin arasındaki aralığa sıkışır, böylece peltekleşir, söylediği anlaşılmaz olurdu. İşte şimdi de hafifçe dili dolaşıyordu, sözcükleri birbiri ardından yuvarlayarak, kalınca tenor sesiyle ateşli ateşli konuşuyordu:

«Herhalde onları boynuma asmamı beklemezdiniz? Zavallı garip köylü Khoprov ile karısını da öldürdüler.»

Sekreter onun sözünü kesti: «Orası henüz kanıtlanmış değil. İşin içinde başka nedenler de olabilir.»

«Müfettiş pek işini bilir bir adam değildi de ondan kanıtlanmadı. Başka nedenler aramak ise, hepten saçma. Kulaklar işledi bu cinayeti! Kolhozu oluşturmaktan bizi alıkoymak için ellerinden geleni yaptılar, ne propagandalar, bir bilseniz! Bu yüzden onları dinlemekten başka çare bulamadık. Hem anlayamıyorum, bu olay üzerinde neden bu kadar duruyorsunuz? Sanki üzülmüş gibisiniz...»

«Saçma! Ağzından çıkanı kulağın işitsin! Ben senin, planlara uyup ona göre davranacak yerde böyle partizanca taktiklerle kendi kafanın doğrusuna gittiğini söylüyorum. Önce bize sürü sürü Kulak yolladın, onları bölgeden çıkarıncayadek çekmediğimiz kalmadı. Sonra, arabalarınızla bölge merkezinden öteye götürülmelerine neden izin vermedin? Neden bu denli dar görüşlüsün? Onları neden doğruca istasyona, oradan da kente göndermedin?»

«Bizim kendi arabalarımıza gereksinmemiz vardı.»

«İşte ben de sana bunu söylüyorum ya. Bir olayın ilerisini düşünmüyorsun! Neyse, burada keselim bu konuyu. Önümüzdeki birkaç gün için verilen emirler şunlar: Önce toplum stoku yapılacak ve tarım araçlarının tümü onarılacak, ekim işine hazırlanacak. Kollektifleştirmeyi yüzde yüze çıkartacaksın. Sizin çiftlik bağımsız olacak. Sizin topraklarınız öteki yerleşim bölgelerinden uzakta ve ayrı kaldığı için ne yazık ki, 'dev' işletmeye katılamayacak. Kahrolası, şu Bölgede herkes herşeyi karman çorman ediyor. Önce 'dev işletmeler kurun' deniyor, sonra da 'parçalayıp bölelim!' İnsan sersem oluyor yahu!»

Sekreter, başını avuçları arasına alıp bir süre konuşmadı, sonra değişik bir tonla dedi ki:

«Git Tarım Birliğine, planınızı onaylat. Sonra kantinde yemeğini ye. Eğer yemeye geç kalmış olursan benim eve git. Karım sana yiyecek bir şeyler verir. Bir dakika. Bir pusula yazayım.»

Bir kağıdın üzerine bir şeyler karaladı ve Davidov'a doğru itti, derken terden yapış yapış elini uzattı ve kağıtlarına gömüldü: «Sonra da hemen yerine dön. Haydi gülegüle. Yine de toplantıda seni gündeme getireceğim. Yok, hayır, herhalde getirmem. Ama biraz kafanı kullan sen de. Yoksa paparayı yersiniz.

Davidov dışarı çıkarken elindeki pusulaya bir göz attı. Mavi kalemle şunlar karalanmıştı: «Liza, sana bu pusulayı getiren kişiye, soru sormadan ve hiç zaman kaybettirmeden hemen yemek sunmanı istiyorum.» altında imzası.

«Bu tür bir emirnameyle yemek yiyeceğime hiç yemem daha iyi!» diye karar verdi Davidov. Karnı acıkmıştı, çaresiz, Tarım Birliğinin yolunu tuttu.

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Plana göre, o ilkbahar Gremyachy Log'da altıbin dönüme yakın tarla sürülecekti, bunun da bin dönümden fazlası, eldeğmemiş topraktı. Sonbaharda sekizbin dönüme yakın toprak bağımsız çiftçilerce sürülmüş ve iki bin dönüme çavdar ekilmişti. Topyekun ekilecek alanın sekizbin dönümden fazlası buğdaya ayrılmış, ikibin dönüm kadarı çavdara, bunun yarısı kadarı arpaya, onun da yarısı kadarı yulafa, bir o kadarı darıya, gene ikibin dönüme yakını mısıra, bin dönüm kadarı ayçiçeğine, ve bunun dörtte biri kadarı da kenevire ayrılmıştı. Köyün güneyinde yalnız kavun yetiştirmeye elverişli sekizyüz dönüm kadar kumlu toprak hesaba katılmadığında geriye kalanın toplamı onikibin dönüm kadardı.

12 Şubatta Kolhozun etkin üyelerinden kırkının katıldığı bir genel üretim toplantısı yapıldı. Bu toplantıda bir tohum stokunun oluşturulması, tarlada çalışan işçilerin verim sınırlarının saptanması, araçların onarımı ve hayvanlara dağıtılacak olan yem tutarı tartışıldı. Yakov Lukich'in önerisine uyan Davidov toplantıda hektar başına yedi pud tohumluk ayrılmasını ortaya attı ki bu da büyük bir gürültü kopardı. Kimse kimseyi

dinlemeden bağırıyor ve bu şamatayla Titok'un evinin camları sarsılıyor, zangırdıyordu.

«Amma da çok ha!»

«Bu kadarı da karın ağrıtır be!»

«Şimdiyedek tarlalarımıza bu oranda tohum ettik mi hiç?»

«Tavuklar bile güler buna!»

«Olsa olsa iki pud.»

«Hadi de iki buçuk pud.»

«Hektar başı üç pud ekecek derecede verimli tek karış toprağımız yok bizim. Ortak toprakları ekecektik hani, ne oldu senin planlara?»

«Ya da Panurhkin'in evinin oradaki parçayı!»

«Hıh! Sen en iyi çayırlarımızı ekmeye kalkışıyorsun! Kafanı kullansana, be adam!»

«Sen hele tohumdan söz et, bize hektar başına kaç kilo gerek, onu söyle.»

«Şu kilolarınla kafamızı karıştırma sen! Ölçüyü pud hesabına göre tut!»

«Hemşeriler! Hemşeriler o kadar bağırışmayın! Aklınızı mı oynattınız? İzninizle benim de bir diyeceğim var!» diye, ikinci ekibin başkanı Lubishkin gürledi.

«Dilersen al hepsini, senin olsun!»

«Ne adamlarsınız yahu! Hayvan sürüsü gibi... İgnat! Sen ne diye öküz gibi böğürüyorsun öyle? Suratın morarmış!»

«Sen kendine bak, ağzın köpürüyor!»

«Bırakın Lubishkin konuşsun!»

«Kes sesini, kulaklarımızı sağır edeceksin!»

Bu bağırışmalarla toplantı çığırından çıkmıştı. Sonunda en çok böğürenlerin sesi kısılmaya yüz tutunca Davidov, alışılmadık bir öfkeyle basbas bağırdı: «Şu sizin yaptığınıza da toplantı mı denir? Ne diye böğürüp duruyorsunuz öyle? Herkes sırayla konuşsun, ötekiler

dinlesin! Burada haydut çetesi gibi davranamazsınız. Ne yapıyorsunuz, düşünün hele bir!» Ve sesini biraz yumuşatarak sözlerini sürdürdü: «Doğru dürüst bir toplantı yapmasını siz işçi sınıfından bakıp öğrenmelisiniz. Biz işyerlerimizde toplantılarımızı fabrikada veya kulüpte yaparız ve pek düzenli olur, doğrusu bu! Bir adam konuşurken geri kalanlar dinler, ama siz aynı anda hep bir ağızdan bağırıyorsunuz ve kimse bir şey anlayamıyor!»

Lubishkin yerinden kalktı ve meşeden sağlam bir sopayı sallayarak bağırdı: «Bir daha başkasının sözünü kesen olursa, şu sopadan hakkını alır!»

Ushkov dedi ki: «Böyle giderse toplantı bitmeden tümümüzü de yere sermiş olursun.»

Herkes bir ağızdan güldü, sigaralar yakıldı ve sonra ne kadar tohum gerektiği, büyük bir ciddilikle konuşuldu. Ve anlaşıldı ki, bütün bu gürültü, bir bardak suda kopartılan fırtınadan ibaretti. İlk Yakov konuştu ve hemen tüm çelişkileri ortadan kaldırdı.

«Sesiniz kısılıncayadek bağırmanıza hiç gerek yoktu. Davidov yoldaş hektar başına üç pud neden önerdi? Çok basit, hepimizin öğüdüne uydu da ondan. Ekmeden önce tohumu işleyip elekten geçirecek miyiz? Elbette geçireceğiz. Fire verecek mi? Elbette verecek. Ve çok da fire verecek, çünkü bazıları işini gelişigüzel yapar, onun getirdiği tohumu saman çöpünden ayırt edemezsin. Hepsini yemeklik buğdayla karıştırıverirler, öyle de ekerler. Ama elenip arta kalan buğday da ziyan edilmeyecektir, değil mi? Tohumluktan arta kalanı da kümes hayvanlarına ve hayvanlara yediririz.»

Sonunda üç pud üzerinde karar kılındı. Ne var ki, sapan başına düşecek iş oranını saptamak bu kadar kolay olmadı. Öylesine bir görüş ayrılığı patlak verdi ki, Davidov afalladı kaldı.

«Ne türlü bir ilkbahar olacağını bilmeden bir sapanın ne yapması gerektiği peşin peşin nasıl kararlaştırılır ki?» Üçüncü ekibin başkanı iriyarı, çiçek bozuğu Agafon Dubtsov, Davidov'a böyle bağırdı. «Kar nasıl eriyecek, altından toprak nasıl çıkacak, yaş mı kuru mu, biliyor musun? Yoksa toprağın dibini mi görebiliyorsun sen?»

Davidov sordu: «Peki sen ne öneriyorsun, Agafon?»

«Ben boşu boşuna kâğıt harcamaktan vazgeçmenizi, hem de henüz bir karara varmamanızı öneriyorum. Ekim zamanı geldiğinde toprak, ne yapılacağını size kendisi söyler.»

«Ama sen ki bir ekip başkanısın, sen plana karşı değilsin, değil mi? Herhalde plansız bir iş yapacağımızı düşünmüyorsundur?»

Yakov beklenmedik bir biçimde Agafon'dan yana çıktı: «Herşeyi önceden söyleyemezsin. Bir sapanın yapabileciği işi önceden nasıl belirleyebiliriz? Diyelim senin sapanına üç tane iyi, yetişkin öküz koşulmuş, benimkiler ise henüz üç yaşında, yetişmemiş. Ben senin kadar iş çıkartabilir miyim? Asla, olmaz.»

Ama bu noktada Kondrat araya girdi:

«Bizim müdür Yakov'un bu biçim konuşması doğrusu tuhafıma gitti. Doğru dürüst bir verim oranı belirlemeden nasıl çalışacaksın ki? Canının istediği gibi mi? Ben gün boyu sapan başında ter dökerken sen güneşe sırtını verip oturacak, sonunda da benim aldığımı alacaksın, öyle mi? Doğrusu pek akıllısın, Yakov Lukich!»

«Herhalde senden fazla değilim, Kondrat! Öküzün gücüyle toprağın gücünü nasıl dengeleyeceksin peki? Senin toprağın yumuşaktır, benimkisi katı; seninki düzlük arazi, benimki tepede. Madem bunca akıllısın, söyle bakalım bize.»

«Katı toprak için bir ölçü, bir de yumuşak topra-

ğa. Öküzlere, gücüne göre boyunduruk vurulabilir. Herşey gözönünde tutulabilir.»

«Ushakov söz istiyor!»

«Konuş bakalım.»

«Söylemek istediğim şu, çocuklar. Sıska hayvanlar, ekim zamanından bir ay önce kuru otla, mısır ve arpayla beslenmeli. Hep böyle yaparız biz. Ama bu kadar yemi nereden bulacağız? Elimizdeki tahıl fazlasının hepsini devlet aldı.»

«Hayvan sorununu sonra konuşalım. Şu sırada gerekli değil. Önce günlük verim sınırlarını kararlaştırmamız gerek. Sert toprak için ne kadar, her sapan için ne kadar, her ekici için ne kadar.»

«Ekiciler de birbirinden farklıdır. Onyedilik bir ekiciyle yaptığın işi onbirlik bir ekiciyle çıkartamazsın.»

«Evet, doğrusu bu. Bir öneride bulun bakalım. Ya sen, hemşerim, sen neden hep susup duruyorsun? Burada etkin bir üye olarak yazılısın ama bir kez bile sesini duymuş değilim.»

Suskun Demid, Davidov'a şaşkın bir göz attı ve derinlerden gelen, kalın sesiyle karşılık verdi: «Dediğin doğrudur.»

«Hangisi?»

«Sürmek zorundayız ve de... ekmek.»

«Eee, sonra?»

«Hepsi bu kadar.»

«Başka bir şey demiyecek misin?»

Demid başını salladı.

«Demek böyle!» diye Davidov gülümsedi ve bir şey daha söyledi ama kopan kahkaha ile söyledikleri güme gitti.

Derken Shchukar dede, Demid'in yerine konuştu.

«Biz ona Suskun deriz, Davidov Yoldaş, bu onun takma adıdır. Ömür boyu susmuştur, bıçak kemiğe da-

yanmadan konuşmaz o. Karısı da bu yüzden bıraktı onu. Aptal değildir ama biraz kafadan sakattır, ya da daha kibarcasını söylemek gerekirse, biraz acayiptir, sanki o farkında olmadan başına biri bir şey indirmiş gibi. Çocukken de o türlüydü, aklımda kalmıştır, hep sümüğü akar, pantolonsuz dolaşırdı. Kimse onda işe yarayacak bir şey göremedi ve büyüdüğünden beri de hiç konuşmuyor. O eski, kötü günlerde papaz bu yüzden onu pek hesaba katmazdı. Günah çıkartırken üstüne kara örtüyü örter ve sorar: 'Hırsızlık yapar mısın, çocuğum?' Karşılık yok. 'Zina suçu işler misin?' Gene karşılık yok. 'Tütün içer misin? Kadınlara düşkün müsün?' Gene karşılık yok. Aptal, dese ki: 'Evet peder, günah işledim,' günahları hemen bağışlanacaktı oysaki.»

Kahkahalar ortasında gerilerden bir ses yükseldi: «Uzatma artık.»

«Bir dakika, uzatmayacağım. Ama Demid sadece homurdanır ve bilmediği kapıya gelmiş bir koyun gibi bakar. Papaz artık korkar ve kızar, şapkası titremeye başlar, gene de sorar: 'Belki de komşunun karısına göz koymuşsundur, ya öküzüne veya eşeğine veya bir başka hayvanına göz koymuşsundur? Kutsal Kitapta ne yazar, bilirsin.' Ama gene Demid'den ses yok. Ne diyebilir ki zaten? Başkasının karışına göz koymuş olsa bile, bundan bir şey çıkmazdı ki.»

«Yeter artık, Dede! Anlattıklarının konuyla ilgisi yok.» diye Davidov çıkıştı.

«Şimdi konuya geliyorum. Bu başlangıçtı. Bir saniye izin verin! Gördün mü bak, şaşırttın beni! Ne diyeceğimi unuttum. Dur bakayım. Hah, tamam!» İhtiyar, dazlak kafasına bir şaplak indirdi ve makineli tüfek gibi takır takır sözlerini sürdürdü: «Şeyy, komşusunun karısına gelince, Demid o konuda zaten işi ileri götüremezdi ve bir eşeğe ya da herhangi bir kutsal hayvana

neden göz koyacaktı ki? Belki de kendine ait bir atı bile olmadığı için onlara göz koyabilirdi ama buralarda eşek yetiştirmiyoruz ki ve herhalde ömründe hiç eşek görmemiştir. Buralarda nasıl eşek olur ki? Hiç olmamıştır! Kaplandı, deveydi, ararsan belki bulursun da!»

«Sen çeneni ne zaman kapatacaksın?» diye Nagulnov sordu: «Şimdi dışarı atarım seni.»

«Geçenlerde, Makar ahbap, sen öğleden gün batıncayadek bize Dünya İhtilâlinden söz ettin durdun. Doğrusunu istersen pek sıkıcıydı, hep aynı şey, hep aynı şey. Düşün hele, sıranın üzerine kıvrıldım da konuşmanın ortalık yerinde uyudum, gene de sözünü kesmekten çekindim, şimdi sen tutmuş benim sözümü kesiyorsun.»

Şakaya da, tatlı bir hikâyeye de bayılan Razmyotnov: «Bırak dedeyi, bitirsin, zamanımız bol nasıl olsa.» dedi.

«Belki de bundan ötürü Demid söyleyecek bir şey bulamadığından ağzını açmadı, kimbilir? Ama yaşlı Papaz doğrusu pek şaşırmıştı. Başını örtünün altına sokup Demid'e sorar: 'Dilsiz misin sen?' Bunun üzerine Demid konuşur: 'Hayır, sadece seni dinlemekten bıktım, hem de yoruldum!' der. İşte bu Papazı iyice çileden çıkartır, suratı yemyeşil kesilmişti! Ve yakında bulunan yaşlı kadınlar duymasın diye Demid'e çok alçak sesle, tıslar gibi sorar: 'Peki niye öyle kazık gibi dikiliyorsun orada?' Ve elindeki şamdanla Demid'in iki kaşının arasına bir indiriş indirir ki...»

Demid'in kalın sesiyle homurtusu, kahkahayı bastırdı:

«Yalan! Bana vurmadı!»

«Gerçekten vurmadı ha, Demid?» diye Shchukar dede pek şaşkın, sordu. «Neyse farketmez, bahse girerim vurmak istemişti. Her ne halse, Demid'i ayinden çıkardı.

Ama biz gene de aldırmayalım, hemşeriler, Demid susar, biz konuşuruz, bizim için farketmez. Akıllıca sözler, benimkiler gibi, gümüştür ama suskunluk altındır.»

Nagulnov öğüt verdi: «Sen şu gümüşünü altına dönüştürsen de herkes biraz huzura kavuşsa.»

Kahkahalar, kuru odun gibi bir alev alıyor, bir yatışmaya yüz tutuyordu. Shchukar Dedenin anlattıkları toplantının ciddi havasını dağıtacaktı ki Davidov gülmesini zorla tutup sordu: «Sen verim oranları konusunda ne diyecektin ki? Şimdi onu söyle!»

Dede alnındaki teri sildi, gözlerini kırpıştırdı: «Ben mi? Ben o konuda bir şey demeyecektim ki? Ben sadece Demid sorunuyla ilgileniyordum. Verim sınırlarının filan bununla bir ilgisi yok ki!»

«İyi öyleyse bu toplantıda bir daha konuşmayacaksın. Konuşacak olursan konu dışına çıkmamak zorundasın, şakayı sonraya bırak.»

Kolhoz üyelerinden ve tarla danışmanı İvan Batalşçikov dedi ki: «Günde sapan başına ikibuçuk hektar.»

Ama Dubtsov gocunmuş gibi, bağırdı: «Aklını mı kaçırdın sen? Bu masalı git de karına anlat sen! Ağzın köpürünceyedek çalışsan bile asla bu kadar iş çıkaramazsın!»

«Ama çıkarmışlığım vardır benim. Belki biraz azını.»

«Epeyce azını!»

«Sapan başına bir hektar. O da katı toprak için.»

Uzun tartışmalardan sonra, katı toprakta bir sapanın günde bir hektar ve yumuşak toprakta iki hektar sürmesi gerektiği konusunda anlaşmaya varıldı.

Ekiciler için, onbirlik bir ekiciye sekiz hektar, onüçlük ekiciye on hektar ve onyedilik ekiciye ise oniki hektar saptandı.

Gremyachy'de 184 öküz boyunduruğu ve 73 çift bey-

gir olduğuna göre, ilkbahar ekim planı pek zor değildi. Yakov böyle dedi.

«Canla başla işe koyulursak ekimi erken bitiririz. Tohum atma zamanı, koşum hayvanlarımız boyunduruk başına onbir hektar sürerler. Kolay, kardeşler. Hiç kuşku yok.»

Lubishkin dedi ki: «Tubyanskoi'de boyunduruk başına yirmi hektar gerçekleşti.»

«Varsın canları istiyor ise ter döksünler. Biz geçen sonbahar dondan önce tarlamızı sürerken onlar odun paylaşacağız diye boşu boşuna zaman harcıyorlardı.»

Üç gün içinde tohum stokunu tamamlamak üzere karara varıldı. Sonra demirci İppolit, toplantıya üzücü bir haber verdi. Kulağı ağır işittiğinden pek yüksek sesle konuşurken, bunca kişinin karşısında söz söylemenin verdiği sıkıntıdan, işten çatlak çatlak, kararmış ellerinde, kurum lekeli kasketini ezip buruşturuyordu.

«Herşey onarılabilir, sizi engelleyecek değilim. Ama gözümüzü açıp hemen biraz demir bulmak zorundayız. Saban demirleri ve Coulter'ler için bir parçacık demirimiz bile yok. Ben neyle çalışabilirim ki? Yarın tohum ekicileri ele alacağım. Bir yardımcı ve kömür isterim ama bu Kolhoz bana nereden para verecek?»

Davidov ödeme işini ayrıntılarıyla açıkladı ve Yakov'a ertesi gün gidip Bölge Merkezinden kömür ve demir getirmesini söyledi. Yem paylaştırılması sorunu da çabucak karar altına alındı. Sonra Yakov Lukich sahnede belirdi:

«Doğru dürüst tartışmanız gereken bir şey, kardeşler, nereye, ne ekileceğidir ve ekim işini iyi bilen birini, eğitim görmüş, bilgili bir adamı seçmek zorundasınız. Kolhoz kurulmadan önce köyde tam beş tane tarım danışmanımız vardı ve hiçbir işe yaramadılar. Danışman olarak, toprağımızı avucunun içi gibi bilen, eski Kazak-

lardan birini bu işe koşmak zorundayız. Toprak incelenip işlere çekidüzen verilinceye değin bize büyük yardımı dokunur. Demek istediğim şu. Artık köyün hemen hemen tamamını Kolhozda toplamış durumdayız. Teker teker aramıza katılmayı da sürdürmekteler. Geriye ancak kırk elli çiftçi kadar kaldı ki onlar da yarın bakarsın Kolhozda toplanıverirler. Bunun içindir ki artık bilime uygun olarak, bilimin bize gösterdiği biçimde ekim yapmak zorundayız. Düşündüğüm şu ki, evlek evlek süreceğimiz beşyüz hektar tarladan yarısını Kherson sistemine göre sürmeliyiz. Bu bahar ikiyüz yetmiş hektar el değmemiş toprak altüst edeceğiz, bunu Kherson yöntemince sürelim.»

«Hiç duymamıştım!»

«Ne biçim tarla sürmekmiş bu?»

Davidov, geniş deneyim sahibi müdürünün bilgisinden gizli bir övünç duyarak sordu: «Bu konunun ayrıntılarını ver bize bakalım.»

«Bir başka adı daha vardır, geniş karık sistemi veya Amerikan sistemi de derler. Ve şu kadarını belirteyim, çok akıllıca bir buluştur. Sözgelimi, diyelim bu yıl toprağına mısır ya da ayçiçeği ektin ve çok geniş evlekler halinde ektin, yani alışılmışın iki katı genişlikte, böylece, doğru dürüst ekmeyen alacağının ancak yarısını hasat edebildin. Mısır koçanlarını ve ayçiçeklerinin tepelerini kesip saplarını olduğu gibi bırakırsın. Ve bu sonbahar, sapların arasında kalan karıklara kış buğdayını ekersin.»

«İyi ama oralara nasıl ekin yapacaksın? Ekici, sapları kıracaktır.» Ağzı açık, merakla dinleyen Kondrat sormuştu bunu.

«Neden kırsın ki? Yarıklar birbirinden epey uzak,

ekici onlara deymez bile; öyle, dikilir kalırlar ve kar yağdığında saplar karı tutar, tarlada kalmasını sağlar. Böylece kar yavaş yavaş erir ve toprak daha uzun süre nemli kalır. Ve sonra ilkbaharda buğday filizlendiğinde, saplar ayıklanır. Çok güzel bir fikir. Ben kendim hiç böyle sürmedim ama bu ilkbahar deneyecektim. Başarılı sonuç elde etmemek olanaksız!»

«Evet, âlâ! Destekliyorum!» Davidov masanın altından ayağıyla Nagulnov'u dürttü ve fısıldadı: «Duydun mu bak? Sen hep bu adama karşısındır.»

«Gene de karşıyım.»

«Seninki de düpedüz ahmaklık! Katır gibi inatçışın.»

Toplantı, Yakov Lukich'in önerisini benimsedi. Bundan sonra pek çok önemsiz konu tartışılıp karar altına alındı ve toplantı dağıldı. Davidov ile Nagulnov köy Şurasına doğru yürürlerken, oraya varmadan deri ceketinin önü açık, diz boyu çizme giymiş tıkız bir delikanlı avludan belirip onlara doğru yürüdü. Kareli kentli kasketini, rüzgârda savrulmasın diye başına bastırarak hızlı adımlarla yürüdü.

Nagulnov gözlerini oğuşturdu: «Bölgeden biri.» dedi.

Genç adam yanlarına yaklaşıp bir asker selamı çaktı.

«Köy Şurasının üyeleri misiniz?»

«Kimi görmek istiyorsunuz?»

«Parti Grup Sekreterini ya da Şura başkanını.»

«Ben grup Sekreteriyim, bu Kolhoz başkanı.»

«İyi. Ben propaganda ekibindenim, yoldaşlar. Şimdi geldik, sizi Şura'da bekliyoruz.»

Esmer, kalkık burunlu delikanlı Davidov'a bir göz

atıp soru sorar gibi gülümsedi: «Davidov siz misiniz, yoldaş?»

«Benim.»

«Sizi gözüm ısırdı zaten. İki hafta önce Bölge Kurulunda karşılaşmıştık. Ben kasabada çalışırım, yağhanede ezim işindeyim.»

Davidov ancak o zaman delikanlı yanlarına yaklaşırken burnuna neden bir ayçiçeği yağı kokusu geldiğini anladı. Yağ lekeli deri ceketinden buram buram bu inatçı ve iştah açıcı koku tütüyordu.

YİRMİİKİNCİ BÖLÜM

Tepesi beyaz çarpı işaretli, kara, yassı bir Kuban şapkası ve siyaha boyanmış, dar, dizlerine dek inen bir koyun postu giymiş iriyarı, tıknaz bir adam Davidov'a sırtı dönük, köy Şurasının merdivenlerinde dikilmişti. Adamın omuzları son derece genişti ve kocaman sırtı hem kapıyı, hem kapı çerçevesini gizliyordu. Kısa, tıkız bacaklarını iyice açmış, bozkırda yetişen kara ağaç gibi ve sert, duruyordu. Sanırdınız ki, geniş, karışık konçlu ve yıpranmış topuklu çizmeleri, sundurmanın tahtalarında kök salmıştı ve onları şu ayı gövdesinin korkunç ağırlığıyla eziyordu.

Davidov'un yanında yürüyen delikanlı: «Bu bizim propaganda ekibinin komutanı, Yoldaş Kondratko» dedi. Ve onun gülümsediğini görünce, fısıldadı: «Biz ona şaka yollu 'Dörtköşe Baba' deriz, Lugansk Lokomotif İşliğindendir. Tornacıdır. Babamız yaşındadır ama gene de bizim delikanlılardandır!»

O sırada Kondratko sesleri işiterek al yanaklı yüzünü Davidov'a döndü ve gülümseyince bir dizi bembeyaz diş, sarkık kumral bıyıklarının altında pırıldadı.

«Hah ha, Sovyet gücü denilen bu olmalı ha? Merhaba, çocuklar!» diye Ukrayna ağzıyla onları selamladı.

«Merhaba yoldaş! Ben Kolhoz başkanı, bu da grup Sekreteri!»

«İyi, iyi! Hadi içeri girelim, benim çocuklar nicedir bekleşiyorlar. Ben bu propaganda ekibinin başıyım, bundan ötürü oturup bir çene çalalım sizinle. Adım Kondratko ve eğer benim çocuklar adımın 'Dörtköşe Baba' olduğunu söylerlerse sakın inanmayın, kaçık sürüsüdür onlar, inanın.» Gökgürültüsü gibi kalın sesiyle böyle derken bir yandan da kapıdan yan girmeye çabalıyordu.

Osip Kondratko yirmi yılı aşkın bir süredir Rusya'nın güneyinde çalışagelmişti. Önce Taganrog'da, ardından Don kıyısında Rostov'da, derken Mariupol'de, en sonunda da Lugansk'da bulunmuş, orada Kızıl Muhafızlara katılmış, genç Sovyet gücüne geniş omuzlarıyla destek olmuştu. Ruslarla geçirdiği yıllar boyunca anavatanı olan Ukranya ağzının katışıksızlığını yitirmişti ama sarkık Şevçenko bıyığıyla görünüşte hâlâ Ukranyalıydı. 1918 yılında, Donets madencileri ve Voroşilov ile birlikte, ayaklanan Beyaz muhafızların alev alev yaktıkları Kazak köylerinden geçip Çaritsin'e yürümüştü. Ve sonraları, ölmeyen yankıları savaşçılarının yüreklerinde ve anılarında hâlâ yaşayan o çok gerilerde kalmış İç Savaş yıllarından söz ederken sessiz bir övünçle Voroşilov'dan «Bizim Klementi Lugansk'dandır» diye söz ederdi. «Eskiden tanışırdık, ee, belki gün gelir gene karşılaşırız. Görür görmez tanır beni! Garitsin'de Beyazlarla dövüşürken bana 'Eee, nasılsın bakalım, Kondratko? Hâlâ yaşıyorsun ha, seni yaşlı kurt?' derdi, ben de 'Hâlâ yaşıyorum, Klementi Yefremoviç' derdim, 'ölecek zaman mı şimdi, bak Beyazlarla nasıl dövüşüyoruz? Deliler gibi!» Ve Kondratko, yürekten inançlı,

sözlerini şöyle tamamlandı: «Gene karşılacak olursak hiç kuşkusuz beni gördüğüne sevinecektir.»

Savaştan sonra kendini gene Lugansk'ta buldu, ulaşım işinde güvenlik işçisiydi, sonra Parti işine aktarıldı ve fabrikaya döndürüldü. İşte oradayken Parti tarafından, kollektifleştirmeye yardımcı olarak işe koşuldu. Son yıllarda Kondratko kilo almış ve daha da genişlemişti. Eski yoldaşları şimdi görseler, onu tanımazlardı; o Osip Kondratko ki, 1918'de Çaritsin'de dört Kazağı ve bizzat general Wrangel'in gümüş ve altın üzerine «Yiğitliğe» kelimesi kazılmış bir kılıçla ödüllendirdiği bir bölük komutanını kesmişti. Yaş, Osip'te kendini göstermeye başlamış ve mavili, morlu damarlar yanaklarında çizgi çizgi belirmişti. Zorlu bir dörtnalın gerginliği bir atı nasıl kurşuni köpüklere boğarsa, zaman da onu öyle, kurşuniye bulamıştı; o sarkık bıyığı bile, yer yer, hain gümüş tellerle bezenmişti. Ama Osip gücünden de, iradesinden de hiçbir şey yitirmemişti ve gövdesinin bu olağanüstü irileşmesine gelince, onun lafı bile edilmezdi. Yaşı ve durmadan irileşen gövdesi hatırlatılınca derdi ki: «Taras Bulba benden bile şişmanmış, gene de Polonyalılarla nasıl dövüşmüş! Gene savaşmak zorunda kalırsak ben gene bir subayı ikiye bölebilirim. Benim yarım yüzyıl da yaş mı sayılır? Babam çarlık döneminde yüz yaşını bulabildi de bizim kendi Sovyetlerimizin yönetiminde ben mi yüzelli yaşımı bulmayacağım?»

Kondratko Şuraya önden girdi.

«Susunuz çocuklar, lütfen! Bu Kolhozun başkanı, bu da grup Sekreteri. Hele dinleyelim, burada olup bitenleri öğrenelim de ne yapacağımızı nasıl davranacağımızı bilelim. Oturun hepiniz.»

Propaganda ekibinden onbeş kadarı, aralarında konuşarak otururken ikisi de besbelli atlara bakmak üze-

re avluya çıktı. Davidov, bu bildik olmayan yüzlere göz gezdirirken aralarında Bölge Kurulunda çalışanlardan üçünü tanıdı; bunlardan biri tarım uzmanı, biri öğretmen, öteki de doktordu. Geri kalanlar bölge merkezinde, aralarında, görünüşe bakılırsa, fabrikalarda çalışanlar da vardı. Öksürerek, iskemlelerini gıcırdatarak otururlarken Kondratko Davidov'a fısıldadı:

«Birini gönder de bizim atlara biraz saman versin, sürücülere de söyle arabaların başından ayrılmasınlar.» Gözleri sinsi sinsi parladı: «Belki sizden biraz yulaf da kopartırız ha?»

«Hiç yok, ancak tohumluk elimizde.» diye Davidov karşılık verirken birden sıkıntıdan buz kesti, kendinden iğrendi. Ellerinde yüz pud kadar yemlik yulaf kalmıştı ama adamın isteğini geri çevirmişti, çünkü kalan yulafı ilkbaharda başlayacak işe saklıyordu; ve Yakov atlara (yalnız yönetici atlarına) o değerli tanelerden bir kepçe dolusu verirken bile yüreği kan ağlıyordu ve bu işi o ancak uzun ve çetin bir yola çıkmadan yapardı.

«İşte bu küçük mülkiyet sahibi kafası! Ve bana da bulaşmaya başlıyor» diye Davidov içinden geçirdi: «Şimdiye dek hiç böyle düşünmemiştim, doğrusu bu! Ne adamım ben yahu! Acaba ona biraz yulaf versem mi? Hayır, artık bundan sonra pek ayıp olur.»

«Peki, belki biraz arpa vardır ortalıkta?»

«Hayır, arpa bile yok.»

Gerçekten arpa kalmamıştı ama Davidov karşısındakinin o güleç, anlayış dolu bakışı karşısında kızardı.

«Hayır, ciddi söylüyorum, hiç kalmadı.»

«Sen gerçekten de iyi bir çiftçi olurdun, hatta belki de... Kulak bile olurdun.» Kondratko, bıyık altından sırıtarak böyle homurdandı ama Davidov'un kaşlarının hafifçe çatıldığını farkedince de kolunu omuzlarına dolayıp onun ayaklarını hafifçe yerden kesti: «Hadi, hadi,

şaka yapıyordum canım. Yoksa yok demektir. Kendi hayvanlarınızı beslemek için saklayabildiğiniz kadarını saklayın kendinize. Hadi bakalım çocuklar, işe koyulalım! Artık çıt istemem!» Ve Davidov ile Nagulnov'a döndü: «Buraya size yardım için geldik, sanırım bunu biliyorsunuz. Şimdi bize anlatın bakalım burada işler nasıl gidiyor.»

Davidov'un kollektifleştirmenin ilerleyişi ve tohum stoku oluşturma konusunda verdiği ayrıntılı raporu dinledikten sonra Kondratko şu sonuca vardı: «Eee, öyleyse burada hepimize yetecek kadar iş yokmuş.» Mırıldanarak cebinden not defteriyle bir harita çıkartıp kalın parmağını harita üzerinde gezdirdi: «Buradan Tubyanskoi'ye gideriz. Gördüğüm kadarıyla pek uzak değilmiş ve size yardımcı olmak üzere burada üç kişilik bir ekip bırakırız. Tohum stokunu çabucak tamamlamaya gelince, size öğüdüm, toplantılar yapın, köylülere işin içyüzünü açıklayın, sonra da halk arasında etkin işe girişin.»

Davidov onun ayrıntılı, telaşsız konuşmasını zevkle dinliyor, gerçi araya sokuşturduğu Ukranya ağzı deyimleri pek bilmediği için, anlayamadığı oluyor ama Kondratko'nun tohum stokunu oluşturma konusundaki planının temelde doğru ve yerinde olduğunu tam anlamıyla kavrıyordu. Kondratko gene o telâşsız ifadesiyle bağımsız çiftçi inat eder de tohumluk buğday toplanmasını engellemeye kalkışacak olursa onlarla nasıl başa çıkılacağını anlatıyor; ve propaganda ekibinin başka köylerde çalışırken en etkili bulduğu yöntemleri açıklıyordu; ve hep yumuşak bir tavırla konuşuyor, yönetmek ya da öğretmek türünden en ufak bir izlenim yaratmaksızın şimdi Davidov'a, şimdi Nagulnov'a, şimdi Razmyotnov'a dönerek sanki akıl danışıyordu: «İşte bu

işin altından öyle kalkmalısınız. Siz Gremyachy'liler ne düşünürsünüz bilmem? Ben durumu böyle görüyorum.»

Davidov tornacı Kondratko'nun mor damarlı, yüzüne ve şakacı, çukura kaçmış gözlerine gülümseyerek baktı ve aklından geçirdi: «Akıllı şeytan! Girişim isteğimizi engellemekten çekindiğinden sözde bize öğüt veriyor ama bu isabetli kurgusunu tartışmaya başlamaya gör, ne yapıp edip seni kendi düşünce kalıbına sokuverecektir, doğrusu bu. Ben böylelerini çok görmüşümdür!»

Önemsiz bir olay daha, Kondratko yoldaşa duyduğu yakınlığı pekiştirdi. Ayrılmadan önce Kondratko, üç arkadaşıyla birlikte geride, Gremyachy Log'da bıraktığı propaganda ekibinin başkasını bir kenara çekti ve aralarında kısa bir konuşma geçti:

«Ne diye tabancanı ceketinin dışında taşıyorsun? Çıkart onu!»

«Ama Kondratko Yoldaş, ya Kulaklar ne olacak, sınıf savaşımı...»

«Bana ne anlatmak istiyorsun sen? Kulaklar ha? Eee, ne olacakmış onlara? Sen buraya halka doğru yolu göstermeye geldin, eğer Kulaklardan korkuyorsan silah taşıyabilirsin, ancak sakın görünür yerde taşıyayım deme. Kendini kurnaz sanıyorsun anlaşılan! Küçük bir çocuk gibi! Tabancayla caka satacaksın. Koy onu cebine bakayım, yoksa bakarsın çizme yalayıcı Kulaklardan biri senin için: 'Bakın hele şu işe, ey insanlar, bizi silahla yola getirmeye gelmişler!' deyiverir!» Ve sözlerini sertçe noktaladı: «Saçmalama yahu!»

Kızağına binerken Davidov'u yanına çağırdı ve ceketinin düğmelerinden biriyle oynayarak dedi ki: «Benim çocuklar deli gibi çalışacaklardır! Ama siz de sıkı çalışmalısınız ki işin altından çabucak kalkabilesiniz. Ben Tubyanskoi'de olacağım, bir şey çıkarsa haberim olsun. Bu akşam oraya vardığımızda herhalde bir gös-

teri sahnelemek zorunda kalacağız. Beni Kulak rolünde görmeliydin! Benimki gibi suratı olan bir adam, tam da Kulak rolüne uyarım ya! Hele bak Kondratko şu yaşında ne hallere düştü! Ve yulaf işi için de sakın sıkma canını, başına kakacak değilim!» Ve o koca gövdesini kızağa yerleştirirken gülümsedi.

Razmyotnov kıkırdıyordu: «İriyarı olduğu kadar akıllı. Bir traktör gibi de güçlü! Ne adam be, sapanı üç çift öküzden daha kolay çekebilir. Acaba bu dayanıklı insanları neden yaratıyorlar, merak ediyorum, sen ne dersin, Makar?»

Makar terslendi: «Senin de şu çenesi düşük Scuhukar deden kalır yerin yok ha!»

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yakov Lukich'in yanında otururken yüzbaşı Polovtsev harıl harıl ilkbahar ve ayaklanma için hazırlık yapıyordu. Geceleri küçük odasında, horozlar ötünceye dek uyumuyor, yazıyor, kopya kalemiyle haritalar çiziyor, ya da okuyordu. Yakov bazen odaya bir göz attığında yüzbaşıyı, geniş alnını küçük masaya eğmiş, okurken dudaklarının sessizce kıpırdattığını görüyordu. Ama kimi zaman da onu derin düşüncelere dalmış bulduğu oluyordu. Böyle zamanlarda çoğunlukla başını ellerine dayar, parmaklarını seyrek, uzun, sarı saçlarına daldırmış olurdu. Köşeli çene kemikleri, çok sert bir şey çiğniyormuşcasına oynar, gözleri de yarı kapanmış olurdu. Ancak Yakov birkaç kez seslendikten sonradır ki başını kaldırır, o zaman da o küçücük, çok hareketli gözbebeklerinden öfke saçardı. Kalın sesiyle havlarcasına bağırırdı: «Eee, ne istiyorsun?» diye. Böyle anlarda Yakov Lukich'in ona karşı korkusu da, elinde olmayarak duyduğu saygı da büsbütün artardı.

Köyde ve Kolhozda olan bitenleri günü gününe Polovtsev'a haber vermek onun görevlerinden birisiydi. Bu görevi de büyük bir titizlikle yerine getiriyordu. Ve ne

var ki her gün Polovtsev'in umutları büsbütün kırılıyor, yanaklarındaki çizgileri derinleştiriyordu.

Kulakların Gremyachy'den kovulduğu gecenin ertesinde yüzbaşı gözünü bile kırpmadı. Şafak sökene değin ağır, ama sessiz adımlarla gezinip durduğu işitildi ve Yakov, ayaklarının ucuna basa basa gidip küçük odanın kapısından içeri kulak verdiğinde onun dişlerini gıcırdatarak homurdandığını işitti: «Ayağımın bastığı toprağı çekiyor bunlar. Temelimizi, dayanağımızı çalıyorlar. İşleri bitirilmeli, hiç acımadan bitirilmeli işleri!» Sonra susuyor, gene bir aşağı bir yukarı gezinmeye başlıyor, keçe çizmeleriyle yere usul ulsul basarken göğsünü kaşıyor, parmaklarını gövdesinde gezdiriyordu; ve gene mırıldanmaya başlıyordu: «Kılıçtan geçirmeli, kılıçtan geçirmeli!» derken, daha da alçak, sessiz bir çığlık gibi: «Merhametli Tanrım, herşeye kaadir, hak bilir Ulu Tanrım! Yardım et bize! Saatimiz ne zaman çalacak? Tanrım, bir an önce öç alma günümüz gelsin, ne olur!»

Şafak sökerken Yakov Lukich kaygılar içinde gene odanın kapısına vardı, gözünü anahtar deliğine uydurdurdu. Yüzbaşı mırıldanarak dua ediyordu, bir iniltiyle diz çöktü, alnını yere değdirdi. Sonra ışığı söndürdü, yattı ama yarı uykudayken bile, fısıldadığı açık seçik duyuldu: «Hepsini kesmeli! Tek kişi kalmamacasma!» diye homurdandı.

Birkaç gün sonra Yakov pencere kepenginin vurulduğunu duydu, kapıya gitti.

«Kim o?» diye sordu.

«Açın efendim.»

«Kimsin sen?»

Kapının ardından bir fısıltı işitildi: «Aleksander Anisimovich'i görmek istiyorum.»

«Kimi görmek istiyorsun, kimi? Burada öyle biri yok.»

«Ona Chorny'den geldiğimi söyleyin. Bir paket getirdim.»

Bir an duraksadıktan sonra Yekov kapıyı açtı. «Adam sen de, ne olacaksa olsun» diye düşünmüştü. Kafasına kukuleta geçirmiş, tıknaz biri girdi içeri. Yüzbaşı onu odasına aldı kapıyı hemen kapadı. Bir buçuk saat kadar telaşlı telaşlı, alçak sesle konuştukları işitildi. Bu arada Yakov'un oğlu da yeni gelenin atına biraz saman vermiş, eyer kolanlarını gevşetmiş, ağzındaki gemi çıkarmıştı.

O günden sonra atlı haberciler hemen hemen her gün gelir oldu. Geceyarısı değil de şafak sökmesine yakın, çoğunlukla sabahın üçünde, dördünde geliyorlardı. Besbelli ilk gelene oranla çok daha uzak bir yerden geliyor, yolculukları daha uzun sürüyor olmalıydı.

O günlerde Yakov çok garip, iki yönlü bir yaşam sürer olmuştu. Her sabah Kolhoza bürosuna gidiyor, Davidov'la, marangozlarla, ekip başkanlarıyla konuşuyordu. Hayvan için ahırların yapılması, tahılın toplanıp işlenmesi, avadanlıkların onarımı öylesine zamanını alıyordu ki düşünmek için bir dakika bile vakit bulmuyordu. Yakov'u çok şaşırtan, hiç ummadığı bir biçimde ve ansızın kendisini pek hoş bir hayhuy içerisinde ardı arkası gelmeyen işlerin ortasında buluvermiş olmasıydı; eski yaşantısına oranla bu yaşantının gözle görülür tek farkı artık köyü kendi kazancına iş çevirmek için değil de Kolhoz için dolanmasıydı, ama memnundu, karanlık düşüncelerden uzak kalabildiği, hatta hiç düşünmeyebildiği için fazlasıyla memnundu. İşine sıkı sıkıya bağlıydı, hakkıyla üstesinden gelmek istiyordu, kafasında da binbir tasarı birikiyordu. Hayvanların barındırıldığı yerleri kuşatan çitleri pekiştirmek, hatta yeni bir

ahır yaptırmak işine canla, başla sarılmıştı. Kimi tahıl ambarlarının kaldırılması, yerine yeni ve büyük bir ambar yapılması işini de yönetiyordu bir yandan. Yalnız akşamları, günün patırtısı dinip de eve dönme zamanı geldiğinde, Yüzbaşının yalnızlığı içinde, kederli ve korkunç, küçük odasında bir mezar tümseğine tünemiş leş kargası örneği oturduğunu düşünmek bile, yüreğini burbuyor; ayakları geri geri gidiyor, yaman bir yorgunluk duyuyordu. Eve döner dönmez de sofraya oturmadan, gidip misafirini görüyordu.

Yüzbaşı, bir sigara sarıp dikkatle dinlemeye hazırlanırken: «Anlat bakalım, ne haberler var?» diyordu. Yakov da Kolhoz çalışmalarıyla geçen gününü anlatıyordu. Genellikle Polovtsev sesini çıkarmadan dinlerdi. Sadece bir defasında, Yakov, Kulakların giysi ve çizmelerinin yoksul Kazaklara nasıl dağıtıldığından söz ederken cümlesini kesmiş:

«İlkbahar gelsin, en ufak bir şey almış herkesin boynunu kopartacağız biz. Hepsinin... O domuzların listesini yap. Duydun mu beni?» demişti.

«Liste var elimde, Yüzbaşım.»

«Burada, yanında mı?»

«Evet.»

«Ver bakayım bana.»

Polovtsev listeyi alıp dikkatle kopya etti, herkesin adını, baba adını, soyadını, her birinin aldığı eşyayı teker teker yazdı. Giysi ve çizme almış olan herkesin adının yanma bir çarpı işareti koydu.

Polovtsev'le konuşmasını bitirdikten sonra Yakov sofraya otururdu. Ama yatmadan önce gene gidip ertesi gün için talimat alırdı.

Polovtsev'in isteği üzerine 8 Şubatta Yakov ikinci ekibin başına kızaklarla adam gönderip ırmaktan öküz ahırlarına kum taşıtmasını buyurdu. Kum getirildi. Ya-

kov, bu kez de, öküz ahırlarının toprak zemininin tümüyle temizlenip, yere kum dökülmesini buyurdu. Bu iş de hemen hemen bitmek üzereyken Davidov ikinci ekibin çalıştığı ahıra girdi. Ve ekibin öküz ahırı işinde görevlendirilmiş olan Demid'e sordu:

«Bu kumu ne yapıyorsunuz?»

Demid, karşılık verdi: «Ahıra döküyoruz.»

«Niçin?»

Cevap yok.

«Niçin diye sordum.»

«Bilmiyorum.»

«Bu işin yapılması emrini kim verdi size?

«Yönetici.»

«Peki, ne dedi?»

«Burasını temiz tutmak içinmiş, öyle dedi. Orospu çocuğu başımıza iş çıkartıyor işte, ne olacak!»

«Çok parlak bir fikir doğrusu! Gerçekten! Hiç kuşkusuz burası temiz olacak, orada burada biriken gübre de öküzleri zehirleyecek. Onların da temiz tutulması gerekiyormuş, veteriner hekim öyle söyledi. Gerçekten! Ama sizin de... yakınmaya hiç hakkınız yok. Şuraya baksanıza, öküz ahırı ne de güzel duruyor şimdi, bu kumla nasıl da temiz görünüyor! Değil mi? Sen öyle düşünmüyor musun?»

Ama Davidov bir türlü Demid'in ağzından lâf alamadı; ses çıkarmadan adam saman ambarına yollandı, Davidov da içinden yöneticisinin bu girişimini onaylayarak, yemeğe, evine gitti.

Akşam üzeri Liyubishkin koşa koşa gelip kaygılı kaygılı sordu:

«Demek bundan sonra öküzlere saman yerine kum koyacağız, öyle mi?»

«Evet, öyle.»

«Bu emri veren de senin Yakov, değil mi? Çıldırmış

mı bu adam? İşitilmiş şey mi bu? Peki ya sen, Davidov yoldaş, sen ne diyorsun? Böylesine bir aptalca numarayı onaylamıyorsun herhalde, değil mi?»

«Heyecanlanma, Liyubishkin. Bu bir ijyen sorunu, Yakov da haklı. Temizlenmesi daha sağlıklı, hiç olmazsa çevreden mikrop kapıp hastalanma olasılığı kalkar.»

«Nemene ijyenmiş bu yahu? Kahrolası? Peki öküzler neyin üzerinde yatacak? Üstelik şu sırada don da var! Öküzler samanın içinde ısınıyorlar, hele sen bir dene de kumda yatmayı bakalım, hoşuna gidecek miymiş, gör!»

«Lütfen karşı çıkmaktan kaçın artık. Eski hayvan bakma yöntemlerimizden vazgeçmek zorundayız. Herşeyi bilimsel bir temele dayandırmalıyız.»

«İyi ama buna nasıl bir temel diyorsun sen?» Liyubishkin kara kasketini şak diye çizmesine vurdu, suratı pancardan daha kırmızı, hışımla dışarı çıktı.

Sabahleyin yirmiüç öküz ahırlarda yattıkları yerden kalkmadılar. Gece boyu donan kum, öküzlerin idrarını emmediği için katılaşmış ıslak kuma saplanmışlardı. Birkaçı binbir güçlükle, debelenerek ayağa kalkabildiğinde, parça parça derisini yerde, taşlaşmış kumda bırakmıştı; dört tanesi donmuş kuyruğunu kırdı, ötekiler de hastaydı.

Yüzbaşının yönergesini yerine getirirken Yakov, kendi kendisini de aşmış oluyordu. Kumların yayılmasını söylediği akşamın öncesinde Yüzbaşı :

«Şunların öküzlerini donduralım da görsünler.» demişti. «Hepsi de aptal bunların, bu işi temizlik amacıyla yaptığına inanırlar. Ama atlara iyi bakın ha, iyi bakın ki onlara gereksinme duyduğumuzda hizmete hazır olsunlar.»

Yakov da verilen emirleri yerine getirmişti.

Sabahleyin Davidov onu çağırttı, kapıyı sıkı sıkı kapadı, gözleri yerde, yüzüne bakmadan, sordu :

«Nedir bu oyun...»

«Bir yanlıştır yaptım, sevgili yoldaş Davidov. Ve ben... Tanrım... Saçımı başımı yolacağım neredeyse...»

Davidov bembeyaz kesildi, gözleri öfkeden yaşardı : «Neydi senin bu oyunun, yılan?» Birden başını kaldırıp gözlerini Yakov'un yüzüne dikti : «Baltalamak istiyorsun, öyle mi? Ahırlara kum konmayacağını bilmiyor muydun sanki? Öküzlerin kumun üzerinde donabileceğini de biliyordun?»

«Şey istiyordum ki, öküzler... Tanrı bilir ya, bilmiyordum.»

«Kapa çeneni! Senin gibi usta bir çiftçinin bunu bilmediğine inanmam.»

Yakov, hüngür hüngür ağlamaya başladı, bir yandan burnunu çekiyor, boyuna mırıldanıyordu :

«Ahırların temiz tutulmasını istemiştim... Gübre kalmasın yerde istemiştim... Bilmiyordum, sonunda böyle olacağını hiç düşünemedim...»

«Hadi git görevini Ushakov'a devret. Bu yüzden yargılayacağız seni.»

«Davidov Yoldaş...»

«Defol diyorum sana!»

Yakov çıktıktan sonra Davidov olayı soğukkanlılıkla düşündü. Yavaş yavaş, Yakov'u yıkıcılıkla suçlamak ona anlamsız gibi görünmeye başladı. Ne de olsa o bir kulak değildi ki. Ona kulak diyen çıkmışsa bile, yalnız kişisel düşmanlıktan ötürü demişti. Yakov, yöneticiliğe getirildikten hemen sonra Liyubishkin lâf arasında : «Yakov kendisi de eskiden bir Kulak'tı» demişti gerçi. Davidov bu sözlerin doğruluğunu hemen araştırmış ve yıllar önce Yakov Lukich'in yeterince zengin bir yaşam sürdüğünü, ama sonra bir yıl toprağın ürün vermeme-

siyle iflasa sürüklendiğini, orta halli bir köylü düzeyine indiğini öğrenmişti. Davidov düşündü taşındı, öküzlerin başına gelenlerden Yakov'un sorumlu olamayacağı, öküz ahırlarına kum yayılması emrini sadece temizlik kaygısıyla verdiği, belki ille de en yeni yöntemleri uygulayacağım gayretkeşliğiyle bu işi yaptığı sonucuna vardı. Baltalayıcı biri böylesine canla başla çalışmazdı; üstelik onun öküzleri de zarara uğradı,» diye düşündü Davidov. 'Hayır, Yakov işine bağlı bir Kolhoz işçisidir ve şu kumun yarattığı kaza sadece talihsiz bir yanılgı, işte bu kadar. Gerçekten!' Sonra onun eskiden yaptıklarını hatırladı. Yakov'un daha sıcak tutacak kışlık ahırların yapılması işini nasıl akıllıca yürüttüğünü, samanı nasıl dikkatle, savurganlıktan kaçınarak dağıttığını, bir defasında, Kolhozun üç atı birden hastalandığında, nasıl bütün geceyi ahırda geçirdiğini, hayvanlara kendi eliyle, karın ağrıları geçsin diye kendir otu şırınga ettiğini, bir bir aklından geçirdi. Hayvanların hastalanmasına yol açan adamın —birinci ekipten ahır sorumlusu Kujenkov—, sonradan öğrendiğine göre tam bir hafta boyu atları sadece arpa samanıyla beslemiş olan bu adamın çiftlikten uzaklaştırılmasını ilk öneren de o olmuştu. Davidov'un burayadek gözleyebildiği kadarıyla Yakov atlara kimsenin bakamayacağı kadar iyi bakıyordu. Tüm bunlar aklına gelince o yersiz öfkesinden, parlayıvermiş olmasından utandı. İyi bir Kolhoz işçisine, hemşerilerinin saygısını kazanmış bir yönetim kurulu üyesine, böylesine haksız yere bağırıp çağırdığı için, hatta bir tek dikkatsizlik yaptı diye onu yıkıcılıkla suçladığı için kendini lânetledi. Canı öylesine sıkılmıştı ki, saçlarını sıvazladı, arka arkaya öksürüp gırtlağını temizledi, dışarı çıktı.

Yakov'u elinde bir deste anahtar, üzüntüden dudakları titreyerek yazıcıyla konuşurken buldu :

«Buraya bak, Yakov, görevini Ushakov'a devretme. Görevinde kal. Ama bir daha böyle bir şey olacak olursa... Bak sana söylüyorum... Şimdi hemen bölge veteriner hekimini çağırt, ekip başlarına da söyle, donmuş öküzleri dinlendirsinler.»

Yakov'un Kolhoza ilk zarar verme girişimi böylelikle, onun adına kazasız belasız atlatılmış oldu. Yüzbaşı da, şimdilik başka konularla uğraşması gerektiğinden, ona yeni yeni görevler vermedi.

Bir adam daha yüzbaşıyı görmeye gelmişti, her zamanki gibi, gece vakti... Eve girer girmez Yüzbaşı, onu, küçük odasına aldı ve kimsenin içeri girmemesini söyledi. Sabahadek konuştular ve ertesi gün Yüzbaşının neşesi oldukça yerine gelmişti. Yakov'u odasına çağırdı.

«Bu adam bizim Birliğin bir üyesidir, azizim Yakov Lukich.» diye açıklamada bulundu. «Bir bakıma, silah arkadaşı : Astteğmen Vatslav Augustovich Liyatevski. Ona iyi bak. Bu da benim ev sahibim.» Konuşurken yeni gelene dönmüştü. «Eski Kazakların soyundan, ama şimdi Kolhoz yöneticiliği yapıyor. Sovyetlere çalışıyor denebilir.»

Teğmen yataktan kalkıp geniş, beyaz elini Yakov Lukich'e uzattı. Otuz yaşlarında görünüyordu, zayıf, solgun yüzlü bir adamdı. Geriye taramış dalgalı siyah saçları, siyah saten gömleğinin kolalı yakasına iniyordu. Gülümseyen dudaklarının üzerinde incecik bir bıyık kıvrılmaktaydı. Besbelli bir yara sonucu olacak, sol gözü büzülmüş, gözün altındaki deri bir sonbahar yaprağı kadar kuru ve cansız, kıvrım kıvrım olmuştu. Ne var ki o büzülmüş göz, eski teğmenin yüzündeki şakacı ifadeyle çelişmiyor, tam tersine o ifadeyi pekiştiriyordu. O kahverengi göz sanki muzip muzip kırpışıp düzelecek, altındaki deri de gerilip şakaklara dek çizgi çizgi uzanacak, keyfi yerinde teğmen, o genç ve bulaşıcı kahkahasını ko-

yuverecek sanılırdı. Üstünün başının görünürdeki perişanlığı bile bile yaratılmıştı; giyenin çevik davranışlarını kısıtlamadığı gibi, zerafetini de gizleyemiyordu.

O gün Polovtsev alışılmadık biçimde neşeliydi, hatta Yakov'a bile iyi davranıyordu. Anlamsız konuşmayı çarçabuk bitirdi ve evsahibine dönerek ona bilgi verdi :

«Teğmen Liyatevski bir iki hafta sende kalacak ama ben karanlık basar basmaz gidiyorum. Teğmene ne isterse bul buluştur; onun emirleri benim emirlerim demektir, anladın mı?» Sonra, damarları şişmiş elini Yakov'un dizine koyarak, kelimelerin üzerine basa basa : «Pekâlâ, öyleyse azizim Yakov!» diye ekledi. «Artık çok yakında başlıyoruz. Sadece biraz daha beklememiz gerekecek, o kadar. Bunu bizim Kazaklara söyle, yüreklerini ferah tutsunlar. Şimdi gidebilirsin; görüşmemizi bitirmemiz gerek bizim.»

Polovtsev'i bir iki hafta Gremyachy - Log'dan ayrılmak zorunda bırakacak olağandışı bir şey olmuştu herhalde. Yakov, bunun ne olduğunu öğrenme merakıyla yanıyordu. Bir şeyler kapabilirim umuduyla, Polovtsev'in, Davidov ile kendi konuşmasını dinlemiş olduğu hole gidip kulağını incecik bölmeye yapıştırdı. Öte yandaki odada konuşulanları ancak bölüm bölüm duyabiliyordu buradan.

Liyatevski diyordu ki : «Hiç tartışmasız, Bikadorov ile ilişki kurmalısın. Tabii karşılaştığınızda Ekselansları sana tasarılarını açıklayacaktır... Elverişli bir durum... Çok, çok güzel... Salak bölgesinde... Zırhlı tren... Yenilgiye uğranılacak olursa...»

Polovtsev : «Şşş!» yaptı.

«Bizi kimse duyamaz umarım?»

«Gene de ne olur ne olmaz... Böyle gizli işlerde yöntem her zaman...»

Teğmen sesini daha da alçaltarak konuşmasını sürdürünce Yakov da ipin ucunu kaçırmış oldu :

«Yenilgi... elbette... Afganistan... Onların yardımıyla gidebiliriz...»

«İyi ama çareleri... G.P.U....» Polovtsev'in söylediklerinin bundan sonrasını anlamak olası değildi.

«Bir başka seçenek var : Sınırı geçmek... Minsk... Uzak durarak... Seni temin ederim ki... Sınır nöbetçileri... Karargâhtan hiç kuşkusuz gelecektir... Bir albay, adını biliyorum... Koşullara bağlı olarak... Bu paha biçilmez bir yardımdır! Böylesine bir himaye... Para yardımından önemli...»

«Peki ya kendisi ne diyor?»

«Generalin tekrarlayacağından emin... Çok. Bana sözlü olarak bildirildi ki... Son derece gergin... Yararlanmalı... Bir an bile gecikmeden...»

Sesler iyice alçaldı, fısıltıya dönüştü, bu yarım yamalak duyduklarından bir şey anlamamış olan Yakov da içini çekti. Evden çıkıp Kolhoz yönetim binasına gitti. Eskiden Titok'un olan kulübeye yaklaşırken, alışageldiği gibi, kapının üzerine çivilenmiş 'Gremyachy «Stalin» Kolhoz Yönetimliği' levhasına bir göz gezdirdi. Bir kez daha, her zamanki gibi, birbirine karşıt iki yöne birden çekildiği izlenimine kapıldı. Ama sonra teğmen Liyatevski ve Yüzbaşının güven dolu sözleri aklına geldi : 'Artık çok yakında başlıyoruz,' demişti. Muzip bir sevinçle, kendi kendine kızarak söylendi : «Ne kadar çabuk başlanırsa o kadar iyi! Yoksa bir yanda onlar, bir yanda Kolhoz, ikisinin arasında kaygan bir yolda yürüyen öküz gibi ikiye ayrılıvereceğim, ben.» diye düşündü.

O gece Polovtsev atını eğerledi, tüm belgelerini, kâğıtlarını eyer çantalarına doldurdu, yol için biraz da kumanya aldı ve veda etti. Yakov, Yüzbaşının atının

dans eder gibi klap klap diyen nal seslerini penceresinin önünden geçerken duydu.

Yeni gelen, kıpırdamadan yerinde duracak adamlardan olmadığını göstermişti. Üstelik askeri merasime de aldırış ettiği yoktu. Günler boyu kulübenin içinde neşesi yerinde, gülerek dolaşıp duruyor, kadınlarla şakalaşıyor, tütün dumanından ölesiye nefret eden, Yakov'un yaşlı anasına rahat vermiyordu. Kulübeye ansızın damlayıverecek yabancılardan hiç korkusu yokmuşçasına evde geziniyordu. Öyle ki sonunda Yakov çaresizlikle, onu uyarmak zorunda kaldı :

«Daha dikkatli olmalısınız... Bilinmez, bakarsınız biri sizi burada buluverirse, Ekselans.»

«Peki, benim 'Ekselans' olduğum alnımda mı yazılı bakalım?»

«Hayır ama size kim olduğunuzu, nereden geldiğinizi sorabilirler de.»

«Ceplerim tıkabasa kimlik ve belge dolu, dostum. İşler sarpa sarar da onlara da inanmayacak olurlarsa kendilerine şu fermanı gösteririm. Bu her yerde geçerlidir!» Konuşurken koynundan kara ve donuk donuk parlayan bir Mavzeri çıkartırken gülümsüyor, şiş deri kıvrımlarının ardına yarı gizlenmiş kıpırtısız gözü meydan okurcasına bakıyordu.

Bu havalı teğmenin neşesi gerçekten hiç de Ostrovnov'un zevkine göre değildi. Hele bir akşam işten eve döndüğünde karşılaştığı bir olaydan sonra : Avluda boğuk sesler, güçlükle zaptedilen bir kahkaha, bir gürültü duymuştu. Kibrit çakınca teğmenin o tek, parlayan gözüyle, bir kepek sandığının arkasına, köşeye sinmiş olduğunu gördü Yakov'un gelini yanındaydı; suratı bayrak gibi kıpkırmızı. Şaşkınlıkla eteğini aşağı çekiştiriyor, ensesine kaymış başörtüsünü düzeltiyordu. Yakov Lukich tek söz söylemeden geçip mutfağa girecekti ama

teğmen, ona eşikte yetişip sırtına bir şaplak indirdi, fısıltıyla :

«Dilini tut, babalık!» dedi. «Oğulcuğunun huzurunu kaçırma! Biz askerler neye benzeriz bilirsin! Hız ve cüret! Gençliğinde çılgınlık yapmamış adam var mı ki? Hadi al şu sigaraya, tüttür bakalım. Sanıyorum gelininle sen de gönül eğlendirmişsindir. Ah, seni yaşlı çapkın!»

Yakov Lukich öylesine şaşırmıştı ki sigarayı aldı ve ancak Liyatevski'nin çaktığı kibritle yaktıktan sonradır ki mutfağa girdi. Teğmen ev sahibinin sigarasını yakmak için kibriti tutarken esnemeye çalışarak, yatıştırıcı bir sesle :

«Biri sana bir hizmette bulunursa, sözgelimi kibrit çakarsa, «teşekkür ederim, demen gerekir.» dedi. «Terbiyen kıt senin. Üstelik bir de Kolhoz yöneticisi olacaksın! Eskiden karşılaşsaydık seni seyis olarak bile yanıma almazdım be!»

Yakov Lukich : «O şeytan da amma iyi bir belâ sardı başıma ha!» diye aklından geçirdi.

Liyatevski'nin küstahlığı Yakov'un iyice moralini bozmuştu. Oğlu evde değildi, veteriner hekimi getirmek üzere bölgeye gitmişti. Yakov olaydan ona hiç söz etmemeye karar verdi ancak gelinini tahıl ambarına çağırdı ve orada ona sessizce bir güzel ders verdi. Yani kayışıyla bir güzel dövdü. Yüzüne vurmadı da sırtına, kaba etlerine vurdu. Öyle ya, görünürde izi kalmamalı. Döndüğünde Semyon bile bir şeyin farkına varmamıştı. Oğlu, karanlık bastıktan sonra eve gelmiş. Karısı yemeğini hazırlayıp sonra sıranın ta kıyısına ilişince Semyon saflıkla sormuştu :

«Neden öyle eğreti oturuyorsun, konukmuşsun gibi?»

«Çıban çıktı da.» Kadın birden, oturduğu yerden fırladı.

«Biraz ekmek soğan çiğneyip lapa yap; çıbanı hemen söndürür.» Gelini sobanın başına oturmuş mumlu ipliği bükerken ona bu öğüdü içtenlikle veren, Yakov Lukich'di. Kadın gözlerinden şimşekler çakarak ona baktı, boyun eğip karşılık verdi :

«Teşekkür ederim baba; kendi kendine geçer.»

Arasıra haberciler Liyativski'ye paket getiriyorlardı. Okuduktan sonra hemen sobada yakıyordu. Derken, geceleri içmeye başladı. Artık Yakov'un geliniyle de oynaşmıyordu. Suratı asılmıştı. Yakov'un veya Simyon'un ellerine gıcır gıcır yepyeni çervonyetz banknotlarını sıkıştırıp bir 'yarım litrelik' almalarını giderek daha sık ister oldu. Sarhoşken politika konuşmaya hevesli görünüyor ve geniş genellemeler yapma eğilimini açığa vuruyordu. Ayrıca durumun kendine göre nesnel bir değerlendirmesi yapmaktan da geri kalmamaktaydı. Bir gün Yakov'u iyice serseme çevirdi. Onu odasına çağırdı, votka sundu ve sinsi sinsi göz kırparak sordu :

«Kolhozu baltalıyor musun bakalım?»

Yakov sözde şaşırmış göründü : «Yoo, neden baltalayayım ki?»

«Öyleyse hangi yöntemleri kullanıyorsun?»

«Ne demek istiyorsun?»

«Çalışmanı nasıl sürdürüyorsun yani? Sen bir yıkıcısın, kendin de biliyorsun ya. Peki burada ne iş yapıyorsun? Atları strikninle zehirliyor musun? Avadanlıklara zarar mı veriyorsun, ne yapıyorsun yani?»

«Gerçekte, tam tersi, atlara dokunmamam emredildi.» diye Yakov açıklamada bulundu. Son günlerde içkiye pek elini sürmediğinden, şimdi şu bir bardak votka bile etkisini göstermiş, dili adamakıllı çözülmüştü. Tam toplumsallaştırılmış köy tarımını aynı zamanda

hem kurup hem yıkmak zorunda olduğu için ne denli sıkıntı çektiğinden yakınmak üzereydi ki, Liyatevski konuşmasına izin vermedi. Votkasını içip bitirdi ve Lukich'in bardağını da bir daha doldurmadı ve sordu :

«İyi ama sen bize neden katıldın öyleyse, seni taş kafalı budala? Sorarım sana, neden? Hangi şeytana uydun da katıldın? Polovtsev'in de benim de yapabileceğimiz hiç, hiçbir şey kalmadı artık; ölümümüze koşuyoruz biz. Evet ya, ölümümüze! Belki kazanabiliriz de ama, Hamlet, bu utanılacak kadar küçücük bir olasılık, biliyor musun?.. Yüzde bir, bir olasılık, daha fazla değil! Ama komünistlerin dediği gibi: Zincirlerimizden başka kaybedecek hiçbir şeyimiz yok bizim. Ya sen? Bana kalırsa sen, sadece bir gecelik bir kurbansın. Yaşamını sürdürmemen için hiçbir neden yok ortada. Seninki gibi budalaca yaşantıyı. Ben senin gibi Hamletlerin sosyalizmi kurabileceklerine her ne kadar inanmıyorsam da, gene de dünyanın çamurundaki batakliğındaki suyu bulandırabilirsin. Ama şimdi bir ayaklanma olacak, Senin işini bitiriverecekler, ya da bilinçsiz bir sınıf düşmanı diye ta Arkangel eyaletine gönderecekler. Orada Sosyalizm ikinci kez tahtına oturuncaya dek çam ağaçlarını kesersin artık. Ah, seni eşek kafalı! Bizim neden ayaklanmamız gerektiğini anlıyorum çünkü ben bir soyluyum. Benim beşbin hektar kadar tarıma elverişli toprağı ve sekiz yüz hektara yakın ormanı vardı. Benim ve benim gibilerin anavatanımızdan ayrılıp sürgünde bir yerlerde ekmek parası peşinde koşmamız, bir deyişle alnımızın teriyle ekmeğimizi kazanmamız, ölümden beter bir utanç sayılıyordu. Ama ya sen? Sen kimsin ki? Bir tahıl üreticisi ve bu tahılı yiyici. Gelişigüzel biri... Bir gübre sineği! İç savaşta siz orospu çocuğu kazakları yeterince gebertmemişler anlaşılan!»

Yakov, karşı çıkacak oldu : «Ama böyle yaşamayı

sürdüremeyiz ki! Bizi vergileriyle boğdular, malımızı, mülkümüzü elimizden alıyorlar. Çiftçinin birey olarak sürdüreceği yaşamı kalmadı artık. Böyle olmasaydı siz soylulara ve sizin gibilere ihtiyaç duymazdık zaten. Böyle olmasaydı dünyada bu yola girmezdim ben!»

«Vergilermiş! Hele dur da düşün bir! Sanki başka ülkelerde köylüler vergi ödemiyorlar mı? Sizin ödediğinizden de çok ödüyorlar be!»

«Olamaz, inanmam.»

«İnan bana, doğru söylüyorum.»

«İyi ama onların nasıl yaşadığını, ne ödediğini siz nereden biliyorsunuz ki?»

«Oralarda yaşadım da ondan biliyorum.»

«Demek dışarıdan geldiniz öyle mi?»

«Peki, bundan sana ne?»

«Hiiç, sadece merak ettim de.»

«Çok bilen çabuk yaşlanır! Hadi git de bana biraz votka getir.»

Yakov Lukich oğlu Semyon'u votka almaya gönderdi ve yalnız kalmak istediğinden, gitti harman yerine, bir saman yığınının dibine çöktü; birkaç saat oturdu orada. «Allahın belâsı suratsız herif! Kafamı şişirdi be! Konuş, konuş! Kimbilir belki de, ne diyeceğim diye öğrenmek istiyordur. Yani onlara karşı dönecek miyim hani... O zaman Yüzbaşı geri geldiğinde ona söyler, Khoprov'u öldürdüğü gibi beni de geberttirir... Ya da belki, istediği buydu? Ayık adamın düşündüğünü sarhoş söylermiş. Belki de şu Yüzbaşıya hiç mi hiç bulaşmayacaktım. Bir iki yıl Kolhoz yaşamına ayak uydurmaya çalışsaydım keşke. Belki de hükümet, işlerin ne denli köyüye gittiğini görür, oniki ay içinde çiftlikleri dağıtırdı da o zaman ben gene insan gibi yaşamaya başlardım. Ah Tanrım, Tanrım! Ne yapacağım ben şimdi? Can mı dayanır buna... Artık hepsi bir... İster baykuşu

kütüğe vur, ister kütüğü baykuşa, baykuş için hepsi bir, kafası gitti demektir.»

Çiti aşan bir rüzgâr harman yerini sildi süpürdü. Kapının yanına saçılmış samanları kaptığı gibi yığına taşıdı ve köpeklerin geçerken açtığı delikleri tıkadı; yığının salkım saçak köşelerini taradı; tepesindeki katılaşmış karı süpürdü. Rüzgâr şiddetli ve soğuktu, Yakov uzun süre nereden estiğini anlamaya çalıştı ise de başaramadı. Sanki saman yığınının yanından birden esiyor, sırayla dört tarafından vuruyordu. Rüzgârın tedirgin ettiği fareler samanın içinde oradan oraya seğirtiyorlardı. Ciyak ciyak bağırışarak gizli inlerine koşturuyorlar, kimi zaman da Yakov'un dayandığı saman yığınında, sırtının pek yakınından geçiyorlardı. Rüzgârı, samanın hışırtısını, farelerin bağırtısını ve kuyu çıkırığının hışırtısını, farelerin bağırtısını ve kuyu çıkrığıun...... Gecenin tüm bu sesleri uzaklardan gelen bir yas müziğini andırıyordu. Yarı kapalı, yaşlarla dolu gözleriyle yıldızlı göğe bakıyor, samanın kokusunu ve bozkır rüzgârını derin derin içine çekiyordu; çevresinde herşey öylesine güzel, öylesine sade görünüyordu ki!

Ama geceyarısı Voyskovoy'da olan Yüzbaşıdan bir haberci çıkageldi. Teğmen üzerinde 'acele' yazılı mektubu okudu ve mutfakta uyuyan Yakov'u uyandırdı.

«Al, oku şunu!» dedi.

Gözlerini oğuşturarak Yakov mektubu aldı. Bir defterden kopartılmış bir yaprağa, Çarlık günlerinin artık kullanılmayan hafleriyle, kopya kalemiyle ve okunaklı bir yazıyla yazılmıştı mektup.

Teğmen;

«Bolşeviklerin Merkez Komitesinin görünürde Kolhoz ekimi için tarımla uğraşan halktan buğday topladığını güvenilir kaynaktan öğrenmiş bulunuyoruz. Gerçekte ise bu buğday dışarı satıla-

cak ve köylüler, Kolhoz çiftçileri de dahil olmak üzere, acımasız bir açlığa sürükleneceklerdir. Sorunun kaçınılmaz ve pek yakın olduğunu sezinleyen Sovyet Hükümeti geriye kalmış tek taneyi de satarak Rusya'nın yıkımını tamamlamaktadır .Halen Birliğimizin temsilcisi olarak bulunduğun Gremyachy Log'da sözde tohumluk buğday toplanmasına karşı halk arasında derhal bir kışkırtma eylemi başlatmanı emrediyorum. Bu mektubun içeriğini Y.L.'ye de bildir hemen eyleme geçerek halka açıklamalarda bulunması için talimat ver. Ne pahasına olursa olsun buğday toplanmasını engellemek son derece gereklidir.»

Ertesi sabah Kolhoz yönetim merkezine gidecek yerde Yakov Lukich «Don'un Kurtarılması Birliği»ne kaydetmiş olduğu Bannik ve öteki serbest çiftçileri ziyarete gitti.

YİRMİDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Propaganda kolu komutanı Kondratko'nun geride bıraktığı üç kişilik ekip tohumluk buğday fonuna buğday toplamak için işe koyuldular. Kulakların boşalttığı kulübelerden biri onlara karargâh olarak tahsis edildi. İçlerinden bir tanesi, genç tarım uzmanı Vietutniev, gününün büyük bölümünü burada, ilkbahar plânının ayrıntıları üzerinde çalışmakla ve Kazaklara tarım sorunları konusunda bilgi sağlamakla geçiriyordu. Geri kalan zamanında, toplanmakta olan tohumluk buğdayın temizlenmesini ve işlenmesini gözetiyor, ya da ara sıra gidip hasta bir ineğe veya koyuna bakıyordu. 'Vizite' karşılığı genellikle aynı olarak ödeniyor; yemeğini hayvanın sahibiyle yiyordu. Kimi zaman da dönerken yanına bir testi süt veya bir tencere haşlanmış patates veriyorlardı. Ekibin öteki iki üyesi, bölge kasabasında Devlet un değirmeninde işçi olarak çalışan Lubno ile bitkisel yağ fabrikasında çalışan genç bir Komünist, İvan Naidinov'du. Gremyachy çiftçilerini 'karargâha' çağırıyorlar, tahıl ambarındaki kâhyanın verdiği listeyle, her yurttaşın tohumluk buğday bağışını karşılaştırıyorlar ve

buğday toplamak için ardı arkası kesilmeyen bir propaganda yürütüyorlardı.

Daha işin başlangıcında, saptanan dönem içinde tohum fonunu tamamlamanın pek zor olacağı apaçık ortadaydı. Ekibin ve yerel hücrenin buğday toplama işini hızlandırma amacıyla almış oldukları tüm önlemlere Kolhoz üyelerinin ve serbest çiftçilerin çoğu yaman bir direniş gösteriyordu. Köyde, buğdayın dışarı gönderilmek üzere toplandığı, o yıl ekim yapılmayacağı ve savaşın başlamasının an meselesi olduğu yolunda söylentiler çıkmış, yayılmaktaydı. Davidov, her gün toplantı yapıyor ve ekibin yardımıyla durumu açıklıyor; saçma söylentileri yalanlıyor, 'Sovyet-karşıtı propaganda' yaparken yakalananların en ağır cezalara çarptırılacağını söylüyor, gözdağı veriyordu. Ama buğday gene de son derece yavaş toplanmaktaydı. Kazaklar, sabah erkenden evden uzaklarda bir yerlere gitmek için bahaneler buluyorlardı. Odun kesmeye ormana gidiyor veya çalı çırpı topluyorlardı. Ya da köy Sovyetinin veya ekip üyelerinin çağırısına koşmak zorunda kalmamak için komşularıyla birlikte çekip tenha bir yerlere gidiyor, kaygılar içinde, günü orada geçiriyorlardı. Kadınlar toplantılara hiç mi hiç katılmaz olmuştu. Köy Sovyetinden bir temsilci onlarla görüşmeye geldiğinde: «Kocam evde değil, ben de bir şey bilmiyorum.» diye kestirip atıyor, gelenleri başlarından savıyorlardı.

Sanki güçlü bir el vardı da buğdayı tutuyor, vermiyordu.

Her gün ekip karargâhında şöyle konuşmalara tanık olunuyordu:

«Tohumluk buğdayını getirdin mi?»

«Hayır.»

«Neden getirmedin?»

«Buğdayım yok ki benim.»

«Ne demek, buğdayım yok?»

«Söylemek istediğim şu: Çok basit... Önce tohumluk diye saklamayı düşünmüştüm ama, sonra elimdeki fazla buğdayı istediklerinde verdim, bana yiyecek bir şey kalmadığından tohumluk buğdayı yedim.»

«Demek böyle? Bu yıl ne ekeceksin, onu düşünmedin mi?»

«Düşündüm, ama ekecek tohumun kalmadı ki!»

Pek çoğu tohumluk buğdayı, yiyecek buğday toplanırken verdikleri beyanına güveniyorlardı. Kolhoz yönetim merkezinde Davidov, ekip karargâhında Naidinov buğday toplanırken hazırlanan listeleri, verilen makbuzları karıştırıyorlar, beyanların doğruluğunu denetliyorlar ve yanlış bilgi vermekte direnenleri cezalandırıyorlardı; çünkü tohumluk buğday saklandığı ortaya çıkmış oluyordu. Kimi zaman bu sonuca varabilmek için geçen sonbaharda harmanda dövülmüş buğday miktarını yaklaşık olarak hesaplamak, yemeklik buğday fonu için teslim edilmiş toplam miktarı bulmak ve bu iki tutar arasındaki farkı çıkarmak gerekiyordu. Ama geriye buğday kaldığı kanıtlandığı zaman bile Kazaklar inatla diretiyorlardı.

«Evet, elbette ki biraz buğdayımız kalmıştı. Ama çiftlikte nasıldır bilirsiniz yoldaşlar. Buğdayı tartmadan, ölçmeden yemeye alışmısız bir kez. Her birimize ayda birer pud buğday bırakılmıştı, ama, örneğin ben, günde birbuçuk, iki kilo buğday yerim. Bu da neredeyse üç pud eder. Çok ekmek yerim, çünkü başka yiyecek bir şeyimiz pek bulunmaz. İşte bundan ötürü hepsini kullandık. Hiç buğdayımız kalmadı; isterseniz arayabilirsiniz.»

Hücre toplantılarında Nagulnov, köyün zenginleri buğday getirmedikçe evlerinin aranması gerektiğini ortaya attı. Ama Davidov ve ötekiler bu öneriye karşı çıktılar. Üstelik Bölge Şurası tohumluk buğday toplanması

konusunda yönerge verirken böyle bir araştırmaya başvurmayı kesinlikle yasaklıyordu.

Üç günlük zorlu çalışma sonucu Kolhoz çiftçilerinden ancak 480 pud ve serbest köylülerden ise 35 pud tutarında tohumluk buğday alınabildi. Kolhozun faal üyeleri daha ilk gün kendi paylarına düşeni getirip teslim ettiler. Ertesi sabah Yakov ile oğlu Semyon iki kızakla genel tahıl ambarına gittiler. Yakov, hemen içeri, yazı odasına girdi, Semyon da buğday çuvallarını kızaklardan ambara taşımaya koyuldu. Demid Ushakov çuvalları alıyor, tartıyordu. Semyon böyle dört çuval boşalttı ama tam beşincisinin ipini çözerken Ushakov atmaca gibi tepesine dikildi.

Bir avuç buğdayı Semyon'un burnuna uzatarak sordu: «Babanın ekecek olduğu buğday bu muydu?»

Semyon birden parladı: «Nesi varmış? Şaşı gözlerinle buğdayı mısır sandın galiba!»

«Hayır, sanmadım. Belki şaşı olabilirim ama senden daha iyi görürüm ben! Seni düzenbaz! Sen de baban da birbirinizden geri kalır yanınız yok, biliyoruz! Nedir bu? Tohumluk buğday ha? Burnunu kıvırma öyle! Tertemiz buğdayımın içine ne döktünüz bakayım, seni yılan dölü?»

Demid avucunu Semyon'un suratına iyice yaklaştırdı; içi toprak ve burçak karışımı pis buğday doluydu.

«Herkesi çağıracağım, görsünler bu yaptığınızı.» diye gözdağı verdi.

Semyon telaşlanmıştı: «Canım hemen kızma öyle. Yanlış çuvalı almış olacağım. Götürüp hemen değiştireyim bunu. Garip şey, gerçekten aklım almadı, çok garip! Hem ne diye at gibi soluyorsun öyle? Değiştireceğiz dedik ya; bir yanlışlıktır olmuş işte.»

Semyon'un getirdiği ondört çuvaldan altısını Demid geri çevirdi. Üstelik Semyon, geri çevirilen buğday

çuvallarından birini omuzlamasına yardım etmesini istediğinde de Demid duymazlıktan geldi, kantara dönüp ona sırt çevirdi.

Semyon, titreyen bir sesle: «Demek yardım etmiyorsun, öyle mi?» dedi.

«Ne sandın ya? Evde yüklenirken hafiftiler de birdenbire mi ağırlaştı bu çuvallar? Kendin kaldır bakalım, şeytan seni!»

Zorlanmaktan suratı kıpkırmızı kesilen Semyon, çuvalı sırtlayıp gerisin geri kızağa taşıdı.

Bu olayı izleyen iki gün içinde hemen hemen hiç buğday gelmedi. Hücre toplantısında kulübeleri dolaşma kararı alındı. Bir akşam önce Davidov, hiç olmazsa birkaç hektarcık ekebilmek için kuraklığa dayanıklı ilkbahar tohumu bulmak üzere komşu yöredeki bir tohum ayıklama, seçme çiftliğine gitti. Bir yıl önce bu çiftliğin deneme tarlalarında tohum çok güzel ürün vermişti. Yakov Lukich de, ekip başı Agafon Dubtsov da ithal malı Kaliforniya buğdayı ile yerel ak taneli buğdayın karışımından ayıklama tohum seçme çiftliğinde elde edilen bu yeni buğday türünden uzun uzadıya söz etmişlerdi. Son zamanlarda gecelerini tarım dergilerini inceleyerek geçiren Davidov da biraz yeni tohum alabilmek için aynı çiftliğe gitmeye karar verdi.

Bu yolculuktan Martın 4'ünde dönen Nagulnov, yazık ki, bir gün önce talihsiz bir olaya karışmıştı. Sabahleyin ikinci ekibe bağlı olan Liyubishkin ile otuz kadar çiftliği dolaşmaya çıktı. Akşam üzeri Razmyotnov ile sekreteri, köy Sovyetinden ayrıldıktan sonra, günboyu uğrayamadıkları Kazakları da oraya çağırdı. Dört Kazakla görüştüyse de olumlu sonuçlar alamadı. 'Tohumluk buğdayımız yok. Devlet versin,' diyorlardı. Nagulnov önce, onları soğukkanlılıkla yola getirme yöntemini denediyse de bir süre sonra yumrukları konuşmaya başladı.

«Buğdayımız yok nasıl dersiniz?» diye soruyordu. Örneğin sen «Sen, Konstantin Gavrilovich sen, geçen sonbahar üçyüz pud buğday götürmüşsün harmana.»

«Peki benim adıma Devlete ne kadar verdin bakalım?»

Nagulnov sordu: «Sen ne kadar teslim etmiştin ki?»

«Ehh, yüzotuz pud.»

«Peki, geri kalanı nerede?»

«Nerede olduğunu bilmiyor musun? Yendi bitti!»

«Yalan söylüyorsun! O kadar buğday yeseydin patlardın be! Bunca buğdayı yiyebilen ailende topu topu altı kişi var! Uzun etme de getir bakalım, yoksa tekmeyi vurduğum gibi Kolhozdan atarım seni!»

«Kolhozdan çıkar beni! Ne istersen yap ama buğdayım yok diyorum Tanrı aşkına! Hükûmet faizle buğday versin hele...»

«Hükûmeti sömürmeyi alışkanlık edinmişsiniz siz. Saban alacağım, orak alacağım diye borç sandığından aldığın parayı geri verdin mi ki? İşte tamam! O parayı harcadın, şimdi buğdayı satıp geçineceksin, öyle değil mi?»

«Ne de olsa orak da, sapan da artık Kolhozun malı oldu çıktı. Onları kullanma olanağını hiç bulamamıştım zaten. Bu yüzden başıma kakma.»

«Buğdayı getirmezsen beter olursun. Homurdanmayı alışkanlık edinmişsin sen. Ayıp, ayıp!»

«Buğdayı verirdim, hem de seve seve verirdim eğer olsaydı.»

Nagulnov ne kadar tartıştıysa, ne kadar tehdit ettiyse de işe yaramadı. Sonunda ağızlarından hiçbir söz alamadan onları salıverdi. Çıktı Kazaklar. Bir an durup avluda konuştular, sonra ayak sesleri uzaklaştı. Az sonra da serbest çiftçi Grigory Bannik girdi içeri. Büyük bir olasılıkla Nagulnov'un az önce savdığı Kolhoz çift-

çileriyle konuşmuştu. İşlerin nasıl gittiğinden haberi vardı besbelli: Dudağının kıyıcığı kendine güvendiğini belli eder, meydan okur bir gülüşle kıvrılmıştı. Nagulnov titreyen elleriyle masanın üzerindeki listeyi karıştırdı, boğuk bir sesle:

«Otur, Grigory!» dedi.

«Teşekkür ederim.» Bannik oturdu bacaklarını iyice gerdi, açtı.

«Tohumluk buğdayını neden getirmedin?»

«Neden getirecekmişim ki?»

«Genel toplantıda böyle karar alındı ya! Kolhoz çiftçileri de, Kolhoz dışındaki serbest çiftçiler de tohumluk buğday getirmek zorundalar. Sende var mı?»

«Elbette var.»

Nagulnov listeye bir göz attı; Bannik'in adının karşısında, '1930 ilkbahar ekimi için tasarlanan bölge' sütununda altı rakamı yazılıydı.

Sordu: «Sen bu ilkbahar altı hektar buğday ekmeyi tasarlıyordun?»

«Evet, öyle.»

«Demek oluyor ki elinde kırkiki pud tohumluk buğdayın var?»

«Evet, tamı tamına, elenmiş, altın gibi, tertemiz buğday.»

Nagulnov rahat bir soluk aldı: «Öyleyse sen bir kahramansın!» diye övdü onu. «Yarın ortak ambara getir. Kendi çuvallarınla bırakabilirsin. Buğdayın karıştırılmasını istemiyorlarsa, serbest çiftçilerden kendi çuvallarıyla kabul ediyoruz. Getir kâhyaya tarttır. Çuvallarını mühürler sana da bir makbuz verir, ilkbahar geldiğinde buğdayının tamamını geri alırsın. Ama çok kimse buğdaylarını saklayamadıklarından yakmıyor, yiyip bitirdiklerini söylüyorlar. Tahıl ambarında daha güvenlikte olur.»

«Bu fikri aklından çıkar, at, yoldaş Nagulnov!» Bannik kaygısız, sırıtarak sarı bıyıklarını sıvazladı. «Bu oyun bana sokmez. Buğdayımı size vermem.»

«Neden vermezmişsin, sorabilir miyim acaba?»

«Çünkü bende daha güvenliktedir de ondan. Size verecek olursam bahara boş çuvallarımı bile alamam geri. Artık akıllandık, bizi bu yoldan alt edemezsiniz.»

Nagulnov kaşlarını kaldırdı, suratı hafifçe sarardı: «Ne cüretle Sovyet yönetimine güvensizlik gösterirsin sen?» diye sordu. «Demek söylediklerime inanmıyorsun ha?»

«Şey, doğrusu, evet. İnanmıyorum. Bu masalları daha önce de dinledik biz.»

«Kim masal okudu size? Hangi konuda?» Nagulnov daha da sarardı, yavaş yavaş doğrulup ayağa kalktı.

Ama sanki bir şeyin farkında değilmiş gibi, Bannik hep öyle sakin sakin sırıtıyor, seyrek, sağlam dişlerini gösteriyordu. Konuşurken yalnızca sesi sitemle, zaptedilmesi güç bir öfkeyle titriyordu:

«Buğdayı toplayacaksınız, sonra trenlere yüklediğiniz gibi yâd ellere göndereceksiniz. Partililer kâküllü karılarıyla gezip tozabilsinler diye motorlar satın alacaksınız. Buğdayımızı neden istediğinizi biliyoruz biz! Eşitlik nedir görebilecek kadar yaşadık, tamam.»

«Çıldırdın mı sen, şeytan? Neler sayıklıyorsun öyle?»

«Gırtlağına yapışsalar sen de çıldırırsın! Buğday toplanırken tam yüzonaltı pud getirmiştim ben! Şimdi de son tohumluk buğdayımızı istiyorsunuz... ki çocuklarım... açlıktan ölsünler...»

«Tut dilini! Yalan söylüyorsun, yılan herif!» Nagulnov yumruklarını birbiri ardından masaya indiriyordu.

Hesap tahtası yere düştü, mürekkep hokkası devrildi. Kopkoyu, pırıl pırıl, mor bir dere, kâğıdın üzerin-

den süzülerek Bannik'in koyun derisi ceketinin ucuna döküldü. Bannik mürekkebi avucuyla sildi, ayağa kalktı. Gözleri kısılmış, dudaklarının kıyıcığında beyaz beyaz köpükler belirmişti, öfkesini zorlukla zaptederek, boğuk bir sesle bağırdı:

«Bana kes sesini deme! Sen karın Lukerya'ya yumruğunu kaldırırsın ama ben senin karın değilim! 1920'de de değiliz! Anlaşıldı mı? Size buğdayımı vermiyorum! Canınız cehenneme!»

«Bu da ne demek oluyor?... Kimin sözleri bunlar? Bana neler söylüyorsun, seni karşı-devrimci seni? Sosyalizme gülüp geçiyorsun, öyle mi, seni yılan? Ama artık...» Nagulnov ne diyeceğini bilemiyor, söyleyeceği sözcüğü bulamıyordu. Soluk soluğaydı. Sonunda zarzor kendine hakim oldu, yüzünde biriken ter damlacıklarını elinin tersiyle silerek dedi ki:

«Bana hemen şimdi, bir yazı yazıp, yarın buğdayı getireceğini bildireceksin, ben de yarın seni gereken yere göndereceğim. Onlar bulup çıkartırlar böyle konuşmayı kimlerden, nereden öğrendiğini.»

«İstersen beni tutuklayabilirsin, ama yazı mazı imzalamam, buğdayımı da vermeyeceğim.»

«Yaz, diyorum sana!»

«Hele biraz bekle de...»

«Senin kendi iyiliğin için istiyorum bunu...»

Bannik kapıya doğru yürüdü ama birden öfkesi öylesine kabardı ki, kendini tutamadı. Kapının koluna yapıştığında bağırdı:

«Hemen gidip buğdayı domuzlara veriyorum! Siz asalaklar yiyeceğine onlar yesin daha iyi!»

«Domuzlara ha? Tohumluk buğdayı ha?» Nagulnov iki atılımda kapıya vardı, cebinden tabancasını çekip kabzasını Bannik'in şakağına indirdi. Bannik şöyle bir sallandı, duvara dayandı, sırtı badanayı sıyırdı, sonra

yere yığılmaya başladı. Düştü. Şakağındaki yaradan kopkoyu kan fışkırdı, saçlarını ıslattı. Öfkesinden kendinden geçmiş Nagulnov, çizmesiyle yerde yatan Bannik'e birkaç kez tekme attı, sonra geri çekildi. Sudan çıkmış balık örneği Bannik bir iki kez soludu, sonra duvara yapışarak kendini yukarı kaldırmaya başladı. Ayağa kalkar kalkmaz da kan iyice boşandı. Yeniyle sessizce sildi kanı; sırtından tebeşir tozları döküldü. Nagulnov sürahiyi dikerek berbat, ılık sudan biraz içti; dişleri sürahinin kenarına çarpıp ses çıkardı. Doğrulmaya çabalayan Bannik'e yan yan bir göz attı, sonra gitti, dirseğine mengeneyle sıkarcasına sımsıkı yapıştı, onu masaya doğru itti, eline bir kurşunkalem tutuşturdu.

«Yaz!» diye buyurdu.

«Yazarım ama savcı öğrenecektir bunu. Tabanca tehdidiyle ne istersen yazarım. Sovyet hükûmetinde dayağa izin yok. O... parti... bu yüzden de sana saygı göstermeyecektir!» Bunları boğuk bir sesle mırıldanan Bannik, çaresiz, bir tabureye oturdu.

Nagulnov da geçti karşısına oturdu, tabancasını doğrulttu:

«Yaa, demek öyle, karşı-devrimci? Üstelik Sovyet hükûmetinin, partinin adını da ağzına almaya cüret ediyorsun. Seni yargılayan halk mahkemesi olmayacak, ben olacağım, şimdi, kendi mahkememde. Eğer yazmazsan seni tehlikeli bir yılan gibi vururum, sonra da cezaevine gider, gerekirse uğruna on yıl yatarım. Sovyet rejimine dil uzatmana izin veremem! Yaz: «Bildirim.» Yazdın mı? Şimdi başla: «Ben, eski faal Beyaz muhafız, elde silâh Kızıl orduya karşı savaşmış olan ben.» Yazdın mı bunları? «...Herkesi Birleştirmiş olan Partiye karşı... —Bu sözcükleri büyük harfle yazacaksın— ve Sovyet Rejimine karşı söylediğim akıl almaz alçaltıcı sözlerimi geri alıyorum. Gizli bir karşı-devrimci olmakla birlikte, onlar-

dan beni bağışlamalarını diliyor ve gelecekte söz veriyorum ki...»

«Bunları yazamam! Beni ne yapmaya zorluyorsun ki?»

«Evet, yazacaksın! Ne sandındı? Beyazların yaraladığı, sakat ettiği ben, seni koyverecek miyim sandındı? Suratıma karşı Sovyet rejimiyle alay et, ben susacağım öyle mi? Yaz yoksa canını çıkartırım senin.»

Bannik masaya eğildi ve elindeki kurşunkalem gene kâğıt üzerinde binbir zahmetle yürüdü. Eli tabancasının tetiğinde Nagulnov, ağır ağır ve açık seçik yazdırıyordu ona:

«Gizli bir karşı-devrimci olmakla birlikte, bütün emekçiler için pek değerli sayılan ve çalışan insanların kanıyla kurulmuş bulunan Sovyet hükümetine ne söylediklerimle, ne yazdıklarımla, ne yaptıklarımla zarar vermeyeceğim. Onu lânetlemeyeceğim, onu engellemeyeceğim, ama sabırla, hepimize, düşmanlarına, dünya çapında son verdirecek olan dünya devrimini bekleyeceğim. Ayrıca Sovyet hükûmetinin yoluna çıkmamaya ve ekim plânının temeline dinamit koymamaya ve yarın, 4 Mart 1930 günü genel tahıl ambarına...»

O sırada odaya bir Sovyet delegesiyle üç Kolhoz işçisi girdiler.

Nagulnov onlara: «Biraz avluda bekleyin.» diyerek Bannik'e döndü, yazdırmasını sürdürdü:

«... otuziki pud tohumluk buğday getireceğime söz veriyorum. Altına da imzamı koyuyorum.» «İmzala bakalım!»

Bannik, suratı kıpkırmızı, imzaladı ve ayağa kalktı.

«Bunun hesabını vereceksin, Nagulnov...»

«Hepimiz yaptıklarımızın hesabını vermek zorundayız. Ama eğer bu buğdayı yarın getirmezsen seni ge-

bertirim!» Nagulnov bildirimi katlayıp haki gömleğinin göğüs cebine koydu, tabancasını masanın üzerine fırlattı ve Bannik'i kapıya geçirdi. Geceyarısına kadar Köy Şurasında kaldı. Milis erine uzaklaşmamasını buyurdu ve onun yardımıyla buğdayı vermeye yanaşmayan başka üç Kolhoz üyesini getirip hapsetti. Ancak geceyarısından sonradır ki, şu son birkaç saattir içinde yaşadığı o sinir gerginliğinden ve yorgunluktan bitkin, Şura binasındaki masanın başında oturmuş, saçları darmadağın, başını uzun ellerine dayayarak uykuya daldı gitti. Gece boyunca rüyasında, en güzel giysileri sırtlarında, büyük, çok büyük, arkası kesilmeyen bir kalabalığın, yürüdüğünü, bozkırı bir ilkbahar seli gibi kapladığını görüyordu. İnsanların arasındaki boşluklarda atlılar ilerliyordu. Renk renk atlar nallarıyla yumuşak bozkır toprağını dövüyorlar ama nal seslerinin, gökgürültüsünü andırır uğultusu, bölükler demir levhalar üzerinde gidiyormuş gibi bir tuhaf yankılanıyordu. Ansızın, epey yakınında, bir orkestranın gümüş boruları 'Enternasyonal'i çalmaya başladılar ve Nagulnov, uyanıkken her zaman hissettiği gibi, yine yüreğini hoplatan bir heyecan duydu, boğazı düğümlendi. Yürüyen bölüklerin sonunda, 1920'de Wrangel'in adamlarının kestiği dostu, ölü Mitka Lobaç'ı gördü. Ama şaşırmış buna, sadece sevinmişti. Kalabalığı yararak önünden geçmekte olan bölüğe doğru atıldı. Nagulnov: «Mitka, Mitka! Dur!» diye seslendiyse de kendi sesini duymadı. Mitka eyerde döndü, ona bir yabancıya bakar gibi kayıtsız, baktı, sonra atını tırısa kaldırdı, sürdü. Derken Nagulnov, eski emirerinin, 1920 yılında Broda yakınlarında bir kurşunla öldürülmüş Tiulim'in at üzerinde kendisine doğru geldiğini gördü. Tiulim Nagulnov'un atının dizginleri sağ elinde, gülümseyerek, dörtnala geçti gitti. At da, o günlerdeki o aynı beyaz konçlu, ince başlı

attı. Binicisiz, başını gururla yükseğe kaldırmış, boynunu germiş, geçti gitti.

Gece boyu rüzgârın aralıksız çarptığı kepeneklerin gıcırtısı, Nagulnov'un rüyasında müzik sesi olarak geçiyordu; teneke damın zangıntırısı ise atların nal seslerine dönüşüyordu. Ertesi sabah altıda Razmyotnov Sovyet'e geldiğinde onu hâlâ uykuda buldu. Nagulnov'un, Mart sabahının leylâk rengi şafağıyla aydınlanmış sarı yanağında gergin ve umut dolu bir gülümseme donmuş kalmıştı. Kaşları ise işkence çekiyormuşcasına durmadan titriyordu. Razmyotnov onu sarstı, sövdü:

«Duru suyu bulandıracağın kadar bulandırdın, şimdi de tutmuş uyuyorsun öyle mi? Mutlu düşler görüyor olmalısın değil mi, böyle sırıttığına bakılırsa? Bannik'i ne demeye dövdün sanki? Şafak sökerken tohumluk buğdayını getirdi, teslim etti, sonra da hemen bölgenin yolunu tuttu. Lubishkin koşarak bana geldi, resmi makamlara hakkında şikâyette bulunacağını söyledi bana. Bu kez yapacağını yaptın, değil mi? Davidov döndüğünde ne diyecek bakalım? Ah, Makar, ah!»

Nagulnov avuçlarıyla, bu rahatsız uykudan şişmiş suratını oğuşturdu, düşünceli, gülümsedi.

«Andrei!» dedi, «Az önce ne de güzel bir düş görüyordum! Pırıl pırıl bir rüyaydı!»

«Şimdi sen rüyanı anlatmayı filan bırak da! Söyle bakalım Bannik'e ne yaptın?»

«Öylesine zehirli bir yılan hakkında konuşmak istemem! Buğdayı getirdi dedin, öyle mi? İyi, demek işe yaradı! Kırkiki pud tohumluk buğday, gülünüp geçilecek bir miktar değil. Her karşı-devrimci bir kabza vuruşuyla kırkiki pud buğday verecek olsa, ömrümü onlara teker teker vurmakla tüketirdim! Söylediklerinden sonra, yediğinden de fazlasını hak etmişti ya! Bacaklarını kıçından kopartmadığıma şükretmeli o!» Sonra gözleri pa-

rıldayarak, öfkeyle sözlerini tamamladı: «O alçak general Mamontov'un çetesindeydi. Onu Karadenize sürünceye dek bizimle savaştı, şimdi bile yolumuza çıkmaya, dünya devrimine zarar vermeye yelteniyor. Sovyet rejimi ve parti konusunda bana söylediklerini duymalıydın bir. Utancımdan saçlarım diken diken oldu.»

«Her ne olursa olsun! Ona vurmamalıydın yinede, onu tutuklasaydm daha iyi ederdin.»

«Hayır onun gebertilmesi gerekirdi, tutuklanması değil!» Nagulnov çaresizliğini belirtircesine ellerini iki yana açtı: «Peki neden gebertmedim onu? Bunu neden yapmadığımı ben de anlayamıyorum bir türlü. Şimdi buna pişmanım işte.»

«Sana budala dersem canın sıkılır; ama senin içindeki budala durdurak bilmiyor. Davidov döndüğünde bu işten dolayı sana bir ders verecektir.»

«Geldiğinde bu yaptığıma sevinecektir. O senin gibi yaşlı mıymıntının teki değildir.»

Razmyotnov gülerek parmağını önce tık tık masaya, sonra da Makar'm alnına vurdu, dedi ki: «Tıpatıp aynı sesi çıkartıyor, işte.» Ama Makar öfkeyle onun elini itti, koyun postundan ceketini giymeye koyuldu. Kapının koluna yapıştığında başını çevirdi, havlarcasına bağırdı:

«Ya, sen akıllısın, değil mi? Boş odadaki o adi kentsoyluları salıver de söyle, bugün buğdayı getirmek zorundalar. Gidip bir yıkanayım, döndüğümde onları gene tutuklatırım.»

Razmyotnov'un şaşkınlıktan gözleri evinden uğruyordu. Köy Şurası arşiviyle geçen yılki bölge tarım sergisinden kalma buğday başaklarının durduğu boş odaya koştu. Kapıyı açınca üç Kolhoz üyesi gördü. Yere yayılmış gazeteler üzerinde geceyi rahat geçirmişlerdi, Razmyotnov görününce ayağa kalktılar.

Andrei: «Yurttaşlar, ben...» diye söze başladı. Ama yaşlı Kazak Krasnokutov coşkuyla onun sözünü kesti: «Konuşacak ne var ki, Andrei? Biz kabahatliyiz, bu, adıyla sanıyla böyle. Şimdi gidelim de hemen buğdayı getirelim. Gece boyu aramızda biraz konuştuk, buğdayı vermeyi kararlaştırdık. Gerçeği gizlemenin yararı yok: buğdayı kendimize alıkoymak istemiştik...»

Nagulnov'un düşüncesiz tutumundan ötürü özür dilemeye hazırlanmış bulunan Razmyotnov durumu kavradı ve hemen taktik değiştirdi:

«Çoktan getirip teslim etmiş olmanız gerekirdi» dedi. «Üstelik bir de Kolhoz çiftçileri olacaksınız! Buğdayı sakladığınızdan dolayı utanç duymalısınız.»

Kuzguni kara sakallı Antip Grach, utanç içinde gülümsedi: «Ne olur, gidelim ve geçmişi unutalım...»

Razmyotnov kapıyı ardına dek açtı, masaya gitti. Açık söylemek gerekirse böyle yaparken de zihninden şimşek gibi bir düşünce geçti:

«Ama belki de Makar haklı, ne de olsa. Belki onları daha çok sıkıştırmamız gerekir, o zaman buğdayı bir gün içinde verirler!»

YİRMİBEŞİNCİ BÖLÜM

Keyfi yerinde, başarısından memnun Davidov örnek çiftliğinden oniki pud buğday ile döndü. Yemeğini yerken ev sahibesi ona, yokluğunda Nagulnov'un Bannik'i dövdüğünü ve üç çiftçiyi de Sovyet'te gece boyu hapsettiğini anlattı. Besbelli dedikodu köyün her yanına yayılıvermişti. Davidov alelacele yemeğini yedi ve yüreği kaygı dolu Kolhoz yönetimine gitti. Orada duydukları doğrulandı, ayrıntılarla da tamamlandı. Nagulnov'un tutumu üzerine görüşler değişiyordu: Kimi onaylıyor, kimi suçluyor, kimi de sessiz kalmayı yeğliyordu. Sözgelimi Libushkin hararetle Nagulnov'dan yana çıkarken Yakov Lukich dudaklarını büzüp sanki Nagulnov'un dayağını, azarını kendi tatmışcasına gocunmuş bir surat takınıyordu. Az sonra Makar kendisi de içeri girdi. Her zamankinden daha aksi duruyordu ve Davidov'u ağırbaşla selamladı, ama ona gizli bir kaygı ve merakla bakıyordu. İkisi yalnız kaldığında Davidov kendini daha fazla tutamadı, sertçe sordu:

«Nedir oynadığın şu son oyun?»

«İşitmişsin işte, ne diye soruyorsun?»

«Tohumluk buğday toplamak için kullanmaya başladığın propaganda yöntemi bu mu?»

«Öyleyse bana öyle pis şeyler söylemesine izin verme! Düşmanımın, Beyaz bir yılanın benimle alay etmesine asla göz yumamam!»

«Ama hiç durup düşündün mü, bu yaptığın başkaları üzerinde nasıl bir tepki yaratır, siyasal açıdan nasıl görünür diye?»

«Düşünecek zaman yoktu ki!»

«Bu cevap değil. Gerçek şu! Hükûmete karşı koyduğu için onu tutuklamalıydın ama ona vurmamalıydın. Bu bir partili için küçük düşürücü bir davranıştır. Doğrusu bu! Bugün bu soruyu hücrede ele alacağız. Davranışınla bak bize nasıl zarar verdin! Bu davranışını cezalandırmalıyız. Kolhoz toplantısında da bu konuda konuşacağım, Bölge Şurasının kararını beklemeksizin. Bak sana söylüyorum! Eğer bu konuda bir şey söylemezsek o zaman Kolhoz işçileri seninle aynı düşüncede olduğumuzu sanırlar. Senin tutumunu hoşgörüyle karşıladığımızı sanırlar. Hayır kardeşim! Seni kendimizden uzaklaştıracağız ve seni cezalandıracağız. Sen bir partilisin ve bir jandarma gibi davrandın. Rezalet bu. Olayı da, seni de şeytan alsın hepinizi!»

Ama Nagulnov öküz gibi diretiyordu; Davidov'un bu davranışın siyasal açıdan zararlı olduğu, bir partiliye hiç yakışmadığı konusunda onu inandırmaya çalışmasına karşılık sadece:

«Onu dövmekle doğrusunu yaptım» diyordu. «Hatta onu dövdüm bile sayılmaz. Sadece bir kez vurdum, daha çok vurmalıydım oysa ki! Rahat bırak beni! Yeniden eğitilmem için çok geç artık, parti üyesiyim ben, böylesine adi heriflerin saldırılarından partimi nasıl koruyacağımı çok iyi de bilirim.»

«Ama gözü çıkasıca Bannik bizden biridir demiyo-

rum ki ben. Benim dediğim, ona vurmamalıydın. Partiyi hakaretten korumak için başka yöntemler bulabilirdin. Doğrusu bu! Git azıcık yatışsın sinirlerin, enine boyuna düşün, sonra bu akşam hücreye gelir benim haklı olduğumu söylersin. Gerçek bu! İşte bu kadar!»

O akşam hücre toplantısı başlamadan önce Makar, çatık kaşla odaya girer girmez Davidov ona sordu:

«İyice düşündün mü?»

«Düşündüm.»

«Eee?»

«Yeterince dövmemişim o orospu çocuğunu! Onu gebertmeliydim!»

Propaganda kolu tümüyle Davidov'dan yana çıktı ve Nagulnov'un sertçe uyarılmasından yana oy kullandı. Andrei Razmyotnov oylamaya katılmadı, tartışma boyunca hiç mi hiç konuşmadı da. Ama Makar tam toplantıdan çıkarken «Haklıyım ve düşüncemde diretiyorum» diye basbas bağırınca, Razmyotnov ayağa fırladı ve öfkeyle tükürüp söverek odadan dışarı koştu.

Sigaraları yakmak için karanlık avluda durdukları zaman Davidov kibrit alevinde Nagulnov'un asık yüzünü inceledi, uzlaştırıcı bir tavırla:

«Bize kızmanın hiç yararı yok, Makar. Doğrusu bu!» dedi.

«Kızmadım ki.»

«Eski partili yöntemlerini kullanıyorsun ama devir değişti artık, bize gerekli olan baskın değil siper savaşı. Hepimiz de şu partili ruhundan bıktık usandık, özellikle donanmadaki adamlarımız, ki bunların arasında tabii ben de varım. Sinirleniyorsun evet ama azizim Makar, kendine hakim olmalısın, hakim olmak zorundasın, öyle değil mi? Yerlerimizi almak üzere gelenlere bak; propaganda kolundan genç arkadaşımızın, Vanya Naidyonov'un yarattığı mucizelere bak. Kendi kesi-

minden her birimizden çok tohumluk buğday topladı o; hemen hemen hepsini topladı. Gerçi görünüşte pek bir şeye benzemiyor, ufak tefek, her yanını çil basmış, ama hepimizi toplasan onun kadar iyi çalışamıyoruz. Kulübeleri dolaşıp konuşuyor, şeytan, ve söylediklerine göre köylülere gözkamaştırıcı masallar anlatıyormuş. Onlar da tekmeye tokada, buz gibi hücreye kapatmaya filan gerek kalmaksızın buğdaylarını getirip veriyorlar. İşte bu kadar! «Naidyonov'dan söz ederken Davidov'un yüzünde bir gülümseme, sıcak bir ifade belirmişti, Nagulnov Komsomala karşı kıskançlığa benzer bir şeyler hissetti. Davidov sözlerini sürdürdü: «Merak et de yarın onunla git gör bakalım nasıl başarıyor. Bunu söylememden gocunma sakın, gerçekten de alınacak, gocunacak bir yanı yok bu söylediğimin, Tanrı bilir ya! Kimi zaman gençlerden bile öğrendiklerimiz olabilir. Doğrusu bu! Bizden farklı yetişiyor onlar, daha iyi uyum sağlıyora benziyorlar...»

Nagulnov sesini çıkarmadı ama ertesi sabah Vanya Naidyonov'u buldu, sözün gelişi ona dedi ki:

«Bugün hiç işim yok, seninle gelip yardım etmek isterdim. Daha toplayacak ne kadar buğdayın kaldı ki?»

«Hemen hemen kalmadı sayılır, Nagulnov yoldaş. Ama sen gene de gel benimle; ikimiz daha çok eğleniriz.»

Yola koyuldular. Gövdesi ördek gövdesi gibi sarsak, sallana sallana, Vanya gene de Nagulnov'un alışık olmadığı bir hızla yürüyordu. Deri ceketinin önü açıktı, keskin bir ayçiçek yağı kokusu salıyordu. Damalı kasketini kaşlarma indirmişti. Davidov'un bir akşam önce bunca alışılmadık bir sevecenlikle sözünü ettiği bu Genç Komünist'in, Konsomal üyesinin çilli alelade suratını Nagulnov yan gözle, merakla inceliyordu. Surattaki ifade garip denecek kadar dostçaydı, çekiciydi ve kavrayıcıydı. Belki o açık, benekli kurşuni gözlerden, belki de

kararlılık belirtircesine kalkık, yusyuvarlak, gencecik çeneden ötürü.

Eski tavuk-yoklayıcı Akim Beskhlebnov'un kulübesine, tam aile kahvaltıdayken girdiler. Yaşlı adam kendisi, masanın başına, ikonların altına oturmuştu; yanında kırk yaşlarında ama babasından ayırt etmek için herkesin «genç» dediği oğlu Akim. Genç Akim'in karısı ve çok yaşlı, dul kaynanası sağında oturuyor, iki yetişkin kızı masanın öte ucuna yerleşmiş bulunuyorlardı, masanın iki yanında ise baştanbaşa duvara yapışmış sinekler gibi, çocuklar sıralanmıştı.

Naidyonov yağlı kasketini çıkardı, kalkık kakülünü indirmeye çalıştı: «İyi günler efendiler!»

İlişkilerinde her zaman sade ve neşeli biri olan genç Akim, belli belirsiz bir gülümsemeyle cevap verdi: «Eğer alay etmiyorsan sana da iyi günler.»

Bu şaka yollu karşılanışa Nagulnov kaşlarını kaldırarak ve kibirli bir sertlikle tepki gösterir: «Alay edecek zamanımız yok. Neden buğdayını getirmedin?» derdi. Ama Naidyonov güldü, suratlarındaki o buz gibi çekingen ifadeyi görmezliğe gelerek:

«Afiyet olsun» dedi.

Genç Akim ağzını açmaya fırsat bulamadı ve konukları sofraya çağırmadan, bir «sağol» ile geçiştirmeden, ya da onları: «Kahvaltıdayız ama bizim kahvaltımız bu, bitirinceye değin bekleyebilirsiniz» türünden kabaca bir söz söylemesine meydan vermeden, Vanya konuştu:

«Ama bizim için zahmet edip de kalkmayınız. Gerek yok buna. Aslına bakarsanız biz de oturup sizinle bir lokma bir şeyler yemeye hayır demeyiz zaten. Açık söylemeliyim, bugün daha ağzıma lokma koymuş değilim. Nagulnov yoldoş buralıdır, elbette o karnını tıka-

basa doyurmuştur. Ama bizler, 'yuvasız kuşlar' örneği ancak günsonunda yiyebiliyoruz.»

Genç Akim güldü: «Demek ki ekip biçmenize gerek kalmadan karnınızı doyuruyorsunuz sizler.»

«Karnımız dolu olsun olmasın her zaman gülmeye hazırızdır.» Böyle diyerek Nagulnov'un şaşkın bakışlarına aldırış etmeksizin Vanya ceketini fırlattığı gibi göz açıp kapayıncaya dek kısa bir zamanda sofraya çöküverdi. Yaşlı Akim böylesine umursamaz bir konuk karşısında homurdandı; ama genç Akim kahkahayı koyverdi.

«İşte tam asker işi diye buna derim ben!» dedi. «Şansın varmış ki lâfımı ağzıma tıkadın, evlât, yoksa tam da senin 'Afiyet olsun'una: 'Yediğimiz bizimdir, bitirinceye değin bekleyebilirsiniz' karşılığını verecektim. Kızlar ona bir kaşık uzatın!»

Kızlardan biri fırladı önlüğünü ağzına kapatıp kıkırdayarak sobanın üzerindeki rafa gitti, bir kaşık aldı. Ama kaşığı Vanya'ya bir erkeğe gösterilmesi gereken saygıyla, eğilip selam vererek uzattı. Ortalık canlandı, neşelendi. Genç Akim, Nagulnov'u da sofraya çağırdı ama o bu çağrıyı reddederek sandığın üzerine oturdu. Akim'in kaşları kırlaşmış karısı konuğa bir parça ekmek uzattı ve kaşığı getirmiş olan kız da konuk odasına koşup aldığı temiz bir peçeteyi Vanya'nın dizlerine serdi. Genç Akim, beğendiğini gizlemeyerek köy delikanlılarının herhangi birinden bunca cüretli olan bu delikanlının çilli yüzüne merakla baktı, dedi ki:

«Gördüğün gibi, yoldaş kızım sana abayı yaktı. Ömrü boyu babasına temiz peçete getirdiği görülmemiştir, ama sen daha sofraya yerleşmeden temiz bir peçeteye kavuşmuş bulunuyorsun. Eğer kızımı istersen onu sana hemen veririz.»

Babasının bu şakası kızın yanaklarını kıpkırmızı kı-

zarttı, eliyle yüzünü kapatıp sofradan kalktı. Ama Vanya şakaya şakayla karşılık vererek ortalığın neşesini büsbütün arttırdı:

«Çilli suratlıyı ne yapsın o? Ben ancak karanlık bastıktan sonra nişanlanabilirim, çünkü o zaman yakışıklı olurum, kızlar da beni çekici bulurlar.»

Sofraya bir kâse hoşaf getirildi. Konuşma durdu. Artık duyulan tek ses, dudakların şapırtısı ve tahta kaşıkların kâsenin dibine sürterken çıkardığı gıcırtıydı. Sessizlik ancak küçük oğlanlardan bir tanesinin, bir parça başlanmış armut bulmak için kaşığıyla kâsenin içinde daireler çizmeye başlamasıyla bozuldu. Çocuk buna başlar başlamaz yaşlı Akim kaşığını yaladı ve suçlunun alnına şak diye indirirken bir yandan da azarladı:

«En iyi parçaları avlamaya kalkışma!»

Ev sahibesi söylendi:

«Burası da bir kilise kadar sessiz.»

Vanya büyük bir zerafetle kara buğday lapası ve meyvasına girişirken:

«Üstelik kilise her zaman sessiz olmaz! Bizim kasabada tam da Paskalya öncesi bir olay hatırlıyorum, gülmekten kasıklarınız çatlar.»

Ev sahibesi sofrayı toplarken durdu, genç Akim bir cıgara sarıp sıraya oturdu, dinlemeye hazırlandı, hatta yaşlı Akim bile, geğirerek, ıstavroz çıkartarak Vanya'yı dinlemek üzere kulaklarını dikti. Nagulnov sabırsızlığını açık açık belli etmeye başlarken içinden: «İyi ama buğdaydan ne zaman söz açacak bu?» diye geçiriyordu: «Burada bizler için pek umut olmadığı ortada. Bu Akim'lerin ikisi de aceleye getirilmez, tüm Gremyachy'in en inatçı şeytanlarıdır bunlar. Genç Akim de Kızılordu'da görev yaptığı, tümden bizden yana olduğu için onları korkutarak da yola getiremezsin. Gene de genç Akim

buğdayını vermiyor çünkü fazlasıyla hain ve malma sıkı sıkıya bağlı. Ne kadar yalvarsan yalvar, kış günü sana kar bile vermez bu adam! Ben tanırım onu!»

Bu arada Vanya Naidyonov, bir an bekledi, sonra sözlerini sürdürdü:

«Ben Tatsinskiy yöresinde doğmuşum, bir Paskalya'da ayin yapılıyordu, tüm dindarlar kiliseye toplanmıştı, kalabalıktan soluk alınamıyordu. Papaz ile diyakoz ilâhi söylüyor, dua okuyorlardı tabii ve çocuklar da kilisenin bahçesinde koşup oynuyorlardı. Köyde bir yaşında bir buzağı vardı, tos vurmasını öyle seviyordu ki, bir dokunmaya gör, hemen mızrak gibi savrulur, seni boynuzlarıyla şişlemeye kalkışırdı. İşte bu buzağı kilise bahçesinin dışında sakin sakin otluyorken çocuklar onu kışkırtmışlar, kışkırtmışlar, sonunda bir tanesini kovalamaya başlamış, neredeyse de yetişiyormuş. Çocuk yıldırım gibi avluya koştu, buzağı da peşinden. Kalabalık avluya da tıklım tıklım sıkışmıştı, ama buzağı onları çil yavrusu gibi dağıttı, yumurcağın da kaba etlerine okkalıca bir tos armağan etti. Yumurcak uçtu, yaşlı bir kadının ayakları dibine indi. Yuvarlandı, kafasının arkasını şiddetle yere vurdu, ulumaya başladı: «Kurtarın beni, merhametli insanlar! Ah, şeytan üzerime saldırdı!» Yaşlı kadının kocası da yumurcağın sırtına bastonuyla bir vurdu, «Seni Şeytanın bacağı, cehennem ateşinde yanasın inşallah!» dedi. Ama buzağı böğürerek geldi, bu kez boynuzlarını yaşlı adama indirdi. İşte o zaman çıkan kargaşayı görecektiniz bir! Mihraba yakın dikilenler olayı anlayamamışlardı; ancak kapıdan bir gürültü duymuşlardı, duayı kestiler, heyecanları giderek artıyor, birbirlerine neler olup bittiğini soruyorlardı.» Vanya öyküsünü anlatırken kendisini öylesine kaptırmış, ürkmüş köylülerinin birbirlerine nasıl fısıldaştıklarını öylesine gerçekçi biçimde, rol yaparak dile getiri-

yordu ki, genç Akim gökgürültüsü gibi bir kahkaha koyvermeden edemedi: «Anlaşılan şu buzağı ortalığı adamakıllı altüst etmiş!» dedi.

Vanya, beyaz dişlerini ortaya çıkartıp sırıtarak sözlerini sürdürdü:

«Adamlardan biri yanındakine şaka yollu: «Belki kiliseye bir köpek girmiştir, kovmalı!» diyordu. Yanı başında hanım hanımcık bir kadın vardı, korktu, kiliseyi çın çın öttürerek bağırdı: «Aman anacığım; Hepimizi ısırır bu!» Arkadakiler öndekileri sıkıştırıyorlardı, şamdanlar devrildi, bir yanık kokusu ortalığı sardı. Kilisenin içi zifiri karanlık oldu. Sonra tabii biri haykırdı: «Yanıyoruz!» Ve işte bu, hepsinin üzerine tüy dikti! «Kuduz köpek!» «Yangın, yangın!» «Nedir bu patırdı yahu?» «Kıyamet kopuyor!» «Ne? Kıyamet mi kopuyor? Karı, hadi gel eve gidelim.» Yan kapılara doğru aktılar ve orada öyle sıkışıp kaldılar ki kimse dışarı çıkamadı. Mum paralarının atıldığı kumbara devrilmiş, beş kopeklikler her yana saçılmıştı, zangoç onların üzerine atılırken bağırıyordu: «Hırsızlar!» diye. Kadınlar koyun sürüsü gibi bu kez mihraba koştular ama diyakoz elindeki buhurdanlıkla onların kafasına kafasma vurdu, o da: 'Uuff! Sizi gidi günahkârlar, nereye gidiyorsunuz bakayım?' diye bağırdı. 'Sizler temiz değilsiniz, kadınların mihraba çıkmasına izin olmadığını bilmez misiniz?' Ve köy başkanı —karnından bir zencir sarkan şişko bir adamdı— sürünerek kapıya gitti, kalabalığı dışarı sürerken gürledi: 'Bırakın çıkayım! Bırakın çıkayım Allahın belâları! Benim ben, köyün başkanı!' İyi ama 'kıyamet' koptuğuna göre, onu nasıl bırakabilirlerdi ki çıksın gitsin?»

Vanya kahkahalarının ortasında, öyküsünü bitirdi:

«Arkhip Çokhov diye bir at hırsızı vardı, bizim köy-

de yaşıyordu. Her hafta at çalar ama kimse onu suçüstü yakalayamazdı. Arkhip de kilisedeydi, günahlarının bağışlanması için dua ediyordu. 'Kıyamet koptu!' 'Hepimiz mahvolacağız kardeşler!' bağırışlarını duyunca Arkhip kendini pencerelerden birine atmış, camı kırıp dışarı çıkmaya savaşıyordu. Ama pencere dışarıdan demirliydi. Herkes kapılarda sıkışıp boğulmak üzereyken Arkhip kilisenin içinde bir aşağı, bir yukarı koşturuyordu, derken durdu, kollarını iki yanına savurarak: 'Aman, sonunda yakalandım işte! Yakalandım, sonunda yakalandım!' dedi.»

Genç Akim'in, karısının, iki kızın gülmekten gözlerinden yaş gelmiş, hıçkırık tutmuştu. Yaşlı Akim ise sessizce dişsiz dişetlerini göstererek sırıtıyordu. Yalnızca sağır olduğu için öykünün yarısını bile duyamamış olan ve gerisini anlayamayan yaşlı karısı, görünürde hiçbir sebep yokken, ağlamaya başladı, yaşlarla dolu, kızarmış gözlerini silerken, mırıldandı:

«Demek yakalandı, öyle mi, zavallıcık! Göklerdeki anamız! Peki sonra ne yaptılar ona?»

«Kime, yaşlı bayan?»

«Kime olacak, işte o kutsal adama?»

«Hangi kutsal adama, kızım?»

«Sözünü ettiğinize işte, o hacıya.»

«İyi ama hangi hacıya?»

«Bilemem. Kulağım biraz ağır işitir çocuğum. Hepsini duyamıyorum...»

Bir kahkaha daha koptu. Ve gözlerindeki yaşları silerken genç Akim, tam beş kez ardarda sordu:

«Neydi o dediği, senin hırsızın? 'Şimdi sonunda yakalandım işte?' öyle mi? Eh, delikanlı bize şu anlattığın çok, çok gülünç bir öykü doğrusu! Böyle, çocuk gibi, sevinçten kendinden geçmiş, Vanya'nın sırtına bir şaplak indirdi. Ama Vanya hemen ciddileşiverdi, içini çekti:

«Evet, gerçekten de gülünç bir öykü, ama günümüzde öyle şeyler oluyor ki insanın hiç de gülesi gelmiyor. Bugün gazetede bir şey okudum, yüreğim daraldı...»

«Daraldı ha?» Akim böyle sorarken ardından gene bir gülünç öykü gelmesini bekliyordu.

«Evet. Kapitalist ülkelerde insanların nasıl işkence gördüğünü, nasıl acımasızca davranıldığını okuyunca yüreğim iyice daraldı. Okuduğuma göre Romanya'da Komsomollar köylülerin gözlerini açıyorlarmış, onlara toprağı sahiplerinin elinden alıp aralarında paylaşmalarını söylüyorlarmış. Romanya'da çiftçilerin işi çok ama çok zormuş.»

Akim doğruladı: «Evet biliyorum, doğrudur çünkü 1917 yılında bizim alay Romanya cephesindeyken ben de gözlerimle görmüştüm.»

«Böylece bu iki komünist kapitalizmi devirmek ve Romanya'da bir Sovyet rejimi kurabilmek için propaganda sürdürüyorlarmış. Ama acımasız jandarmalar onları yakalamış, birini dayaktan öldürmüş, ötekine de işkence etmeye başlamışlar. Gözlerini çıkartmış, başında ne kadar saçı varsa yolmuşlar. Sonra da ince bir demir çubuğu ısıtıp kor haline getirmiş, tırnaklarının altına batırmaya başlamışlar...»

Akim'in karısı: «Şeytanlar!» diye inledi, ellerini oğuşturdu: Tırnaklarının altına, öyle mi?»

«Tırnaklarının altına. Ve sormuşlar: 'Bize hücrendeki öteki üyelerin adını ver, Komsomol falan olmaktan da vazgeç' demişler. 'Vermem, sizi kan emiciler, komünizmimden de vazgeçmem!' diye delikanlı kestirip atmış. Bunun üzerine jandarmalar kılıçlarıyla onun kulaklarını kesmeye başlamışlar, burnunu doğramışlar, soruyorlarmış: 'Söyleyecek misin?' 'Hayır' diyormuş. Kanlı ellerinizde ölürüm de söylemem! 'Yaşasın sosya-

lizm!' Bunun üzerine onu ellerinden tavana asmışlar ve altında bir ateş yakmışlar...»

Genç Akim çok kızmıştı, kendini tutamadı: «Allah belâlarını versin, şu dünyada ne kasaplar var yahu! Ayıp, ayıp!» diye bağırdı.

Yaşlı Akim ise yumruğunu indirdi; !Yiğit delikanlıymış, yoldaşlarını ele vermemiş! Cesaret diye buna derim işte! Namusunla öleceksin ama arkadaşlarını ele vermeyeceksin! Kutsal kitap ne der? 'Arkadaşın uğruna canını ver.' der. Haydi anlat sonra?»

«İşkence etmişler, her yolu denemişler ama o konuşmamış. Böyle sabahtan akşama dek sürmüş gitmiş. Bayılıyormuş ama jandarmalar başından aşağı su boca edip gene işkenceyi sürdürüyorlarmış. Bu yoldan ağzından bir şey alamayacaklarını görünce bu kez gidip anasını tutuklamışlar, karakola getirmişler. Kadına: 'Bak oğluna neler ediyoruz' demişler. 'Ona söyle de dediklerimizi yapsın yoksa onu gebertir etlerini de köpeklere atarız!' Anası düşüp bayılmış ama kendine geldiğinde evladının üzerine atılmış, onu kucaklamış ve kanlı ellerini öpmüş. Vanya, suratı sapsarı, sustu, büyümüş gözlerini çevresinde, dinleyiciler üzerinde gezdirdi. Kızların bir karış açılmış ağızları kararmış, gözleri yaşla dolmuştu. Akim'in karısı burnunu önlüğüne siliyor, hıçkırıkları arasında fısıldıyordu: 'Anasını oğluna salmak! Aman Tanrım!' Genç Akim birden inledi ve tütün kesesine yapıştığı gibi telaşla cıgara sarmaya koyuldu. Yalnız Nagulnov, sandığın üzerine oturmuş, istifini bozmadı, ama bu suskunluk sırasında yanağı garip biçimde seğirmeye başladı, dudakları büküldü.

«'Oğlum benim! Benim hatırıma, ananın hatırına şunlara boyun eğ, şu şeytanlara!' demiş. Ama oğlu anasının sesini duymuş, karşılığı vermiş: 'Hayır anacığım,

arkadaşlarımı ele veremem. İdeallerim uğruna ölürüm. Sonum gelmeden beni bir kez öp de daha kolay öleyim...'»

Vanya dehşetten titreyen bir sesle Romanya komsomolunun milis cellatların elinde işkenceyle nasıl öldüğünü anlatıp öyküsünü noktaladı. Bir dakika kadar sessizlik oldu, sessizliği gözyaşları yanaklarından süzülen Akim'in karısının sorusu bozdu:

«Kaç yaşındaymış, o kurban?»

Vanya hiç duraksamadan: «Onyedi» karşılığını verdi, hemen ardından da damalı kasketini başına geçirdi: «Evet emekçilerin kahramanı ölmüş işte... Emekçiler daha iyi bir yaşama kavuşabilsin diye ölmüş. Emekçilere yardım etmek de bizim görevimizdir. Bunu yapabilmek için de Kolhozlar kurmalı, Kolhoz ekonomisini pekiştirmeliyiz. Ama aramızda öyle çiftçiler var ki, daha iyisini bilmediklerinden zalimlere yardımcı oluyor ve Kolhozlar kurulması işini engelliyorlar... Tohumluk buğdaylarını teslim etmeye yanaşmıyorlar. Neyse, kahvaltıya teşekkür ederim. Şimdi ziyaretimizin nedenine gelelim. Biliyorsunuz, tohumluk buğdayınızı hemen getirmelisiniz. Sizin çiftlik tamı tamına yetmiş yedi pud vermek zorunda. Hadi gelin, getirin buğdayı!»

Genç Akim kararsız, bu beklenmedik saldırı karşısında şaşkın: «Şey, bilmem ki... Pek de buğdayımız kalmadı ya» diyecek oldu. Ama karısı ona dik dik bakarak sözünü kesti: «Ne diye homurdanıp dırlanıyorsun? Hadi git çuvallara doldur da içeri taşı bakalım.»

Akim isteksiz, karşı koyacak oldu: «Yetmiş pudumuz yok. Üstelik elenmedi de.»

Yaşlı Akim de gelininden yana çıktı: «Sen getir hele Akim. Teslim etmek zorundayız, ne diye direniyorsun?»

Vanya hemen atıldı: «Biz burnu büyük adamlar değiliz ki, elemene yardımcı oluruz. Eleğiniz var mı?»

«Evet... Ama biraz onarım ister.»

«Yazık! Ama onarırız. Hadi çabuk ol, efendi. Burada konuşmakla çok uzun zaman yitirdik zaten...»

İki saat içinde genç Akim Kolhozdan öküz koşulu iki kızak getirirken Vanya da suratı çil gibi ter damlacıklarıyla kaplı, çuval çuval elenmiş buğdayı, saf altın kadar sağlıklı, sağlam buğdayı samanlıktan tahıl ambarının basamaklarına sürüklüyordu.

Vanya, sinsi sinsi göz kırparak Akim'in kızlarından birine sordu:

«Ne diye buğdayı samanlıkta saklıyordunuz? Güzel, geniş bir tahıl ambarınız var ya işte, tutmuş buğdayı çürüsün diye orada bırakıyorsunuz!»

Kız ne diyeceğini bilemedi: «Babam böyle istemişti.»

Akim yetmiş yedi pudunu ortak tahıl ambarına taşıdı ve Makar ile Vanya izin isteyip ayrıldılar. Bir sonraki çiftliğe giderlerken Nagulnov Vanya'nın yorgun yüzüne bir göz attı, neşeli, heyecanlı bir sesle sordu:

«Komsomol konusundaki o öyküyü uydurdun mu?»

Vanya dalgın, karşılık verdi: «Hayır, bir süre önce olayı bir gazetede okumuştum.»

«Ama bugün okuduğunu söyledin?»

«Ne önemi var ki? Önemli olan böyle bir olayın geçmesi; asıl acınacak yanı bu işte, Nagulnov yoldaş.»

Nagulnov soru sormakta direniyordu:

«Evet ama sen... daha acınası hale getirmek için öyküye biraz birşeyler ekledin mi?»

Vanya öfkeli, soruyu geçiştirdi: «Önemli olan nokta o değil!» Soğuktan tüyleri diken diken olmuştu. Deri ceketinin önünü iliklerken sözünü tamamladı:

«Önemli nokta, halkın eski kapitalist sistemden ve

onun yandaşlarından da nefret etmesini ve bizim savaşçılarımızdan yana çıkmasını sağlamak. Önemli nokta, buğdaylarını teslim etmiş olmaları, işte tüm sorun bu. Zaten pek bir şeyler de ekledim sayılmaz. O hoşaf bal gibi tatlıydı. Geri çevirmekle budalalık ettin, yoldaş Nagulnov.»

YİRMİALTINCI BÖLÜM

10 Mart akşamı bir sis, Gremyachy'yi yorgan gibi örttü. Gece boyu kulübelerin damlarında eriyen kar suları damladı durdu; ılık, nemli bir rüzgâr güneydeki sıra sıra tepelerden koptu geldi. Yaklaşan ilkbaharın ilk gecesi, dalgalanan sislerin ve sessizliğin kara ipeklerine bürünmüş, ilkbahar rüzgârlarının estiği Gremyachy üzerinde asılı kaldı. Sabahın ilerleyen saatlerinde gül renklerine bürünmüş sisler süpürüldü gitti; gökyüzünü ve güneşi ortaya çıkardı. Güneyden rüzgâr, olanca gücüyle, nemi damlayarak koptu geldi; iri taneli kar, homurdanarak, gürüldeyerek erimeye başladı, damlar kahverengiye, dönüştü, kara kara lekelerle örtüldü. Öğleye doğru tepelerin suları, gözyaşları gibi pırıl pırıl, derelerden, vadilerden oluk gibi boşanıyor, sayısız ırmaklara dönüşerek hendeklere, otlaklara, bahçelere doluyor, kiraz ağaçlarının acı köklerini yıkıyor, dere kenarındadaki kamışları basıyordu.

Üç gün içinde her rüzgâra açık tepeler çırılçıplak kalmıştı. Selleri emmiş, kanıksamış yamaçların ıslak pırıl pırıl, suları bulandı, fokur fokur kaynayan, kaba sarı dalgalar kopmuş mısır köklerini, sürülmüş toprak-

lardan kalan kuru artıkları ve kökünden sökülmüş, çalı örneği kendir otlarını sürükledi.

Gremyachy Log yakınlarında dere, yatağından taştı. Yukarılarında bir yerlerde güneşte erimiş, mavi mavi buz tabakaları, yüzerek aşağı indi; derenin kıvrımlarında ana akıntıdan fırlayıp ince gözlü ağa yakalanmış iri balıklar örneği havada savruluyor, sonra yine iniyordu. Kimi zaman akıntı onları dik kıyıya savuruyor, kimi zaman da buzlar, ırmağa koşan bir sele katılıp ve sürüklenip, ta bostanlara kadar gidiyor, ağaçların arasında yüzüyor, gövdelere sürtünüyor, taze fidanları parçalıyor, elma ağaçlarına zarar veriyor, kirazların taze sürgünlerini eğiyordu.

Köyün dışında kardan kurtulmuş ve nadasa bırakılmış topraklar meydan okurcasına hazır bekliyordu. Saban demirlerinin altüst ettiği kat kat, yapış yapış kara toprak, güneşin sıcağında tütmeye başladı. Öğleyin bozkırın üzerine ulu, kutsal bir sessizlik çöktü. Sürülmüş toprakların üzerinde güneş, süt beyazı bir sis gibi yükseliyordu, erken ötmeye başlamış tarlakuşunun heyecanlı türküsü ve bulutsuz göğün yoğun mavisini üçgen uçuşlarının göğsüyle delen turnaların çağırı çığlıkları ortalığı kaplamıştı. Tümseklerin üzerinde sıcak, serap gibi titrek, tütüyordu. Geçen yılın ölü saplarını bir yana iterek otların keskin yeşil kılıçları binbir güçlükle güneşe uzanmaya çalışıyordu. Rüzgârın kuruttuğu kış çavdarı, parmakuçlarına basarcasına yükseliyor, ışık getiren ışınları karşılamak üzere yapraklarını geriyor, uzatıyordu. Ama bozkırda hâlâ pek fazla canlılık yoktu; dağ sıçanları kış uykusundan uyanmamışlar, kır hayvanları ormanlara ve koyaklara kaçmışlardı; ancak arasıra bir tarla faresi eski bozkır çalılarının arasından koşturuveriyor ve çift çift keklikler kışlık yerlerine uçuyorlardı.

15 Martta Gremyachy Log'da tohumluk buğday

fonu tamı tamına toplanmıştı. Kendi topraklarını bağımsız olarak işleyen köylüler tohumluğu ayrı bir tahıl ambarına bırakmışlardı, bu ambarın anahtarı Kolhoz yönetim merkezinde bulunduruluyordu. Kolhoz çiftçileri ise altı ortak ambarı damlarına dek tıkabasa doldurmuşlardı. Tohumluğun temizlenmesi gece gündüz sürüyor, karanlık bastıktan sonra üç lamba yakılıyordu. İppolit Shali'nin demirci dükkanında demirci körüğünün geniş boğazı gün boyu soluyor, çekiç, altın ateş tanecikleri saçarken örs de müzik gibi tıntın ötüyordu. Shali çok çalıştı. 15 Martta kendisine getirilmiş olan tırmıkların, sabanların, serpme makinelerinin hepsi onarılmış durumdaydı. 16 Mart akşamı, Kolhoz çiftçilerinden büyük bir kalabalık önünde Davidov demirciyi, Leningra'dan getirmiş olduğu gereçlerle ödüllendirdi. Bu münasebetle yeni tıraş olmuş, temiz bir fanila giymiş demirci, bir kırmızı saten kumaş üzerine dizilmiş gereçleri aldı, bu arada Andrey Razmyotnov da kıpkırmızı kesilmiş İppolit'i kürsüye doğru itti. Davidov, demirciye dönerek dedi ki:

«Sevgili demircimiz İppolit Shali'ye, tüm öteki Kolhoz işçilerinin örnek alması gereken, gerçekten şaşırtıcı hızlı çalışması nedeniyle, biz, Kolhoz yöneticileri, bu gereçleri sunuyoruz.

«Bugüne değin Shali yoldaş araç gereçleri tam yüzde yüz oranında onarmıştır. Ellidört saban onarmış, çeşitli türden oniki serpme makinesini çalışır duruma getirmiş, pek çok makineyi de yapmıştır. Doğrusu bu! Sevgili yoldaş, şu kardeşçe armağanımızı bir ödül olarak kabul et ve gelecekte de böyle sıkı çalışacağını umuyoruz ki, şu belâlı tüm avadanlıklarımız her zaman çalışır durumda olsun. Ve siz geri kalan yurttaşlar da tarlalarda böyle sıkı çalışmalısınız. Ancak o zaman Kolhozumuzun adını kanıtlayabiliriz, yoksa tüm Sovyetler Birliğinin

gözünde utanç ve aşağılanma konusu oluruz. Doğrusu bu!»

Davidov armağanı üç metrelik satene sarıp Shali'ye verdi. Gremyachy halkı henüz onayını el çırpmakla dile getirmeyi öğrenmemişti, Shali kırmızı çıkını titreyen ellerine aldığında kalabalıkta bir velveledir koptu:

«Hak etmişti bunu. Çok çalıştı.»

«Yararsız araç gereci yararlıya dönüştürdü.»

«O yeni aletlere kavuştu, karısı da elbiselik bir kumaşa.»

«İppolit, seni kara boğa, hepimize birer içki ısmarlamaya ne dersin ha?»

«Hadi onu omuzlarımıza alalım!»

«Deli olma! Örsün başında yeterince sallanmış zaten.»

Bağırışlar genel bir uğultuya dönüştü ama yaşlı Shchukar o tiz, falsolu sesiyle patırdının üzerine çıkmayı başardı:

«Ne diye öyle alık alık dikiliyorsun? Konuşsana! Karşılık vermen gerekir. Bunun anası babası anlaşılan bir kütükle bir kaya imiş!»

Shchukar'a başkaları da arka çıktı ve yarı ciddi yarı alaylı bağırışmalar yükseldi:

«O sussun da yerine Suskun Demid konuşsun bari!»

«İppolit! Çabuk davran yoksa düşeceksin!»

«Baksanıza dizleri nasıl da tirtir titriyor!»

«Sevincinden dilini yutmuş!»

«Çekiç indirmeye benzemez bu iş.»

Ama her tür kutlamalardan pek hoşlanan Andrei Razmyotnov, bu akşamki töreni de yönettiğinden, patırdıyı bastırdı ve heyecanlı kalabalığı yatıştırdı:

«Biraz sakinleşin yahu» diye bağırdı. «Ne diye böyle uluyorsunuz? İlkbaharın kokusunu mu aldınız yoksa? Uygar yaratıklar gibi el çırpın, bağırmayın! Susunuz

lütfen, bırakın adam karşılık versin!» İppolit'e döndü ve onu çaktırmadan dirseğiyle dürterek fısıldadı: «Derin bir soluk al, ciğerlerine hava doldur ve konuş! Eğitim görmüş biri gibi uzun bir konuşma yap. Kutlamaların kahramanı sensin ve tüm kurallara göre bir konuşma yapmak zorundasın, hem de uzun bir konuşma!...»

Ama bunca ilgiden kafası karışan İppolit, ömrü boyu hiç uzun konuşmadığı için ve şimdiye dek çalışmasının karşılığında sadece acınacak bir iki kadeh votka ile ödüllendirildiği için şaşkına dönmüştü. Armağanın sonucu ve böyle, tumturaklı bir törenle sununlması sonucu her zamanki soğukkanlılığını tümden yitirmişti. Kırmızı çıkını sıkı sıkı göğsüne bastıran elleri titriyoryordu; dükkânında her zaman öylesine iki yana açılmış, sağlam basan bacakları bile titriyordu. Çıkına sımsıkı yapışarak, kolunun yeniyle gözünden inen bir damla yaşı kuruladı, olaylar sonucu kıpkırmızı kesilmiş yüzünü sildi, sonra boğuk bir sesle:

«Elbette bu araç gerece ihtiyacamız var. Teşekkür ediyoruz... Ve yönetime de, şeyleri için... Teşekkürler ve teşekkürler. Ben de, bir kez demirci doğmuşum ve ben... Tüm kalbimle bugün olduğum gibi her zaman bir Kolhoz işçisi olacağım... Ve tabii karım da kumaşı beğenecek...» Gözleri tıkabasa dolu sınıfta, çaresiz gezindi, karısını aradı ve karışının ona yardıma koşacağını umdu, ama onu göremedi ve içini çekti, uzun olmaktan çok uzak konuşmasını sona erdirdi: «Ve şu gereçler için... ve kumaş için... ve işimiz için, teşekkür ederim, Davidov yoldaş size ve Kolhoza.»

Shali'nin bu heyecanlı konuşmasının sonuna geldiğini görünce Razmyotnov, ter içinde kalmış demirciye boşu boşuna, umutsuzca işaretler çaktı. Shaly'nin onları görmeye hiç niyeti yoktu, eğilip selamladı, çıkını, uyu-

yan bir bebeği tutuyormuşcasına uzattığı kollarının ucunda, kürsüden indi.

Her gün ekip başkanları Dubtsev, Lubishkin ve Ushakov sürülmemiş ve nadasa bırakılmış toprağın sürüme ve ekime hazır olup olmadığını görmek için bozkıra gidiyorlardı. İlkbahar bozkırın üzerinden rüzgârların kuru soluğuyla geçiyordu. Hava açtı ve birinci ekip kendisine ayrılmış olan boz, kumlu toprağı sürmeye hazırlandı.

Propaganda kolu üyeleri Voiskovoi köyünde ana birime katılmak üzere çağırılmışlardı ama Nagulnov'un isteği üzerine Vanya Naidyonov toprak sürüm zamanı boyunca Gremyachy'de bırakıldı.

Nagulnov, Shaly'nin ödülünü aldığı günün ertesi, karısı Lushka'dan ayrıldı. Kadın, köyün biraz dışında bir kulübesi olan teyzesinin yanına gitti, birkaç gün gözükmedi. Sonra Kolhoz yönetiminin orada Davidov'a rastladı, onu durdurdu.

«Ben şimdi neyle geçineceğim, Davidov yoldaş? Bana bir öğüt ver.» dedi.

«Bunu sorması kolay, cevap vermesi o kadar kolay değil! Ama bir çocuk yuvası kurmayı düşünüyoruz, ona yardımcı ol.»

«Hayır, teşekkür ederim! Kendi çocuğum olmadı benim, bu yaşımda başkalarının çocuğuna mı dadılık edeceğim? Ne de güzel düşünce ya!»

«Peki öyleyse git bir ekipte çalış.»

«Ben işçi olacak kadın değilim. Tarlada çalıştığımda başım döner.»

«Aman, ne de çıtkırıldım imişsin! Öyleyse git ne istersen onu yap ama karnını doyuramazsın. Bizde 'Çalışmayan yemez' kuralı geçerlidir.»

Lushka içini çekti ve pabucunun sivri ucunu ıslak kuma daldırıp başını öne eğdi.

«Dostum Timofey Kuzey Eyaletindeki Kotlas kentinden bana bir mektup göndermiş. Yakın zamanada döneceğine söz veriyor.»

Davidov güldü : «Bak işte buna diyecek yok! Ama eğer dönerse onu daha da uzağa göndeririz.»

«Demek bağışlanmayacak, öyle mi?»

«Hayır! Bunu bekleme. Tembellik de etme. Çalışmalısın. Doğrusu bu!» Davidov bu haşin karşılığı verdikten sonra yolunu sürdürecekti. Ama Lushka, biraz utanarak, onu alakoydu. Hem gülen hem de meydan okuyan bir tonda, yavaş yavaş sordu :

«Ama belki de bana şöyle ortada kalmış bir koca bulabilirsiniz?»

«Bu işlerde çalışmıyorum ben! Hoşça kal!»

«Dur biraz! Bir soru daha.»

«Neymiş?»

«Beni karın olarak almaz mıydın?» Bu kez sesinde açıkca bir meydan okuyuş ve alay seziliyordu.

Utanma sırası Davidov'a gelmişti. Saçlarının diplerine kadar kızardı, dudakları sessizce kıpırdadı.

Kadın yapmacık bir alçak gönüllülükle sözlerini sürdürdü : «Bana bir baksana, Davidov Yoldaş. Güzel bir kadınım, aşkta da pek ustayımdır. İyi bak bana : Gözlerim iyidir, kaşlarım, altımdaki bacaklarım ve geri kalanına gelince...» Parmakuçlarıyla yeşil yünlü eteğinin uçlarını hafifçe kaldırdı, kollarını iki yana açıp şaşkınlıktan donakalmış Davidov'un karşısında şöyle bir döndü : «Çirkin miyim yani? Hemen söyle, çekinme, ne düşünüyorsun...»

Davidov çaresiz bir davranışla kasketini geriye itti :

«Güzel bir kızsın,» dedi. «Başka söyleyecek söz yok. Altındaki bacaklar da güzel, ne var ki... Ne var ki on-

ları gitmen gereken yere yürümekte kullanmıyorsun. Doğrusu bu!»

«İstediğim yere giderim ben. Demek senden umudu kesmeliyim, öyle mi?»

«Evet, kesersen iyi edersin!»

«Sana bayılıyorum, ya da kendimi sana yamamaya kalkışıyorum sanma. Sadece sana acıyorum. Düşünüyordum : 'İşte bir genç adam, evlenmemiş, bekâr, kadınlarla ilgili değil.' Ve gözlerimin içine baktığında, gözlerindeki açlığı görünce sana acıyordum.»

«Sen... Sen bir dişi-şeytansın..! Hadi hoşça kal! Seninle boşa harcayacak zamanım yok benim!» Ve şaka yollu, ekledi : «Şu toprağı sürme işimiz bitsin hele o zaman yaşlı gemiciye kancayı takabilirsin; ne var ki önceden Makar'ın iznini almak zorundasın. Doğrusu bu!»

Kadın çıngıraklı bir kahkaha koyverdi, Davidov yürüyüp giderken ardından seslendi :

«Makar ötedenberi benden dünya devriminin ardına gizlenerek kaçmıştır ama sen toprağı sürme bahanesinin ardına sığınıyorsun! Ama bu kadarı yeter artık! Senin gibilere ihtiyacım yok benim. Ateşli bir aşk istiyorum ben, sen ne verebilirsin ki? Kanın çalışmaktan pas tutmuş, böyle acınası bir vücutta kalp de donar zaten.»

Davidov dudaklarında çekingen bir gülüş, içeri, çalışma odasına girdi. Önce düşündü : «Bu kadına ne yapıp edip bir iş vermeliyiz yoksa yoldan çıkacak. Tam iş gününde, hafta ortası, kalkmış böyle konuşmaya başlamış..!» Ama sonra içinden, sorumluluğunu üzerinden attı : «Adam sen de, koyver gitsin! Çocuk değil artık, anlaması gerekir. Ben neyim gerçekte yahu, hayır işleriyle uğraşan bir kentsoylu bayan mı? Ona iş önerdim, istemedi, varsın dilediği yere gitsin öyleyse.»

Nagulnov'a sertçe sordu :

«Karını terk mi ettin?»

Makar, uzun parmaklarının tırnaklarını gereksiz bir dikkatle incelerken mırıldandı :

«Lütfen gene sorgu suale başlama.»

«Ama ben sadece...»

«Eee, ben sadece..!»

«Alah belânı versin! Soramıyorum bile. Doğrusu bu!»

«Artık birinci ekip iş başı yapsa iyi olur, ama geciktirmek için bahane buluyorlar durmadan.»

«Lushka'yı doğru yola itelemen gerekirdi. Artık başında kavak yelleri esmeye başlamış, yoldan çıkacak.»

«Ne oluyor yahu, ben onun papazı mıyım neyim? Bırak bunları. Diyordum ki birinci ekip yarın işbaşı yapacak...»

«Evet yarın işbaşı yapacak. Sen bunu o kadar basit mi sanıyorsun? Ayrıldın bitti, öyle mi? Kadını neden parti çizgisinde eğitmedin peki? Her zaman bir uğursuzluk çıkıyor başının altından. Doğrusu bu!»

«Yarın birinci ekiple birlikte tarlaya ben kendim de giderim. Ne diye tebelleş oluyorsun başıma? «Eğit, eğit!» diye. Ben kendim doğru dürüst eğitilmemişken onu nasıl eğitebilirdim? İyi, ayrılmışız, ne olacak peki? Adamın başının etini yiyorsun. Şu Bannik'in de kötü yanı bu ya, kahrolası! Benim işim başımdan aşmış, sen de eski karım konusunda üstüme üstüme geliyorsun!»

Davidov tam cevap verecekti ki avluda bir korna sesi duyuldu. Yalpa vura vura, eriyen buzların çukurlarda biriktirdiği suları sıçrata sıçrata Bölge Şurasının Ford'u çıkageldi. Bölge Denetim Kurulu Başkanı Samokhin, kapıyı ardınadek açtı, indi.

Nagulnov kaşlarını çattı. Davidov'a kızgın bir bakışla süzerek : «İş için geliyor bu,» dedi. «Buraya bak, sakın kadın konusunda ona ağzından lâf kaçırma, yok-

sa beni manastırlık edersin! Samokhin'in nasıl biri olduğunu bilmiyorsun, değil mi? Hemen soracaktır : «Karından niçin ayrıldın ve hangi nedenle?» Bir partili karısını bırakmaya görsün, sanki böğrüne keskin bir kılıç saplanmış gibi olur. Sanırsın İşçiler Köylüler Denetim Kurulu başkanı değil de papazın teki! Şu koca kafalı şeytana hiç dayanasım yok hani! Ah şu Bannik yok mu... O yılanı gebertebilirdim ve...»

Çuval bezinden evrak çantasına sıkı sıkı yapışmış Samokhin, odaya girdi, selam filan vermeksizin, yarı şaka yollu, dedi ki :

«Neler yapmışsın sen yahu, Nagulnov? Senin yüzünden pürtelaş buralaradek gelmek zorunda kaldım. Kimdir bu yoldaş? Davidov, değil mi? Günaydın.» Nagulnov'un da, Davidov'un da ellerini sıktı, masanın başına oturdu. «Bizi bir yarım saat kadar yalnız bırakır mısın, Davidov yoldaş; şu garip delikanlıyla biraz konuşacağım da.» Böyle derken Nagulnov'u işaret ediyordu.

Davidov karşılık verdi : «Hadi bakalım iş başına, canını çıkar şunun!» Ayağa kalkarken Nagulnov'un dayanamayıp patladığını duyunca çok şaşırdı :

«Bir devrim düşmanını dövdüm, burası doğru. Şimdi de bir şey daha var, Samokhin...»

Herhalde nasılsa oldu olacak, bari aldığım ceza yaptığım işe değsin diye düşünüyordu.

«Eee, başka ne vardı?»

«Karımı kapı dışarı ettim.»

Çatık kaşlı, somurtkan Samokhin, dehşet içinde, ağır ağır karşılık verdi : «Ne demek istiyorsun yani?» Sonra korkunç bir ses çıkartarak burnunu çekti, tek söz söylemeden, kâğıtları hışırdatarak evrak çantasını karıştırdı.

YİRMİYEDİNCİ BÖLÜM

Bir gece geç vakit Yakov Lukich uyku arasında kapıda ayak sesleri duydu, biri gelmişti. Ama bir türlü uyanamadı. Binbir güçlükle uyanabildiğinde, tahtaperdenin tahtalarından birinin bir gövdenin ağırlığıyla çatırdadığını ve ardından bir madeni şakırtıyı açık seçik işitti. Telaşla pencereye koşup suratını cama dayadı, dışarı baktı. Alacakaranlığın koyu mavi gölgelerinde iriyarı, ağır birinin tahta perdeden atladığını gördü ve pat diye boğuk bir sesle yere indiğini duydu. Gece karanlığında parıldayan kürk kalpaktan bunun Polovtsev olduğunu tahmin etti. Ceketini sırtına aldı, sobanın altından da keçe çizmelerini kaptığı gibi dışarı çıktı. Polovtsev atını yedekte avlu kapısından çıkartmış ve ana kapının sürgüsünü sürmüştü bile. Yakov Lukich dizginleri onun elinden aldı. At da ta omuzbaşlarınadek sırılsıklamdı, sallanıyordu ve için için, gürültüyle soluyordu. Yakov'un selâmına karşılık vermeksizin Polovtsev boğuk bir fısıltıyla sordu :

«O burada mı... Liyatevski?»

«Uyuyor. Başımıza epey dert açtı. Durup dinlenmeksizin votka içmekten öte bir şey yapmadı...»

«Allah belasını versin! Domuz! Korkarım atımı aşırı yormuş olacağım!»

Polovtsev tanınmayacak kadar alçak sesle konuşuyordu ve Yakov Lukich bu seste aşırı gerginlik, büyük bir kaygı ve bıkkınlık sezinler gibi oldu.

Küçük odada Polovtsev çizmelerini çıkardı, eyer çantasından aldığı lâcivert, çizgili kazak pantolonunu giydi ve çıkardığı geniş, dikişli, kemerinedek sırılsıklam kesilmiş pantolonunu da kurusun diye sobanın üzerine astı. Yakov kapının yanında dikilmiş, şefinin telaşsız hareketlerini izliyordu. Yüzbaşı sobanın arkasındaki kerevete çöktü, dizlerini kucaklayıp çıplak tabanlarını ısıttı. Bir an için kendinden geçer gibi oldu, uyukladı. Besbelli ölesiye uykusu vardı ama gözlerini zorlukla açtı, o ağır, erişilmez sarhoş uykusuna dalıp gitmiş Teğmene baktı, sordu :

«Hep içiyor muydu bu?»

«Geldiğinden beri. Çok fazla içiyor. Her gün votka almak zorunda kalınca elaleme ne diyeceğimi bilemedim, çok utandım. Kuşkulanabilirlerdi.»

Polovtsev sıkılmış dişlerinin arasından korkunç bir nefretle, tıslar gibi homurdandı : «Domuz!» Sonra gene oturduğu yerde, o kocaman, kırlaşmış başını sallanarak, uyuyakaldı. Birkaç dakika sonra ürpererek bu kasvetli, huzrusuz uykusundan uyandı, bacaklarını kerevetten sarkıttı, gözlerini açtı :

«Üç gündür uyumadım... dereler taşmış, Gremyachy deresini yüzerek aşmak zorunda kaldım.»

«Yatıp dinlenmelisiniz Aleksandr Anisimoviç.»

«Öyle yapacağım. Bana biraz tütün versene. Benimki ıslanmış da.»

Tütünden birkaç nefes hırsla çektikten sonra Polovtsev biraz canlanır gibi olmuştu. Gözlerinden uyku gitti, sesi güçlendi.

«Eee, burada işler nasıl gidiyor bakalım?» diye sordu.

Yakov durumu kısaca özetledi, sonra da soru sormak sırası ona geldi :

«Peki sizin başarılar ne alemde? Yakın mı artık?»

«Ya şu önümüzdeki birkaç gün içinde ya da... asla. Yarın gece seninle ben Voiskovoi'ye gidiyoruz. Oradan başlamalıyız. Bölge merkezine daha yakın orası. Şu sırada orada bir propaganda kolu bulunmakta, onları bir deneyeceğiz. Bu yolculukta sana ihtiyacım olacak. Oradaki kazaklar seni tanırlar, sözlerin onlar üzerinde etki yaratır.» Polovtsev sustu, kocaman avucuyla, dizlerine sıçramış olan karakediyi uzun uzun, usul usul okşadı. Sonra sesinde alışılmadık bir sıcaklık, bir sevecenlikle fısıldadı :

«Pisi pisi! Minik pisi! Ne kadarda karasın! Kedileri severim, Lukich. Atla kedi hayvanların içinde en temizleridir. Evde bir Sibirya kedim vardı, kocaman tüylü bir şeydi. Hep yanımda uyurdu... Rengi de...» Polovtsev gözlerini sımsıkı yumdu, düşüncelere daldı, gülümsedi, usulca parmaklarını oynattı: «Duman grisiydi, beyaz lekeleri vardı. Çok güzel bir kediydi. Ama sen kedileri sevmiyorsun, değil mi, Yukich? Ben de köpekleri sevmem. Köpeklerden nefret ederim. Biliyor musun ben çocukken, sanırım sekiz yaşlarımda olmalıydım, küçük bir yavru köpeğimiz vardı, bir gün onunla oynuyordum herhalde canını yakmış olacağım. Parmağıma yapıştı kan çıkartıncaya dek ısırdı. Öyle kızıverdim ki, sopayı kaptığım gibi onu dövmeye başladım. Kaçtı, ben de peşinden koştum, dövüyordum... hem de ne büyük bir mutlulukla! Ahıl ambarının altına kaçtı, ben de peşinden. Sundurmanın altına girdi, çıkardım, gene dövdüm. Öyle çok dövdüm ki çişinden sırılsıklam kesildi, artık ulumaz oldu, sadece soluk soluğa sızlanıyordu. Sonra onu tutup kaldırdım.» Polovtsev, suçluluk duygusuyla,

utançla, çarpık çarpık gülümsedi: «Onu tuttum kaldırdım ve ona acıdığım için öylesine hıçkırarak ağladım ki neredeyse yüreğim parçalanıyordu. Tirtir titriyor, bir türlü titrememi durduramıyordum. Annem koştu geldi ama ben araba ahırının yakınında yere, köpek yavrusunun yanma yatmış, bacaklarımı savuruyordum, havayı tekmeliyordum. İşte o zamandan beri köpeklere dayanamaz olmuşumdur. Ama kedilerden şeytancasına hoşlanırım. Çocuklardan da, küçüklerden. Onlardan çok hoşlanırım, öylesine hoşlanırım ki bu bana adeta acı verir. Çocukların gözyaşlarına hiç dayanamam, içim erir gider. Ama sen kedileri sever misin, sevmez misin, ihtiyar?»

Yakov Lukich şefinin alışılmadık konuşması karşısında, böylesine basit, insanca duyguları açığa vurması karşısında, anlatılamaz, derin bir şaşkınlığa düşmüştü. Çünkü o Polovtsev'i yaşını başını almış, feleğin çemberinden geçmiş bir subay, Alman savaşı sırasında bile Kazaklara davranışındaki haşinliğiyle ün salmış bir subay olarak tanıyordu. Hayır dercesine başını salladı. Polovtsev sustu; suratı asıldı, sonra kupkuru, ciddi bir sesle sordu:

«Şu son günlerde posta geldi mi?»

«Her yerde sel baskınları var; tüm vadiler sular altında, yol filan kalmamış. On gündür hiç posta gelmedi.»

«Köyde Stalin'in makalesi konusunda hiçbir haber çıkmadı mı?»

«Ne makalesi?»

«Gazetelerde onun Kolhozlar konusunda bir makalesi yayınlanmıştı da.»

«Hayır, duymadık. O gazeteler henüz bize gelmemiş olacak. Ama ne diyormuş makalede, Aleksandre Anisimoviç?»

«Oh, hiçbir şey... Seni ilgilendirmez. Hadi git de uyu

biraz. Üç saat kadar sonra da atı sula. Yarın gece bir çift Kolhoz atı ele geçir, hava kararır kararmaz Voiskevoi'ye gideriz. Uzak değil.»

Ertesi sabah Polovtsev, ayılmış olan Liyatevski ile uzun uzun konuştu. Konuşmadan sonra teğmen sapsarı, öfke içinde mutfağa geldi.

Yakov Lukich ona hizmete koştu: «Bir içki ister misiniz?» diye sordu. Ama Liyatevski onun başının üzeririnde bir yerlere bakarak, kestirdi attı:

«Şimdi bir şey istemiyorum.» Ve odasına döndü.

O gece Lukich'in «Don Kurtuluş Birliği»ne katılmaya kandırdığı Kazaklardan biri, İvan Batalshchikov Kolhoz ahırlarında nöbetteydi. Ama Yakov ona nereye, niçin gittiğini söylemedi. İvan'ın sorusuna kaçamak bir: «Bizim iş için kısa bir yolculuğa çıkmam gerekiyor da» karşılığı verdi. İvan da hiç duraksamadan en iyi atlardan ikisini çözdü. Lukich onları harman yerinin arkasına götürdü, su kıyısındaki ağaçların arasına bağladı, sonra Polovtsev'i çağırmaya gitti. Yüzbaşının kapısına yaklaşırken Liyatevski'nin bağırdığını duydu: «Ama bu bizim yenilgimiz anlamına da gelir, anlayamıyor musunuz bunu?» Polovtsev o kalın, baso sesiyle sertçe bir karşılık verdi ve Yakov Lukich, başlarına bir belâ geleceği önsezisiyle, usulca kapıyı tıklattı.

Polovtsev kendi eyerini getirdi. Atların yanına gidip hemen yola koyuldu. Köyden çıktıklarında küçük dereyi sığlık bir yerinden yürüyerek aştılar. Polovtsev yol boyunca susuyordu. Sigara içilmesini yasakladı ve ille de yol boyunca değil de yirmi metre kadar içeriden gidilmesinde diretti.

Voiskovoi'de bekleniyorlardı. Yakov'un tanıdığı bir Kazağın mutfağında yirmi kadar köylü toplanmıştı. Çoğunluğu yaşlı adamlardı. Polovtsev hepsinin ellerini sıktı, sonra içlerinden biriyle bir pencerenin önüne gi-

dip beş dakika kadar, alçak sesle konuştu. Ötekiler ses çıkarmadan önce Polovtsev'e, sonra Yakov Lukich bakıyordular. Kapıya yakın bir yerde, Yakov da kendisine yabancı olan veya pek az tanıdığı bu Kazakların arasında şaşkın, ne edeceğini bilemez, oturdu kaldı.

Pencere içeriden çuvallarla sıkı sıkı örtülmüş, kepenkler kapatılmıştı, ev sahibinin damadı da avluda nöbet tutuyordu. Ama tüm bu önlemlere karşın Polovtsev gene de fısıltıyla konuşmaktaydı.

«Eee, Kazaklar» dedi. «Saat geldi çattı. Kölelik günlerimiz sonuna yaklaşmakta, harekete geçmenin zamanıdır. Savaş örgütümüz hazırdır. Yarın değil öbür gece eyleme geçiyoruz. Elli atlıdan oluşan bir grup Voiskovoi'ye gelecek ve ilk silah sesini duyar duymaz siz de koşup propaganda kolu üyelerini yuvalarında kıstırmalısınız. Teki bile canını kurtaramasın! Sizin grubun komutasını Kornet Marin'e veriyorum! İşe başlamadan önce kasketlerinize beyaz kordelâlar dikmenizi salık veririm ki, karanlıkta düşmanla karıştırmayasınız. Herkes atını, kılıcını, tüfeğini ya da av tüfeğini, nesi varsa, silahını bir de üç günlük kumanyasını hazır etsin. Propaganda kolu ve yerel komünistlerle işinizi bitirdikten sonra grubumuz yardımınıza gönderilmiş olan yarım bölüğe katılacaktır; o zaman komuta yarım bölüğün kumandanına geçecek. Onun emrinde sizi nereye götürürse oraya at süreceksiniz.»

Polovtsev derin derin soluk aldı, sol elinin parmaklarını emerek gömleğini kemerinden çekti, elinin tersiyle alnında birikmiş teri sildi ve sesini yükselterek sözlerini sürdürdü:

«Gremyachy Log'dan gelirken hepinizin tanıdığı bir Kazağı getirdim, eski alayımdan Yakov Lukich yoldaşı. O da Gremyachy Kazaklarının çoğunluğunun Don'u komünist boyunduruğundan kurtarmak gibi ulu bir gö-

revde bizimle eyleme geçmeye hazır olduklarını doğrulayacaktır. Hadi, Ostrovnov!»

Polovtsev'in kurşun gibi ağır bakışı Yakov Lukich'i oturduğu tabureden kaldırdı. Vücudunda alışılmadık bir ağırlık, kupkuru boğazında bir yanma duyarak, ayağa fırladı. Ama konuşmaya fırsat bulamadı çünkü oradakilerin en yaşlısı görünen, yerel kilise kurulunun üyesi, savaşa değin Voiskovoi kilisesi gündüz okulunun sürekli bekçisi olan bir Kazak, ondan önce davranmıştı. Lukich ile aynı zamanda ayağa kalktı ve ona tek söz söyleme fırsatı vermedi.

«Ama duydunuz mu, Ekselans, yüzbaşı» diye sordu, «yani... Siz gelmeden aramızda konuşuyorduk da... Çok ilginç bir gazete almıştık da...»

«Ne? Ne diyorsun sen, dede?» Polovtsev boğuk bir sesle sormuştu bunu.

«Diyordum ki Moskova'dan bir gazete geldi, parti başkanının bir mektubu var içinde...»

Ötekilerden birkaçı sözlerini düzeltti:

«Sekreterinin.»

«İyi ya işte, parti sekreterinin, yoldaş Stalin'in. İşte gazete burada, bu ayın dördünde basılmış» diye ihtiyar, yaşlı tenor sesiyle telaşsız karşılık verdi. Ceketinin iç cebinden özenle dörde katlanmış bir gazeteyi çıkardı. «Siz gelmeden az önce bunu aramızda yüksek sesle okuduk... ve sonuçta bu gazete bizi sizden ayırdı. Artık öyle anlaşılıyor ki, apaçık da ortada, bizlerin, yani köylülerin, hayatta izleyebileceğimiz başka bir yol var. Bu gazeteyi dün duyduk ve bu sabah atıma bindim ve yaşlılığıma bakmadan Bölge Şurasına gittim. Derenin derin yerinden atımı yüzdürerek geçmek zorunda kaldım; gözlerim yaşla dolu, sürdüm atımı ama geçebildim. Tanıdığım birine yalvardım, İsa aşkına bana gazeteyi vermesi için yakardım; ondan satın aldım, parasını da ödedim.

Tam onbeş ruble ödedim! Sonra da baktım, gazetenin üzerindeki fiyatı beş kopekmiş. Ama parayı gruptan toplayacaktık, adam başına on kopek, öyle kararlaştırmıştık. Ama gazete buna değermiş, hatta bana kalırsa daha fazla bile eder...»

«Sen neler söylüyorsun, dede? Don'un ötesinden, denizaşırı neler getiriyorsun bize sen? İhtiyarlıktan aklını mı kaçırdın yoksa? Buradaki herkes adına konuşma yetkisini kim verdi sana?» Polovtsev bunu, sesinde öfkeli bir titremeyle sormuştu.

Tıknaz bir Kazak, öne çıktı. Görünüşe bakılırsa kırk yaşlarında kadar vardı, kırpılmış, sapsarı bıyıklı, yassı burunlu bir adam. Duvarın dibinde dikilmiş kalabalıktan birkaç adım öne çıktı ve meydan okur gibi, öfkeli bir sesle konuştu:

«İhtiyarlarımıza bağırma, eski subay yoldaş, zamanında yeterince bağırdınız onlara. İtip kaktığınız bitsin artık, bu kaba dili bırakın da öyle konuşun. Sovyet rejiminde bu alışkanlığımızı yitirdik biz, görmüyor musun? Bizim ihtiyar doğru söylüyor, bu konuyu enine boyuna konuştuk evet ve *Pravda*'da yayınlanan o makale sayesinde ayaklanmamaya karar verdik. Artık senin yolunla bizimkisi tamamen ayrılmış bulunuyor. Bizim köyün sorumluları budalalık etmişler; içimizden bazılarını Kolhozlara sürüklediler, orta halli köylülerin birçoğuna Kulak muamelesi yapmış, haksızlık etmişler, bizim hükûmet de sadece kazları ürkütebileceğinizi ama halka asla böyle davranamayacağmızı anlayamamış. Bizim Sovyet başkanı bizleri öylesine gemlemeye kalkıştı ki, bir toplantıda ona karşı tek söz söyleyemez olduk. Kolanlarımızı öylesine sıktılar ki soluk bile alamaz olduk; ama iyi bir efendi, kumda veya ağır bir yolda giderken atının işini kolaylaştırmak için kolanları gevşetir. Biz de, eh işte, diye düşündük, elbette suyumuzu çıkarmaları için

emir merkezden gelmiş olmalı ve bu propagandanın Komünistlerin Merkez Komitesince başlatıldığını anladık ve dedik ki yeldeğirmeni rüzgâr olmadan dönmez. Ve böylece, gördüğünüz gibi, bunun içindir ki ayaklanmaya ve sizin birliğe katılmaya karar verdik. Ama şimdi öyle anlaşılıyor ki Stalin halkı zorla Kolhozlara sokmuş ve kendilerine böyle bir emir verilmediği halde sebepsiz yere kiliseleri kapatmış olan tüm o yerel komünistleri işbaşından uzaklaştıracak. Ve öyle görülüyor ki köylünün işi biraz kolaylaşacak; eyer kolanlarını gevşetmişler. Canın isterse Kolhoza girebilirsin, canın isterse serbest bir köylü olarak kalırsın. Biz de böyle karar verdik işte. İmzalayıp size vermek aptallığını yaptığımız o belgeleri bize geri verin sonra da istediğiniz yere gidin. Size bir zararımız dokunmayacak çünkü başında işe bizler de bulaşmış bulunmaktayız...»

Polovtsev pencereye yürüdü, sırtını pervaza dayadı ve gözle görülür derecede sarardı. Ama çepeçevre hepsine bakıp da:

«Bu da neyin nesi, Kazaklar? İhanet mi?» diye sorduğunda sesi titremiyordu, kupkuruydu.

Başka bir ihtiyar karşılık verdi: «Ne dersen de, canının istediğini söyle ama sen ve biz artık aynı yolun yolcusu değiliz. Efendi kendisi bizi savunmaya çıktığına göre, ne diye başkalarının peşinden sürükleneceksiniz ki? Ortalıkta hiçbir sebep yokken oy hakkımı elimden aldılar, beni sürgüne göndermek istediler. Ama Kızıl Orduda bir oğlum var, oy hakkımı da geri alacağım. Sovyet hükûmetine karşı değiliz biz ama kendi köyümüzde kargaşa çıkmasına karşıyız. Sense bizi hükûmete karşı ayaklandırmak istedin. Hayır, bu yürümez! Kâğıtlarımızı geri ver bize, bak iyilikle istiyoruz.»

Bir başka yaşlıca Kazak da, küçük, kıvırcık sakalını sol eliyle ağır ağır sıvazlayarak konuştu:

«Hedeften şaşmışız biz, Polovtsev yoldaş... Tanrı biliyor ya, hedeften şaşmışız. Sana bağlanmakla yanlış yapmışız. Ama, istemekten bir zarar gelmez, artık biz de sendelemeden yürüyeceğiz. Seni son kez dinlediğimizde bize altın dağlar vadettin. Biz de şaşırmıştık, vaadlerinde biraz aşırı gidiyordun! Dedin ki bir ayaklanma çıkarsa müttefiklerimiz hemen silah ve tüm askeri ihtiyaçlarımızı göndereceklermiş. Tek yapacağımız şey, komünistleri kurşunlamakmış. Ama sonradan biz bunu düşündük ve nereye vardık? Silah getirirler evet, silak yeterince ucuzdur çünkü; ama kendileri vatanımıza gelirler mi? Eğer gelseler bile, sonra onları asla başımızdan defedemeyiz. Onları da Rus topraklarından mızrakla sürüp çıkarmak zorunda kalabiliriz. Komünistler bizim kendi halkımızdır, onlar da bizim gibi Rustur. Ama o ötiekiler, şeytan bilir hangi dilden konuşurlar. Hepsi de cimridir, ne kadar yalvarırsan yalvar, sana bir avuç kar bile vermezler ve eğer yollarına çıkacak olursan da onlardan merhamet bekleme artık. 1920'de yurt dışındaydım ben: Gelibolu'da Fransız ekmeğini tattım, şu bacakrımın beni vatana geri getireceğinden umudumu kesmiştim. Onların ekmeği bana fazlasıyla acı gelir! Ve birçok ulus gördüm ben, şu kadarını söyleyeceğim ki, Rus halkından daha iyi, daha temiz yürekli bir ulus yoktur. İstanbul'da ve Atina'da limanlarda çalıştım, İngilize de Fransıza da iyice baktım. Tertemiz ütülü bir yılanın teki yanı başından geçerken, tıraşsızsın, çamur gibi pissin bu yüzden de kokuyorsun diye yüzünü buruşturur; sana, gebertecekmiş gibi bakar. Sağrısına kadar tımar edilmiş, yıkanmış bir subay atı gibidir, bundan gurur duyar da sana yüksekten bakar. Meyhanelerde gemicileri bizimle alay ederlerdi ve bir şey söyleyecek olsak hemen yumrukları konuşurdu. Ama bizim Don ve Kuban Kazakları yabancı ülkelere biraz alıştılar da ağırlıklarını koymaya

başladılar.» Kazak gülümsedi ve dişleri sakalının arasında, mavimtırak bir kılıç gibi parladı: «İçimizden biri, İngilizin birine, Rus usulü çullandı, adamın ayakları yerden kesildi, başını tutup homurdanarak, öyle yattı kaldı. Rus yumruğuna karşı dayanıksızdırlar ve iyi beslendikleri halde kofturlar. Biz o müttefiklerin tadına baktık bir kez! Hayır, bir yolunu bulup kendi hükûmetimizle anlaşırız da kirli çamaşırımızı ortaya dökmeyiz. Lütfen kâğıtlarımızı geri ver.»

Yakov Lukich düşündü: «Şimdi pencereden atlayacak bu, ben de karaya vurmuş balık gibi kalakalacağım. Başımı nasıl da belaya soktum ya! Aman anacığım beni ne de uğursuz bir saatte doğurmuşsun! Şeytanla ilişki kurmuşum meğer! Pis ruh bana yolumu şaşırtmış.» Oturduğu yerde kıpırdandı durdu, gözlerini Polovtsev'den ayırmıyordu. Ama Yüzbaşı pencerenin önünde sakin sakin dikiliyordu, yüzü de artık solgun değildi, öfke ve kararlılıktan kıpkırmızı kesilmişti. Alnında iki damar şişmişti; elleri de sımsıkı pencere pervazına yapışmıştı.

«Eee, Kazaklar nasıl isterseniz öyle olsun! Bizimle gelmek istemiyorsanız, biz de gelin demeyiz. Önünüzde diz çöküp yalvaracak değiliz. Kâğıtları geri vermeyeceğim. Üzerimde değiller zaten, karargâhtalar. Ama korkmanıza da gerek yok, G.P.U.'ya gidip sizi ele verecek değilim...»

İhtiyarlardan biri onayladı: «Bu doğru işte.»

O zamana dek alçak sesle, tane tane konuşmuş olan Polovtsev birden olanca sesiyle basbas bağırmaya koyuldu: «Korkmanız gereken de G.P.U. değil. Korkmanız gereken bizleriz! Sizleri hain olarak kurşuna dizeceğiz! Hadi bakalım yolu açın! Çekilin! Duvarların dibine!» Tabancasını çekip uzattığı elinde tutarak kapıya doğru gitti.

Kazaklar telaşla ona yol açarlarken Yakov Lukich de Polovtsev'in önüne düştü, bir omuz darbesiyle kapıyı ardına dek açıp mancınıkla fırlatılmış bir taş gibi dışarı, avluya fırladı.

Karanlıkta atlarını çözüp tırısa kaldırdılar. Evden telaşlı bir mırıltı geliyordu. Ama kimse dışarı çıkmadı, Kazaklardan bir tanesi bile onları alıkoymaya kalkışmadı.

Dörtnala Gremyachy Log'a döndüler, Yakov, buram buram tüten atları Kolhoz ahırlarına geri götürdü. Polovtsev eve girdiğinde koyun derisi ceketini de kürk kalpağını da çıkarmadı, hemen Liyatevski'ye yola çıkmak üzere hazırlanmasını söyledi, yokluğunda atlı habercinin getirdiği bir mektubu okudu, sobada yaktı ve eşyalarını eyer çantalarına doldurmaya başladı.

Yakov Lukich ahırlardan döndüğünde Polovtsev onu odasına çağırdı. İçeri girdiğinde Yüzbaşıyı masanın başında oturuyor buldu. Liyatevski, gözleri parlayarak, bir tabancayı temizliyor, güzelce yağlanmış parçaları çabuk çabuk, becerikli hareketlerle birleştiriyordu. Kapının gıcırdamasıyla Polovtsev elini alnından çekti, Lukich'e döndü. Yakov, Yüzbaşının çukura kaçmış, kan oturmuş gözlerinden yaşlar indiğini, burnunun geniş kemeri üzerinde parladığını gördü.

Polovtsev çınçın öten bir sesle: «Ağlıyorum çünkü başaramadık... bu defalık!» dedi. Ve elinin geniş bir hareketiyle beyaz koyun postundan kalpağını çıkardı, gözlerini onunla kuruladı. «Don, gerçek Kazaklardan yana yoksullaşmış, domuzlardan yana zenginleşmiş, hainler ve alçaklardan yana da. Birkaç dakikaya kadar ayrılıyoruz. Lukich ama geri döneceğiz! Az önce bir mektup

aldım... Tubyanskoe'de ve benim kendi bölgemde de Kazaklar ayaklanmaktan vazgeçmişler. Stalin yazdığı makaleyle onları da kazanmış. İşte şimdi ele geçirmek istediğim adam o, o zaman...» Polovtsev'in gırtlağından gurultuya benzer bir ses çıktı, şakak kemiklerinin altında kasları oynadı ve sinirli ellerinin parmakları kıvrıldı, eklemleri fırlayacak gibi, avuçlarını bastırdı. Derin derin, boğuk boğuk iç geçirerek yavaşça parmaklarını açtı, çarpık, güldü. «Ne halk ya! Süprüntü! Tanrının lanetine uğramış aptallar! Bu makalenin utanç verici bir sahtekârlık, bir manevra olduğunu farkedemiyorlar. Çocuk gibi de inanıyorlar. Allah belâlarını versin! Dünyanın süprüntüsü bunlar! Yüksek politika uğruna aptallarla oltaya tutulmuş balıkla oynar gibi oynanıyor, boğulup gebermesinler diye dizginler gevşetiliyor, onlar da saf saf yutuyorlar. İyi ya, pekâlâ! Anlayacaklar, pişman olacaklar ama iş işten geçtikten sonra. Biz gidiyoruz Yakov Lukich, konukseverliğin için, tüm yaptıkların için Hazreti İsa senden razı olsun. Ve işte sana emrim: Kolhozdan çıkma ama ona verebileceğin kadar zarar ver. Ve bizim «Birlik»ten olanlara şu kararlı sözümü söyle: şimdilik geri çekiliyoruz ama dağıtılmış değiliz. Geri döneceğiz ve işte o zaman bizi terketmiş, bize ve davaya ihanet etmiş olanların vay haline... Uluslararası Yahudi hükûmetinden Anavatanı ve Don'u kurtarmak gibi büyük bir davaya ihanet etmiş olanların vay haline! Bu yaptıklarını bir Kazak kılıcıyla can vererek ödeyecekler, söyle onlara!»

Yakov Lukich: «Söylerim!» diye fısıldadı.

Polovtsev'in konuşması ve gözyaşları Lukich'i derinden etkilemişti ama için için bu tehlikeli konuklardan kurtulduğuna, herşeyin sona erdiğine, böylece gelecekte varını yoğunu da, postunu da tehlikeye atmasına gerek kalmayacağına müthiş seviniyordu.

«Söylerim onlara» diye yineledi ve soracak oldu:

«İyi ama nereye gidiyorsunuz, Aleksandre Anisimoviç?»

Polovtsev kuşkulu, karşılık verdi: «Sen, neden soruyorsun?»

«Belki gerekebilir de. Ya da biri gelir sizi sorar.»

Polovtsev olumsuz, başını salladı, ayağa kalktı:

«Hayır» dedi, «Bunu sana söyleyemem. Ama beni üç haftaya kadar yeniden görebilirsin. Hoşçakal.» Soğuk elini Lukich'e uzattı.

Atını kendi eyerledi, eyer örtüsünün buruşuğunu dikkatle düzeltti, kolanları sıkıştırdı. Liyatevski onun bahçeye çıkmasını beklemiş, sonra Lukich'e veda etmiş, eline de birkaç banknot sıkıştırmıştı.

Yakov ona sordu: «Yaya mı gideceksiniz?»

«Sadece senin bahçenden yaya çıkıyorum; arabam beni sokakta bekliyor» diye şaka eden ele avuca sığmaz teğmen, Polovtsev'in ata binip yerleşmesini bekledi, sonra üzengi kayışına yapıştı. «Hadi bakalım, prens, dörtnala düşman kampına koş, ben de yürüyerek sana ayak uydurmaya çalışayım» dedi.

Yakov Lukich onların bahçeden çıkmalarını izledi, sonra sonsuz bir kurtulmuşluk duygusuyla, bahçe kapısının sürgüsünü sürdü, ıstavroz çıkardı. Liyatevski'nin vermiş olduğu paraları kaygıyla cebinden çıkartıp sabahın alaca karanlığında ne kadar olduğunu görmeye ve eliyle yoklayıp sahte mi gerçek mi olduklarını anlamaya çalıştı.

YİRMİSEKİZİNCİ BÖLÜM

Stalin'in «Başarı Sarhoşluğu» adlı makalesinin yayınlandığı ve seller yüzünden alıkonmuş bulunan gazete, 20 Mart sabahı postacı tarafından Gremyachy Log'a getirildi. 3 Mart tarihli «Molot»un üç nüshası tüm evleri dolaştı; ve akşama kalmadan nemli, yağlı, yırtık pırtık birer paçavraya dönüştüler bile. Gremyachy Log'da hiçbir zaman bir gazetenin bir gün içinde bu kadar çok okuyucu bulduğu ve çevresinde dinleyici topladığı görülmemişti. Evlerde, köşebaşlarında, arka bahçelerde ambar girişlerinde küme küme toplaştılar. Biri yüksek sesle okurken ötekiler ne olursa olsun, sessizliği bozmaksızın dinlediler. Makale büyük tartışmalara yol açtı. Herkes onu kendine göre ve çoğunlukla da kendi istekleri doğrultusunda yorumladı. Hemen hemen her yerde, Nagulnov veya Davidov görüldüğü anda gazete, nedendir bilinmez, telaşla elden ele geçiriyor, kalabalık arasından beyaz bir kuş gibi uçarak birinin kocaman cebinde kayboluveriyordu.

Görüşünü yüksek sesle ilk belirten, sevincinden kabına sığmayan Bannik olmuştu: «Eh artık Kolhozlar çürümüş giysiler gibi dikişlerinden açılacak demektir.»

Ushakov ona karşılık verdi: «Evet süprüntüler temizlenip gidecek ama pisliğin ağırlığı kalacak.»

Bannik küçümser bir tavır takındı: «Sen dikkat et de bunun tam tersi olmasın.» dedi ve döndü sırtını, daha güvenilir Kazaklar bulmaya gitti ve onların kulaklarına fısıldadı: «Homurdanın, çıkın şu Kolhozdan, serflerin özgürlüğü ilân edilmişken hazır!»

Lubishkin, Arkadi'ye: «Orta halli köylünün işi bitik! Bir ayağı Kolhozda, ama ötekisini kaldırmış, kurtarmış, şimdiden Kolhozdan kendi özel çiftliğine naşıl geri adım atacağını düşünüyor» diyor, ve orada dikilmiş, hararetli hararetli konuşan Kolhoza katılmış bir grup orta halli Kazak köylüsünü işaret ediyordu.

Konuyu hemen hemen hiç anlamamış olan kadınlar ise kadınsı bir davranışla tahminler yürütmekte, kuşkularını açığa vurmaktaydılar:

«Kolhozlar kalkıyormuş!»

«Moskova ineklerin geri verilmesini emretmiş!»

«Kulaklar dönüp Kolhozlara katılacakmış.»

«Oy hakkını kaybedenler geri alıyorlarmış.»

«Tubyanskoei'deki kiliseyi açıyorlarmış, içine depo edilen tohumluk buğday yesinler diye Kolhoz çiftçilerine dağıtılıyormuş.»

Yakında önemli olaylar çıkacaktı. Herkes bunu seziyordu. Akşam üzeri, parti hücresinin özel bir toplantısında Davidov sinirli sinirli konuşuyordu:

«Stalin Yoldaşın makalesinin zamanlaması gerçekten çok iyi. Örneğin Makar'ı iki gözünün ortasından değil tam gözünden vuruyor. Makar başarıdan sarhoş olmuştu, bizler de öyle, başlarımız döner gibi olmuştu... Politikamızın nerelerini düzeltmemiz gerektiği konusundaki öğütlerinizi seve seve dinlemeye hazırım yoldaşlar. Kümes hayvanlarını zaten geri vermiştik, bunun gerekli olduğunu zamanında gördük. Ama koyunlarla

inekleri ne yapıyoruz? Sorarım size, ne yapacağız onları? Bu konuda politik davranamazsak bir tür... bir tür işaret verilir: 'Canını kurtarabilen kurtarsın! Kolhozlardan kaçın!' gibi bir işaret. Doğrusu bu! Onlar da kaçarlar hem de tüm sığırları alıp kaçarlar. Biz de yıkık bir ahırla kalakalırız, bundan hiç kuşku yok!»

Toplantıya son katılan Nagulnov ayağa kalktı ve kanlı, sulanmış gözlerini inatla Davidov'a dikti. Konuşmaya başladığında Davidov onun keskin votka kokusunu aldı.

Nagulnov: «Demek böyle, makalenin beni tam gözümden vurduğunu söylüyorsun?» dedi. «Ama yanılıyorsun; gözümden değil tam yüreğimden vurdu. Vurdu da deldi geçti! Ve başım da Kolhozu kurduğumuz zaman değil, tam şimdi, bu makaleyi okuduktan sonra döndü...»

Vanya Naidyonov, usulca araya girdi: «Bir şişe votkadan sonra...»

Razmyotnov sırıttı, dostça göz kırptı, Davidov ise başını masaya eğmişti. Ama Makar'm burun delikleri açıldı, buğulu gözlerinde çılgınca bir parıltı, bağırdı:

«Bana ders vermek için, beni eğitmek için çok gençsiniz siz! Daha göbeğiniz kurumamışken ben Sovyet rejimi uğruna savaşıyordum, Partiye katılmıştım. İşte bu kadar! Ama bizim Davidov'un dediği gibi, bugün kafayı çektim, doğrusu bu. Hem de bir şişe değil, iki şişe!»

Razmyotnov asık suratla söylendi: «Övünecek bir şey buldun da ondandır! Onun için saçmalıyorsun işte.»

Makar sadece ona yan yan bakınakla yetindi, ama sesini alçaltarak sürdürdü sözlerini ve elini anlamsız anlamsız sallayacak yerde, sıkıca göğsüne bastırdı. İler tutar tarafı olmayan, ateşli söylevi boyunca da hep öyle dikildi:

«Hayır şimdi saçmalamıyorum, yalan söylüyorsun

Andrei! İçtim, çünkü Stalin'in şu makalesi beni bir kurşun gibi deldi. Deldi de geçti, içimdeki kan fıkır fıkır kaynıyor!» Sesi titredi, daha da alçaldı: «Ben buradaki hücrenin sekreteriyim, tamam, değil mi? Halka ve size, siz şeytanlara geldim, tavuklarla kazları Kolhozlara almak için, değil mi? Kolhozun propagandasını nasıl yaptım peki? İşte şöyle: Orta halli köylüler olarak tanınmalarına karşın bizim alçakların bazılarına açık açık dedim ki: 'Demek böyle, Kolhoza girmek istemiyorsunuz? Demek böyle, Sovyet hükûmetine karşısınız? 1919'da bizimle savaştınız, bize karşı çıktınız, gene de bize karşısınız ha? Öyleyse benden barış filan da beklemeyin! Sizi mezara öylesine berbat bir durumda göndereceğim ki, şeytanların bile sizleri görünce midesi bulanacak!' Böyle konuştum mu? Konuştum, hatta tabancamı masaya bile vurdum. Bunu inkâr etmiyorum. Gerçi bunları herkese söylemedim, orası doğru, sadece yüreklerinde özellikle bize karşı olanlara söyledim. Ve şimdi de sarhoş değilim, bu yüzden o budala lâflarınızı kendinize saklayın, teşekkürler! Bu makaleye dayanamadım ve bunun için gittim, altı aydır ilk kez içtim. Nedir bu makale? Yoldaşımız Stalin'in yazdığı bir makaledir ve bana, Makar Nagulnov'a pat diye vurmuştur! Ve işte yüzükoyun çamurlara uzanmışım, bitkinim, ayaklarım yerden kesilmiş... Peki nasıl oluyor bu? Yoldaşlar! Tavuklar ve öteki çiftlik hayvanları konusunda sola kaçtım, kabul ediyorum. Ama kardeşler, kardeşler neden sola kaçtım? Ve neden Troçki'yi boynuma asıyor, beni boyundurukla ona bağlıyorsunuz? Sen, Davidov, sen ötedenberi sol kanattan bir Troçkist olduğumu yüzüme vurursun. Ama ben Troçki kadar bilgili değilim, ona benzemem... Ben Partiye ukalânın teki olarak değil de Parti uğruna döktüğüm kanla, tüm kalbimle katılmış durumdayım.»

«Sadede gel, Makar Zamanımız bunca değerliyken ne diye bu ipe sapa gelmez şeyleri anlatıyorsun? Zaman beklemez; bir öneride bulun bakalım, genel hatalarımızı nasıl düzelteceğiz, çünkü şimdi tam Troçki gibi konuşuyorsun: 'Ben Partideyim, ben ve Parti...'»

«Bırak konuşayım» diye Makar gürlemeye başladı, birden alevlenmişti, sağ elini de göğsüne büsbütün sıkı bastırıyordu: «Troçki'yi reddederim ben! Şimdi onunla aynı hizada bulunmak benim için bir ayıptır. Ben hain değilim, bakın sizi peşin uyarıyorum: Bana kim Troçki yanlısı derse, suratının ortasına yer yumruğu! Pestilini çıkartırım. Ve tavuklar konusunda «sola» kaydımsa bunun nedeni Troçki değil, nedeni dünya ihtilâli konusunda aceleci olmamdır. Bu yüzdendir ki herşeyi daha çabuk, daha çabuk yapmak istedim, mal sahibini, ikinci sınıf burjuvaziyi bağlamak, daha sıkı, daha sıkı bağlamak istedim! Amaç dünya kapitalizmiyle hesaplaşmaya bir adım daha yaklaşmak olacaktı! Eee? Neden susuyorsunuz? Şimdi de ortaya şu çıkıyor: Yoldaş Stalin'in makalesine göre ben kimim? İşte makalenin ortasında böyle yazılı.» Makar koyun derisi ceketinin cebinden Pravda'yı çıkardı, ağır ağır okumaya koyuldu: «'Bu sapmalar, Kolhoz hareketinin böyle bürokratik çerçeveye sokulması, köylülere karşı savurulan bu yersiz tehditler, tüm bunlar kimin yararına? Düşmanlarımızdan başka kimsenin değil! Bu sapmalar bizi nereye götürebilir? Düşmanlarımızın güçlenmesine ve Kolhoz hareketi fikrinin değerini kaybetmesine. Sol kanattan olduklarını sanan bu sapmaların sorumluları sağ kanat fırsatçılarının değirmenine su taşıyor, bu apaçık ortada değil mi?' Bundan da benim katı bir bürokrat ve sorumlu olduğum, Kolhozların değerini düşürdüğüm ve sağ kanat fırsatçılarının değirmenine su taşıdığım sonucu çıkıyor. Ve tüm bunlar da birkaç koyun ve tavuk yüzünden, Allah belâ-

larını versin! Çünkü Kolhozlara çelme takmak için girmiş birkaç Beyazı ürküttüğüm için! Akla yakın bir sonuç değil bu! Biz Kolhozu kurduk, şimdi de bu makale, geri çekilme borusunu çalıyor. Polonyalılara karşı ve Wrangel'e karşı bölüğümün başındaydım ben, iyi bilirim, bir kez saldırmaya başladın mı yarı yolda geri dönmemelisin.»

Davidov'un coşkulu bir destekçisi olup çıkan Razmyotnov kaşlarını çattı: «Şimdi de bir Yüzbaşı gibi dörtnala bölüğünden çok ileri gittin işte. Lütfen konuşmanı kes, Makar, işimiz var bizim! Parti Merkez Komitesine Sekreter seçildiğinde göza kapalı saldırıya geçebilirsin. Ama şimdilik sıradan bir ersin, rütben yok, çizmeden yukarı çıkma, yoksa biz seni yola getiririz!»

«Sözümü kesme sakın Andrei! Partiden gelen bir emire seve seve uyarım ama şimdi konuşmak istiyorum, ama partime karşı çıkmak niyetinde olduğum için değil, partimin iyiliğini istediğim için. Yoldaş Stalin yerel koşulları gözönüne alarak çalışmanın gerekli olduğunu yazıyor değil mi? Peki öyleyse Davidov sen ne diye makalenin beni tam gözümden vurduğunu söylüyorsun? Makar Nagulnov'un bir sorumlu ve bir bürokrat olduğunu açık açık söylemiyor, değil mi? Belki de bu sözler beni hiç mi hiç hedef almıyor. Yoldaş Stalin Gremyachy Log'a gelecek olsaydı ona derdim ki: 'Sevgili Osip Vissarionich! Demek böyle, orta halli köylümüzü mahmuzlamaya karşısınız? Onları dâvet edip iyilikle yola getirmeyi denemek istiyorsunuz? Ama ya orta halli köylü eski Beyaz Kazaklardan ise ve hâlâ mülküne inanılmaz derecede bağlı ise? O zaman onu nasıl yola getirebiliriz ki Kolhoza katılsın ve sabırla dünya devrimine doğru ilerlesin? Diyelim bu orta halli köylü Kolhoza katıldı, gene de malından vazgeçemez, hep kendi hayvanlarını daha iyi beslemenin yoluna bakar. İşte böyle biridir o! İyi ama diyelim

ki, Stalin hâlâ da sapmanın sorumlusu benmişim de Kolhoz çiftçilerin değerini düşürmüşüm diye diretirse, o zaman ona açık açık derdim ki: 'Şeytan ilgilensin onlarla, yoldaş Stalin, ama ben artık ilgilenemem, çünkü sağlık durumum buna elverişli değil, cephede savaşa savaşa bozuldu da... Beni Çin sınırına gönderin, orada partiye büyük yardımım dokunur. Andrei Razmyotnov da Gremyachy Kolhozunu örgütlesin. Onun sırtı bükülebilir, eski Beyazların önünde pek güzel eğilir, gözyaşı döker... Bunu da yapabilir o.»

«Beni bu işe karıştırma yoksa ben de ağzının payını veririm...»

«İyi ya, yeter, bugünlük bu kadar yeter.» Davidov ayağa kalktı, dosdoğru Makar'a gitti ve her zamanki buz gibi sesiyle ona sordu: «Stalin yoldaşın makalesi, Merkez Komitesinin çizgisidir. O makaleyi doğru bulmadığını mı söylüyorsun?»

«Hayır, doğru bulmuyorum.»

«Ama hatalarını kabul ediyor musun? Ben sözgelimi, benimkileri kabul ediyorum. Gerçeklere karşı çıkamazsın, kendi başının üzerinden atlayamazsın. Ben sadece küçük hayvanlarla danaları da Kolhoza alıp topluma maletmekle çorbanın tuzunu kaçırdığımızı kabul ediyor bu kadarıyla yetinmiyorum, hatalarımı düzelteceğimi de söylüyorum. Kolektivizasyon yüzdesine fazla daldık, fazla önemsedik biz, gerçi bunda Bölge Şurasının da hatası var ya, üstelik Kolhozu başarıya ulaştırmak için çok az çalıştık. Bunu kabul ediyor musun, Nagulnov yoldaş?»

«Ediyorum.»

«Peki öyleyse derdin ne?»

«Makale doğru değil...»

Bir dakika kadar Davidov, masanın üstündeki pis Fransız örtüsünü avucuyla düzeltmeye daldı ve hiç ge-

reği yokken, güzel güzel yanan lambanın fitilini açtı. Besbelli öfkesini gemlemeye çalışıyordu. Ama başaramadı.

«Odunun tekisin sen, şeytan! Başka yerde olsaydı bu sözlerinden ötürü seni partiden uçurmuşlardı bile! Doğrusu bu! Aklını mı kaçırdın sen? Ya böyle... karşı çıkmaktan hemen vazgeçersin... ya da sana bir güzel... Doğrusu bu! Gevezeliklerine yeterince dayandık biz, eğer sen de ciddi ciddi inanıyorsan söylediklerine, hodri meydan! Bölge Şurasına, Parti çizgisine bu saldırını resmen bildiririz.»

«Bildirin öyleyse! Gider ben kendim bildiririm. Bannik'e yaptığımın da herşeyin de, hepsinin cevabını veririm.»

Davidov, Makar'ın boğulurcasına konuşmasını dinlerken biraz yatıştı, ama gene de öfkesi tam dinmemişti, omuz silkerek dedi ki:

«Biliyor musun Makar? Sen git şimdi bir güzel uyku çek, sonra ciddi ciddi konuşuruz. Şu anda tıpkı ak boğanın masalına benziyoruz: 'Seninle ben birlikte gittik mi?' 'Gittik.' 'Koyun postu bulduk mu?' 'Bulduk.' 'Peki öyleyse anlaşma uyarınca postu paylaşalım.' 'Hangi postu?' 'İyi ama seninle ben, birlikte gittik mi?' 'Gittik...' İşte böyle, sonsuza dek! Bir, hatalarını kabul ediyorsun, sonra makalenin doğru olmadığını söylüyorsun. Mademki sence makale doğru değil, o halde hangi hatalarını kabulleniyorsun? Herşeyi karıştırıyorsun işte! Doğrusu bu! Bir noktaya daha değineceğim: Ne zamandanberi bir parti hücresi sekreteri bir hücre toplantısına sarhoş geliyor bakalım? Bunun ne demek olduğunu bilir misin, Nagulnov? Parti suçudur bu! Sen partinin eski bir üyesisin, bir Kızıl Partizan, Kızıl Bayrak Nişanı sahibisin, ansızın böyle çıkabeliyorsun... İşte Komsomolumuz Vanya da burada; senin şu haline ne der?

Bir de Denetim Kurulunun kulağına gidecek olursa, böylesine ciddi bir zamanda içtiğin, sadece elde silah orta halli köylüleri ürkütmekle kalmayıp yoldan sapmalarına karşı Bolşevikliğe yaraşmayan bir tutum takındığın, hatta parti çizgisine saldırdığın, senin için hiç de iyi olmaz bu, Nagulnov! Sonuçları kötü olur. Sadece hücre sekreterliğinden uzaklaştırılmakla kalmazsın, hatta parti üyesi bile olmaktan çıkarılırsın, bunu iyice kafana koy! Doğrusu bu işte, söylüyorum.» Saçlarını sıvazladı, sustu. Makar'ı canevinden vurduğunu seziyordu. Sonra sözlerini sürdürdü: Makale konusunda tartışma açmanın anlamı yok. Partiyi kendi görüş açına getiremezsin; parti senden çok daha iyilerinin bile boynuzunu kırmayı, boyun eğdirmeyi bilmiştir. Bunu anlamıyor musun?»

Razmyotnov: «Onunla daha fazla zaman kaybetme artık! Konuşmasıyla tam bir saatimizi aldı, dinleyecek de bir şey yoktu! Bırak gitsin uyusun. Hadi git Makar! Ayıp sana! Aynaya bir baksan dehşet içinde kalırsın: Suratın şişmiş, gözlerin kuduz köpek gözleri gibi. Ne diye bu durumda çıkageldin sanki? Hadi yaylan bakalım!» dedi ve yerinden fırladı, Makar'ın omuzundan tutup şiddetle sarstı. Ama Makar, tembel, cansız bir davranışla onun elini itti, büsbütün büzüldü.

Bunu izleyen ağır sessizlikte Davidov parmaklarıyla masada trampet çalıyordu. Başındanberi yüzünde şaşkın bir gülüşle oturup Nagulnov'u seyredegelmiş olan Vanya Naidyonov:

«Hadi devam edelim, Davidov yoldaş» dedi.

Davidov'un neşesi yerine gelmiş gibiydi: «Peki öyleyse, yoldaşlar, küçük hayvanları ve inekleri Kolhoz çiftçilerine geri vermeyi öneriyorum, ama iki inek verenlerin bir ineğini Kolhozun sosyalleştirilmiş sürüsünde bırakmaya razı etmek için çalışmalıyız. Yarın sabah ilk iş bir toplantı yapıp durumu açıklamalıyız. Şimdilik

tüm çabamızı bu açıklamada toplamalıyız. Korkarım Kolhozdan birdenbire pek çok ayrılan olacaktır ve bugün yarın tarlaya gitmek zorunda kalabiliriz. İşte gayretini burada gösterirsin artık Makar! Onları ikna et ama, tabanca kullanarak değil, onları Kolhozdan ayrılmamaya ikna et, işte bu yapılmaya değer bir iş olur. Peki öyleyse önerimi oylamaya koyuyor muyuz? Evet diyenler? Sen oylamaya katılmıyor musun Makar? Tutanağa bir çekimser olduğunu geçiririz.»

Razmyotnov ertesi günden tezi yok, dağ sıçanlarına savaş açılmasını önerdi. Bu iş için Kolhoz çiftçilerinden bazılarının seferber edilmesine karar verildi. Tarla işinde çalışmayanlar seçilecek ve su taşımaları için her birine birkaç çift öküz tahsis edilecekti. Öğretmenden de öğrencilerini alıp tarlaya çıkması istenecekti, çocuklar hayvanları boğmaya yardımcı olsunlar diye.

Şimdilik Davidov Nagulnov'a baskı yapıp yapmamakta kararsızdı. Stalin'in makalesine eleştirdi diye. Kolhoz kurulurken işlediği sol kanat hatlarını düzeltmeye yanaşmadı diye partiye hesap vermesini isteyip ortalığı ayağa kaldırmalı mıydı acaba? Ama toplantının sonuna doğru Makar'm ter içinde, ölü gibi sapsarı suratına, şakaklarında şişmiş damarlara bir göz attı, karara vardı: «Hayır, en iyisi bunu yapmamak! Kendiliğinden anlayacaktır. Bırak hiçbir baskı yapılmaksızın, hâtâ işlediğini kendi kabullensin. Hata işliyor ama, korkunç bir şey bu, ne de olsa o da bizden biri. Sonra da hastalığı var, geçirdiği nöbetler var. Hayır, en iyisi olayı sessiz geçiştirmek.»

Ama Makar toplantı bitinceye dek sessiz oturdu, hiçbir heyecan belirtisi göstermedi. Sadece bir kez, Davidov ona bir göz atınca, Makar'ın dizlerine çaresiz koyverilmiş ellerinin korkunç titrediğini gördü.

Davidov Razmyotnov'a fısıldadı: «Bu gece Makar'ı

sen evine götür, dikkat et, içmesin.» Andrei başıyla evet yaptı.

Davidov eve yalnız döndü. Bir bahçenin dışında, devrilmiş bir tahta perdeye oturmuş, hararetli hararetli konuşan bir grup Kazağın önünden geçti. Davidov yolun karşı kıyısından yürüyordu ve onların hızasına geldiğinde karanlıkta bilinmedik bir sesin keyifli keyifli ve inançlı, şöyle dediğini duydu:

«... ne kadar verirsen ver, ne kadar ödersen öde, her zaman onlara az gelir zaten.»

Başka bir ses, pes perdeden karşılık verdi:

«Sovyet rejiminin iki kanadı oldu artık, bir sağ, bir de sol. Ne zaman bizden uzaklaşacak da şeytana mal olacak acaba?»

Birkaç gırtlaktan birden bir kahkaha koptu sonra ansızın susuverdiler. Kaygılı bir fısıltı duyuldu: «Şşşş!» Davidov... Hemen ardından aynı baso ses en ufak bir alay belirtisi olmaksızın, sözde iş konuşur gibi, ciddi, yükseldi:

«Evet! Yağmur yağmazsa hemen ekim işini bitiririz. Toprak öyle kuruyor ki, böylesini hiç görmemiştim. Eee, kardeşler, yatma zamanıdır sanırım. Hadi iyi geceler hepinize.»

Bir öksürük ve ayak sesleri...

YİRMİDOKUZUNCU BÖLÜM

Ertesi gün yirmi üç Kazak Kolhozdan ayrıldıklarını bildiren dilekçeleri verdiler. Çoğunluk son katılanlardandı. Bunlar genellikle toplantılarda konuşmadan oturur, grup şefleriyle sürekli tartışır ve çalışmaya isteksiz orta halli köylülerdi. Nagulnov onlar için demişti ki: «Siz bunlara Kolhoz çiftçisi mi sayıyorsunuz? Bunlar ne balık, ne et!» Ayrılanlar aslında sadece ölü safraydı; ya hükûmetin gözünden düşmek korkusuyla Kolhoza girmişler, ya da ilk günlerde o güçlü toplumsal havanın akımına katılıp Kolhozlara sürüklenmişlerdi.

Davidov dilekçeleri alınca onlarla tartışmaya kalkıştı, bu konuyu bir kez daha düşünmelerini, biraz beklemelerini öğütledi. Ama berikiler tınmadılar, sonunda elini salladı:

«Peki, yurttaşlar; ama unutmayın, yeniden Kolhoza alınmayı istediğinizde kabul edip etmemek için bizler iki kez düşüneceğiz.»

«Yeniden alınmayı isteyecek değiliz biz! Kolhozsuz yaşamayı başaracağımızı umuyoruz. Görüyorsun ya, Davidov, eskiden de bir çaresini bulup onsuz yaşayabilmiştik, açlıktan bir yerimiz şişmedi, kendi mallarımızın

efendisiydik, yabancılar gelip bize toprağı nasıl süreceğimizi, nasıl ekeceğimizi bir köleye öğretir gibi öğretmiyorlardı. Biz Kolhozsuz da yaşayacağımızı, Kolhozdan ayrıldığımıza hiç eseflemeyeceğimizi düşünüyoruz.» Batalshehikov hepsinin adına bu karşılığı verirken burulmuş kumral bıyıklarının altından gülmüştü.

Davidov sertçe çıkıştı: «Biz de bir yolunu bulup sizsiz sürdürürüz! Herhalde ağlayıp sızlamaz, iğne ipliğe dönmeyiz! Doğrusu bu! Kadın arabadan indiğinde atın işi kolaylaşır!»

«En iyisi dostça ayrılalım. Birbirimizi incitmeden. Ekipteki hayvanlarımızı alabilir miyiz şimdi?»

«Hayır. Bu konuyu yönetim kuruluna getireceğim. Yarına kadar bekleyin.»

«Bekleyecek zamanımız yok. Siz Kolhoz çiftçileri belki paskalyanın yedinci pazarı yortusundan sonra da ekebilirsiniz, ama bizler hemen tarlaya çıkmalıyız. Yarına dek bekleriz ama eğer hayvanlarımızı bir gün daha alıkoyarsanız onları kendimiz alırız.»

İvan'ın sesinde apaçık bir tehdit okunuyordu, Davidov öfkeden kızarır gibi oldu, karşılık verdi:

«Yönetimin haberi olmaksızın Kolhoz ahırlarından bir şeyi nasıl alacaksınız, merak ediyorum doğrusu! Bir kere, onları biz teslim etmeyiz, ikincisi alacak olursanız hesabını mahkeme huzurunda verirsiniz.»

«Kendi sığırımızın hesabını mı?»

«Şu anda onlar Kolhozun sığırıdır.»

Davidov bu adamlar ayrıldığı için en ufak bir üzüntü duymadı, ama suskun Demid'in ayrılma dilekçesi onu hiç de hoş olmayan bir biçimde etkiledi. Demid karanlık basınca kafayı çekmiş sarhoş bir halde geldi. Gene de her zamanki gibi surat bir karıştı. Selam filan vermeden bir gazete parçası uzattı, üzerinde enlemesine: «İzin verin de Kolhozdan çıkayım» cümlesi okunuyordu.

Davidov bu kısa, özlü dilekçeyi elinde evirdi, çevirdi ve sesinde biraz şaşkınlık, biraz üzüntüyle sordu:

«Ne demek oluyor bu?»

Demid top gibi gürledi: «Gidiyorum ben.»

«Nereye? Niçin?»

«Nereye olacak, Kolhozdan dışarıya.»

«İyi ama niçin ayrılıyorsun ki? Nereye gidiyorsun?»

Demid sesini çıkarmadı, kollarını iki yana alabildiğine açtı.

Razmyotnov bu davranışı yorumladı: «Dünyanın dört bir yanma mı gitmek istiyorsun?»

«İyi bildin!»

«İyi ama neden ayrılıyorsun ki?» diye Davidov üsteledi, yoksul bir köylü ve çalışkan bir işçinin çekilmesi onu çok, pek çok şaşırtmıştı.

«Başkaları gidiyor... Ben de onların peşinden gidiyorum.»

Razmyotnov sakin, gülümseyerek sordu: «İyi ama başkaları kendilerini uçurumdan atsalar sen de onlar gibi mi yapacaksın?»

Demid birden boğuk bir kahkaha patlattı: «Şey, pek değil, kardeş!» Kahkahası şaşılacak derecede boş bir fıçının yuvarlanırken çıkardığı sese benziyordu.

Davidov içini çekti: «Pekâlâ öylese çek git. İneğini de alabilirsin. Yoksul bir köylü olduğun için onu sana hiç tartışmadan geri veririz. Doğrusu bu! Geri veririz, değil mi, Razmyotnov?»

Razmyotnov onayladı: «Vermemiz gerekir.» Suskun Demid gene gökgürültüsü gibi bir kahkaha attı, havlarcasma bağırdı:

«İneği ne yapayım ben? Kolhoza veriyorum. Damadımın yanında çalışacağım. Ne dersiniz buna? Hiç şaşmadınız, değil mi?» Ve veda etmeksizin çıktı.

Davidov pencereden dışarı bir göz attı, Demid'in ka-

pının orada kıpırtısız dikildiğini gördü. Batan güneşin kızıl ışıkları ayı sırtını andırır sırtından kalın, güçlü ensesine vuruyor, kıvırcık, altın saçlarında parlıyordu. Kolhozun bahçesi eriyen kar suları altında kalmıştı. Kapının sundurmasından tahıl ambarına dek koskocaman bir su birikintisi yayılıyordu. Basamaklardan başlayıp, eriyen karların üzerinden açılmış bir yol, çite kadar gidiyordu. Su birikintisine basmamak için insanlar genellikle tam çitin dibinden, sırıklara tutunarak yürüyorlardı. Demid, donmuş gibi, derin bir düşünceye dalmış gitmişti. Sonra bir sallandı ve sarhoş kayıtsızlığıyla dosdoğru suya girdi, ağır ağır, sendeleye sendeleye ambara doğru gitti.

Davidov ilgiyle gözlerken onun ambar basamaklarının yanında yerde duran bir demir parçasını aldığını, sonra bahçe kapısına yöneldiğini gördü.

Pencereye yaklaşmış olan Razmyotnov, gülerek sordu: «Yahu sakın bu şeytan kafamızı ezmeye karar vermiş olmasın?» Ötedenberi Demid'e karşı sıcak, dostça duygular beslerdi, için için adamın bedensel gücüne de büyük bir saygı duyardı.

Demid, kapıyı araladı, ve demir parçasını donmuş bir kar yığınına doğru öyle şiddetle savurdu ki üç pud kadar ağırlıkta kocaman bir buz parçası koptu. Buz parçacıkları dolu gibi bahçe kapısında takırdadı ve demirin açtığı oluktan geçen su sessizce bahçeden çekildi gitti.

Razmyotnov Davidov'u omuzundan tutup Demid'i parmağıyla göstererek: «Eee, Kolhoza dönüp gelecektir!» dedi. «Bak, aksayan bir şey gördü, hemen düzeltti, çekti gitti. Bu demektir ki ruhunu geride, çiftlikte bırakıyor. Sence de öyle değil mi?»

Stalin'in makalesinin bulunduğu gazetelerin bölgeye gelmesinden kısa bir süre sonra Bölge Şurası Grem-

yachy Parti Hücresine bu konuda talimat veren uzun bir mektup gönderdi. Ama zorlama uygulamanın etkilerini silme sorununa ancak belli belirsiz ve anlaşılmaz bir biçimde eğiliyordu. Besbelli ki Bölge Şurası da tam bir şaşkınlık içindeydi ve bölge yetkililerinden hiç kimse Kolhozlarda boy göstermedi. Yerel işçiler Kolhozlardan ayrılanların mallarına ne olacağını yazıyla sorduklarında da ne Şuradan, ne Bölge Tarım Birliği'nden herhangi bir cevap gelmedi. Ancak Merkez Komitesinin «Kolhoz Eyleminde Parti Çizgisinden Sapmalara Karşı Savaşım» konusundaki kararı yayınladıktan sonradır ki Bölge Şurası kıpırdandı. O zaman Gremyachy Log'a yönerge üzerine yönerge yağdırıldı. Birbiri ardından, ayrılan Kulakların listesinin derhal gönderilmesi, küçük baş hayvanlarla kümes hayvanlarının eski sahiplerine geri verilmesi ve oy kullanma hakları ellerinden alınmış olanların listelerinin gözden geçirilmesi istendi. Aynı zamanda resmi bir emir geldi, Nagulnov'un 28 Mart sabahı saat 10 da Bölge Şurası ile Bölge Denetim Kurulunun yapacağı ortak toplantıda hazır bulunması buyuruluyordu.

OTUZUNCU BÖLÜM

Bir hafta içinde Gremyachy Log Kolhozundan yüz kadar ev ayrıldı. Özellikle ikinci ekipten ayrılanlar pek çoktu, geriye sadece ondokuz ev kalmıştı bu ekipte. Bu ondokuz ev arasında bile ekip şefi Lubishkin'in deyimiyle 'kaçmaya hazır' birkaç Kazak bulunuyordu.

Köy olaylarla sarsılmıştı. Her gün Davidov'a yeni bir tatsızlık sunuyordu. Koşum hayvanları ve tarım gereçlerinin eski üyelere hemen mi yoksa ekim döneminden mi sonra verileceğini ısrarla ve tekrar tekrar sormasına karşılık Bölge Tarım Birliği ve Parti Kurulu kesin bir yönergeyle, Gremyachy işçilerinin her çareye başvurarak ve var güçleriyle Kolhozun dağılmasını önlemelerini, çok sayıda üyenin ayrılmasını engellemeye çalışmalarını ve eski üyelerle her türlü anlaşmaya gitmelerini, bu arada mallarının geri verilmesi işini de sonbahara dek olanağını bulup ertelemelerini bildirdi.

Bir iki gün sonra Bölge Tarım Şubesi Başkanı ve Bölge Şurasının üyelerinden Bieglikh, Gremyachy'e geldi. Acelesi vardı. Bir gün içinde ziyaret etmesi gereken birkaç köy Şurasına uğrayacak ve yerel durumla ilgili bazı bilgiler edinecekti.

«Hangi koşullar altında olursa olsun Kolhozdan ayrılmış olan üyelere hayvanlarını ve tarım gereçlerini geri vermeyeceksiniz» dedi. «Sonbahara bırakın bu işi, o zaman bir karara varırız.»

Davidov karşı çıkacak oldu: «İyi ama gırtlağımıza sarılıyorlar bizim.» Bieglikh, iradesi sağlam, kararlı bir adamdı, gülümsedi:

«Siz de onların üstüne varırsınız öyleyse» karşılığını verdi. «Gerçi kurallar uyarınca mallarını geri vermemiz gerekir elbette... Bölge Komitesinin takındığı tutuma göre mallar, sınıf ilkesi göz önüne alınarak ancak olağanüstü hallerde geri verilecektir.»

«Yani?»

«Bunu 'yani' demeden anlaman gerekirdi. Yoksullarınkini geri verin ama orta halli köylülere mallarını sonbaharda alacaklarına ilişkin söz verin sadece. Şimdi anlaşıldı mı?»

«Ama yüzde yüz kollektifleştirme ile aynı şey olmayacak mı bu, Bieglikh? Bölge Şurası, bir zaman, her ne pahasına olursa olsun ve en kısa zamanda yüzde yüzü hedef almamızı buyurmuş ve kesin bir tavır takınmıştı bu konuda. Başımız döndü bizim. Orta halli köylülere hayvanlarını geri vermezsek, gerçekte onlara baskı yapıyoruz anlamını taşımaz mı bu? Neyle, fazla sürüp ekin ekecekler dersiniz?»

«Bunun tasası sana düşmez. Senin tasan tek tek köylüler değil, Kolhozun olmalı. Hayvanları geri verirsen sen neyle çalışacaksın? Üstelik bizim önerimiz değil bu, Bölge Şurasından geliyor. Ve devrimin askerleri olarak biz de ona kayıtsız şartsız uymak zorundayız. Hayvanlarının yüzde ellisi serbest köylülere geri dönerse planı nasıl gerçekleştirebileceğini sanıyorsun? Çaresiz. Tartışma yok. Dişinle tırnağınla yapış hayvanlara! Ekim planını gerçekleştiremezsen canından olursun!»

Arabasına yerleşirken de, lâf arasında, dedi ki:

«Zaten şu durumda işler zor. Yoldan sapınaların hesabını vermek zorundayız, kardeş, kabağın birinin başında patlaması gerek. Sistem bu! Bizim Bölge Şurasındakiler Nagulnov'u, un ufak etmeye hazırlar. Burada neler çevirmiş ki o? Duyduğuma göre orta halli köylülerden birini pataklamış, tutuklamış, tabancasıyla da tehdit etmiş. Samokhin anlattı bana. Bu olay konusunda elinde bir yığın kâğıt var. Evet, Nagulnov geniş çapta bir 'sol-kanatçı' oldu çıktı. Şimdiki tutum nedir biliyor musun? Cezalandırma, Partiden kovulma cezasına varıncaya dek bir ceza verme! Hadi bakalım hoşçakal! Hayvanları sıkı tut.»

Bieglikh arabasını Voiskozoi'ye sürdü. Rüzgâr arabanın izlerini tümüyle kurutmamıştı ki üçüncü ekibin başkanı Agafon Dubtsov büyük bir telaş içinde, koşarak geldi.

«Davidov Yoldaş!» diye bağırdı. «Öküzleri ve atları aldılar benden, Kolhozdan ayrılanlar. Zorla aldılar.»

Davidov sapsarı kesildi, bağırdı: «Ne demek, aldılar?»

«Aldılar işte diyorum! Aldılar düpedüz. Çobanı samanlığa kapattılar, öküzleri çözüp bozkıra sürdüler. Onsekiz çift öküz ve yedi at. Ne yapacağız şimdi?»

«Ah, sen... Peki sen ne yaptın? Neredeydin? Neden göz yumdun onlara? Hangi cehennemde... Eee?»

Agafon'un çiçek bozuğu yüzünde beyaz beyaz lekeler belirdi ve o da sesini yükseltti:

«Sığır ahırlarında yatmak zorunda değilim ben. Bana bağırman gereksiz! Mademki o kadar yiğitsin, hadi git de öküzleri geri al bakalım! Omuzlarının arasına bir kazık saplarlar, görürsün.»

Öküzler ancak akşama doğru eski sahiplerinin güçlü bir koruma altında sürmüş oldukları bozkır otlakla-

rında bulunup getirildi. Lubishkin, Agafon ve üçüncü ekipten altı kişi, atlara binip bozkıra açıldılar. Öküzlerin vadinin uzak yamaçlarında otladığını görünce Lubishkin küçük birliğini ikiye ayırdı.

«Agafon, sen üç kişi al, vadiden tırısa kalkın çarçabuk, onlara sağ taraftan yaklaşın, ben de sol kanattan tutarım» dedi ve kuzguni kara bıyıklarını sıvazladı, emir verdi: «Atlarınızı dizginleyin! Tırısa kaldırın, arkamdan gelin, ileri!»

Sorun döğüşülmeden çözümlenemedi. Kolhoza, yakınlarda girmiş üç kişi ile birlikte Lubishkin'in kuzeni Zakhar, hayvanlara gözcülük ederken, onları yeniden Kolhoza götürmeye gelen gruptaki Mishka'yı öküzleri çevirdiği sırada bacağından yakalayıp atının üstünden yere çekti, yerde sürükledi; bu arada ötesi berisi yaralanmış, gömleği baştan başa yırtılmıştı Mishka'nın. Derken Lubishkin, atından inmeksizin, kuzenini şiddetli bir kırbaç darbesiyle yola getirirken ötekiler de çobanları uzaklaştırdı, hayvanları yakalayıp tırısa kaldırarak köye döndüler.

Davidov ahırların ve hayvanların barındığı sundurmalara gece asma kilit takılmasını ve Kolhoz çiftçilerinin nöbet tutmalarını emretti. Ama hayvanları korumak doğrultusunda alınan tüm önlemlere karşın iki gün içinde yedi çift öküz ile üç atı eski üyeler yine ele geçirdiler. Öküzler bozkırdaki uzak vadilere sürülüp götürüldüler ve köyde büyüklerin yokluğu anlaşılmasın diye yanlarına çoban olarak çocuklar katıldı.

Sabahtan akşama dek Kolhoz yönetim bürosu da, köy Şurası da kalabalıkla dolup taşıyordu. Şimdi Yönetim yeni bir tehditle karşı karşıya kalmıştı, bu kez eski üyeler Kolhoz topraklarını ele geçirmek peşindeydiler.

Davidov'u sıkıştırıyorlardı: «Ya bize hemen toprak

tahsis edersin, ya da eski tarlalarımızı sürmeye başlarız!»

«Size toprak tahsis edeceğiz; telâşa kapılmayın, yurttaşlar! Yarın tahsis işine başlıyoruz. Yakov Lukich'e gidin. Bu işi o ele alacak, size söylüyorum, doğrusu bu!» diye Davidov da onları yatıştırmaya çalışıyordu.

«İyi ama toprak nerede olacak, ne tür bir toprak olacak?»

«Neresi boşsa orada.»

«Ya köy arazisinin ta en uzak ucundaki boşsa, o zaman ne olacak?»

«Aptal rolü oynama, Davidov yoldaş! Köye yakın toprakların tümüne de Kolhoz sahip çıktı. Bunun için bize verilecek toprak epey uzakta olacaktır, öyle değil mi? Hayvanlarımızı da geri vermiyorsunuz, böylece ya ellerimizle, ya da ineklerle ekim yapmak zorunda kalacağız, bir de uzaktaki tarlaları gösteriyorsunuz! İşte bizim adil hükûmet dediğimiz bu ha?»

Davidov laf anlatmaya çabalıyor, onlara her istedikleri yerde toprak veremeyeceğini açıklamaya uğraşıyordu. Herne pahasına Kolhoz topraklarını bölemezdi, veya arasından parçalar ayırarak sonbaharda yapılmış düzenlemeyi bozamazdı. Eski üyeler homurdanarak çıkıp gidiyorlar ama birkaç dakikaya kalmadan bir başka kalabalık içeri doluyor ve daha eşikten atlarken bağırmaya başlıyorlardı:

«Bize toprak verin! Ne demek oluyor bu? Toprağımıza el koymaya ne hakkınız var? Bu toprağı ekmemize izin vermeyeceksiniz demektir. Peki Stalin yoldaş bizim hakkımızda ne yazmıştı? Ona yazıp anlatacağız, bize yalnız hayvanlarımızı geri vermemekle kalmıyor, toprağa da el koyuyorsunuz. Yaşama hakkımızı elimizden alıyorsunuz. Bu iş için aferin alacak değilsiniz, bunu bilin!» bilin!»

Davidov emir verdi «Yakov Lukich yarın sabah bunlara Rachy gölünün ötesinden toprak dağıt.»

Bir ağızdan gürlediler: «İşlenmemiş toprak mı orası?

Yakov Lukich açıkladı:

«Nadas toprağıdır. Nasıl ekilmemiş toprak dersiniz? Sürülmüştür... Ama çok zaman önce, onbeş yıl kadar oluyor.»

Ve hemen için için homurdanan fırtına gibi, bir bağırış koptu:

«Sert toprak istemeyiz!»

«Neyle süreceğiz toprağı? Çocuk yapmakta kullanılan şeyle mi?»

«Bize işlenmesi daha kolay toprak verin.»

«Hayvanlarımızı geri verin, o zaman sert toprağı işleriz!»

«Moskova'ya temsilci göndereceğiz, gidip Stalin'in kendisi ile görüşsünler.»

«Bizleri ortadan kaldırmaya mı çalışıyorsunuz?»

Kadınlar öfkeden kuduruyorlardı. Kazaklar tarafından seve seve, coşkuyla destekleniyorlardı. Patırdıyı yatıştırmak için epey zora başvurulması gerekiyordu. Genellikle sona doğru Davidov çileden çıkıyor ve bağırıyordu:

«Peki size en iyi toprakları verınemizi mi istiyorsunuz? Alamayacaksmız! Doğrusu bu! Sovyet hükûmeti önceliği Kolhozlara tanıyor, Kolhozlara karşı çıkanlara değil. Çekin gidin buradan, cehenneme kadar yolunuz var»

Şurada burada serbest Kazaklar eskiden kendilerine ait olan ama sonradan Kolhoz tarafından el konmuş tarlaları sürmeye, işlemeye başlamışlardı. Lubishkin, onları tarlalardan kovdu çıkardı ve Yakov Lukich elinde tahta bir ölçü aleti, gidip tam iki gün boyunca

Rachy gölünün ötesindeki toprakları ölçüp serbest köylülere dağıtımını yaptı.

25 Martta Demid Ushakov'un ekibi kurşuni, kumlu toprağı sürmeye gitti. Davidov ekip başkanlarının emrine, Kolhozun en becerikli üyelerini verdi ve kuvvetlerini dağıttı. Yaşlıların çoğunluğu ekim gereçlerine, sapanlara ve tırmıklara bakmak üzere, kendi istekleriyle, ekiplerle birlikte gittiler. Ekimin elle yapılmamasına karar verilmişti. Eski 'tavukçu' eli ayağı tutmaz olmuş ihtiyar Akim bile, bir tohum serpme aracına bakmaya gönüllü çıktı. Davidov Shchukar'ı Kolhoz yönetim seyisliğine atadı. İşe başlamak için herşey hazırdı. Ama ekim işini dinmek bilmeyen yağmurlar engelliyordu. İki gün süreyle, sabahları sisten beyaz bir örtüye bürünen Gremyachy yaylalarını ve sürülü topraklarını çömertçe ıslattı.

Kolhozdan ayrılmalar son buldu. Geriye güvenilir, güçlü bir işçi çekirdeği kalmıştı. Gremyachy'de Kolhozdan son ayrılan, Andrei Razmyotnov'un metresi Marina oldu. Her nasıl olmuşsa olmuş, ortak yaşamları yivinden çıkmıştı. Marina dine yönelmiş, sofulaşmıştı. Paskalyadan önceki büyük perhiz boyunca oruç tuttu ve üçüncü hafta her gün Tubyanskoei kilisesine dua etmeye gitti, günah çıkardı, kutsal ekmeği yedi. Andrei'nin sitemlerine sessizce, uysal katlandı, beddualarına karşılık vermedi ve 'kutsallığını bozmamak için' giderek daha somurtkan kesildi! Bir gece eve geç geldiğinde Andrei en güzel odada bir ikon lambasının yandığını gördü. Pek düşünmeden odaya girdi, lambayı aldı, bitkisel yağı avucuna döküp sert deri çizmelerini bir güzel yağladı. Sonra da lambayı topuğuyla kırdı.

«Aptallar! Kaç kez anlatıldı. Tekrar tekrar anlatıldı. Bu tür şeyler zihin için afyondur, uyuşturucudur. Bir işe yamaz! Gene de tahta putlarına dua ederler, yağ ya-

karlar, balmumundan mum dökerler. Ah Marina, sen dokuz düğümlü kırbacın tadını tatmalıydın! Şu senin birdenbire kiliseye düşmenin ardında bir şeyler gizli ya...»

Elbette ardında bir şey gizliydi! 26 Mart günü Marina, Kolhozda bulunmanın «Tanrıya karşı gelmek» sayılacağı gerekçesiyle istifa dilekçesini verdi.

Lubishkin gülümseyerek sordu: «İyi ama Andrei ile aynı yatakta yatıyorsun; bu Tanrıya karşı gelmek değil mi? Yoksa sadece 'hoş, küçük bir zaaf'tan mı ibaret sayılıyor?»

Marina gene dilini tuttu.

Ama Andrei, sapsarı ve öfkeli, köy Sovyetinden koştu geldi. Kolunun yeniyle alnındaki yara izinden terini silerken Davidov ile Yakov Lukich'in önünde sordu:

«Marina! Sevgilim! Beni mahvetme, bana bu ayıbı yükleme! Kolhozdan ne diye ayrılıyorsun? Sana merhamet göstermedim mi, sevmedim mi, seni şeytan? İneğini de geri verdiler üstelik... Daha ne istiyorsun? Bundan sonra, madem serbest yaşamı özlüyorsun, aşkımı seninle nasıl paylaşırım artık?... Tavuklarını, kümes hayvanlarını, boynu tüysüz horozunu almana ses çıkarmadılar... Uğruna öylesine acı gözyaşları döktüğün Felemenk kazın da gene bahçene döndü. Daha ne istiyorsun? İstifanı geri al.»

Marina öfkeden çekik gözlerini kısarak bağırdı: «Asla, asla! Geri dönmek istemiyorum, sen de bunu benden isteme! Kolhozda olmak istemiyorum. Senin günahına katılmak istemiyorum! Arabamı, sapanımı, tırmığımı geri verin benim!»

«Marina iyi düşün! Yoksa senden vazgeçmek zorunda kalacağım!»

«Cehennemin dibine, seni sarı saçlı şeytan! Seni alçak, seni lânet olası köpek! Demek böyle, göz kırpıyorsun, seni pis ruh? Deli gözlerini yuvalarından uğraya-

cakmış gibi dikiyorsun üstüme? Peki ama dün gece yolun kıyıcığında Malashka İgnatienkova ile dikilen kimdi bakayım? Sen değildin, değil mi? Ah seni şeytan, seni o... çocuğu! Bırak yakamı! Sensiz de yaşamayı başarırım pekâlâ. Zaten gördüğüm kadarıyla ne zamandır buna niyetleniyordun.»

«Marina, şekerim, bunları da nereden uyduruyorsun? Hangi Malashka ile? Ömrümde onunla bir kez bile durmadım. Üstelik bunun Kolhozla ilgisi ne?» Andrei başını avuçlarının arasına aldı, sustu, anlaşılan söyleyecekleri tükenmişti.

Lubishkin'in canı sıkılmıştı, araya girdi: «Şu kancığın önünde diz çökme sakın! Ona yalvarma! Kendi gururuna biraz saygın olsun. Unutma, sen bir Kızıl Partizansın. Ne yalvarıyorsun ona öyle, dişlerine baka baka? İndir suratına bir tane! Kapa çenesini bak nasıl hemen yola gelir!»

Marina, suratı pençe pençe kızarmış, çimdik yemişcesine sıçradı. İri göğsünü dışarı çıkarmış, geniş omuzlarını oynatarak ve bir erkek gibi, dövüş hazırlığında kollarını sıvayarak Lubishkin'e doğru seğirtti.

«Başkalarının işine ne diye burnunu sokuyorsun seni yılan kabuğu, seni çingene tohumu, seni kara put, seni iblis! Önce dur da senin suratını benzeteyim! Ekip başkanısın diye senden korkacak mıydım? Senin gibileri çok gördüm, omuzumdan aşırıverdim!»

Lubishkin surat astı, homurdandı: «Önce ben seni omuzumdan aşırırım! O yağlarını bir eritirim ki!» Bir köşeye çekilirken başına gelebilecek herhangi bir tatsız olaya kendini hazırladı. Bir defasında Tubyanskoe değirmeninin orada Marina'nın Don'un ta ötelerinden sağlıklı görünüşlü bir Kazakla nasıl kavgaya tutuştuğunu hiç unutmamıştı. Onu yere yıkıvermesiyle orada bulunanları çok sevindirmiş ve en sonunda da adamın işini:

«Bir kadının tepesinde hiçbir şey yapamazsın sen, baba!» gibi acı bir sitemle, hepten bitirmiş, yerin dibine sokmuştu. Sonra bir soluk alarak eklemişti: «Şu çelimsizliğinle, şu güçsüzlüğünle yarasan yarasan arkasma yatıp solumaya yararsın!» Ve kavga sırasında baş örtüsünden fırlamış saçlarına çekidüzen vererek çekmiş tartıcının başına gitmişti. Lubishkin, Kazağın benzinin üst başı un ve gübre içinde, ayağa kalkmaya çabalarken nasıl sapsarı olduğunu çok iyi hatırlıyordu. Bunun için Lubishkin, sol kolunu dirseğinden büktü, kadını uyardı:

«Üstüme gelme yoksa Tanrı şahidimdir, içini dışına çıkartırım bak!»

«Bak hele... Şunu bir kokladın mı sen hiç?» Bir saniye için Marina öfkeden köpürerek neredeyse kendinden geçmiş bir halde, eteğini iyice yukarı kaldırıp Lubishkin'in burnunun dibinde salladı. Tombul, pembe dizleri ve kalıp gibi sağlam, güçlü gövdesinin kaymakımsı sarı rengi, adamın gözlerinin önünde bir an çaktı. Zamanında epey görmüş geçirmiş olan Lubishkin bile onun gövdesinin gücünden ve beyazlığından gözleri kamaşmış, bir adım geri çekilirken şaşkın, mırıldanıyordu:

«Çıldırmışsın sen! Seni şeytan! Sen bir kısraksın, kadın değil! Çekil, lanet olsun!» Öfkeyle çığlık çığlığa bağıran Marina'nın yanından süzülüp geçti, tükürerek, lânetler yağdırarak dışarı, bahçeye çıktı.

Davidov, başını masaya dayamış gözlerini oğuşturuyor, gülmekten katılıyordu, Razmyotnov Lubishkin'in peşinden koştu, çıktı, ardından kapıyı şiddetle çarptı, yalnız Yakov Lukich çılgına dönmüş çavuşun dul karısına öğüt vermeye çabalıyordu.

«Ne diye uluyorsun böyle? Ne utanmaz kadın yahu! Eteğini kaldırmak da nereden aklına geldi ya! En azın-

dan benim gibi bir ihtiyarın önünde bunu yapmamak nezaketini gösterebilirdin!»

Marina kapıya yürürken, ona da bağırdı: «Kapa çeneni! Senin ne ihtiyar olduğunu bilirim ben! Geçen yaz Teslis Pazarı sıralarmda saman taşırken ne önermiştin bana? Düşün hele! Senin onlardan kalır yerin yok ki!»

Fırtına gibi esti geçti avludan. Yakov Lukich utancından öksürerek ve başını 'ayıp, ayıp' dercesine sallayarak gözleriyle onu izledi. Yarım saat kadar sonra Marina'nın, at yerine kendisini arabasına koşarak tırmıkla sapanı birinci ekibin avlusundan kolayca sürüp çıkardığını gördü. Yağmur yüzünden tarlalardan dönmüş olan Ushakov biraz geriden kadını izliyor, herhalde daha kısa ve daha tehlikeli bir mesafeye yaklaşmaya cesaret edemiyordu. Ardmdan seslendi:

«Marina! Hey, Polarovka yurttaş! Duydun mu? Marina! Envanterimde kayıtlı olduğu sürece malını geri veremem sana!»

«Bence pekâlâ verebilirsin!»

«Anlamıyor musun, aptal, Kolektifleştirildi artık? Lütfen hemen geri getir, benimle oynama. Sen insan değil misin, nesin? Neden çalıyorsun onları sanki? Bu suçun yüzünden mahkemeye çıkartılırsın, bak. Davidov'un imzası olmadan hiçbir şeyi geri veremem.»

«Bence pekâlâ verebilirsin!» Marina sadece bunu yinelemekle yetindi.

Ushakov'un şaşkınlıkla gözleri büsbütün şaşılamış, yakarırcasma ellerini göğsüne bastırdı. Ama Marina, kanter içinde, yanakları alev alev, oralı olmadan arabayı çekip götürüyor, tırmık da arabanın kenarına vurarak, yas tutarcasına, takırdıyordu.

«Arabayı ondan almalıyım ki diline hakim olmayı öğrensin şu kadm. Ama nasıl alacağım ki? Ona bir dokunmaya gör, dünyan kararır şerefsizim.» Yakov Lu-

kich böyle düşünerek ne olur ne olmaz, bir yan yola sapıverdi.

Ertesi gün Razmyotnov eşyasını, tüfeğini, fişekliğini ve kâğıtlarını Marina'nın evinden aldı, kendi evine taşmdı. Ondan ayrılmak adamı perişan etmişti, yalnız kalmaktan kaçınıyordu. Bu nedenle kalktı, biraz konuşmak ve «özlemini unutmak için» Nagulnov'un evine gitti.

Gremyachy Log'un üzerine gece inmişti. Yağmurdan yıkanmış hilâl pırıl pırıl, ışıklar saçan bir dal örneği, batı ufkuna yerleşmişti. Yalnızca ilkbahar sellerinin alt perdeden fısıltısıyla zedelenen kapkara Mart sessizliği köyü tutsak etmişti. Andrei katılaşan çamurun üzerinden gacur gucur ayaklarını sürüyerek kendi düşüncelerine dalmış, sessizce yürüyordu. İlkbaharın heyecan verici kokuları soğuk havada belli belirsiz duyulmaya başlamıştı bile. Toprak, soluğuyla birlikte acı bir rutubet yayıyor, harman yerleri Andrei'yi bir küf kokusuyla selamlıyordu. Meyva bahçelerini keskin, şarap kokusunu andırır bir koku doldurmaktaydı. Çit çubuklarının dibinde biten taze otlar baş döndürücü, genç ve acı bir koku salıyordu.

Andrei, gecenin bu çeşitli kokularmı iştahla soluyor, su birikintisindeki yıldızların akislerinin ayaklarının dibinde dağılmasını, her yana saçılmasını seyrediyor. Marina'yı düşünüyor, acı, keder ve özlem gözyaşlarının gözlerini yaktığını hissediyordu.

OTUZBİRİNCİ BÖLÜM

Dede Shchukar Kolhoz yönetimine sürekli arabacı olarak atanmasını sevinçle kabul etti. Yakov, eskiden Kulakların malı olan ve şimdi ise yönetimin resmi kullanımına verilmiş bir çift aygırı ona teslim ederken dedi ki:

«Bunlara gözünün bebeği gibi bakacaksın! Dikkat et her zaman iyi durumda olsunlar, fazla yorma hayvanları. Eskiden Titok'un olan şu kır aygır soylu bir attır ve kula renklisi de sağlam, Don kanı taşır. Zaten otlarla fazla işimiz olmayacak, çok geçmeden de aygırları kısrağa koyacağız. Onlardan sen sorumlusun.»

Dede, cevap verdi: «Sen ne diyorsun yahu? Atlara nasıl bakılacağını bilmez miyim sanıyorsun yoksa? Ben de zamanmda yeterince at görmüşümdür! Elimden saçının telinden çok at geçmiştir benim!»

Ama gerçekte, Shchukar'ın ellerinden, ömrü boyunca topu topu iki binek atı geçmişti, o kadar. Bunlardan birini de bir inekle değiş tokuş etmişti, ötekine gelince de... Yirmi yıl kadar önce Shchukar Voiskovoi'da bir içki aleminden, fitil gibi sarhoş dönerken, rastladığı gezgin bir çingeneden atı, otuz rubleye satın almıştı.

Parayı saymadan önce de, iyice gözden geçirmişti. Kısrak etine dolgun, sıçan kırı, sarkık kulaklı, patlak gözlü ama çok hızlı bir hayvandı. Dede öğleye değin çingeneyle pazarlık etmiş. Tam kırk kez pazarlığı bağlayıp el sıkışmışlar, sonra vazgeçip gene tartışmaya girişmişlerdi.

«Saf altın bu altın, kısrak değil! Öyle hızlı koşar ki gözünü kapat, kuş gibi uçurur seni... Düşünce kadar hızlı gider!» diye çingene ağzından köpükler saçarak yeminler ediyor, artık usanç getirmiş Shchukar'ın ceketinin eteğine yapışıyor, çekiştiriyordu.

Dede ise, pazarlık konusu olan son rubleyi de indirme kaygısı içinde kıvranarak çingeneye karşı çıkıyor, atı küçümsüyordu: «Hadi canım sen de, ağzında diş kalmamış bunun, gözüne perde inmiş, toynaklarının hepsi kırık, şiş karınlı üstelik! Hani, neresi altın bunun? Altın değil, acı gözyaşı mübarek!»

«Sen dişini ne yapacaksın ki hayvanın? Böylesi daha az yer hiç olmazsa. Üstelik genç bir kısrak, Tanrı biliyor ya! Hani bir hastalık geçirmiş de dişleri ondan düşmüş. Ayrıca gözünde de bir şey yok, hafif şaşı, o kadar, toynakları büyür elbet, temizlenir. Kır bir kısraktır ama çok güzeldir, onunla yatacak değilsin ki, çift süreceksin!... Öyle değil mi ama? Karnının şişliğine gelince, güçlü de ondan. Koştuğu zaman ayaklarının altında yer titrer ve düştüğü zaman üç gün kalkmaz... Hey, babacığım! Anlaşılan sen otuz rublene karşılık bir yarış atı istiyorsun. Bu paraya dirisini satın alamazsın, ölüsünü ise bedava verirler.»

Neyse, çingene dürüst insanmış... Sıkı pazarlıktan sonra, son rubleyi de indirdi, Shchukar hayvanın dizginini verdi, sözde hıçkıra hıçkıra ağladı bile... Esmer alnını, açık mavi ve uzun kuyruklu ceketinin yeniyle sildi.

Shchukar daha dizgini eline alır almaz kısrağın tüm canlılığı gidivermişti. Pençeyi andırır bacaklarını binbir zahmetle kımıldatabilmiş, yeni sahibinin yürütmek için harcadığı olağanüstü çabalara isteksizce boyun eğmişti. İşte ancak o zaman çingene, sıkışık, tebeşir beyazı dişlerini göstererek güldü de Dedenin ardından seslendi:

«Hey, baba! Don Kazağı! Bu iyiliğimi unutma sakın! O at tam kırk yıldır benim hizmetimdeydi, sana da bir o kadar zaman hizmet edecektir. Ama onu haftada ancak bir kez doyur yoksa zaptedemezsin. Babam Romanya'dan bunun sırtında gelmiş, o da Moskova'dan kaçan Fransızlardan satın almışmış. Çok değerli bir attır!» Dede, yeni satın aldığı malını peşi sıra sürüklerken çingene, ardından seslendi, bir şeyler daha söyledi. Çadırın çevresinde ve çingenenin bacakları arasında oynaşan şamatacı çocukları veryansın gülüştüler; çingene kadınları da ıslık çalarak, kahkahaları koyverdiler. Yine de Shchukar Dede, kimseye aldırış etmeksizin sürdü hayvanı gitti. Aynı zamanda, iyi niyetle, düşünüyordu: «Ne tür bir hayvan satın aldığımı kendim görmüyor muyum sanki? Param olsaydı böylesini almazdım elbet. Çingene şakayı seviyor, benim gibi o da neşeli bir delikanlıydı. Eh, bir atım oldu işte. Pazar günü karımla kasabaya giderken arabaya koşarım.»

Ama daha Tubyanskoe'ye varmadan hayvan mucizeler göstermeye başladı. Bir ara Dede arkasını dönüp baktığında şaşkınlıktan ağzı açık kaldı, satın aldığı, peşinden sürüklediği o koca karınlı, besili kısrak değildi bu, karnı içine çökmüş, sağrıları sarkmış, bir deri bir kemik, ihtiyar, ufacık bir binek atıydı. Yarım saat içinde semizliğinin yarısını yitirmişti. Istavroz çıkartıp «Tanrım! Tanrım! Tanrım!» diye fısıldayarak Dede dizgini elinden koyverdi durdu. Sanki sihirli bir el, o sar-

hoşluğunu çekip sömürüvermişti. Ancak kısrağın çevresini dolandığında böylesine inanılmaz, böylesine çabucak zayıflayıvermesinin nedenini anlayabildi. Utanmazca yukarı yana kıvrılmış, ip gibi kuyruğunun altından pis bir kokuyla birlikte sıvı dışkı, ıslık çalarak fışkırıyordu. Shchukar başını ellerinin arasına aldı, inledi: «Demek buymuş ha!» Dizgini yakalayıp on kat artmış gücüyle kısrağı sürükledi. Hayvanın içindeki yanardağ patlaması, sürüp gidiyordu, ta Tubyanskoe'ye varıncaya değin peşinde utanılası bir iz bıraktı. Başka bir olay çıkmaksızın Gremyachy'ye varabilirdi ama çocuğunun vaftiz babasının ve pek çok tanıdığının yaşadığı Tubyanskoe köyünün ilk evi hizasına henüz gelmişti ki, böyle dizginine yapışıp atı sürükleyecek yerde, sırtına binip adeta bile olsa, yürütmeye karar verdi. İçinde birdenbire görülmedik bir gurur uyanıvermişti, bir de öteden beri varolan böbürlenme arzusu, Shchukar'ın artık —ne denli acınası olsa da zarar yok— bir at sahibi olduğunu gösterme isteği dayanılmazdı. Göz ucuyla karşı evden çıkan tanıdık bir Kazağı gördüğünde, öfkeyle bağırdı: «Duuur! Seni şeytan! İlle de oyun oynayacaksın, değil mi?» Ve böyle derken de dizgine asılıyor, istifini bozmamaya çabalıyordu. Oyunculuğu, hoplayıp zıplama arzusu çok, çok gerilerde kalmış olan atının oyun oynamak, aklının ucundan bile geçmiyordu gerçekte. Başını çaresizlikle öne eğdi, arka bacaklarını çaprazladı durdu.

Shchukar: «Şu ahbabın yanından at üstünde geçmeliyim ki beni görebilsin!» diye düşündü. Bir zıpladı, derken karın üstü hayvanın keskin kenarlı sırt kemiğinin üzerine düştü. Ve o anda öylesine bir aşağılanmaya, öylesine bir talihsizliğe uğradı ki, bu olay bundan sonra uzun süre Tubyanskoe Kazaklarının ağzına sakız oldu, bölgede bir fıkra olup çıktı, herhalde gelecek kuşağa da aktarılacak bir fıkra: Ayağı yerden henüz ke-

silmişti ki, kısrağa asılıyor, sırtına uzanıyor, doğrulup oturmaya çabalıyordu. Derken hayvan bir sallandı. İçinden bir gurultudur koptu ve kuyruğunu bir savurduğu gibi, olduğu yere çöküverdi. Shchukar, kolları havada, adeta uçup yolun karşı kıyısına, tozlu otların üzerine boylu boyunca uzandı. Sonra öfkesinden kabına sığamaz bir halde fırlayıp ayağa kalktı. Kazağın bu ayıbını gördüğünü farkedince de sözde işi hafiften almaya çalışarak şaka yollu bağırdı: «Hey, seni şeytan! İlle de böyle zıplarsın, değil mi?» Ve iki ayağıyla birden atı tekmelemeye koyuldu. Kısrak ayağa kalktı, hiçbir şey olmamışcasına burnunu yolun kıyısındaki kuru otlara uzattı.

Shchukar'ın başına gelenleri gören Kazak her zaman alaycı, şakayı seven biriydi. Çitten atlayıp Dede'ye yaklaştı: «Hayrola, Shchukar! Yoksa bir at mı satın aldın?» dedi.

«Evet, almasına aldım ama, korkarım biraz yanılmışım. Öylesine bir şeytan'ın teki ki... Sırtına biner binmez şaha kalkıveriyor, kendini yerde buluyorsun. Sanki kimse eyer vurmamış, kimse binmemiş, öyle görünüyor.»

Kazak gözlerini oğuşturarak birkaç kez kısrağı çepeçevre dolandı, geçerken dişlerine de şöyle bir göz attı ve oldukça ciddi bir sesle:

«Evet, binmeye alıştırılmamış, besbelli. Ama iyi cins bir at olduğu görülüyor. Dişlerine bakılırsa elli yaşından bir gün eksik olmamalı yaşı! Ama soylu bir kısrak olduğu için sırtına bindirmiyor demektir.»

Kazağın içten ilgisini görünce Shchukar sordu:

«İyi ama, söyler misin bana, dostum, bu at neden bu kadar çabuk sıskalaşıverdi? Onu getirirken gözlerimin önünde eridi gitti. Hem de çok pis bir koku salıyor ve tüfekten fışkırır gibi dışkı fışkırıyor içinden. Yol boyu ardında iz bıraktı.»

«Ama nereden satın aldın bunu? Çingenelerden değil umarım?»

«Evet çingenelerden aldım. Köyünüzün hemen dışında kamp kurmuşlar.»

Atları da, çingeneleri de iyi tanıyan Kazak, açıklamaya koyuldu:

«İşte onun için zayıfladı demektir. Sana satmadan önce kısrağı üfleyip şişirmişler. Bir at yaşlanıp zayıflamaya başlayınca onu satmadan önce gerisine içi boş bir kamış sokarlar ve karnı şişip besili, semiz görününceyedeğin sırayla bu kamışa üflerler. Hayvanı öksüz kesesi gibi iyice şişirdikten sonra kamışı çekip alır yerine hemen ziftli bir paçavra ya da herhangi bir tıkaç koyarlar ki hava kaçmasın. Sen de işte böyle şişirilmiş bir kısrak satın almışsın. Tıkaç yolda düşmüş olacak, bu yüzden kısrağın zayıflamaya başlamış. Geri dön de tıkacı bul, bir saniyede hayvanı gene üfler şişiririz.»

Shchukar, umutsuzlukla bağırdı: «Şeytan götürsün hepsini!» telaşla, gerisin geriye, çingeneleri bulmaya koştu. Ama onlara ilk rastladığı yamaca vardığında, yerlerinde yeller esiyordu, ırmağın kıyısında ne çadırları, ne üstü kapalı arabaları vardı. Kampın kurulu olduğu alanda ateşin mavi dumanı hâlâ tütüyordu ama, ta uzaklarda bir toz bulutu yükseliyor, döne döne rüzgârda dağılıyordu, yoldan kalkan tozdu bu. Çingeneler peri masalındaki gibi, bir anda yokoluvermişlerdi. Shchukar ağlamaya başladı ve geri döndü. İyi yürekli Kazak İgnati, onu görür görmez evinden çıktı. «Ben karnının altına girip omuzumu dayayım, ki kızıp gene yere düşmesin, sen de sırtına bin» diye bir öneride bulundu. Utançtan, üzüntüden, terden sırılsıklam olmuş Dede bu öneriyi kabul etti ve her nasılsa hayvana binmeyi başardı. Ama başına gelecekler bu kadarla kalmayacaktı. Gerçi bu kez düşmedi ama inanılmaz bir yürüyüş bi-

çimi varmış. Dörtnala kalkıyormuş gibi ön bacaklarını fırlatıyor, sonra da arka bacaklarını oraya buraya savuruyor, ta sırtına dek kaldırıyordu. Böylece Shchukar'ı ilk köşebaşına dek taşıdı. Bu çılgın koşu sırasında Shchukar'ın kasketi başından düşmüştü ve o korkunç sarsıntıdan içinde sanki bir şey bırtlamış, bir illet patlak vermiş gibiydi. «Aman Tanrım, böyle gidemeyeceğim!» diye hızla giderken sırtından indi. Kasketini almak için geri döndüyse de bir yan yoldan kalabalığın kendisine doğru geldiğini görür görmez telaşla gene dönüp birdenbire böylesine beklenmedik bir hız gösterisine kalkan şu uğursuz kısrağı köyden çıkardı. Ta yeldeğirmenine varıncaya dek bir çocuk kalabalığı ona eşlik etti. Ancak orada peşini bıraktılar, ama Shchukar da bir daha çirgenenin «düşünceden hızlı giden» kısrağına binmeye cesaret edemedi. Köyün çepeçevre açığından, tepelerinden dolaştı; dizgine asılmaktan yorulduğu için kısrağı önünde gütmeye karar verdi. İşte o zaman kafasına dank etti, o binbir güçlükle satın alabildiği atın iki gözü de körmüş meğer! Yoluna çıkan hendeklerin, kanalların dosdoğru üzerine gidiyor ama sıçrayıp aşacak yerde, içlerine düşüyordu. Sonra, titrek ön bacaklarının üzerinde doğrulup, soluk soluğa binbir güçlükle düştüğü yerden kalkıyor, yolunu sürdürüyordu. Hep olağanüstü bir biçimde yürüyordu, sürekli daireler çizerek. Son öğrendiği gerçekle iyice sarsılan Shchukar ise hayvanı tümüyle başıboş bırakmış, sadece gözlüyordu. Hayvan bir daire çizdi, sonra bir daire daha... Böyle durup dinlenmeden görülmez bir sarmal boyunca gidiyordu işte. O zaman Shchukar, kısrağının o uzun, çetin yaşamının tümünü bir su dolabında geçirdiğini ve dolaptan su çekerken yaşlanıp gözlerinin kör olduğunu düşündü, akla yakın buldu.

Gremyachy'ye gündüz gözüyle girmekten utandığı

için, akşam karanlığı basıncaya dek kısrağı yukarı yamaçlarda otlattı, ancak gece inince onu eve götürdü. Cezalandırmaya gelince, eli oldukça ağır olan iri yarı karısı tarafından nasıl karşılandı ve bu bahtsız alışverişinden ötürü neler çekti, o olayı arkadaşı kunduracı Lokateev'in deyimiyle 'bilinmeyenin karanlıklarına gömülmüş'tür. Bilinen bir şey varsa, çok geçmeden kısrağın uyuza yakalandığı, tüylerinin tamamen döküldüğü ve bu yakışıksız görünüşüyle bir geceyarısı avluda sessizce ruhunu teslim ettiğidir. Shchukar onun postunu satıp aldığı parayı da arkadaşı Kunduracının yardımıyla, içkiye verdi bitirdi.

Yakov Lukich'e elinden zamanında az at geçmediğini söylerken de Shchukar, karşısındakinin inanmadığını biliyor olmalıydı. Çünkü ömrü Yakov'un gözleri önünde geçmişti. Ama doğduğundan beri böyleydi işte: Övünmeden, yalan söylemeden edemezdi, elinde değildi.

Uzun sözün kısası, şimdi Dede, aynı zamanda hem seyis, hem arabacı olmuş çıkmıştı. Ve şurasını da belirtmek gerekir ki bu basit görevini hiç de fena yapmıyordu. Hızlı gitmeyi seven Nagulnov'un onda bulduğu tek kusur, arabayı sık sık durdurmasıydı. Avludan daha çıkar çıkmaz dizginlere asılıyor, «Duuur, çocuklarım!» diye bağırıyordu. Nagulnov sorardı: «Neden durdun ki?» Shchukar: «Atların durması gerekiyordu» der, onu kışkıtırcasına ıslık çalarak oturur, Nagulnov arabacı yerinin altındaki kamçıyı çekip aygırların sırtına indirince harekete geçerdi. Dede Kazaklara böbürlenirdi: «Ah, Çarlık günleri geçti artık! O zaman arabacı sürücü yerinde oturur, yolcular da arkasında, yumuşacık yastıklar üzerinde sallanır dururlardı. Şimdi ben de arabacıyım, ama yoldaş Davidov'un yanında oturuyorum. Canım cıgara içmek isteyince de cıgaramı sararken dizginleri tutsun diye ona veriyorum. O da: «Seve seve tutarım diz-

ginleri» diyor. Dizginleri alıp belki bir saat arabayı sürüyor, bense çalımlı çalımlı oturup çevremi seyre dalıyorum.» Gerçekten de çalımlı bir hava gelmişti üzerine, hatta o eski gevezeliği bile kalmamıştı denebilir. İlkbahar soğuklarına karşın atlara daha yakın olmak için ahırda yatıyordu. Ancak, bir hafta geçirebildi böyle; sonunda ihtiyar karısı, onu acımasızca pataklayarak ve geceleri genç kadınların onu ziyarete geldiğini ileri sürüp ağzına gelen lânetleri savurarak gerisin geri, eve aldı. Birkaç delikanlı kadının kulağına kar suyu kaçırmış, bu korkunç iftirayı atmışlardı! Shchukar, karısına karşı çıkamadı, eve döndü; ve kıskanç eşinin gözetiminde, her gece birkaç kez atları görmeye gitti.

Atları öylesine çabuk koşmayı öğrendi ki, Gremyachy yangın söndürme ekibine taş çıkarttı. Hayvanları arabanın oklarına koşmak için avluya çıkardığında bir yandan da boğuk sesiyle aralıksız bağırırdı: «Duur! Dur dedim ya! Ne diye böyle kişnersiniz, sizi şeytanlar! O kısrak değil ki, bir at, senin gibi işte!» Atları koşma faslını bitirip yerine oturunca da böbürlendi: «Hadi bakalım, gidiyoruz, bugünlük tayınımı hakedeyim? Bu hayattan zevk almaya başlıyorum ben, kardeşler!»

27 Martta Davidov birinci ekibin çalışmakta olduğu tarlalara gidip, direktifine karşı gelinip gelinmediğini, saban izlerinin enlemesine değil de, boyunca tırmık vurup vurmadıklarını gözüyle görmek istedi. Demirci İppolit Shaly bir serpme makinesini onarmak için tarlaya çıkmıştı, köye döndüğünde Kolhoz yönetimine gitti. Davidov'un elini sıkarken, kaşlarını çattı:

«Birinci ekip saban izlerinin boyunca tırmık vuruyor» dedi. «Bu, bir işe yaramaz. Git de gözlerinle gör, gereken emirleri ver onlara. Ben söyledim ama o kendini beğenmiş Ushakov bana: 'Senin işin çekip vurup körüğü işletmek. Buraya burnunu sokmaya kalkışma, yoksa sa-

banla kökünden keseriz o burnunu!' dedi. Ben de ona: 'Ben körüğü şişirmeden seni öyle bir döverim ki, seni kendini beğenmiş seni!' dedim, neredeyse yumruk yumruğa girişiyorduk!»

Davidov Shchukar'ı çağırıp arabaya bir aygır koşmasını söyledi. Ama sabredemedi, yardım etmek için kendi de onu izledi. Binip gittiler arabaya. Gökteki bulutlar ve güneybatıdan esen nemli bir rüzgâr yağmuru haber veriyordu. Birinci ekip boz, kumlu arazinin en uzak kesiminde çalışmaktaydı. Köye on kilometre kadar uzaklıkta, tepelerin ardındaki bir gölcüğün yakınındaki arazide. Ekip, toprağı sürüyor, mısır ekimine hazırlıyoryordu ve hafif eğim verilmiş zeminde yağmur sularını tutmak için saban izlerinin dikkatle açılması son derece önem taşıyordu. Yoksa yağmur izlerin ta dibine işler, sırılsıklam ıslatırdı.

Davidov, küme küme bulut yığınına bir göz atarak, «hadi çabuk ol, elini çabuk tut, baba!» dedi.

«Çabuk oluyorum işte. Kır at şimdiden tere battı, baksana.»

Yolun yakınında bir bayırda başlarında öğretmen tek sıra halinde yürüyen öğrencilere rastladılar. Arkalarından, su fıçıları yüklenmiş dört araba geliyordu.

Shchukar, kamçısıyla işaret etti: «Çocuklar dağ sıçanı avına çıkmışlar.»

Davidov, dudaklarında belli belirsiz bir gülüş, çocuklara baktı. Araba onların hizasına geldiğinde Dedeye durmasını söyledi, sonra gözlerini yedi yaşlarında kadar görünen, yalın ayak ,açık sarı saçlı bir çocuğa dikerek seslendi:

«Buraya gel bakayım!»

Çocuk, başına babasının kızıl şeritli, tepesinde düşmüş rozetin soluk izini taşıyan kasketini giymişti; geri iterek aldırmaz bir tavırla karşılık verdi:

«Ne diye gelecekmişim?»

«Kaç tane dağ sıçanı öldürdün?»

«Ondört.»

«Adın ne senin?»

«Fiodot Demidich Ushakov.»

«Hadi bakalım bin arabaya, Fiodot, götürelim seni!» Davidov sonra da başında başörtü bağlı bir kıza işaret etti: «Sen de bin.» Onları arabaya oturttu, Shchukar'a yola devam etmesini söyledikten sonra çocuğa sordu:

«Kaçıncı sınıftasın?»

«Birinci.»

«Birinci mi? O zaman sümüğünü silmeyi bilmelisin. Doğrusu bu!»

«Silemem, nezleyim.»

«Neden silemezmişin? Getir bakayım şu burnunu.» Davidov parmaklarını dikkatle pantolonuna sildi, sonra içini çekti. «Bir gün gel de beni Kolhoz yönetiminde gör, sana bir çikolata vereyim. Hiç çikolata yedin mi?»

«Hayır.»

«Eee, gel Kolhoza, sana vereyim.»

«Ama ben senin çikolatanı istemem.»

«İstemez misin? Peki nedenmiş o, Fiodot?»

«Dişlerim kırılıyor, alt dişlerim düştü bile. Bak!» Çocuk kırmızı ağzını açtı, alt dişlerini ikisini düşürmüş olduğunu gösterdi.

«Yani, başka bir deyimle dişsiz kalmışsın ha, Fiodot?»

«Asıl dişsiz sensin!»

«Hımm! Seni cüce! Demek bunu da farkettin, öyle mı?»

«Benimkiler gene çıkar ama seninkilerin çıkacağını hiç sanmam. Hah!»

«Yok, bak şimdi yaramazlık ediyorsun çocuğum. Benimkiler de çıkacak. Doğrusu bu!»

«Ne de güzel yalan kıvırıyorsun! Büyüklerin dişleri yeniden çıkmaz. Ben de üst dişlerimle ısırabilirim; inan ki ısırırım!»

«Nasıl ısırabilirsin bakayım?»

«İnanmıyor musun? Ver parmağını da ısırayım.»

Davidov gülerek parmağını uzattı. Ama «Of!» diyerek çekmesi bir oldu, üst boğumunda mavi mavi diş izleri kalmıştı.

«Hadi bakalım Fiodot şimdi de ben senin parmağını ısırayım» dediyse de çocuk biraz duraksadıktan sonra, yürüyen arabadan atladı ve kocaman, kurşuni bir çekirge gibi tek ayağının üzerinde sekerek bağırdı:

«Isıracaktın değil mi? Ama bu kez ısıramayacaksın işte!»

Davidov bir kahkaha attı ve küçük kızın arabadan inmesine yardım etti, bir süre uzaktan Fiodot'un kasketindeki kızıl şeride daldı gitti. Gülümsedi, yüreğini az bulunur bir sıcaklık sardı, gözleri yaşardı. «Onlar için güzel bir yaşam kuracağız. Doğrusu bu!» diye düşünüyordu. «İşte Fiodor babasının Kazak kasketini giymiş, koşuyor ama yirmi yıl kadar sonra herhalde şu toprağı elektrikli bir sabanla sürecektir. Anam öldükten sonra benim yapmak zorunda kaldığımı onun da yapmak zorunda kalacağını hiç sanmam: Ben o zaman kardeşlerimin üstünü başını yıkamış, yama yapmış, yemek pişirmiş, ayrıca fabrikada çalışmıştım. Fiodotlar ise mutlu olacaklar. Doğrusu bu!» Gözleriyle uçsuz bucaksız, tatlı yeşil bozkırı taradı. Bir an durdu, tarlakuşlarının cümbüşlü ıslıklarına kulak verdi, uzakta, sabanının üzerine eğilmiş bir çiftçiyi seyretti, sürücü de öküzlerin yanıbaşında, saban izlerinde tökezleyerek, gidiyordu. Yüreğinin ta derinlerinden bir iç çekti. «Makine insanın em-

rinde, tüm ağır işleri görecek. O günün insanları sanırım ter kokusunu unutmuş olacaklar. Vay canına, o günlere değin yaşamayı isterdim! Neye benzediğini görebilmek için, yalnız bunun için de olsa! Ama öleceksin ve seni anımsayacak bir Fiodot olmayacak! Öleceksin, Davidov kardeş, yaşadığın ne kadar kesin ise bu o kadar kesin işte! Ardında soyunun yerine Gremyachy Kolhozunu bırakacaksın. Kolhoz bir komüne dönüşmüş olacak, o zaman da adını Putilov çilingiri Davidov koyacaklar...» Düşüncelerinin böyle şakaya dönüşmesi onu gülümsetti ve Shchukar'a sordu:

«Geliyor muyuz?»

«İşte karşı ki üçüncü bayır.»

«Şu kullanılmayan toprağa bak. Çok ayıp! Bir, iki, beş yıllık plan içinde buralara fabrikalar kuruyor olacağız. Herşey bize ait, herşey bizim ellerimizde. Doğrusu bu! Dişini sık da bir on yıl daha yaşa, o zaman elinde dizginler yerine direksiyon tutarsın. Gaz gücüyle gidersin; yardım filan istemezsin!»

Shchukar, içini çekti:

«Biraz geç kaldık! Kırk yıl önce işçi olsaydım belki de bambaşka biri olur çıkardım! Bir köylü olarak hiçbir zaman başarılı değildim. Ta çocukluğumdan şu güne değin yaşantım hep ters gitti. Korkarım rüzgârla oraya buraya savrulduk, rüzgâr beni eğdi, büktü, tokatladı, kimi zaman da yere çaldı.»

Davidov sordu: «İyi ama, neden?»

«Dur bekle, sana en ufak ayrıntısına dek anlatayım. Varsın aygırlar bildiği gibi yürüsün, ben sana tüm dertlerimi dökeyim! Gerçi sen de suratsızın tekisin ama yine de beni anlarsın, anlayış gösterirsin belki. Birkaç kez yaşamımda ciddi şeyler oldu. Daha başlangıçta, ben doğar doğmaz ebe, anama demiş ki: 'Oğlun büyüdüğün-

de general olacak. Tüm işaretlere bakılırsa general olacak: Alnı dar, kafası da balkabağına benziyor, karnı şiş, sesi de kalın. Haydi gözün aydın, Katerina!' demiş. Ama iki haftaya kalmadan herşey kadının anlattıklarının tam tersine gitmiş. Azize Yevdokia gününde doğmuşum ben. O gün öylesine soğuk bir gün olmuş ki, herşey, tavuk bile içecek su bulamıyormuş, hem de serçeler uçarken havada kaskatı kalıyorlarmış. Anam öyle söylerdi. Vaftiz ettirmek için beni Tubyanskoe'ye götürmüşler. Ama düşün hele: Böylesine soğukta bir bebeği suya daldırmak akıl işi midir? Suyu ısıtmaya koyulmuşlar ama diyakoz da, papaz da, her ikisi de olabilecekleri kadar sarhoşmuşlar. Biri vaftiz yalağına kaynar su dökmüş, öteki de suyun sıcaklığını denetlemeden ilâhiye başlamış: 'Hazreti İsa, Tanrının şu kölesini vaftiz ediyoruz...' diye beni tepe üstü kaynar suya daldırmış. Tüm derim yüzülmüş, her yanım kabarmış bir halde beni eve götürmüşler. Tabii bunun sonucu da acımdan çok ağladığım çok çırpındığım için göbeğim kanamış. Bundan sonra hep hastalanır olmuşum. Yazık! Tüm bunlar köylü olarak doğduğum, yaşama öyle başladığım için olmuş. Dokuz yaşıma geldiğimde köpekler peşimi bırakmaz, kazlar bana hep tıslardı, üstelik bir tay da beni öylesine şiddetle tekmelemişti ki, öleyazdım. Ve dokuz yaşımdan başlayıp başıma giderek daha ciddi işler gelir oldu. Tam dokuzumdaydım ki bir oltaya yakalandım...»

Shchukar'ın anlattıklarını dikkatle dinleyen Davidov, şaşkın, sordu:

«Nasıl oltaya?»

«Basbayağı oltaya işte, balık yakaladıkları oltaya. O sıralarda Gremyachy'de Kupir adında sağır, ak saçlı bir ihtiyar yaşardı. Kışları tuzak kurup keklik avlar, yazları ise tüm zamanını derede oltayla balık tutarak geçirirdi. O günlerde deremiz daha derindi, hatta Lapshinov'un

küçük değirmeni bile derenin kıyısındaydı. Değirmen setinin altında sazan balığı ve pek çok sayıda turnabalığı olurdu, bunun için de ihtiyar oltalarıyla bir söğüdün yakınında otururdu. Biz çocuklar da oltalarına taktığı yemleri kapmaya çalışırdık. İhtiyar taş gibi sağırdı, kulağına işesen duymazdı. Derenin kıyısında toplanır, onun yakınında bir çalılığın arkasında soyunurduk. Sonra birimiz, dalga yapmamak için, usulca suya girer, ihtiyarın oltalarının altına dalar, oltayı dişlerinin arasına alır, ısırıp koparır, gene çalıların ardına gizlenirdi. İhtiyar da oltasını çeker, tepeden tırnağa titreyerek homurdandı: «Birini daha kopartmışlar, Allah belalarını versin! Ah, kutsal Anacığım!» Gördüğün gibi bunu bir turnabalığının yaptığını sanır ve oltasını kaybettiği için de elbette çok kızardı. O oltalarını dükkandan satın alırdı ama bizim olta satın alacak paramız yoktu, bu yüzden de ihtiyardan geçinirdik! Bir gün bir olta yakalamıştım, bir tane daha yakalayım dedim. Baktım oltasına yem takmaya uğraşıyor, ben de daldım. Tam usulca olta ipini elime geçirmiş, oltayı ağzıma almıştım ki, ihtiyar, oltaya adamakıllı asıldı. İp parmaklarımın arasından kaydı, olta üst dudağıma saplandı. Bağırdım ama ağzım su doldu. İhtiyar da boyuna oltaya asılıyor, beni çekip sudan çıkarmaya uğraşıyordu. Tabii acıdan suyu tekmelemeye başlamıştım. İhtiyar donmuş kalmıştı; ıstavroz çıkarmayı denedi, başaramadı, suratı korkusundan tencere dibi gibi kapkara kesildi. Korkmakta da çok haklıydı ya! Bir turnabalığı yakalamıştı, sudan bir çocuk çıkartıyordu! Durdu, durdu sonra bir koşu kopardı ki, görecektin! Çizmeleri neredeyse ayaklarından fırlıyordu. Ben olta dudağımda, eve döndüm. Babam oltayı kesti çıkardı sonra da beni kendimden geçinceye dek dövdü. Ama sorarım sana, bunun ne yararı oldu? Dudağım iyileşti, ama işte böyle, turnabalığı yani Shchukar

kaldı adım. Bu aptal takma addan o zamandan beri kurtulamadım gitti.

«Ertesi ilkbahar yeldeğirmeninin oradaki otlağa kazları sürüyordum. Yeldeğirmeni dönüyor, kazlarım da değirmen yanında yem arıyorlardı ki üzerlerinde bir çaylak dolanmaya başladı. Kazlar sapsarı, pek çekiciydiler, çaylak onlardan birini kapma sevdasındaydı. Elbette ben kolluyordum kazları, çaylağı uzaklaştırmak için de durmadan kışlıyor, gürültü patırdı ediyordum. Birkaç arkadaşım da geldi, yeldeğirmeninin kanatlarına binmeye başladık. Kanatlardan birini yakalıyor, yerden birkaç metre kadar yükselince koyveriyor, yere düşüp kıpırdamadan yatıyorduk, yoksa bir sonraki kanat çarpardı bize. Ama o çocuklar şeytanın ta kendisiydiler! Bir oyun çıkardılar, kim daha yükseğe çıkacak oyunu; kim kanatlar üzerinde en yükseğe çıkarsa o Çar olacak ve yeldeğirmeninden harman yerine kadar ötekilerin sırtına binip gidecekti. Eee Çar olmayı kim istemez? Ben de en yükseğe çıkabileceğimi düşündüm, hepsinden yükseğe, ve kazları filan unuttum. Kanat beni kaldırdı, iyice yükseltti, o sırada bir bakacak oldum, çaylak kazlardan birini kaptı kapacak. Çok korktum çünkü biliyordum, bir kaz yitirecek olursam temiz bir sopa yiyeceğimi. 'Çocuklar!' diye seslendim, 'çaylak! Kovalayın şu çaylağı!' Ve bir an için yeldeğirmeninin kanadında olduğumu unutmuşum. Yeniden hatırladığımda şeytan bilir yerden ne kadar yükselmiştim! Yere atlayamayacak kadar dehşet içindeydim ve daha yükselmekten ise büsbütün korkuyordum. Ama başka nereye gidebilirdim ki? Ben böyle başıma gelecekleri düşünürken kanat tepeye vardı, orada ben de tepeaşağı sıkıştım kaldı. Ama yeniden yere doğru inmeye başladığında, koyverdim. Bilmem yere varmam ne kadar sürdü, bildiğim tek şey bu sürenin bana çok, çok uzun geldiğidir. Ama sonunda yere var-

dım ve tabii, pat diye vurdum! Hemen ayağa fırladım, elime baktım, bileğimde kemik, derimi yırtıp çıkmış. Öylesine korkunç bir acı duydum ki herşeyi, herşeyi unuttum. Çaylak gene de kazı kaptı ancak benim umurumda bile değildi artık. Çıkıkçı kemiklerimi yerine oturttu, ama neye yaradı ki bu? Ertesi yıl gene çıktı, üstelik de ekin biçme makinesi az kalsın beni paramparça ediyordu. Tam aziz Petro gününden sonra ağabeyimle birlikte çavdar biçmeye gittik. Atları ben sürüyordum, ağabeyim de biçilen otları aşağı atıyordu. Oturmuş hayvanları sürüyordum, atların üzerinde aksinekleri uçuşuyordu, gökte apak bir güneş ve yanan bir sıcak vardı. Uyuklayıp yere düşeceğim sandım. Böyle giderken baktım yanıbaşımda saban izinin içinde, koskocaman, sakallı bir toykuşu, kırbaç gibi boylu boyunca uzanmış yatıyor. Atları durdurdum, ağabeyim kuşu yaba ile vuracağını söyledi, ben de: «Dur üstüne atlayıp diri yakalayayım!» dedim. 'Peki' dedi. Ben de atlayıp aptalı ortasından yakaladım. Nasıl da kaçıp kurtulmaya çabalıyordu! Kanatlarını açtı, kafama kafama vurdu! Çok, çok ürkmüş olmalıydı, üstüme başıma su gibi pisledi ve çift süren sabırsız bir beygir gibi beni peşinden sürükledi. Geri dönmek neden aklına geldi, bilemiyorum. Ama döndü ve kendini atların ayaklarının altına, sonra bir yana attı. Atlar ürkmüştü. Üstümden atladılar, dörtnala koşu tutturdular. Ben de kendimi biçme makinesinin altında buluverdim. Ağabeyim hemen kolu çekip bıçakları kaldırdı. Ben platformun altına vurmuş ve onun altında sürüklenmiştim. Atlardan birinin bacağı ta kemiğe kadar kesilmiş, sinirleri kopmuştu, benim de her yanım öylesine doğranmıştı ki, tanınmaz haldeydim. Ağabeyim ne yaptı ne etti atları durdurmayı başardı, birini çözdü, beni atın sırtına yatırıp köye getirdi. Ben kendimde değildim, her yanım toprağa, kuş pisliğine bu-

lanmıştı, o alçak toykuşu ise, uçup gitmişti. Uzun süre hasta yattım. Altı ay geçmiş geçmemişti ki, komşunun bahçesinde çıkıyorken köyün boğası yolumu kesti. Çevresinden dolanayım dedim ama vahşi bir kaplan gibi kuyruğunu salladı, başı önde üzerime saldırdı. Ruhumu onun boynuzlarına teslim etmeye pek mi hevesliydim sanıyorsun? Döndüm koşmak istedim, gelgelelim bana yetişti, en alt kaburgama boynuzunu sapladığı gibi, çitin üzerinden fırlatıverdi beni. Kemik paramparça olmuştu. Eğer yüz kaburgam olsaydı belki bunun önemi yoktu ama yok yere bir kaburgasını yitirmek yazık değil mi? Bunun içindir ki askere çağrıldığımda çürüğe çıkartıldım. Başka hayvanların bana ettikleri ise sayınakla bitmez. Sanki şeytan damgasını vurmuş bana! Bir köpek zincirinden boşanacak olsa, nereye koşacak olursa olsun, dosdoğru üzerime gelir ya da ben bilmeden onun yoluna çıkarım. O zaman üstümü başımı parçalar, pantolonumu ısırır. Peki bunun yararı ne ki? Kokarcalar beni kilometrelerce kovalamışlar ve yaban domuzları bozkırda üzerime saldırmışlardır. Bir defasında da boğanın yüzünden bir temiz dayak yedim, çizmelerimi de yitirdim üstelik. Bir gece köyde gidiyordum, tam Donietskov'larm evinin orada gene boğa çıktı karşıma. Böğürdü, kuyruğuyla kırbaç gibi havayı dövdü. 'Hayır, kahrolası! Senin gibilerle takışmamayı öğrendim bir kez!' dedim içimden. Eve iyice sokuldum, boğa peşimde. Koşmaya başladım, soluğu emsemde! Evin penceresi sokağa açılıyordu, yarasa gibi içeri uçtum. Çevreme bakındım, odada kimseler yoktu. Kimseyi ürkütmeden gene pencereden çıkıp gideyim diye düşündüm. Boğa korkunç böğürmüş, boynuzlarıyla duvarın köşesine vurmuş, sonra çekip gitmişti. Tam pencereden sokağa iniyordum ki, bir elin koluma yapıştığını ve kafama sert bir şey indiğini hissettim. Ev sahibi yaşlı Donietskov patırdıyı duy-

muş, beni enselemişti. 'Burada ne yapıyorsun, delikanlı?' diye sordu. 'Boğadan kaçmıştım da' dedim. 'Hayır kaçmamıştın' dedi, 'sizin gibi boğaları biliriz biz! Benim geline, bizim Olya'ya gelmiştin değil mi?' Ve beni dövmeye başladı, önce yarı şaka, sonraları giderek daha şiddetle vuruyordu. Yaşlı bir ihtiyardı, üstelik gelininde de kendi gözü vardı, bu yüzden ön dişlerimi kırdı. Sonra dedi ki: 'Bir daha Olya'mn peşinde gezecek misin?' 'Hayır' dedim, 'gezmeyeceğim! İstersen boynuna ıstavroz yerine Olya'nı asabilirsin.' 'İyi öyleyse çıkar çizmelerini' dedi, 'yoksa döverim bak.' Ve son kalan bir çift çizmemi yitirmem hiç de şaka değildi. Bundan sonra tam beş yıl o Olya'ya gıcık oldum ama ne çıkar? İşte böyle, sürüp gitti, bitmemecesine. Bir örnek vereyim: Seninle ben Kulak Titok'un çiftliğini elinden aldığımızda, sorarım sana neden, neden av köpeği kimsenin değil de benim deri ceketimi yırttı, ha? İstese Makar'a ya da Lubishkin'e saldırabilirdi pekâlâ: ama hayır, sanki şeytan onu çepeçevre bahçede koşturdu koşturdu da üzerime saldı. İyi ki gırtlağıma erişemedi yoksa birkaç kez ısırırdı siz de artık bana anılarınızda yer verirdiniz o zaman. Bunları biliriz biz. Tabii ki iş buraya vardı, çünkü tabancam yok benim. Olsaydı ne olurdu peki? Toplu kıyım. Öfkelendim mi gözüm kararır. O anda köpeğin de, Titok'un karısının da canını alabilir, geri kalan kurşunları da Titok'un gırtlağından içeri sıkabilirdim. Bu da cinayet olur ve Shchukar hapse tıkılırdı o zaman... Benim ise hapiste oturmaya hiç niyetim yok; görülecek işim gücüm var benim. Evet... İşte böyle bir general oldum çıktım sonunda. O ebe hâlâ yaşıyor olsaydı onu çiğ çiğ yerdim be! Neyse, en iyisi arı kovanına çomak sokmamak derim. Yeni doğmuş çocukları rahat bırakmalı. İşte ekip. Geldik.»

OTUZİKİNCİ BÖLÜM

Razmyotnov eşikte durmuş, ıslak çalı süpürgesiyle çizmelerindeki yapışkan çamuru temizlerken, Nagulnov'un oda kapısının çatlağından ışık sızdığını gördü. «Demek uyumamış, neden acaba?» diye düşündü ve sessizce kapıyı açtı.

Kavrulmuş bir gazete ile örtülü küçük lamba köşedeki masayı ve üzerindeki açık kitabı solgun ışığıyla aydınlatıyordu. Makar'ın diken diken saçlı kafası masanın üzerine eğilmiş dalmıştı. Sağ elini yanağına dayamış, sol elinin parmakları önüne düşen perçemini acımasızca kavramıştı.

Razmyotnov sordu: «Merhaba Makar. Neden yatmadın daha?»

Nagulnov başını kaldırdı, ve arkadaşına can sıkıntısıyla baktı:

«Ne istiyorsun?»

«Şöyle bir uğramıştım, konuşuruz diye. Engel mi oluyorum?»

«Belki oluyorsundur. Ama otur, seni dışarı atacak değilim.»

«Ne okuyorsun?»

«Yapacak bir şey buldum da.» Makar kitabı eliyle kapadı ve Andrei'ye meydan okurcasına baktı.

«Marina'dan ayrıldım. Bütün bütüne...» İçini çekti ve olanca ağırlığıyla tabureye çöktü.

«Bunu çoktan yapmalıydın, çok önceden.»

«Neden?»

«Sana engel oldu ve tam şu sırada hayat öyle ki, her türlü safrayı atmak zorundayız. Biz komünistlerin her türlü dış sorunla uğraşacağı zaman değil bu zaman.»

«Sen buna nasıl dış sorun dersin ki, birbirimizi öylesine seviyorken biz?»

«Ne biçim bir sevgiydi bu? Sevgi değil, boynuna asılı bir değirmen taşıydı senin. Bir toplantıya başkanlık etmeye gör, senden gözlerini ayırmaz, kıskanç kıskanç otururdu öyle. Buna sevgi denmez, arkadaş, ceza denir.»

«Demek sana göre komünistlerin kadınlarla alışverişi olmamalı, öyle mi? Kendilerini bağlayıp hadım edilmiş öküzler gibi dolaşsınlar mı yani?»

«Bunu olanaksız mı sanıyorsun sen? Budalalık edip evlenmiş olanları bırakırdım karılarıyla yaşasınlar ama gençlerin evlenmelerini yasaklayan bir kararname çıkartırdım. Kadınların eteklerine asılmaya alışacak olurlarsa ne tür devrimci olup çıkar bunlar? Açgözlü bir sinek için bal neyse kadın da bizim için odur. Hemen yapışır kalırız. Kendi durumumda gördüm bunu, çok iyi bilirim! Akşam oturur, kendimi eğiteyim diye okurdum, karım uykuya dalardı. Biraz okuduktan sonra ben de çaresiz yatardım. Bakardım kıçını bana dönmüş. O zaman kendimi horlanmış, küçük düşürülmüş sayar, bir cıgara yakar, için için karımın bu küstahlığına köpürür, bir türlü uyuyamazdım. Böylece uykumu alamamış olurdum, sabah kafam kazan gibi kalkar ve siyasal bir

hata yapardım. Neler gördüm geçirdim ben! Hele çocukları olanlar parti için tümüyle yitirilmiş demektir. Göz açıp kapayana dek bebek bakmasını öğrenmişlerdir, bebeklerin süt kokusuna alışmışlardır, böylece işleri bitmiştir artık! Onlardan ancak kötü savaşçı ve umutsuz işçi olur. Çarlık günlerinde genç Kazak erlerini eğitirdim ve bekar delikanlıların bakışlarının zeki, yüzlerinin sevinçli, ışıl ışıl olduğunu görürdüm. Ama alaya katılanlar için geride genç karılarını bırakmış olanlar özlemden kaskatı kesilir, odun gibi aptallaşırlardı. Şaşkındılar, geride genç karılarını bırakmış olanlar özlemlarından söz ederken bakarsın gözleri düğme gibi küçülmüş. Domuzlar sana bakıyorlardır ama gerçekte gözleri içeri dönüktür. Yılanlar, sevgili küçük karılarını görüyorlardır gerçekte. Peki iyi mi böylesi? Hayır sevgili yoldaş, eskiden istediğin gibi yaşayabilirdin. Ama artık partidesin, tüm budalalıkları geride bırakmış olacaksın. Dünya devriminden sonra istersen bir kadının üstünde öl, umurumda değil ama şimdi vargücünle devrim için çalışmalı, başka bir şey düşünmemelisin.

Makar kalktı, geniş, yakışıklı sırtını dikleştirerek gerindi. Razmyotnov'un omuzuna bir şaplak indirdi, belli belirsiz gülümsedi: «Galiba bana yakınmaya geldin, senden yana çıkmamı, sana acımamı bekliyordun! 'Evet, halin kötü Andrei. Karın olmadan yaşaman zor olacak. Bu zorluğa nasıl göğüs gerebileceksin?' dememi bekliyordun. Öyle değil mi? Ama hayır, benden ne duyarsan duyarsın ama bunu asla duyamazsın. Senin çavuşun dul karısından ayrıldığına çok, çok sevindim! O şişko kıçına değnekle temiz bir sopayı çoktan haketmişti o. Sözgelimi ben Lushka'yı bıraktım ve çok iyi biliyorum ki rahatım yerinde artık. Karışanım görüşenim yok, keskin bir süngü gibiyim, ucu Kulaklarla ve sosyalizmin düşmanlarıyla savaşmaya yöneltilmiş bir süngü. Hatta

bir şeyler öğrenebiliyor, kendi kendimi eğitebiliyorum bile.»

«Nedir o çalıştığın? Bilim dallarından biri mi?» Razmyotnov bunu zehir gibi, soğuk bir tavırla sormuştu. Makar'm sözleri onu derinden yaralamış, sadece derdine ortak olmamakla kalmayıp buna sevindiğini görmek ve Andrei'ye göre, evlilik konusunda olmayacak saçmalıklarını dinlemek onu adamakıllı gocundurmuştu. Makar'ın o ciddi, içten sözlerini dinlerken bir an korkuya kapılmıştı hatta: «Neyse ki, koca karınlı bir ineğin boynuzları olmuyor, yoksa Makar'a hükûmet teslim edilseydi neler yapmazdı ki?» diye içinden geçirmişti. «Bu görüşleriyle herşeyi altüst ederdi be! Üstelik bununla da kalmaz, sosyalizmden uzaklaşmasınlar diye tüm erkeklerin hadım edilmesine karar verirdi.»

Makar kitabını pat diye kapatırken soruya soruyla karşılık verdi: «Ne mi çalışıyorum? İngilizce.»

«Ne?»

«İngilizce. Bu kitap kendi kendine İngilizce öğrenmek isteyenler için yazılmış.»

«İngilizce. Bu kitapla kendi kendine öğreniyorsun yani.» Nagulnov Andrei'ye dik dik baktı, yüzünde alaycı bir ifade görmekten çekiniyordu. Ama Andrei bu beklenmedik haberin öylesine etkisinde kalmıştı ki, o aksi, koca koca açılmış gözlerinde şaşkınlıktan başka bir şey okunmuyordu.

Andrei sordu: «Ne... bu dilde okuyup konuşabiliyor musun?»

Nagulnov, gizli gizli övünerek karşılık verdi:

«Hayır, henüz konuşamıyorum. Bu birden olmuyor. Ama herşeyden önce yazılarını anlamaya başladım. Dört aydır öğreniyordum.»

Andrei tükürüğünü güçlükle yutarak ve bir Ma-

kar'a, bir kitaba, elinde olmaksızın, saygıyla bakarak, gene sordu: «Çok mu zor?»

Razmyotnov'un çalışması ile yakından ilgilendiğini gören Makar, ihtiyatı elden bıraktı, heyecanla karşılık verdi:

«İnanılmayacak kadar zor hem de! Şu dört ay içinde sadece dört kelimeyi ezberleyebildim. Ama dil kendisi bizimkine oldukça benziyor. Bizimkinden alınmış pek çok kelime var, yalnız onlar sonlarına kendi soneklerini koymuşlar. Örneğin biz «proletarya», ve «revolüsyon», ve «komünizm» diyoruz ya, onlar da öyle diyorlar. Kelimelerinden bazılarının sonuna tıslar gibi bir ses ekliyorlar sanki o sözcüklere kızıyorlarmış gibi ama bu sözcüklerden kaçamazsın ki! Tüm dünyaya kök salmışlar bir kez ve istesen de istemesen de o kelimeleri söylemek zorundasın.»

Razmyotnov dayanamadı sordu: «Demek çalışıyorsun, öyle mi? İyi ama özellikle bu dil ne işine yarayacak, Makar?»

Makar, küçümser bir gülüşle, karşılık verdi:

«Garip sorular soruyorsun, Andrei! Anlayışsızlığın beni şaşırtıyor. Ben komünistim, değil mi? Ve İngiltede de bir Sovyet hükûmeti olacak, değil mi? Başınla evet diyorsun, demek ki sen de olacağını düşünüyorsun. Peki kaç Rus komünisti İngilizce konuşabiliyor? İşte işin canalıcı noktası bu, sadece pek az kişi. Ama İngiliz burjuvazisi Hindistan'ı ve dünyanın neredeyse yarısını ele geçirmiş, karaderililere de, koyu derililere de baskı yapmakta. Buna nasıl bir düzen diyorsun sen? İngiltere'de bir Sovyet hükûmeti olacak ama birçok İngiliz komünisti sınıf düşmanının tam anlamıyla neye benzediğini bilemeyecek ve alışkın olmadıkları için de onlarla gerektiği gibi başedemeyecekler. İşte o zaman ben de onlara gitmek ve onlara öğretmek için gönüllü olacağım. Dil-

lerini bildiğim için de bu dileğim yerine gelecek, hemen işe koyulacağım. Soracağım onlara: «Bir devrim yaptınız mı? Bir sosyalist devrimi? Öyleyse kapitalistlerle generalleri alt edin, ezin çocuklar. 1917'de biz Rusya'dakiler saflık ettik, koyverdik onları... Yılanlar, bizim damarlarımızı kesmeye başladılar sonra. Ezin onları ki, yanılgıya düşmeyesiniz, herşey yolunda gitsin. 'İşte böyle diyeceğim.' Makar burun deliklerini açtı, Andrei'ye göz kırptı: ««İşte bunun içindir ki onların dilini öğreniyorum, anlamadın mı? Gece boyu gözümü kırpmayacağım, sağlığımı son damlasına varıncaya dek harcıyacağım, ama...» Sıkışık, küçücük dişlerini gıcırdatarak sözlerini tamamladı: «Mutlaka o dili öğreneceğim! Dünya devrimi karşıtlarına, hiçbir yumuşak sözcük kullanmaksızın, İngilizce sesleneceğim! Varsın yılanlar titreyebildikleri kadar titresinler! Makar Nagulnov! Makar Nagulnov'dan başkası değilki... Bunu öğrenecekler sonunda. Onlara merhamet edilmeyecektir! 'Demek böyle, İngiliz işçi sınıflarının, Hintlilerin ve öteki baskı altındaki ulusların kanını içtin ha? Demek insan emeğini sömürdün ha? Dikil duvar dibine! Lânet olası yılan!' İşte onlarla tüm konuşacağım bundan ibaret olacak. Öğreneceğim ilk sözcükler bunlar olacak! Öğreneyim ki hiç duraksamadan onların işini bitirivereyim.»

Yarım saat daha şundan bundan konuştular, sonra Andrei evine gitti, Nagulnov da kendi kendine İngilizce öğreten kitabına gömüldü. Dudaklarını ağır ağır kıpırdatarak, harcadığı çabayla ter dökerek, kaş çatarak, saat ikibuçuğa kadar oturup İngilizce çalıştı.

Ertesi sabah erkenden kalktı, iki bardak süt içti, sonra Kolhoz ahırlarına gitti.

Görevliye: «Bana bir at ver, canlı bir hayvan olsun» dedi.

Adam, canlılığı, dayanıklılığı ile ün yapmış kül rengi, kıvrak bir midilli getirdi, sordu:

«Uzağa mı gidiyorsun?»

«Bölgeye. Davidov'a söyle, bu gece döneceğim.»

«Binecek misin?»

«Evet. Bir eyer getiriver.»

Makar hayvanı eyerledi, yuları çıkardı, yerine eskiden Titok'un olan şık görünüşlü bir dizgin taktı ve becerikli bir hareketle ayağını testere dişli üzengiye yerleştirdi. Midilli dansedercesine yola koyuldu. Ama tam kapıdan çıkıyorken ansızın tökezledi, dizleri yere vurdu, az kalsın düşüyordu ama her nasılsa toparlandı, çevik bir hareketle ayağa kalktı.

Makar öfkeyle kamçıyı hayvana indirdi, bağırdı: «Ayağının altındaki toprağı hissedemiyor musun, seni uyuz şeytan?»

O sırada kapıya yaklaşmakta olan Shchukar, Makar'ın yolundan çekilirken, seslendi: «Geri dön Nagulnov yoldaş; uğursuzluk belirtisi bu.»

Nagulnov karşılık vermeden atı sürdü, köyü geçip anayola çıktı. Köy Şurasının önünde bir sürü kadın heyecanla, bağırışarak bir şey tartışıyorlardı.

Makar şaka yollu seslendi onlara: «Çekilin yoldan, saksağanlar, yoksa atımla çiğnerim sizi.»

Kadınlar susup kenara çekildiler. Onları geçtikten sonra, öfkeden boğulmuş bir sesin arkasından söylendiğini işitti:

«Sen dikkat et de kendin çiğnenme, kahrolası! Dikkat et yoksa kendinden de olursun!»

* * *

Bölge kurulu toplantısı saat onbirde başladı. Gündemde Bölge Tarım Şubesi başkanı Beglikh'in ilk beş günde ekim işinin gidişi konusunda bir raporu yer alı-

yordu. Kurul üyelerinden başka Bölge Denetim Komisyonu başkanı Samokhin ve Bölge Savcısı da toplantıda hazır bulunuyorlardı.

Örgütlenme Şubesi başkanı Homutov, Nagulnov'u uyardı: «Odadan ayrılma, senin işin birkaç kez ele alınacak.»

Beglikh'in raporu yarım saat sürdü ve gergin, sıkıntılı bir sessizlik içinde dinlendi. Bölgenin kimi kesimlerinde henüz ekim işine başlanmamıştı, toprak hazır olduğu halde; kimi köy Şuraları tohumluk buğday fonunun tamamını toplayamamışlardı; Voiskovoi'de eski Kolhoz çiftçileri toplanmış olan tohumluk buğdayın hemen hemen hepsini alıp götürmüşlerdi; Olkhovatsk'da Kolhoz yönetim kurulu Kolhozdan çekilen üyelere tohumluk buğdayı kendi dağıtmıştı. Konuşmacı, ekim işinin istendiği gibi gitmeyişinin nedenlerini ayrıntılarıyla açıkladı, sonra sözlerini şöyle tamamladı:

«Hiç kuşku yok, yoldaşlar, ekim işinde geri kalışımızın, hatta geri kalışımız demeyeyim de bir yere çakılıp kalışımızın nedeni, birçok köyde Kolhozların yerel işçilerin baskısı sonucu kurulması, hepsinin de kollektifleştirme rakamlarını şişirme hevesinde olması ve bildiğiniz gibi, kimi yerlerde tabanca zoruyla üye kaydedilmeye gidilmesidir. Sağlam temele dayanmayan bu Kolhozlar şimdi dibinden erimiş balçık duvar örneği parçalanmaktadır. Çalışmaları engeleniyor çünkü Kolhoz çiftçileri tarlaya çıkmak istemiyorlar, ya da çıksalar bile, kollarını sıvamadan, isteksiz çalışıyorlar.»

Bölge Sekreteri, uyarı olarak kurşun kalemini sürahinin cam tıpasına vurdu ve:

«Zamanın doldu!» dedi.

«Bir saniye, bitiriyorum yoldaşlar. İzin verin de bundan çıkacak sonuç üzerinde durayım azıcık. Size de kanıtladığım gibi, ilk beş gün için aldığımız bilgiler uya-

rınca bölgemizde sadece 383 dönüm ekilmiştir. Ben bölgedeki tüm eli ayağı tutar işçilerin hemen seferber edilip Kolhoz çiftliklerine gönderilmesini gerekli görmekteyim. Bnce, ne yapıp yapıp Kolkoz üyelerinin istifasını önlemeli ve çiftlik yönetimlerini de, hücre sekreterini de her gün Kolhoz üyeleri arasında açıklama yapmaya ve esas görev olarak Kolhoz çiftçilerinin aydınlatılması işine öncelik tanımaya zorlamalıyız... Özellikle Devletin Kolhozlara tanıdığı ayrıcalıklar üzerinde durmalı, çünkü bu nokta pek çok yerde hiç açıklanmamış durumda. Şimdi bile pek çok Kolhoz çiftçisi Kolhozlara nasıl kredi verildiğini filan bilmezler. Ayrıca ekim işini başarıyla yürütmemizi engelemiş olan, parti çizgisinden sapmalardan sorumlu kişilerin durumu hemen ele alınmalıdır; bu kişilerin, 15 Mart tarihli Parti Merkez Komitesi kararı uyarınca görevlerinden uzaklaştırılmaları gerekir, bunların durumuna öncelik tanınınalı ve Parti çizgisine dönmeleri için uyarılmalıdırlar. Söyleceklerim bu kadar, yoldaşlar.»

Bölge Şurası Sekreteri gözlerini odada gezdirerek ama Nagulnov'a bakmaktan kaçınarak sordu:

«Beglikh'in raporu konusunda konuşmak isteyen var mı?»

Büro üyelerinden biri, bölge milisinin başı, askeri üniformalı, pırıl pırıl usturayla kazınmış kafasında birçok yara izi taşıyan iri yarı, sürekli tek döken bir adam, içini çekti: «Konuşacak ne var ki?»

Sekreter gene sordu: «Öyleyse Beglikh'in vardığı sonuçlarını kararlarımıza temel alıyoruz, tamam mı?»

«Tamam.»

«Şimdi de Nagulnov'a gelelim.» Toplantı başladı başlayalı ilk kez sekreter, Makar'a baktı, odada gezinen düşman bakışlarını birkaç saniye ona dikti. «Hepiniz biliyorsunuz ki Gremyachy Parti Hücresinde sekreterlik gö-

revi yaparken Partiye karşı birçok suç işlemiştir. Bölge Şurasının direktifine karşın, kollektifleştirme döneminde ve tohumluk buğday fonunun toplanması sırasında sola kayan bir çizgi tutturmuştur. Kolhozdan olmayan orta halli bir köylüyü tabancasıyla dövmüş ve Kolhoz çiftçilerini de gece boyu ısıtılmamış, soğuk bir odaya kilitlemiştir. Samokhin yoldaş bizzat Gremyachy'ye gidip meseleyi soruşturmuş ve Nagulnov'un, devrimin amacını böyle yakışıksız bir biçimde baltaladığını ve Parti çizgisinden suç işleyerek saptığını gün ışığına çıkarmıştır. Şimdi Samokhin yoldaş konuşacak. Nagulnov'un suç niteliği taşıyan eylemleri konusunda neler saptadığınızı Büroya anlatınız Samokhin yoldaş.»

Sekreter şiş gözkapaklarıyla gözlerini örttü ve dirseğine abandı.

Nagulnov daha Bölge Kurulu odasına girdiği an başına bir şeyler geleceğini ve kimseden hoşgörü beklememesi gerektiğini anlamıştı. Sekreter onu alışılmadık bir soğuk tavırla karşılamış ve besbelli konuşmak zorunda kalmamak için, hemen Bölge Yürütme Kurulu başkanına bir şey sormak bahanesiyle sırtını dönüvermişti.

Makar ürkek ürkek sormuştu ona: «Benim iş ne durumda?»

Sekreter istemeyerek karşılık vermişti: «Büro karar verecek.»

Tüm öteki üyeler de Makar'ın yalvaran bakışlarından kaçınmışlar, onunla konuşmamanın bir yolunu bulmuşlardı. Hiç kuşkusuz durumu, peşinen kendi aralarında bir karara bağlanmış bulunuyordu. Yalnız milis başkanı Balabin ona içtenlikle gülümsemiş ve elini hararetle sıkarken:

«Korkma Nagulnov! Hata işledin, doğru yoldan çıktın; ama ne de olsa bizler de siyasal açıdan kusursuz değiliz. Senden daha akıllı adamların da hata işlediği

olmuştur!» diyerek bir dere taşı kadar yuvarlacık, pürüzsüz, sağlam kafasını sallamış, daracık, kıpkırmızı ensesainin terini silmiş ve ona acıdığını belli edercesine dudaklarını şaplatmıştı. Makar da olanca cesaretini toplamış, Balabin'in kıpkırmızı suratına bakmış, bu adamın onun içini okuduğunu, anladığını hatta ondan yana çıktığını sezdiğinden, minnetle gülümsemişti. Samokhin'e, ürkek, bakarken : «Bana sert bir uyarı cezası verirler, sekreterlikten uzaklaştırırlar herhalde.» diye düşünüyordu. Boşanmalara hiç dayanamayan şu ufak tefek, geniş alınlı adam onu ötekilerden çok daha fazla kaygılandırıyordu. Samokhin çantasından kalın bir dosya çıkartınca Nagulnov birden, iğne batırılmış gibi irkildi, telaşa kapıldı. Yüreği küt küt atmaya başladı, kan başına çıktı, şakakları alev alev yandı ve midesinden doğru hafif, zehir gibi bir bulantı yükseldi, boğazını yaktı. Her zaman nöbetten önce bu belirtileri duyardı. «Aman, şimdi gelmesin de ne zaman gelirse gelsin!» düşüncesiyle ürperirken Samokhin'in açıklamalarına kulak verdi :

«Bölge Şurasının ve Bölge Denetim Komisyonunun talimatı üzerine bu olayı bizzat ben soruşturdum. Gerek Nagulnov'un kendisini sorguya çekerek, gerekse eziyet ettiği Kolhoz çiftçilerini ve serbest köylüleri sorguya çekerek, ayrıca tanıkların da ifadesini alarak şunları saptadım : Hiç kuşku yok Nagulnov yoldaş Partinin güvenini kötüye kullanmış ve tutumuyla partiye korkunç zarar vermiştir. Örneğin Şubat ayındaki kollektifleşme dönemi sırasında ev ev gezmiş, tabanca tehdidiyle köylüleri Kolhoza katılmaya zorlamıştır. Bu yoldan orta halli köylüleri bile Kolhozlara «çekmiştir.» Nagulnov kendisi de bunu inkâra kalkışmıyor...»

Nagulnov iskemlesinden kalkarak, boğuk bir sesle : «Onlar Beyazların da en beyazıydı.» diyecek oldu.

Sekreter sert bir tavırla araya girdi : «Sana konuşma izni vermedim! Lütfen düzeni bozma!»

«Sonra, tohumluk buğday toplanması sırasında orta halli bir köylüyü, serbest bir çiftçiyi, tabancasıyla, bayıltıncaya kadar dövmüş ve bunu Kolhoz üyelerinin ve köy Sovyet temsilcilerinin huzurunda yapmıştır. Tohumluk buğdayını hemen getirmeyi reddettiği adam için adamı dövmüştür...»

Bölge savcısı, yüksek sesle : «Ayıp!» dedi.

Nagulnov eliyle boğazını ovuşturdu, sarardı, ama sesini çıkarmadı.

«Aynı gece, yoldaşlar, eski günlerden kalma herhangi bir Bölge polis komiseri gibi, üç Kolhoz çiftçisini soğuk bir odaya kapatmış, tohumluk buğdayı hemen getirmeyi reddettikleri için onları tabancasıyla da tehdit ederek sabahadek hapis tutmuştur...»

«Onları tehdit etmedim ben!»

«Onların sözlerini naklediyorum, Nagulnov yoldaş ve senden sözümü kesmemeni istiyorum. Gene ısrarları üzerine, ortahalli köylü Gayev'e kulak işlemi yapılmış ve mal mülk sahibi olmak açısından kulak olmaktan çok uzak kalmasına karşın, sürgüne gönderilmiştir. Kulak olmadığı halde, 1928 yılında birini çalıştırdığı için, Nagulnov'un isteği üzerine kulak sayıldı. İyi ama çalıştırdığı adam nasıl bir işçiydi ki? Yoldaşlar, Gayev sadece hasat dönemi için, Gremyachy Log'dan bir kız tutmuştu ve o kızı yanında çalıştırmıştı, çünkü oğlu 1927 sonbaharında Kızıl Orduya çağırılmış bulunuyordu ve bir çok çocuğu olan Gayev işin altından tek başına kalkamazdı. Bu tür kiralık emek kullanılması, Sovyet yasasınca yasaklanmamıştır. Gayev bu kızı İşçi Kurulunun onayladığı bir sözleşmeye dayanarak kiralamış ve ücretini de tam olarak ödemiştir. Bu durumu inceledim, doğruluğunu saptadım. Ayrıca Nagulnov'un cinsel ya-

şamı da düzensizdir ve bir Parti üyesinin karakteri sözkonusu olduğunda bunun da önemi küçümsenemez. Nagulnov karısından ayrılmıştır; hatta ayrılmamıştır da karısını kapıdışarı etmiş, tıpkı bir köpek gibi kovmuştur. O da sadece Gremyachy delikanlılarından birinin ilgisine kayıtsız kalmadığı gerekçesiyle. Sözün kısası, iftiradan yararlanıp gerçek sayarak elleri serbest kalsın diye kovmuştur karısını. Şimdi ne türlü bir cinsel yaşam sürdüğünü bilmem ama edindiğim tüm bilgiler onun ahlâkdışı, bozuk bir yaşam sürdüğünü gösteriyor. Yoksa neden karısını kovmak istesin ki? Nagulnov'un oturduğu evin sahibi bana onun her gece çok geç geldiğini söyledi. Kadın, Nagulnov'un nerelerde kaldığını bilmiyordu ama yoldaşlar, nerede olabileceğini biz biliriz! Biz çocuk değiliz ve karısını kapıdışarı etmiş bir erkeğin genellikle zamanını nerede geçirdiğini biliriz; bir kadından ötekine, gönül eğlendirmekte geçirir. Biliriz biz! İşte bu, yoldaşlar, şu acınası hücre sekreteri Nagulnov'un kısa bir süre içinde başardığı kahramanlıkların (suçlayıcı konuşmasının burasında Samokhin hain hain sırıttı) kısa bir özeti. Tüm bunlar neye dayanıyor? Böylesine bir tutumun kökenleri nelerdir? Hemen söylemek gerekir ki bu, liderimiz Stalin yoldaşın pek zekice belirttiği gibi, başarı sarhoşluğu değil, doğrudan doğruya sola bir sıçrama, Parti'nin genel çizgisine bir saldırıdır. Örneğin Nagulnov sadece ortahalli köylülere kulak işlemi yaparak onları Kolhoza sürükleme akıllılığını göstermekle kalmamış, bir de evcil kümes hayvanlarını, tüm küçükbaş hayvanları ve sağmal hayvanları da sosyalleştirme kararını yürürlüğe koymuştur. Ve, kimi Kolhoz çiftçilerine bakılırsa, Kolhozda, Kanlı Nikolay'ın zamanında bile görülmedik bir sıkıdüzen kurmaya kalkışmıştır.»

Nagulnov usulca konuştu : «Bölge Kurulundan kü-

mes hayvanları ve sığıra ilişkin herhangi bir yönerge gelmemişti ki!» Sonra ayağa kalktı, dimdik durdu, sol elini şiddetle göğsüne bastırdı.

Sekreter birden parlayıverdi: «Bağışla ama Bölge Şurası yönerge vermişti, evet. Böyle, suçu başkalarının üzerine atamazsın! İşçi Birliği yönetmeliği var, onlara bakıp bir sonuç çıkartamayacak kadar ağzı süt kokan biri değilsin sen de!»

Samokhin sözlerini sürdürdü: «Gremyachy Kolhozunda özeleştiri diye bir şey kalmamıştır. Nagulnov yıldırma havasını öyle bir yaratmış ki kimseye tek kelime söyletmiyor. Açıklamalarda bulunacak yerde, işçilere bağırıyor, ayaklarını yere vuruyor, ateşli silahlarla korkutuyor onları. Böylece Gremyachy «Stalin» Kolhozunda bir hoşnutsuzluk başgöstermiştir. Şu sırada Kolhozdan toplu ayrılmalar başlamış, toprak ise henüz ekiliyor, böylece Kolhozun, görevinin üstesinden gelemeyeceği besbelli, ortada. Partiyi tüm ahlâkı bozulmuş elemanlardan, yüce kuruluş görevimizde bize engel olan her türden fırsat düşkününden temizlemekle görevlendirilmiş bulunan Bölge Denetim Kurulu hiç kuşkusuz Nagulnov konusunda da bir karar varacaktır.

Sekreter sordu: «Bitti mi?»

«Evet.»

«Nagulnov'a söz veriyorum. Böyle bir yaşantıya nasıl sürüklenmiş anlatsın bize. Konuş, Nagulnov.»

Samokhin'in konuşmasının sonlarına doğru Makar, korkunç bir öfkeye kaptırmıştı kendini. Ama şimdi öfkesi ansızın sönüverdi, yerini ürkekliğe, korkuya bıraktı. «Bana ne yapıyor bunlar? Bana nasıl böyle davranabilirler? Beni gömmek istiyorlar!» diye bir an, dalgın dalgın düşünürken masaya yöneldi. Samokhin konuşurken hazırladığı o öfkeli itirazlardan hiçbir şey kalma-

mıştı. Kafası bomboştu, tek bir uygun sözcük düşünemiyordu.

«İhtilâldenberi Partideyim ben, yoldaşlar...» diye söze başladı, «Kızıl Ordudayım...»

Sekreter sabırsız, kesti sözünü : «Bunları biliyoruz! Sadede gel!»

«Tüm cephelerde Beyazlara karşı savaştım... Birinci Süvari Ordusundaydım... Bana madalya verdiler...»

«Esas konuya gelsene yahu!»

«Esas konu değil mi bu?»

«Sözü geveleme, Nagulnov! Şimdi geçmiş hizmetlerine dayanmaya çalışmanın hiç yararı yok sana!» Böyle araya giren, Bölge Şurası Başkanı idi.

Balabin hiddetle bağırdı : «Bırakın da yoldaş konuşsun yahu!» Ve o yusyuvarlak, çakıltaşı kafasının cilalı tepesi bir an için, morumtrak renk alıverdi.

«Öyleyse esas konuda konuşsun!»

Nagulnov ayakta, sol elini göğsüne bastırmış dikiliyordu, sağ eli yavaş yavaş iyice kurumuş, batmaya başlayan boğazına gitti. Sapsarı kesildi, sözünü güçlükle sürdürdü :

«Bırakın da konuşayım. Ben düşman değilim ki; neden bana böyle davranıyorsunuz? Ordudayken yaralanmıştım... Ezildim... Ağır bir merminin altında kaldım...» Sustu, kuruyan dudakları, ciğerlerine hava doldurmak için zorla açılıyordu. Balabin telaşla sürahiden su doldurup bardağı, yüzüne bakmaksızın Nagulnov'a uzattı.

Sekreter Makar'a bir göz attı, gözlerini hemen kaçırdı. Makar'ın bardağı tutan eli, tirtir titriyor, engel olamıyordu. Sessizlik içinde bardağın dişlerine vurması açık seçik işitiliyordu.

Balabin sabrı taşmış gibi : «Hadi, hadi heyecanlanma da konuş!» dedi.

Sekreter kaşlarını çattı. Yüreğini, elinde olmaksızın, bir acıma duygusu sinsi sinsi sarmaya başlamıştı ama kendini toparladı. Nagulnov'un Parti için bir tehlike olduğuna ilişkin inancı tamdı, yalnızca görevinden alınması değil, ayrıca Partiden atılması da gerekiyordu. Bu görüşünü odadakilerin, Balabin dışında hepsi de paylaşıyordu.

Makar suyu bir dikişte içti, bir soluk aldı ve gene konuşmaya başladı :

«Samokhin'in tüm söylediklerini kabul ediyorum. Tüm bunları yaptığım doğrudur. Ama Parti'ye zarar vermek istediğim için değil. Samokhin işte burada yalan söylüyor! Bir köpek gibi yalan söyledi, benim «ahlâksızlığım» konusunda da. Hepsi hayal ürünü. Kadınlarla hiçbir ilişkim yok, onlara ihtiyacım da yok...»

Örgütlenme Kolunun başkanı alay edercesine sordu : «Karını bunun için mi kovdun peki?»

Makar olanca ciddiliğiyle karşılık verdi : «Evet, bunun için. Ama tüm bunları yaptım ben. Devrimin iyiliğini arzu ettim. Belki de yanılmışımdır... Bilemem. Sizler benden daha iyi eğitim görmüşsünüz. Kurslara katılmışsınız, durumu benden daha açık seçik görebiliyorsunuz. Suçumu olduğundan küçük göstermek çabasında değilim. Nasıl isterseniz öyle karar verin hakkımda. Sizden yalnız bir şeyi anlamanızı istiyorum.» Gene soluğu kesildi, cümlenin tam ortasında durdu, bir an sustu. «Kardeşler, şunu anlayın ki tüm bunları Partiye karşı hiç bir kötü niyet taşımadan yapmış bulunmaktayım. Ve Bannik'i dövdüm çünkü Parti ile alay etti ve tohumluk buğdayı domuzlara yedirmeye kalkıştı...»

Samokhin alay etti : «Bunu sen söylüyorsun!»

«Ben olanları söylüyorum size. Hâlâ onu öldürmediğime pişmanım. Başka söyleyecek sözüm yok.»

Sekreter doğruldu, iskemlesi altında gıcırdadı. Tek

istediği şu hiç de hoşa gitmeyen işin bir an önce bitmesiydi. Alelacele dedi ki :

«Eee, yoldaşlar o halde açıkca ortada. Nagulnov kendisi kabul etmiş bulunuyor. Gerçi yan çizmeye, ayrıntılar konusunda kendini haklı göstermeye çalışmış ise de, bu çabaları hiç de inandırıcı görünmemektedir. Başı dara gelen herkes ya suçu üzerinden atmaya kalkışır, ya da sorumluluğu başkasına yüklemeye. Benim görüşüme göre, Kolhoz hareketi açısından Parti çizgisini bilerek çiğnediği için ve kişisel ilişkilerinde yoldan çıkmış bir Partili olarak, Nagulnov Partiden atılmalıdır. Geçmiş hizmetlerini gözönüne almayacağız : O dönem kapanmıştır artık. Onu başkalarına örnek olsun diye cezalandırmalıyız. Partiye iftira etmeye ve onu sola ya da sağa çekmeye kalkışan herkesi acımasızca vuracağız. Nagulnov ve onun gibilere karşı eksik önlemlerle yetinemeyiz. Ona zaten gereğinden fazla uzun süre katlanmış bulunmaktayız. Geçen yıl çiftçi kooperatifleri örgütlenirken sola kaydı, onu o zaman da uyardım. Aldırış etmediği için varsın cezasını çeksin şimdi de. Oylama yapacak mıyız? Kuşkusuz sadece Büro üyelerinin oy hakkı var. Dört olumlu oy, tamam mı? Siz karşı mısınız, Balabin yoldaş?»

Balabin avucunu şiddetle masaya indirdi. Şakaklarında damarlar şişmişti.

«Sadece karşı değilim, şiddetle itiraz ediyorum.» diye bağırdı. «Kökünden yanlış bir karara varıyorsunuz!»

Sekreter buz gibi bir tavırla : «Siz kişisel görüşünüzde direnebilirsiniz!» dedi.

«Hayır, izin verin konuşayım!»

«Artık çok geç, Balabin. Nagulnov'u Partiden çıkarma kararı oy çokluğuyla alınmış bulunuyor.»

«Bu bir insana karşı takınılmış bürokratik bir tutumdur! Bağışlayın ama ben bu işi burada bırakmam.

Merkez Şurasına yazacağım. Eski bir Parti üyesini, Kızıl Bayrak Madalyası almış birini Partiden atmak... Çıldırdınız mı siz, yoldaşlar? Sanki Partiden çıkartılmadan başka ceza yöntemi yokmuş gibi!»

«Artık bunu tartışmanın yararı yok. Oylama bitmiştir.»

Balabin'in sesi iyice yükseldi, tizleşti, ensesi öyle şişti ki sanki parmak dokunsa kan fışkıracak sanılırdı: «Böyle bir oylama yaptığınız için suratlarınız dağıtılmalı.»

Örgütlenme Kolu başkanı, imalı imalı, dokundurdu: «Surat dağıtılmasından pek söz etmesen iyi edersin. Burası bölge milis karakolu değil, Bölge Parti Kuruludur.»

«Biliyorum, söylemene gerek yok. Ama neden konuşmama izin vermiyorsunuz?»

Sekreter birden parlayıverdi: «Çünkü gereksiz buluyorum.» O da Balabin gibi, sapsarı kesilmiş, koltuğunun kenarını sımsıkı kavramıştı.» Burada ben Bölge Kurulu sekreteriyim! Konuşmana izin vermeyeceğim, eğer konuşmak istiyorsan çık dışarıda konuş.»

Bölge Yürütme Kurulu başkanı Balabin'e laf anlatmaya kalkıştı: «Balabin, hemen parlama böyle! Ne diye bu kadar heyecanlanıyorsun ki? Sen gene de eğer istersen yaz Merkez Komitesine. Ama artık oylama yapmış bulunuyoruz, sen de kavga bittikten sonra yumruk sallamaya başladın.» Milis başkanını askeri gömleğinin kolundan yakaladı, bir köşeye çekti, alçak sesle bir şeyler söyledi.

Bu arada Balabin ile çatışmasına sinirlenen Sekreter, öfkeden ateş saçan gözlerini Makar'a kaldırdı ve apaçık düşmanca bir tavırla:

«Konuşma bitmiştir, Nagulnov!» dedi. «Büronun kararıyla saflarımızdan çıkartılmış bulunuyorsun. Senin

gibiler Partide istenmez. Üyelik kartını ver bakalım!» Avucuyla masaya vurdu.

Nagulnov ölü gibi sapsarı kesildi. Bir titreme nöbetine yakalanmış, sarsılıyordu, zorlukla duyulabilecek sesle :

«Parti kartımı vermem» dedi.

«Biz verdirmesini biliriz!»

Balabin köşeden seslendi : «Merkez Şurasına git, Nagulnov.» Başkan ile konuşmasını bir sözcüğün tam ortasında kesip kapıyı ardından çarparak çıktı gitti.

Makar yineledi : «Parti kartımı vermem.» Sesi giderek güçlendi, alnındaki ve kemikli yanaklarındaki mavimtırak soluk renk, yavaş yavaş çekildi. «Partinin gene de bana ihtiyacı olacaktır... Ben Partisiz yaşayamam. Size boyun eğmeyeceğim! İşte kartım göğüs cebimde. Hele almaya kalkın! Boğazlarım sizi!»

Bölge Savcısı omuz silkti : «İşte şimdi de tragedya başlıyor! Ama sinirlenmek yok...»

Onun sözlerini duymazlıktan gelen Makar, gözlerini Sekreterden ayırmaksızın, rüyadaymış gibi, ağır ağır konuştu :

«Partinin dışında başka nereye giderim ki ben? Neden gidecekmişim hem de? Hayır, Parti kartımı vermeyeceğim. Tüm ömrümü verdim ben... Tüm ömrümü...» Birden, acınası bir ihtiyar gibi, abuk sabuk mırıldanmaya başladı, ellerini amaçsız, masada gezdiriyor, kekeleyerek anlaşılmaz bir şeyler söylüyordu :

«Madem ki durum bu, keşke çocuklara emir verseydiniz de... Benim için toz olmaktan başka yapacak bir şey kalmadı demektir. Hiçbir şey kalmadı... Yaşamının hiçbir anlamı kalmadı artık, bunun için beni yaşamdan da uzaklaştırın bari... Şey, istenirdim eskiden... Ama yaşlandım... İhtiyar köpeği kovmalı bahçeden gitsin, tekmeyle kovmalı...»

Suratı alçıdan bir maske gibi kaskatı kesilmişti, sadece dudakları titriyor, kıpırdıyordu. Ama son sözlerini söylediği zaman, ilk gençlik çağından beri, bunca yıldır ilk kez, cam gibi donuk gözlerinden yaşlar fışkırdı. Oluk oluk yanaklarından aşağı süzülüyor, uzun, sık sakalına karışıyor, gömleğinin önüne kara kara lekeler bırakıyordu.

«Yeter artık! Böylesine yakayı sıyıramazsın, yoldaş!» Sekreter, kederli, kaşlarını çatmıştı.

Nagulnov bağırmaya başladı : «Sen benim... Yoldaşım filan değilsin! Sen bir kurtsun. Buradakiler, hepiniz zehirli yılanlarsınız. Güç sizin elinizde şimdi! Güzel güzel konuşmasını öğrenmişsiniz! Homutov ne diye öyle orospu gibi dişlerini gösteriyorsun, ha? Gözyaşlarıma gülüyorsun, öyle mi? Sen..! 1921'de, Fomin'in çetesi yöreyi kasıp kavururken Merkez Şurasına nasıl gelmiştin, hatırlıyor musun? Hatırlıyor musun, seni kancığın kuyruğu? Geldin ve Parti kartını verdin ve tarım işine girişeceğini söyledin... Fomin'den korkmuştun, kartını da bunun için verdin! Ama sonradan gene sürüne sürüne Parti'ye girdin, tıpkı taşların üzerinden sürünen yapışkan bir sümüklüböcek gibi! Şimdi de aleyhimde oy kullanıyorsun ha? Başıma gelen bu ölümden beter belâya gülüyorsun?»

«Yeter, Nagulnov, lütfen bağırma. Daha görüşülecek başka konular var elimizde.» Yakışıklı, esmer Homutov, Örgütlenme Dalının başı, arabulucu bir tavırla böyle dedi. Nagulnov'un saldırısı onu hiç mi hiç etkilememişti ve kara bıyıklarının altında hâlâ gülümsüyordu.

«Senin için yeter belki! Ama ben haklarımı savunacağım! Merkez Şurasına gideceğim!»

«Aferin sana! Git! Şipşak herşeyi çözümler onlar. Zaten ne zamandır seni bekliyorlardı.» Homutov gene güldü.

Makar sessiz, kapıya yürüdü, şakağını pervaza vurdu, inledi.

Son öfke nöbeti kolunu kanadını kırmış, onu pek yormuştu. Düşünmeden, hiçbir şey hissetmeden, bahçe kapısına yürüdü, midillisini çitten çözdü ve hiçbir neden yokken yedekte götürmeye koyuldu. Kentin dışına çıkınca binmeyi denedi ise de başaramadı. Tam dört kez ayağını üzengiye kaldırdı ve her defasında sarhoş gibi sallanarak, eyer kaşını koyvermek zorunda kaldı.

Kentin son kulübesinin duvarı dibinde, yaşını almış ama besbelli, gücü yerinde bir adam, bir çıkıntıya oturmuştu. Yıpranmış Kazak kasketinin altından, ata binmeye çabalayan Makar'ı dikkatle süzüyordu, sonunda onu yüreklendirmek istercesine güldü.

«Aferin delikanlıya!» dedi. «Güneş henüz tepede ama o ayağını kaldıramıyor! Bu kadar erken kafayı bulmanın sebebi ne? Bugün tatil filan mı yoksa?»

Komşusu, karşı çitten, cevap verdi : «Evet ya, tatil, Fodot baba. Bugün Avare Simon'a adanmış bir gün, bir meyhaneden ötekine ziyarete gidilirmiş.»

Yaşlı adam gülümsedi : «Haa, anladım. Şaraptan güçlü delikanlı yoktur! Bak adamı nasıl eyere oturtmuyor!»

Makar dişlerini sıktı ve üzengiye parmağının ucuyla şöyle bir dokunarak, kuş gibi, eyerin üzerine adeta uçtu.

OTUZÜÇÜNCÜ BÖLÜM

O sabah, Yarsky köyünden Gremyachy Log'a yirmi-üç Kolhoz arabası geldi. Yeldeğirmeninin oradan geçerlerken Bannik karşılarına çıktı. Omuzuna bir dizgin asmış, kısrağını aramaya, bozkıra gidiyordu. Birinci araba yaklaşırken sürücüsünü selamladı ve kara sakallı Kazak, selâmını aldı.

Bannik sordu : «Nerelisin sen?»

«Yarsky'li.»

«Atlarının kuyruğu neden yok? Onları niçin böylesine utanılası bir duruma düşürdün?»

«Heeey! Şeytan! Kuyruğunu kestik ama gene de yerinde duramıyor. Neden kuyrukları yok diye sordun, öyle mi? Biz kestik onları, iyi bir fiyata sattık. Kentli kadınlar kuyrukları sinek kovalamada kullanacaklar. Tüttürecek bir şeyin yok, değil mi? İkram etsene bize, tütünümüz bitti.» Kazak, arabasından atladı.

Araba katarı durdu. Bannik şimdi, aşinalık ettiğine pişmanlık duyuyordu. İstemeye istemeye kesesini açarken baktı, beş altısı daha arabalarından iniyor, ona doğru gelirlerken bir yandan da gazeteleri yırtıp cigara sarmaya hazırlanıyorlar.

Cimri Bannik, karga sesiyle : «Benim tütünü kullanırsınız.» dedi.

Yarskyli Kazak, çıkıştı : «Artık o da Kolhozun malı, bilmiyor muydun? Herşey ortak sayılacak.» Ve kese sanki kendi kesesiymiş gibi, köyde yetiştirilmiş tütünden kocaman bir avuç aldı.

Cıgaraları yaktılar. Bannik telaşla kesesini pantolonunun cebine tıktı ve gülümsedi. Atların, ta dibinden, neredeyse sağrıdan kesilmiş kuyruklarına, acıdığını belli ederek baktı. Kana susamış bir at sineği hayvanlara dadanmış, terli sağrılarına, ve boyunduruktan sıyrılmış, aşınmış enselerine konuyordu. Sinekleri kovmak için atlar içgüdüsel bir hareketle kuyruk sallıyorlar ama o utanılası, tüysüz kuyruk dipleri bir işe yaramıyordu.

Bannik, hınzır hınzır sordu : «Kuyruğuyla nereyi gösteriyor bu?»

«Her zaman Kolhozu gösterir. Sizin atların kuyruklarını kesmediler mi daha?»

«Evet ama sadece on santim kadar.»

«Böyle yapılmasını bizim Şura başkanı emretti. Bunun için de ödül aldı ancak sıcaklar bastırınca atların da işi bitik olacak. Tütün için teşekkürler. Ciğerlerimiz bayram etti, yüreklerimiz yumuşadı çünkü yol boyunca tütünümüz olmadığı için çileden çıkmış durumdaydık.»

«Nereye gidiyorsunuz böyle?»

«Gremyachy'ye.»

«Demek bizim köye gidiyorsunuz. Ne için?»

«Tohumluk buğday için.»

«Ne... Ne demek istiyorsun?»

«Merkez bize bir emir gönderdi, tohumluk buğday fonumuzu sizden alacakmışız : Tam dörtyüzotuz pud. Hadi bakalım, deh!»

Bannik : «Bunun başımıza geleceğini biliyordum!»

diye bağırdı ve dizgini sallayarak gerisin geri, köye koştu.

Yarsky arabaları daha Kolhoz yönetimine varmadan köyün yarısı tohumluk buğdayı alıp götürmek için geldiklerini öğrenmişti. Bannik bacaklarına acımamış, evden eve burnunu sokmuştu.

Önce kadınlar yol kenarlarında toplanmaya, ürkmüş keklik sürüleri gibi çırpınmaya başladılar.

«Ah, buğdayımızı götürüyorlar cancağızlarım.»

«Ekecek hiçbir şey bulamayacağız.»

«Ama aklı başında insanlar söylemişlerdi bize, buğdayımızı ortak ambara koymamamızın daha iyi olacağını.»

«Ah şu Kazaklar bizi dinlemiş olsalardı!»

«Hemen gidip söyleyelim buğdayı vermesinler.»

«Aman bu işi biz kendimiz yaparız! Hadi yürüyün kadınlar, doğru ambarlara. Elimize sopalar alırız, onları asma kilitlere yaklaştırmayız bile.»

Sonra Kazaklar boygöstermeye başladılar. Onların arasında da aynı türden konuşmalar duyuluyordu. Yol kıyısından yol kıyısına, sokaktan sokağa geçerken iyice kalabalık oldular, tahıl ambarlarına doğru yürüdüler.

Bu arada Davidov da Yarsky'lilerin Bölge Tarım Birliği Başkanından getirmiş oldukları resmi bildiriyi okuyordu. «Azizim Davidov yoldaş,» diye yazmıştı. «Son buğday toplanmasından sonra Bölgeye vermemiş olduğunuz 73 kental buğdayınız var. Bu miktar buğdayı Yarsky Kolhozuna vermenizi öneriyorum çünkü onların yeterli tohumluk buğdayı yoktur. Bunun için Buğday kooperatifinin de onayını almış bulunmaktayım.»

«Davidov mektubu okudu ve buğdayın teslim edilmesi için emir verdi. Yarsky'liler de Kolhoz yönetiminden tahıl ambarlarına sürdüler arabalarını. Ama ambarların çevresinde sokağı kalabalık tıklım tıklım doldur-

muştu. Arabaların çevresini ikiyüz kadar kadın ve Kazak kuşattı.

«Nereye gidiyorsunuz?» diye sordular.

«Buğdayımızı almaya mı geldiniz? Sizi buraya şeytan mı yolladı?»

«Geri dönün!»

«Buğdayı vermeyeceğiz!»

Ushakov telaşla Davidov'u alıp getirmeye gitti, Davidov da koşa koşa ambarlara geldi.

«Ne oluyor, hemşeriler?» diye sordu. «Ne diye toplandınız burada?»

«Neden buğdayımızı Yarsky'lilere veriyorsunuz? Onlar için mi topladık o buğdayı biz?»

«Bu hakkı kim verdi sana, Davidov?»

«Biz ne ekeceğiz peki?»

Davidov en yakındaki ambarın basamaklarını tırmandı ve soğukkanlılığı elden bırakmadan, Tarım Birliğinin direktifi üzerine, tohumluk buğdayı değil, buğday vergisinden arta kalanı teslim ettiğini söyledi.

«Telaşa kapılmayın, hemşeriler.» dedi. «Sizin buğdayınıza dokunulmayacak. Böyle aylak aylak dolaşıp ayçiçeği çekirdeği yiyecek yerde, sizler de tarlalarda olmalısınız. Unutmayın, ekip başları işe gitmeyenleri deftere kaydediyor. Gelmeyenlere para cezası vereceğiz.»

Davidov'un söyledikleriyle rahatlayan kimi Kazaklar, uzaklaştı, çoğu tarlalara gitti. Ambar görevlisi Yarsky'lilere verilmek üzere buğdayı tartmaya başladı, Davidov da işinin başına döndü. Ama daha yarım saat geçmeden tahıl ambarlarının orada olan biteni gözlemek için kalmış olan kadınların tutumunda bir değişiklik başgösterdi. Bunun sorumlusu da Yakov Lukich'di, çünkü birkaç Kazağa : «Davidov yalan söylüyor!» diye fısıldamıştı. «Tohumluk buğdayı alıyorlar. Kolhoz eki-

me başladı bile ama serbest köylülerin teslim etmiş olduğu buğday Yarsky Kolhozuna veriliyor.»

Kadınlar arasındaki huzursuzluk giderek arttı. Bannik, suskun Demid, Dede Donetskov ve otuz kadar Kazak daha birkaç dakika durup meseleyi tartıştılar, sonra tartıya doğru yürüdüler.

Donetskov herkes adına, durumu bildirdi : «Buğdayı Yarsky'ye vermiyoruz!»

Dyomka Ushakov onu tersledi : «Sana soran oldu mu?»

Aralarında bir itiş kakış gaşladı. Yarsky'liler Ushakov'dan yana çıktılar. Bannik'in tütün ikram ettiği o kara sakallı Kazak, arabasına çıkıp dikildi, beş dakika kadar sövdü saydı, lânetler yağdırdı, sonra bağırdı :

«Ne diye hükümete karşı geliyorsunuz ki? Ne diye bize bunca eziyet çektiriyorsunuz? Böyle sıcak bir günde tam otuz mil yol geldik, şimdi de Devletin buğdayını alakoyuyorsunuz. G.P.U.'yu özlediniz galiba! Hepiniz Solovka toplama kampına gönderilmelisiniz, sizi orospu çocukları! Yemliğe yan gelmiş köpekler gibisiniz; yatıyorsunuz, kendiniz bir şey yemiyorsunuz ama başkalarının yemesine de izin vermiyorsunuz. Ne diye tarlalarınızda değilsiniz? Bugün tatil mi?»

Genç Akim gürledi : «Peki ya sen ne istiyorsun? Sakalın mı kaşınıyor? Kaşırız öyleyse! Bir dakika!» Kollarını sıvadı, kalabalığı yararak arabaya doğru yaklaştı.

Sakallı Yarsky Kazağı arabadan atladı. Solmuş kahverengi gömleğinin kollarını sıvamadı ama Akim'i çenesine indirdiği şiddetli ve tam yerini bulan bir yumrukla karşıladı ki, Akim yeldeğirmeni kanatları gibi kollarını savurarak ve kalabalığı çil yavrusu gibi dağıtarak beş metre kadar geri uçtu.

Sonra Gremyachy'nin nicedir görmediği türden bir

kavga patladı. Yarsky'liler sert bir biçimde cezalandırıldılar ve kanları oluk oluk akarken, buğday çuvallarını bıraktılar, arabalarına bindiler. Atlarını kırbaçladıkları gibi, çığlıklar atan kadın kalabalığını yarıp dörtnala uzaklaştılar.

O andan itibaren Gremyachy Log fokur fokur kaynamaya başladı. Kalabalık tohumluk buğday ambarlarının anahtarlarını Ushakov'dan almaya kalkıştı ama çatışma sırasında akıllı Ushakov usulca kalabalıktan sıvışıp Davidov'un oraya koşmuştu.

«Anahtarları ne yapacağız, Davidov?» diye sordu. «Bizimkiler Yarsky'lileri pataklıyorlar ve hiç kuşku yok, sıra bize gelecek.»

Davidov soğukkanlılığı elden bırakmadan : «Bana ver onları.» dedi.

Anahtarları aldı, cebine koydu ve ambarlara gitti. Bu arada kadınlar Razmyotnov'u Köy Şurasından sürükleyip çıkarmışlar, ısrarla bağırıyorlardı:

«Toplantı yapılsın!» diye.

«Kadınlar! Teyzeler! Analar! Sevgililerim! Şu sırada yapılacak toplantı yok ki. Şimdi bizim işimiz toprağı ekmek, toplantı yapmak değil. Ne diye toplantı istiyorsunuz ki? «Toplantı» bir asker sözcüğüdür. Onu söylemeden önce siperlerde üç yıl oturmuş olmanız gerekir! Savaşa girip bit semirtmeniz gerekir, ancak ondan sonra toplantı sözü edebilirsiniz.» Razmyotnov böyle diyerek kadınları yola getirmeye çabalıyordu.

Ama onu dinleyen yoktu ve pantolonuna, kollarına ve gömleğinin kuşağından sarkan eteğine yapışıp kaşları çatık Andrei'yi okula sürüklediler, haykırdılar:

«Biz siperlerde oturmak istemiyoruz!»

«Savaşa gitmek de istemiyoruz biz!»

«Toplantıyı aç yoksa biz kendimiz açarız.»

«Seni orospu çocuğu! Açamam derken yalan söylü-

yorsun. Sen Başkansın o zaman toplantıyı da açabilirsin.»

Andrei kadınları iterek uzaklaştırdı, elleriyle kulaklarını tıkadı ve onların sesini bastırma çabasıyla gürledi :

«Kapayın çenenizi, sizi şeytanlar! Geri durun azıcık! Niçin toplantı istiyorsunuz?»

«Buğday için. Seninle buğday hakkında konuşmak istiyoruz.»

Sonunda ister istemez :

«Toplantı açılmıştır.» diye bağırmak zorunda kaldı.

Dul Yekaterine Gulyashchya: «Bırakın da ben konuşayım!» dedi.

«Konuş bakalım, kokunu şeytan alasıca!»

«Şeytanın adını ağzına alma, başkan! Yoksa fena yaparım ha!.. Kimden izin aldın da buğdayımızın sürülüp götürülmesine göz yumdun bakalım? Yarsky'lilere teslim edilecek diye kim emir verdi ve bu emire ne gerek vardı?» Ellerini beline dayamış, öne eğildi, sorusuna karşılık bekledi.

Andrei eliyle sinek kovarmış gibi yaparak onu uzaklaştırmak istedi :

«Yoldaş Davidov yetkilidir, size bilgi verdi. Ben de toplantıyı böylesine saçma konuşasınız diye açmadım, ama...» İçini çekti : «Ama neden açtım, biliyor musun, aziz hemşirem, vargücümle dağ sıçanlarının peşine düşmeliyiz de onun için açtım...»

Ama Andrei'nin numarası tutmamıştı.

«Dağ sıçanları mı?» diye sordular.

«Dağ sıçanlarından bize ne?»

«Bize buğday verin.»

«Ne de iyi bir konuşmacıymışsın ya, kirpi dikeni batasıca! Dağ sıçanlarının peşine düşmekmiş! İyi ama buğday için ne diyeceksin bakalım?»

«Diyecek hiçbir şey yok ki!»

«Ne, hiçbir şey yok ha? Buğdayımızı geri verin bize!»

Gulyashchya başlarında, kadınlar sahneye doğru ilerlemeye koyuldular. Andrei tenekeden suflör kutusunun yanıbaşında dikiliyordu. Kadınlara gülerek bakıyordu ama için için kaygılanmaya başlamıştı : Kadınların papatya tarlasını andıran beyaz başörtü kalabalığının ardındaki Kazakların suratı epey asıktı.

Bir kadın bağırdı: «Sen kış yaz Kazak çizmeleriyle geziyorsun ama bizim pabuç alacak paramız yok.»

«Sen komiser oldun çıktın!»

«Marina'nın kocasının pantolonunu eskiteli ne kadar oldu bakalım?»

«Tıkabasa doyurdun karnını!»

«Soyun şunu, kadınlar!»

Bağırışlar, rastgele tüfek salvosu gibi takırdıyordu. Birkaç düzine kadın tam sahnenin dibine birikti. Andrei onları susturmaya çabaladıysa da, boşuna : Sesi velvele ortasında işitilmiyordu.

«Çıkartın çizmelerini şunun, çekin! Hadi kadınlar, hep birden!»

Bir saniye içinde sayısız el, sahneye doğru uzanmıştı. Andrei sol bacağından yakalandı. Sıkı sıkı suflör kutusuna yapıştı, öfkeden sapsarı kesildi. Ama çizme ayağından çekilip çıkartılmış, kalabalığa fırlatılmıştı bile. Elden ele geçerek düşmanca, nahoş kahkahalar arasında, gerilere savuruldu. Arka sıralardan onaylar erkek sesleri yükseldi :

«Soyun şunu!»

«Pantolonsuz gitsin.»

«Öteki çizmeyi de çıkartın!»

«Hadi kadınlar, durmayın! Alın aşağı...»

Andrei'nin öteki çizmesini de yırtarcasına çekip çıkardılar. O da dolaklarını salladı, bağırdı :

«Dolakları da alın! Birine gerekir, mendil yaparsınız!»

Birkaç genç, kalabalığı yararak çarçabuk sahneye yaklaştılar. İçlerinden bir tanesi, babası Ataman'ın alayında hizmet görmüş, kendisi bir seksenden uzun, kalın dudaklı bir delikanlı, kadınları kenara itip sahneye tırmandı.

Gülerek ve soluk soluğa : «Dolakların işimize yaramaz ama pantolonunu çıkartırız...» dedi.

«Pantolona fena halde ihtiyacımız var bak! Yoksul köylüler pantolonsuz dolaşıyorlar ve kulaklardan aldıkları yetmedi.» Bunu daha genç, daha kısa boylu ama ötekinden daha bıçkın, elebaşıya benzer bir delikanlı, ağır ağır, açıklamada bulunurcasına söylemişti.

'Dumanlı' diye ad takılmış olan bu genç, kıvırcık saçlıydı. Duman sarısı saçları Astragan kürküne benziyordu, sanki hiç tarak görmemişti ve lüle lüle, eskimiş Kazak kasketinin orasından burasından fışkırıyordu. 'Dumanlı'nın babası Alman savaşında öldürülmüştü ve anası da tifüsten öldüğü için çocuğu teyzesi büyütmüştü. Daha çok küçük yaşta başkalarının bahçelerinden hıyar ve turp, meyvalıklardan kiraz ve elma çalar ve kavun tarlalarından kavunları çuvallar dolusu alır götürürdü. Büyüyünce de köy kızlarının kalbini çalmakta öyle ustalaştı ve bu yüzden öylesine bilinçsiz bir ün kazandı ki, yetişkin kızı olan Gremyachy'li anaların hiçbiri yetişkin kızının onunla arkadaşlık etmesini istemedi. Kimse, bu ufak tefek ama şahin gibi pek biçimli ve orantılı vücudu olan delikanlıya tarafsız gözle bakamaz olmuştu. Onu ne zaman görseler mutlaka yere tükürür ve homurdanırlardı:

«İşte gene göründü, ak gözlü şeytan! İşte şu zampara it gene köyü dolanmaya çıkmış!»

Sonra kızlarına döner, eklerlerdi: «Ne diye öyle gözlerin yuvalarından dışarı uğrayacakmış gibi bel bel bakıyorsun? Pencerede işin ne senin? Hele eve eteğinde bir bebekle gel, hele buna bir cüret et, onu kendi ellerimle boğarım! Hadi git biraz tezek getir, ateşi tazele, seni kancık; hadi git ineğe bak!»

Ama 'Dumanlı' yıpranmış pabuçlarıyla bir vahşi hayvan gibi yumuşacık adımlar atarak, usulca dişlerinin arasından ıslık çalarak, çitlerin, duvarların önünden geçer giderken de, kıvırcık kirpiklerinin altından gözucuyla bahçelere, pencerelere bakardı. Bir kızın sadece başörtüsünün ucu herhangi bir yerde bir an için görünüvermesin, o tembel görünüşlü, telaşsız 'Dumanlı' yı o anda değiştiriverirdi: Bir anlık keskin bir hareketle, şahin gibi başını çevirir, sırtını dikleştirirdi. Ama o soluk gözlerinin bakışı hiç de yırtıcı değil, tam tersine, pek yumuşak pek sevecendi. Böyle anlarda sanki gözleri bile renk değiştirir, Temmuz göğü gibi koyu maviye dönerdi. «Fektina, canım, minik mavi çiçeğim! Hava kararır kararmaz sizin arka bahçenin oraya geleceğim. Bu gece nerede uyuyorsun ki?» Kız koşarak yanından geçerken, ulaşılmaz, sert bir sesle karşılık verirdi: «Aman, saçmalama!»

'Dumanlı' bilmiş bir gülüşle onu izler, sonra döner giderdi. Gün batarken de köy tahıl ambarının orada olur, sürgüne gönderilmiş arkadaşı Timofey'e ait olan akordeonu çalardı. Ama mavi gölgeler bahçelere, korulara iner inmez ve insan sesleri, sığır böğürtüleri susar susmaz, telaşsız adımlarla arka yollardan Fektina'nın bahçesine gider, bu arada kavakların yasla fısıldaşan tepeleri üzerinden ve sessiz köyün üzerinden ay da, 'Du-

manlı'mn kendisi gibi yusyuvarlak suratlı, onun kadar yapyalnız, geçer giderdi.

Dumanlı'nın yaşamındaki tek avuntu kızlar değildi; votkayı da severdi, hele kavgayı daha çok severdi. Nerede kavga olsa, mutlaka orada bulunurdu. Önceleri dikilip seyrederdi. Sonra bacakları, dizlerinden titremeye başlar, bu titreme giderek önüne geçilmez olur ve içindeki coşkuyu yenemez hale gelince de kavgaya katılırdı. Yirmi yaşlarına vardığında ne yapmış etmiş bir düzine kadar dişiden olmanın yolunu bulmuştu. Kaç kez, ağzından kan boşanıncayadek dayak yemişliği vardı. Kızlar uğruna ve başkalarının kavgalarına karıştığı için yemişti bu dayakları. Öksürdükçe ağzından kan gelir, kan tükürür, bir ay boyunca sobanın üstünde, durup dinlenmeden ağlayan teyzesinin yanıbaşında yatardı. Sonra gene akşamları türkü söylemeye başlar, mavi gözleri eskisinden de aç, iştah dolu parıldar, parmakları akordiyonun tuşları üzerinde eskisinden de daha çevik, dolanır dururdu. Ama hastalığından sonra sesi biraz daha derinden, biraz daha boğuk çıkıyordu; o yıpranmış, eski akordiyonun körüklerinden çıkan iççekişini andırır sese benziyordu.

Sanki kedi gibi dokuz canlıydı. Genç Komünistler Birliğinden çıkartılmış, çapkınlık ve kundakçılıktan yargılanmıştı. Andrei Razmyotnov birkaç kez, kavga çıkardığı için onu tutuklamış ve gece boyu Şura Bürosunun oradaki sundurmaya kilitlemişti. 'Dumanlı' ötedenberi Razmyotnov'a diş biliyordu, şimdi de onunla hesaplaşmak için sahneye tırmanmıştı.

Andrei'ye yaklaştı, yaklaştı. Dizleri titriyor, bu yüzden de dansediyor gibi görünüyordu.

Hışırtılı bir soluk çıkartarak bağırdı: «Şu pantolonu alacağız. Hadi, durma, çıkar bakalım!»

Sahneye kadınlar üşüşmüştü, çok elli kalabalık ge-

ne Andrei'yi kuşattı, suratını, ensesini, ateş gibi soluğuyla yakarak onu, yarılması olanaksız bir çemberin içine kıstırdı.

Andrei Razmyotnov bağırıyordu: «Ben Şuranın Başkanıyım, benimle alay etmek demek Sovyet Hükümetiyle alay etmek demektir. Açılın! Buğdayı almanıza izin vermeyeceğim! Toplantının kapanmış olduğunu ilân ediyorum.»

«Sen vermezsen biz kendimiz alırız.»

«Hah, ha! Toplantıyı kapatmış!»

«Öyleyse biz de açarız!»

«Davidov'a gider, onu da hizaya getiririz!»

«Hadi, Kolhoz yönetimine!»

«Önce Razmyotnov'u bir yere kapatmalıyız!»

«Pataklayın onu, çocuklar!»

«Ona niye bakıyorsunuz ki?»

«Stalin'e karşı çıktı o!»

«Kapatın, hapsedin, üstüne kilit vurun!»

Kadınlardan bir tanesi başkan kürsüsünün üzerinde duran kırmızı saten kumaşı çekti aldı, arkadan Razmyotnov'un suratına kapatıverdi. O tozlu, mürekkep lekeli bezi yırtıp açmaya çabalarken 'Dumanlı' midesine bir dirsek indirdi. Andrei, elini kurtarmış, acıdan ve çığrından çıkmış öfkeden soluk soluğa, cebinden tabancasını çekti. Kadınlar bağırışarak gerilediler; ama 'Dumanlı' ile sahneye çıkmış olan üç Kazak daha, kollarından yakaladıkları gibi tabancayı koparırcasına çekip aldılar.

«Demek böyle, halka ateş açacaktın ha? Seni orospu çocuğu!» İçlerinden bir tanesi neşeyle böyle bağırırken Razmyotnov'un şarjörü tamamen boş tabancasını da başının üzerine kaldırıyordu...

Davidov, tahıl ambarlarının oradan tek, ürkütücü bir gürleyiş duyduğu anda elinde olmaksızın adımlarını

yavaşlattı. Bir kadının kulak tırmalayıcı çığlığı kalın erkek seslerinin üzerinde çok yükseklere çıkmıştı. Öteki seslerin hepsinden açık seçik ayırdedilebiliyordu, tıpkı ilk kırağının düşmeye başladığı ormanda, bir hayvanın kızışmış kokusunu süren av köpeğinin o hıçkırığı andırır, coşkulu, öfkeyle ağlar gibi ulumasının, av köpek sürüsünün genel patırdısmdan ayırd edilmesi gibi.

Davidov içinden : «Een iyisi ikinci ekibi çağırtmak yoksa buğdayı paylaşacak bunlar.» diye geçirdi. Kolhoz yönetimine dönüp tahıl ambarının anahtarlarını bir yerlere gizlemeye karar verdi. Baktı Ushakov bahçe kapısında dalgın dalgın dikiliyor. «Ben gidip saklanacağım, Davidov yoldaş.» dedi. «Anahtarlar için peşime düşecektir bunlar.»

«O senin bileceğin iş. Naidyonov burada mı?»

«Hayır, ikinci ekiple.»

«Buralarda ikinci ekipten kimse yok mu?»

«Kondrat Maydannikov burada.»

«Nerede? Ne işi varmış burada?»

«Tohumluk buğdaya gelmiş. İşte, geliyor.»

Maydannikov telaşla yanlarına vardı. Yaklaşırken kamçısını salladı ve bağırdı :

«Halk, Andrei Razmyotnov'u tutukladı. Bodruma tıktılar şimdi de ambarlara gidiyorlar. Sen de bir yerlere saklan Davidov yoldaş, yoksa başına bir iş gelebilir... Halk çığrından çıkmış, sanki çıldırmış.»

«Saklanacak filan değilim! Aklını mı kaçırdın sen? İşte anahtarlar. Çabuk dörtnala ekibe koş, Lubishkin'e söyle, onbeş kadar adamını ata bindirsin, hemen buraya koşsunlar. Bak sen de görüyorsun belâ çıkacak. Neyle geldin sen?»

«Arabayla.»

«Atlarından birini çöz ve olabildiğince hızlı sür, geri dön.»

«Şipşak orada olurum» diyen Maydannikov anahtarları cebine tıktı, yolun kıyısından aşağı koştu.

Davidov ağır ağır ambarlara gitti. Kalabalık onu beklerken yatışmıştı. Kadınlardan biri eliyle onu göstererek çılgın gibi, tiz bir çığlık attı : «İşte düşman geliyor!» Ama Davidov hiç telaş etmedi ve hepsinin görebileceği bir yerde döndü, sırtını rüzgâra verip bir kibrit çaktı, cıgarasını yaktı.

«Hadi gel! Gelsene! Cıgara içmeye bol zaman bulacaksın sonra!»

«Öteki dünyaya da istediğin kadar içebilirsin!»

«Anahtarları getiriyor musun, getirmiyor musun?»

«Getiriyordur umarım. Köpek, kendisini besleyen eli tanır!»

Cıgarasının dumanını püf püf savurarak, elleri ceplerinde, Davidov kalabalığın ön sıralarına doğru yürüdü. O soğukkanlı, kendinden emin tavrı halkı iki yönden etkilemişti. Kimi tavrının, onun gücünü ve üstünlüğünü belirttiğini hissederken, kimi de öfkeden çileden çıkmıştı. Haykırışlar, çinko dama vuran dolu taneleri gibi yağmaya başladı :

«Anahtarları ver bize!»

«Kolhoz dağıtılsın!»

«Buralardan toz ol, bir daha da gelme! Zaten senden buraya gelmeni kim istedi ki yahu?»

«Tohumluk buğdayımızı ver bize!»

«Neden bırakmıyorsunuz ekelim?»

Tatlı bir esinti, kadınların başörtüleriyle oynuyor, ambarların damlarındaki saz demetlerini hışırdatıyor ve bozkırdan kuruyan toprağın tatsız kokusuyla taze otların fermante olmamış şarabı andıran kokusunu getiriyordu. Kavakların üzerinde çatlayan tomurcukların bal kokusu öylesine aşırı tatlıydı ki, Davidov konuşmaya

başladığında dudaklarının birbirine yapıştığını hissetti ve hatta ağzına bal tadı gelir gibi bile oldu.

Sordu : «Ne oluyor, nedir bütün bunlar, hemşeriler? Neden Sovyet Hükümetinin emirlerine karşı geldiniz? Niçin Yarsky Kolhozuna buğday verilmesini engellediniz? Bilmiyor musunuz ki, bunun hesabını mahkeme huzurunda vermek zorunda kalırsınız ve bilmiyor musunuz ki, ilkbahar ekim kampanyasını önlediğiniz için de hesap verirsiniz? Doğrusu bu, vereceksiniz? Sovyet hükûmeti bu yaptığınızı asla bağışlamayacaktır!»

Kısa boylu, topal bir serbest çiftçi, karşılık verdi : «Şu anda senin Sovyet Hükümeti tutuklanmıştır! Bir zampara gibi, bodruma kapatıldı!»

Biri güldü; ama Bannik bir iki adım öne çıktı ve hiddetle bağırdı :

«Sovyet Hükümeti sizin uydurduğunuz şeyleri emretmez. Seninle Makar Nagulnov'un kurduğu bir Sovyet Hükümetine boyun eğecek değiliz! Ne dersiniz buna? Parti yolundan ayrılmak!»

Davidov sordu : «Yani toprağı ekmenize engel oluyoruz mu demek isetiyorsun?»

«Eee, olmuyor musunuz?»

«Tohumluk buğdayını ortak tahıl ambarına koydun mu sen?»

«Evet, koydum.»

«Sonra geri de aldın mı?»

«Evet, aldım; ama ne çıkar bundan?»

«Öyleyse toprağı ekmenizi engelleyen kim? Ne diye ambarların çevresinde dolanıp duruyorsunuz?»

«Ben kendi adıma kaygılanmıyorum da ötekileri, Kolhozdan ayrılıp da buğdaylarını da, mallarını da geri almamış olanları düşünüyorum. İşte bu! Ayrıca, bana verdiğiniz toprak neyin nesi? Neden bu kadar uzakta?»

Davidov artık kendini tutamadı : «Toz ol buradan!

Seninle sonra konuşuruz! Doğrusu bu! Ayrıca burnunu Kolhoz işlerine sokma, yoksa burnundan olursun! Halkı kışkırtıyorsun sen! Toz ol, dedim!»

Bannik, mırıltıyla tehditler savurarak geri çekildi. Ama kadınlar hemen atılıp onun yerini doldurdular. Hepsi birden, bir ağızdan bağırıyor, Davidov'un tek sözcük söylemesine izin vermiyorlardı. Lubishkin ile adamları yetişinceye kadar onları oyalamak, zaman kazanmak istedi. Ama kadınlar, kulakları sağır edercesine çığlıklar atarak, Kazakların da onlardan yana çıkan sessizliğinin desteğiyle, Davidov'u kuşattılar.

Davidov çevresine bakınınca gözüne Marina Poyarkova ilişti. Az ötede, güçlü kolları dirseklerine kadar çıplak, göğsünde kavuşturulmuş, dikiliyordu. Bir grup kadınla hararetli hararetli konuşurken mavimtırak kara kaşları burnunun üzerinde birleşecek kadar çatılıyordu.

Davidov onun düşmanca bakışlarını yakladığı anda, baktı Yakov Lukich de kadının yakınında duruyor. Yakov heyecan içinde, umutla gülümsüyor, suskun Demid'e bir şeyler fısıldıyordu.

Kadınlardan biri Davidov'un omuzuna yapıştı, elini pantolon cebine daldırdı : «Ver anahtarları bize! Kendi iyiliğini düşünüyorsan ver, duydun mu?»

Davidov zor kullanarak uzaklaştırdı onu. Kadın birkaç adım geri çekildi, sırtüstü düştü ve yalancıktan uludu : «Ah, öldürdü beni, öldürdü! Canlarım, yardım edin bana!»

Kalabalığın gerisinden biri, titreyen bir tenor sesiyle sordu : «Neler oluyor burada? Demek şimdi de kavgaya girişiyorlar, öyle mi? Peki öyleyse bir temiz dayanın bakalım, canı burnundan gelsin!»

Davidov yere düşen kadını tutup kaldırmak için o yana bir kaç adım attı ama kasketini başından alıp savurdular, birkaç kez suratına, sırtına vurdular. Kolla-

rından yakaladılar. Omuzlarını sallayarak, üzerine saldıran kadınlardan kurtardı kendini. Ama onlar bağırışarak gene yapıştılar, gömleğinin yakasını yırttılar, birkaç saniye içinde ceplerini karıştırıp tersyüz ediverdiler.

«Anahtarlar yok bunda!»

«Nerede anahtarlar?»

«Ver çabuk! Yoksa kilitleri kırarız bak.»

Soluk soluğa, sövüp sayarak, iri kıyım, yaşlı bir bayan, Mishka İgnatonok'un anası, kalabalığı yararak Davidov'a yaklaştı ve suratına tükürdü :

«Al sana, seni Şeytan! Seni Allahsız!»

Davidov sapsarı kesildi ve kollarını kurtarmak için olanca gücünü kullandı. Ama başaramadı. Besbelli Kazaklardan birkaçı da kadınların yardımına koşmuştu, çünkü güçlü, nasırlı eller dirseklerini yakalamış, geri bastırıyor, mengeneyle kavramışçasına bastırıyordu. Artık mücadeleden vazgeçti. İşin fazlasıyla ileri gittiğini, çevresinden kimsenin yardımına gelmeyeceğini anlamış bulunuyordu. Bunun içindir ki farklı bir tutum takınmaya karar verdi :

«Ambarların anahtarları bende değil, yurttaşlar. Anahtarlar...» Birden durdu : Tam anahtarları ben saklamıyorum diyecekti ki, eğer böyle söyleyecek olursa kalabalığın Demid Ushakov'u aramaya koşacağı ve yüzde yüz bulacağı, kafasına dank etti. Ushakov'un başına da iş açılabilir, belki canından bile olurdu. «Anahtarlar evdeydi, gidip arayayım derim. Sonra da kaybetmişim derim. Beni öldürmeye cüret edemezler, bu arada da Lubishkin yetişir. Şeytan götürsün hepsini de!» diye düşündü. Bir an, omuzuyla yanağındaki çizikten sızan kanı silerken sustu, sonra dedi ki : «Anahtarlar benim orada, ama onları size vermeyeceğim. Kilitleri kıracak olursanız yasalarda öngörülen ceza çok ağırdır, bunun hesa-

bını verirsiniz. İşte herşeyi biliyorsunuz şimdi. Doğrusu bu!»

«Bizi odana götür. Anahtarları biz kendimiz buluruz. Lushka'nın anası böyle diretiyordu. Pörsük yanakları ve burnunun üstündeki kocaman etbeni heyecandan titriyor, buruşuk suratından durmadan ter akıyordu. Davidov'u ilk o itti ve Davidov hemen ama ağır adımlarla evine doğru yürümeye koyuldu.

Bannik'in karısı sordu : «Ama anahtarlar sahiden evinde mi? Belki de unutmuşsundur?»

Davidov güldüğünü göstermemek için başını eğerek karşılık verdi : «Evet ya, evimde, teyzeciğim.»

Dört kadın kollarından tutuyordu, bir beşincisi elinde sağlam görünüşlü bir sopa, arkasından gidiyor, yaşlı Lushka'nın anası uzun, erkeksi adımlarla, sürekli titreyerek, sağında yürüyor, solunda da kadınlar küçük gruplar halinde, telaşla ayak uyduruyorlardı. Kazaklar ambarlarda kalmış, anahtarları bekliyorlardı.

Davidov :

«Koyverin kollarımı, teyzeler! Kaçmam nasıl olsa!» dedi.

«Kimbilir, belki de kaçarsın!»

«Hayır, kaçmam!»

«Sen hele bizimle gel, böylesi senin için daha iyi olur!»

Evine vardılar, Çubuklardan yapılmış bahçe kapısını da, çiti de devirerek bahçeye doluştular.

«Hadi git getir anahtarları. Eğer getirmezsen Kazakları çağırırız, boynunu kırarlar senin!»

«Ah teyzeler, Sovyet Hükümetini ne de çabuk unuttunuz! Ama böyle davrandığınız için o sizi unutmayacaktır!»

«Yedi suça ancak tek ceza verilir! İster bir şey ekemedik diye sonbaharda açlıktan şişelim, ister şimdi yap-

tığımızın hesabını verelim, bizim için hepsi bir. Sen git de getir anahtarları, haydi!»

Davidov odasına girdi ve onu gözlediklerini bildiğinden, sözde kıyıyı köşeyi arıyormuş gibi yaptı. Bavulundaki, masasının üzerindeki herşeyi altüst etti, karıştırdı, tüm kâğıtlarını teker teker salladı, sürünerek karyolanın altına ve kırık ayaklı masanın altına girdi.

Dışarı çıkıp haber verdi : «Anahtarları bulamadım.»

«Peki öyleyse neredeler?»

«Galiba Nagulnov almıştı...»

«Ama Nagulnov sabahtan gitti.»

«Eh, gittiyse ne olmuş yani? Kendi gitti ama belki de anahtarları bırakmıştır. Gerçekten bırakmış olmalı, kuşkum yok, çünkü bugün ikinci ekibe buğday verecektik.»

Bu kez onu Nagulnov'un evine götürdüler. Götürürlerken de dövmeye başladılar. Önceleri sadece sövüyor, usulca itip kakıyorlardı, ama Davidov sürekli gülüp şakalaştığı için kızdılar, çileden çıkıp onu ciddi ciddi pataklamaya başladılar.

«Yurttaşlarım! Sevgili dadıcıklarım! Ne olur bana sopayla vurmayın!» Başını öne eğip gülümsemeye çabalarken, en yakınındaki kadınları çimdikliyor, böyle yalvarıyordu. Ama kadınlar o geniş, kamburlaşmış sırtına acımasızca vuruyorlardı. Davidov sadece homurdandı, omuz silkti ve duyduğu acıya karşın gene de şakaya vurmaya çabaladı :

«Kadınlar! Mezarınıza yaklaşmışsınız, hâlâ böyle girişiyorsunuz! Hele ben de size bir iki tokat indireyim, ha?»

«Seni duygusuz put! Seni soğuk taş!» Genç bir kadın, Nastia Donetskova, küçük ama güçlü yumruklarını Davidov'un sırtına sağanak gibi indirirken, ağlamaklı

bir sesle uluyordu : «Ona vurmaktan ellerim parçalandı, oralı bile değil, vızgeliyor sanki...»

Kulağını, dudaklarını, burnunu yardılar, kanattılar. Ama o şişmiş dudaklarıyla hâlâ gülüyor, üst sıradaki tek dişinin düştüğünü gösteriyor, telaşsız, kadınların en hızlı vuranlarını usulca itip uzaklaştırmaya çabalıyordu. En çok da Mishka'nm anasından, burnundaki etbeni titreyen kadından çekiyordu. Canını yakmak için vargücüyle vuruyordu kadın, burun direğine, ya da şakağına vurmaya çabalıyordu. Ötekilerden farklı olarak, sıkılı yumruğunun parmak eklemleriyle, dövüyordu onu. Davidov yürürken ona sırtını vermeye çabalıyordu ama boşuna. Yaşlı kadın, ötekileri iterek, soluk soluğa koştu, karşısına dikildi, boğuk bir sesle haykırdı :

«Suratının ortasına vuracağım! Suratının ortasına vuracağım!»

Davidov birden öfkelendi, onun darbelerinden kaçınmaya çabalayarak : «Hele bekle sen, dişi şeytan!» diye içinden geçirdi. «Lubishkin gelir gelmez sana öyle bir sopa çekeceğim ki, neye uğradığını şaşırıracaksın. Fırıldak gibi döndüreceğim seni.»

Ama Lubishkin ile öteki atlılar hâlâ görünürlerde yoktu. Bu arada kadınlar onu Nagulnov'un evine sürüklediler. Bu kez kadınlar da Davidov ile birlikte odaya girdiler. Her yeri karıştırdılar, kitapları, kâğıtları, çamaşırları, darmadağın ettiler, hatta ev sahibesinin oturduğu odalarda bile aradılar anahtarları. Pek doğaldır ki, bulamadılar ve Davidov'u ite kaka dışarı çıkardılar.

Başına üşüştüler : «Nerede anahtarlar? Gebertiriz seni!»

Davidov'un aklına, tahıl ambarlarının oradaki kalabalıkta, hain hain sırıtan Kolkoz yöneticisinin suratı geliverdi : «Yakov Lukich'de.» dedi.

«Yalan söylüyorsun! Ona sorduk biz. Anahtarların sende olacağını söyledi!»

Korkunç şişmiş burnuna parmaklarıyla dokunarak, sakin, güldü : «Hemşerilerim! Yurttaşlar! Beni boşu boşuna dövdünüz! Anahtarlar Kolhoz yönetiminde, masamda. Doğrusu bu! Şimdi açık seçik hatırladım.»

Yekaterine çığlığı bastı : «Bizimle dalga geçiyorsun sen!»

«Beni oraya götürün. Sizinle dalga geçmem sözkonusu olabilir mi ki? Ama lütfen vurmadan götürün!» Davidov basamakları indi. Susuzluktan ölüyordu, ayrıca çaresizlikten de çılgına dönmüştü. İlk dayak yiyişi değildi bu ama şimdiyedek kadınlar tarafından hiç dövülmemişti ve işte bu yüzdendir ki çileden çıkıyordu. «Ama yere düşmemeliyim yoksa çılgına döner, beni gagalayarak gebertir bunlar! Bu da pek aptalca bir ölüm olur! Doğrusu bu!» Bir yandan böyle düşünürken bir yandan da gözlerini umutla, tepelerin oradan ayıramıyordu bir türlü. Ama ne atların nallarının çıkardığı toz bulutu, ne de atlı sürüsü görülebiliyordu. Tepe, ta ufuktaki, çok uzaktaki tümseğe varıncayadeğin bomboştu. Sokaklar da öyle, bomboştu. Herkes tahıl ambarlarının orada toplanmış, oradan sayısız ses, boğuk bir gökgürültüsü gibi yükseliyordu.

Kolhoz yönetimine vardıklarında Davidov öylesine şiddetli dayak yemişti ki, ayakta zor durabiliyordu. Artık şaka da etmiyordu, ikide birde, yok yere tökezliyor, giderek daha sık başını tutuyor, derinden gelen bir sesle :

«Yeter! Öldüreceksiniz beni yahu! Anahtarlar bende değil! Kafama vurmasanıza! Akşamadek dayanırım, ama anahtarlar bende değil»

Öfkeden gözü dönmüş kadınlar homurdanı!yordu : «Akşama dek dayanırsın ha?» ve gene sülük gibi, çare-

siz Davidov'a yapışıyorlar, tırmalıyor, dövüyor, hatta ısırıyorlardı.

Tam Kolhoz yönetiminin bahçesinin önüne geldiklerinde yolun ortasına oturuverdi. Amerikan bezinden gömleği kan içinde, sırılsıklamdı, paçaları tirfillenmiş yabanlık pantolonunun dizleri yırtılmıştı, paçavraya dönmüş gömleğinden dövmeli, sağlam göğsü görünmekteydi. Hışırtıyla, güçlükle soluk alıyordu ve pek acınası bir görünüşü vardı.

Mishka'nın anası onu ayağıyla dürttü : «Kalk hadi, seni orospu çocuğu»

Birden, beklemedikleri, yüksek bir sesle, garip garip parlayan gözlerini çevresinde gezdirerek, bağırdı : «Ve sizler için!.. Sizi kancıklar!.. Sizler için çalışıyoruz! Siz de beni öldürüyorsunuz! Ah, sizi kancıklar! Anahtarları vermeyeceğim size. Anlaşıldı mı? Vermeyeceğim, doğrusu bu! Hadi bakalım, ne yapacaksınız?»

Koşarak gelen bir kadın, seslendi : «Ona aldırmayın, kızlar! Kazaklar asma kilitleri kırmışlar, buğday dağıtıyorlar.»

Kadınlar Davidov'u Kolhoz yönetiminin bahçe kapısında bıraktılar ve ambarlara koşup gittiler. Çok büyük bir çabayla kalktı, bahçeye girdi. Sıcaktan ılınmış bir kova suyu kapının önüne taşıyıp kana kana içti. Sonra suyu başından aşağı döktü. İnleyerek ensesindeki, yüzündeki kanı yıkadı, parmaklığa asılı bir at battaniyesiyle kurulandı ve kapının eşiğine oturdu.

Bahçede kimsecikler yoktu. Bir yerlerden bir piliç ürkek, gıdaklıyordu. Sığırcıkların yuva yaptığı kutunun üstüne konmuş kara bir tarla kuşu, başını geri atmış, ötüyordu. Bozkırdan dağ sıçanlarının ıslığı geliyordu. İncecik, dalga dalga leylak rengi bulutlar güneşi örttü amma havada öylesine boğucu, yakıcı bir sıcak vardı ki, bahçenin orta yerinde bir kül yığınının ortasında

banyo yapan serçeler bile, küçücük boyunlarını uzatmış, arasıra, açılmış minicik kanatlarıyla yelpazelenerek, kıpırtısız yatıyorlardı.

Boğuk, yumuşak nal sesleri duyunca Davidov başını kaldırdı. Bahçeden içeri dörtnala kalkmış, eyerli, yuvarlak sağrılı, kül rengi bir küçük at, uçarcasına girdi. Keskin bir dönüş yaptı, arka ayaklarıyla eşindi, sonra bacaklarının arasından sıcak toprağa beyaz, tüy gibi ter damlacıkları bırakarak bahçeyi çepeçevre dolandı. Ahır kapısının önünde durdu, basamağı kokladı. Gösterişli, gümüş kakmalı dizgini kopmuş, uçları sarkıyordu, eyer de öne, kürek kemiklerine doğru kayınıştı ve kopmuş göğüs kolanları sallanıyor, toynaklarının koyu leylâk rengi tırnağına değiyordu. Sağrıları körük gibi inip kalkıyordu, pembemsi burun delikleri açılmıştı, geçen yıldan kalma kurumuş otlar topak topak, sağrısına ve yelesine dolaşmış kıllarına yapışmıştı.

Davidov şaşkınlık içinde ata bakadururken samanlığın kapısı gıcırdayarak açıldı ve Dede Shchukar'ın kafası göründü. Bir iki saniye sonra kapıyı büyük bir ihtiyatla açarak ve ürkek bakışlarını dört bir yanda gezdirerek, kendi de çıktı. Ter içindeki gömleğinin her yanına saman çöpleri bulaşmış, sakalına da ayrık otları, kurumuş otlar ve sarı yonca poleni yapışmıştı. Suratı kiraz kırmızısıydı ve ölçüsüz bir dehşet bu surata damgasını vurmuştu, ter oluk oluk şakaklarından yanaklarına ve sakalına iniyordu.

Ayaklarının ucuna basa basa kapıya yaklaştı, yalvarırcasına bir fısıltıyla: «Davidov yoldaş, Tanrı aşkına, saklanın! Bizi ezmeye başladılar ya bir kez, cana kıymaktan da çekinmezler artık. Sizi nasıl da tartaklamışlar; suratınızı tanıyamazdım. Samanlara gizlenerek kurtardım kendimi... İçerisi boğucu sıcak, tepeden tırnağa ter döküyorum, ama hiç olmazsa huzurum yerinde,

Tanrı biliyor ya! Hele bekleyelim şu patırdı bir geçsin, birlikte saklanalım, ha? Kalmanın hiç anlamı yok. Ne uğruna olduğunu bilmeden ölmenizin anlamı ne ki? Ve Nagulnov'un da işini bitirmişler, apaçık ortada işte! Şu az önce içeri dalan onun kısrağı. Bu sabah bu hayvana binerek bölgeye gitmişti. Kapıdan çıkarken hayvan, altında tökezledi de ona dedimdi ki «Geri dön, Makar, uğursuzluk belirtisidir bu!» Ama o hiç bilen birinin sözlerine kulak vermiş midir ki? Ömründe asla vermemiştir. Her zaman bildiğini okumaktan hoşlanırdı, şimdi de işte öldürmüşler onu. Bir olasılıkla geri döndüyse benim gibi bir yere saklanmış olabilir.»

Davidov kararsız, sordu : «Belki şimdi evindedir?»

«Evinde mi? İyi ama neden atı binicisiz, sanki ceset kokusu almış gibi horuldayarak geri dönsün o halde? Ben bu işaretleri çok iyi bilirim, çok! Apaçık ortada işte; Bölgeden döndü, ambarlardan buğday alırken gördü onları, durmalarını söyledi, dayanamadı, kanı başına çıkıverdi. Böylece onu öldürdüler!»

Davidov susuyordu. Ambarların oradan hâlâ kalabalığın sesi geliyordu; arabaların gıcırtısını, dönen tekerleklerin takırtısını buradan işitebiliyordu : «Buğdayı götürüyorlar,» diye düşündü. «Peki ama Makar'a ne oldu? Herhalde onu öldürmemişlerdir ya? Gidip bakacağım.»

Ayağa kalktı. Davidov'un da onunla birlikte samanlıkta saklanmaya karar verdiğini sanan Shchukar çevresinde dönelip duruyordu :

«Hadi gelin, günahtan kaçınız! Yoksa şeytan buraya birini daha getirir, beni de, sizi de görürler, işinizi bitirirler! Hem de göz açıp kapaymcayadek kısa bir zamanda bitiriverirler! Gerçekten samanlık pek güzel! Saman kokusu hafif, hoş, yiyeceğimi ayağıma getirselerdi orada bir ay yatabilirdim. Sadece bir keçi biraz

canımı sıktı. O başbelasını gebertebilirdim! Kadınların Kolhozu dağıttıklarını ve buğday için sizi sıkıştırdıklarını işittim. Kendi kendime: «İşte, Shchukar, bir tutam tütüne bahse girerim ki işin bitmiştir.» dedim. Çünkü bu kadınların içinde bilmeyen yoktur ki, sadece benimle siz, Davidov yoldaş, devrimin daha ilk gününden sahneye çıkmışızdır ve Gremyachy'deki Kolhozu kurmuşuzdur ve Titok'un da kulak diye foyasını çıkarmışızdır. İlk öldürecekleri kim öyleyse? Besbelli işte: Benimle siz. 'Bizim işimiz kötüye gidiyor,' diye düşündüm, 'Gizlenmeliyim yoksa Davidov'u öldürürler, beni de ele geçirirler. O zaman Davidov'un öldürülmesi soruşturmasında tanıklık edecek kim kalır ki?' Bir anda samanların içine daldım, ta başımın üstüne kadar örtündüm ve orada güçlükle soluk alarak, korku içinde yattım kaldım. Sonra samanların üstünde, ta tepemde birinin dolaştığını işittim. Hem dolaşıyor ve hem de tozdan aksırıyordu. 'Anacığım!' dedim içimden 'işte geldiler, beni arıyorlar, canımı almak için arıyorlar beni.' Üstümdeki dolaştı, dolaştı sonra tam mideme bastı. Ben öyle lanetlenmiş gibi, yatıyordum, çünkü gidebileceğim hiçbir yer yoktu. Sonra da tam suratıma bastı! Elimle yokladım, bir ayak, hem de tüylü, bir hayvan ayağı. O tüylü hayvan ayağı elime gelince 'Şeytanın biri bu!' diye düşündüm. Samanlık korkunç karanlıktı ve pis ruhlar karanlığı sever. 'Bir dakikaya kalmaz beni öldüresiye dövmeye başlar bu. Kadınlar canımı alsın, yeğlerim! Evet, ne inkâr edeyim, çok korkuyordum. Benim yerimde bir başkası olsaydı, korkak biri, korkudan ödü patlayıverirdi. Çünkü ani korkularda hep böyle olur. Ama sadece ürperdim ve öylece, sesimi çıkarmadan yattım kaldım. Derken burnuma keskin bir teke kokusu geldi; sonra da Titok'un keçisinin samanlıkta yaşadığını hatırlayıverdim, onu unutmuştum, bak şu işe, hınzır hayvan! Usul-

ca samanların arasından gözümü uydurdum, işte, ta kendisi : Titok'un keçisi samanların üzerinde geziniyor, adaçayı arıyor, pelinotu çiğniyor. Bunun üzerine kalktım, hakettiğini buldu. Sevgilimmiş gibi bir temiz pataklađım, sakalını çektim, daha bilmem neler. «Köyde ayaklanma varken böyle, samanların üzerinde gezinmek de neyin nesi, seni sakallı şeytan! Seni pis kokulu şeytan, yok yere dolaşmasana ortalıkta!» diye haykırdım. Öfkemden öylesine çılgına dönmüştüm ki birden onu oracıkta gebertesim geldi, çünkü, hayvan da olsa, gereksiz yere samanların üzerinde nasıl ve ne zaman ve nerede gezinebileceğini ve ne zaman sessizce gizlenip duracağını, anlaması gerekirdi, onun için canını alacaktım... İyi ama nereye gidiyorsunuz, Davidov yoldaş?»

Davidov karşılık vermeden samanlıktan ayrılıp bahçe kapısına yöneldi.

Shchukar, korkuyla fısıldadı: «Nereye gidiyorsunuz?»

Yarı açık kapıdan Davidov'un şiddetli bir esintiye kapılmışcasına, hesaplı ama çevik adımlarla köyün ambarlarına doğru yürüdüğünü gördü.

OTUZDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yolun kenarında bir mezar tümseği vardır. Rüzgârın süpürdüğü tepesinde, geçen yıldan kalma pelin otunun ve yoncaların kurumuş sapları, yaslı, hışırdar, esmer esmer kengerotu topakları gamlı, toprağa eğilir. Tümseğin yamaçlarında, dibinden tepesine değin sapsarı eğreltiotu yaprakları küme küme yığılmıştır. Ürküntü verecek kadar renksiz, güneşten, havadan solmuş, köklerini o çok eski, rüzgârla hırpalanmış toprağa uzatmışlardır. İlkbaharda bile, çepeçevre, renk renk çiçek açan çayırların ortasında bu tümsek, çok yaşlı, zamanını doldurmuş, yeis içinde durur. Ancak sonbahara doğrudur ki, gururla, bir kırağı beyazının altında parıldar. Ve ancak sonbaharda sanki pullu gümüş zincirden bir zırha bürünmüş gibi, o mağrur tümsek bozkırın başında nöbet tutar.

Yaz akşamlarının günbatımı parıltısında bir bozkır kartalı bulutların altından uçar gelir. Kanatları ıslık çalarak tümseğin üzerine iner, hoplar gibi, beceriksiz bir iki adım atar, durur, ucu kıvrık gagasıyla açılmış kanadının esmer yelpazesini, pas rengine çalan tüylerle örtülü böğrünü temizler. Sonra başı önüne sarkmış,

amber renginde, siyah halkalı gözü sonsuzadek uzanıp giden masmavi göğe dikilmiş uyuklar gibi, kıpırtısız kalır. Sonra hafifçe, topraktan kopuverir, uçar gider. Gün batımından önce o görkemli kanatlarının kurşuni gölgesi gene bozkırın üzerinde çırpacak, çırpacaktır.

Bu dondurucu sonbahar rüzgârları onu nereye sürükleyecek? Kafkas dağlarının mavi eteklerine mi? Mugansk bozkırına mı? İran yoksa Afganistan'a mı?

Ama kışın mezar tümseği kardan hermin bir kürke büründüğünde sabahın erken saatlerinin inci grisi gölgeleri arasından yaşlı, kurnaz bir tilki, tepeye tırmanır. Gözalıcı sarı Carrara mermerinden oyulmuşcasına dikilip o kırmızı, kabarık kuyruğu leylak rengi karın üzerine uzanmış, sivri burnu, ağzının çevresinde duman karası bir renkle, rüzgâra dikilmiş, kıpırtısız durur. O anda sadece o nemli, akik taşı rengindeki burnu, birbirine karışmış kokuların güçlü dünyasına açılmış, canlıdır ve genişlemiş, titrek deliklerine, karın o ıslak, herşeyi içine alan kokusunu, kırağı yemiş pelinotunun o ölmez kekremsiliğini, yakındaki yoldan yükselen beygir gübresinin o neşeli, samana bulaşmış kokusunu ve uzaktaki çalılarda dinlenmekte olan bir keklik sürüsünün belli belirsiz, kıpır kıpır kokusunu çeker.

Kekiklerin kokusunda birbirine sımsıkı kaynaşmış öyle çok nitelik vardır ki, yaşlı tilki tümsekten ayrılıp, pençelerini yıldız yıldız ışık saçan kardan kaldırmayarak, buz tanecikleriyle örtülü, neredeyse ağırlıksız gövdesini alçak çalılar üzerinde sürüyerek yüz metre kadar kayarcasına ilerlemek zorunda kalır. Ve ancak o zaman kapkara, açılmış burun deliklerini, o keskin koku, daha doğrusu bir kokular demeti adeta kamçılar: taze kuş gübrelerinin keskin asidi ve bir kuş tüyünün yoğunlaşmış kokusu. Kardan ıslanmış, otlara değen tüy, pelinotunun kekremsiliğiyle miskotunun keskin kokusu-

nu, hâlâ etle yarı kaplı mavi sapında ise kanın tuzlu, ılık kokusunu birbirine kaynaştırır.

Kurak doğu rüzgârı tümseğin kupkuru, ufalanan toprağını aşındırır, öğle güneşi kavurur, şiddetli yağmurlar yıkar, sürükler, 6 Ocak Epifanya gününün soğuğu, çatlatır. Ama mezar tümseği gene de oralı olmaksızın bozkıra hükmeden, tıpkı beşyüz yıldan beri, buraya askeri bir darbeyle gömülmüş olan, öldürülmüş Polonya prensinin üzerine, karılarının bilezikli, esmer elleri ve askerlerinin, akrabalarının ve kölelerinin elleriyle yükseltildiği günden beri hükmeder.

Tümsek, Gremyachy Log'dan beş mil kadar uzaktaki sıradağlardadır ve kendilerini bildiler bileli, çok çok eskiden beri Kazaklar onu «Ölüm tümseği» diye adlandırmışlardır; çünkü söylentilere göre vaktiyle günün birinde yaralı bir Kazak bu tümseğin dibinde ölmüş.

Kasabadan ayrıldıktan sonra Nagulnov onbeş mil kadar atını dörtnala sürdü ve kül rengi midillisini ancak «Ölüm Tümseği»nin yakınında durdurdu. Orada atından indi ve hayvanın ensesinde biriken köpüğü avucuyla sıyırdı.

Hava ilkbahar başlangıcına göre alışılmadık derecede tatlıydı. Güneş toprağı Mayıs gibi kavuruyordu. Yuvarlanarak uzanan ufukta bir serap, duman duman titriyordu. Ta uzaktaki bozkır gölcüğünden rüzgâr kazların heyecanlı çağrılarını, ördeklerin çeşit çeşit vakvaklarını ve su tavuklarının acıklı seslenişlerini getiriyordu.

Makar atın ağzındaki gemi çıkardı, dizginini ön bacaklarından birine bağladı ve eyer kolanlarını gevşetti. At iştahla yere, taze otlara uzandı, yatarken eski ayrıkotlarının yanık saplarını ezdi geçti.

Boğuk, incecik bir ıslıkla bir yaban ördeği sürüsü tümseğin üzerinden uçtu gitti. Gölün yüzeyine indiler. Makar onların uçuşunu boş bakışlarla izledi, taş gibi göle düştüklerini gördü ve tedirgin olan suların, küçük, sazlık bir adanın çevresinde kaynaştığını farketti. Ürkmüş, korkmuş bir yaban kazı sürüsü hemen barajın oradan havalanıverdi.

Bozkır, yas içindeymişcesine, ıssızdı. Makar uzun bir süre tümseğin dibinde yattı. Önce atının horuldadığını, gemini cıngıldatarak oradan oraya gezindiğini işitiyordu. Ama sonra otun daha bol olduğu bir vadiye geçti ve bozkır ancak sonbaharın son, hareketsiz günlerinde, insanlar tarlalardaki işlerini bitirdikleri zaman büründüğü bir sessizliğe büründü.

«Eve gittiğimde Razmyotnov'a ve Davidov'a veda ederim, Polonya cephesinden döndüğümde giydiğim o ceketi giyer, kendimi vururum. Hayatta başka hiçbir bağlantım yok. Benim ölümümden devrime bir zarar gelmez. Bir fazla, bir eksik hiçbir şey değiştirmez.' Makar yüzükoyun yatıp gözlerini pelinotunun birbirine dolaşık saplarına dikmiş, böyle düşünüyordu. 'Herhalde Davidov mezarının başında: 'Nagulnov Partiden kovulmuş olmasına karşın iyi bir Komünistti. Kendi canına kıymasını onaylamıyoruz, doğrusu bu; ama dünya karşı-devrimine karşı çabaladı, davasını savundu. Bizler sonuna dek gideceğiz,' diyecektir. Ve Makar, halinden memnun her zaman gülümseyen Bannik'in de kalabalık arasmda olduğunu, keten sarısı bıyıklarını sıvazlarken: 'İşte kalıbı dinlendirdi, huzur içinde yatsın. Su testisi su yolunda kırılır!' dediğini inanılmaz bir canlılıkla görür, işitir gibi oluyordu.

«Hayır, bunları söyleyemeyeceksin, senin gözünü kan bürümüş yılan! Kendimi vurmayacağım! Önce senin ve senin gibilerin işini göreceğim!» Makar Nagul-

nov dişini gıcırtarak bunları yüksek sesle söylemişti. Bir yerine iğne batırılmışcasına ayağa fırladı. Bannik'i düşünmek, kararını hepten değiştirmişti ve çevresine bakınıp atını ararken düşünüyordu: «Asla olmaz! Önce hepinizi gömerim, sonra kendi hesabımı görmeye hazır olabilirim! Ölümümle bayram etmek fırsatını vermeyeceğim sizlere. Parti sekreterine gelince, onun sözü son söz değil, değil mi? Hele şu ekim işinin bitirilmesine gözkulak olayım, sonra Merkez Şurasına giderim. Onlar beni Partiye yeniden almazlarsa Parti dışı bir işçi olarak devrim karşıtı yılanlarla gene de savaşırım!»

Gözleri parlayarak çevresine uzanıp yatmış, dünyayı seyretti. Şimdiden durumunun bir iki saat önce göründüğü kadar içinden çıkılmaz, umutsuz olmadığını düşünmeye başlamıştı bile.

Telaşla, atının gezindiği vadiye gitti. Adımlarından ürken bir dişi kurt, bir çukurdaki çalılıklardan kalktı. Bir an uzun başını öne uzatmış, adama baktı kaldı. Sonra kulaklarını yatırdı, kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırdığı gibi, vadiye daldı gitti. Kara, sarkık memeleri, çökmüş karnının altından sallanıp duruyordu.

Makar atma yaklaşır yaklaşmaz kısrak sabırsızlıkla başını salladı, bacağına bağlnmış dizgini ısırdı.

Makar usulca, oynak kısrağa arkasından yaklaşıp yelesini veya üzengisini yakalamaya çalışırken, alçak sesle: «Dur be! Vasya! Dur!» diyordu. Ama külrengi hayvan, başını sallayarak adımlarını hızlandırdı ve binicisine yan yan baktı. Makar bir koşu tutturduysa da kısrak onu yanına yaklaştırmadı, çifte attı ve yolu geçip köye doğru, dörtnala kalktı gitti.

Makar sövüp sayarak hayvanın peşine düştü. Bir iki mil kadar tarlaların arasından yol aldı ve hemen köyün dışındaki sürülmüş topraklara yöneldi. Uzun otlardan toykuşları, çiftleşmiş keklikler havalanıyordu; ta uzak-

ta, bir yamaçta, iri bir toykuşu, isteksiz eşinin huzurunu korumak için bir gidip bir geliyordu. Önüne geçilmez bir çiftleşme isteğinin pençesinde, kısa, kırmızı pas rengi, açık sarı çizgili kuyruğunu yelpaze gibi yayıyor, kanatlarını açıyor, altındaki kuru toprağı bu kanatlarla süpürüyor ve kökleri pembe tüylerini çevresine saçıyordu.

Bozkırda yüce, verimli bir uğraştır gidiyordu. Otlar bol bol fışkırıyor, kuşlar, hayvanlar uyanıyordu. Sadece terkedilmiş nadasa bırakılmış topraklar ekilmemiş, buharı tüten tarlalarını yaymış, dilsiz yatıyorlardı.

Nagulnov, büyük bir öfke içinde, kurumuş, topak topak saban izinden yürüdü. Çevik bir hareketle yere eğildi, bir avuç toprak alıp avucunda ufaladı. Kara toprak tozu, içindeki diken diken saplar ve ölü otlarla, kupkuru ve sıcacıktı. Toprak fazlaca başıboş kalmıştı! Şu çabuk dağılır, kesekli yüzünden hemen üç dört sabanla iz açılması, sabanın dişleri altındaki o nicedir aylak yatmış toprağın parçalanıp dağıtılması, sonra da ekim makinelerinin bu un ufak edilmiş izlerden geçirilmesi, altın renkli buğday tanelerinin toprağın ta derinlerine gömülmesi gerekiyordu.

«Çok geç kalmışız, çok! Toprağı mahveriyoruz!» diye düşünen Nagulnov çıplaklığı içinde kapkara, işlenmemiş izlere büyük bir pişmanlıkla baktı: 'Birkaç gün daha geçecek olursa nadas hiçbir işe yaramayacak. Toprak kısrağa benzer; kızıştığı zaman acele edip aygıra çekmelisin, yoksa zamanı geçince onun yüzüne bile bakmaz. Toprak da insana karşı böyledir işte. Bu konuda biz insanlardan başka herşey çok temizdir. Hayvanlar da, ağaçlar da, toprk da, hepsi de ürün verme zamanını bilir. Ama biz insanlar en iğrenç hayvandan da daha kötü, daha pisiz! Tarlaya çıkıp ekmiyorlar, çünkü mülkiyet hırsı, onları arka ayaklarında şaha kaldırtıyor! Gi-

dip onları hemen tarlalara süreceğim! Hepsini, tek birini bırakmamacasına!» Daha hızlı, daha hızlı yürüyor, arada bir de bir koşu tutturuyordu. Ter kasketinin altından oluk oluk akıyor, sırtındaki gömleğin rengi giderek koyulaşıyor, dudakları kuruyor ve yanaklarındaki sağlıksız, pençe pençe kırmızılık giderek daha parlak, daha parlak oluyordu.

OTUZBEŞİNCİ BÖLÜM

Nagulnov köye girdiğinde tohumluk buğday dağıtımı iyice almış yürümüştü bile. Lubishkin ile ekibi hâlâ tarlalardan dönmemişlerdi. Tahıl ambarlarının çevresinde bir kalabalıktır gidiyordu. Çuval çuval buğday, telâşla kantarlara vuruluyor, arabalar birbiri ardından çekilip getiriliyor, Kazaklar ve kadınlar buğdayı çuvallarda, torbalarda, önlüklerine doldurup doldurup götürüyorlar ve yere saçılmış buğday taneleri, toprağın ve ambar basamaklarının üzerinde kalın bir örtü oluşturuyordu.

Nagulnov neler olup bittiğini bir bakışta anlayıverdi. Köylüleri itip kakarak, kantarlara doğru kendine yol açtı.

Eski Kolhoz çiftçisi İvan Batalshchikov buğdayı tartıp dağıtıyor ve esmer suratlı Appollon Pieskovatskoy da ona yardım ediyordu. Ambarların yakınında ne Davidov, ne Razmyotnov, ne de ekip üyelerinden herhangi biri yoktu, görünmüyordu. Ancak bir saniye, kalabalık içinde Yakov Lukich'in kaygılı suratını görür gibi olduysa da hemen araba dizisinin ardında kaldı, görünmez oldu.

Makar, Batalşçikov'u bir kenara iterek bağırdı: «Buğdayı dağıtma iznini kim verdi?»

Kalabalık susuyordu.

Makar sesini alçatmaksızın Batalshchickov'a sordu: «Buğdayı tartma yetkisini kim verdi sana?»

«Halk...»

«Davidov nerede?»

«Onun dadısı değilim ya, peşinden mi koşacaktım?»

«Yöneticiler nerede? Size izin verdiler mi?»

Kantarların yanında duran Suskun Demid sırıttı, kolunun yeniyle terini sildi. O gökgürültüsünü andırır, kalın sesiyle kendine pek güvenli, tane tane konuştu:

«Biz yöneticiler olmaksızın kendi kendimize izin verdik. Buğdayı kendimiz alıyoruz!»

«Kendiniz ha? Demek işin içyüzü bu?» Nagulnov iki sıçrayışta ambarın basamaklarındaydı. Bir yumrukta eşikte duran delikanlıyı yere serdi, kapıyı sert bir hareketle çekti, kapadı ve sırtını dayadı. «Dağılın! Buğdayı vermeyeceğim size! Ambara yaklaşmaya kalkışanı Sovyet Hükûmetinin düşmanı ilân ederim!»

'Dumanlı' komşularından birinin, buğday yükünü arabaya yüklemesine yardım ederken, alaylı alaylı: «Ohooo!» yaptı.

Nagulnov'un gelmesini Kazakların çoğunluğu hiç mi hiç beklemiyordu. Daha atına binip kasabaya gitmeden köyde Nagulnov'un Bannik'i dövmekten ötürü yargılanacağı ve görevinden uzaklaştırılacağı, büyük bir olasılıkla da hapse tıkılacağı söylentisi yayılmıştı. Sabahleyin Nagulnov'un gittiğini duyan Bannik hemen ortaya çıkıvermişti:

«Nagulnov bir daha gelmeyecek. Savcı bana kendisi söyledi, onu en ağır cezayla cezalandıracaklarmış. Hadi bakalım Makar derdine mum yaksın şimdi! Onu Parti-

den atacaklar, görür bakalım bir köylüyü dövmek ne demekmiş anlar. Günümüzde o eski yasalar sökmez artık.»

Bu nedenle Makar'ın kantarların orada ansızın görünüvermesi, neler olduğunu anlayamayan insanları şaşkın bir sessizliğe salmıştı. Ama kapıyı kapatıp da önüne geçtiği zaman çoğunluğun tutumu hemen açığa çıkıverdi. 'Dumanlı'nın alaylı sesinin ardından bağırışlar koptu:

«Şimdi kendi yönetimimiz var bizim!»

«Halk yönetimi!»

«Kışkışlaym onu, çocuklar!»

Ambara ilk yaklaşan, 'Dumanlı' oldu, gençliğin verdiği o umursamazlıkla omuzlarını sallayarak yürürken arkasına dönüp sırıtarak kalabalığa bakıyordu. Birkaç Kazak daha kararsız adımlarla onun peşinden gittiler. İçlerinden bir tanesi giderken eğilip yerden bir de taş aldı.

Nagulnov hiç telâş etmeden pantolon cebinden tabancasını çıkardı, horozu kaldırdı. 'Dumanlı' ne yapacağını bilmez, duraksadı. Ötekiler de durdular. Hepsi biliyordu ki Nagulnov bir kez tabancanın horuzunu kaldırdı mı, artık gereğinde tetiği çekmek için hiç mi hiç düşünmez. Makar da derhal bu kanıyı doğruladı zaten:

«Yedi yılanı gebertirim önce, sonra ambara girersiniz. Eee, ilk kim geliyor bakalım? Hadi, ne duruyorsunuz?»

Ama gönüllü yoktu. Bir dakika bir kargaşadır koptu. 'Dumanlı' durmuş düşünüyor, daha yakına gelmekten çekiniyordu. Nagulnov tabancasını indirdi, gene bağırdı:

«Dağılın! Hemen dağılın yoksa ateşe başlarım ha!»

Daha cümlesini henüz bitirmişti ki, demir bir sürgü geldi, tam başının üstünde, kapıya vurdu. 'Duman'-nın arkadaşı Yefim Trubachov fırlatmıştı bunu Makar'-

ın başını hedef alarak... Tutturamadığını görünce de hemen bir arabanın arkasına çöküverdi. Nagulnov savaştayınışcasına çabuk bir karar aldı: Kalabalıktan fırlatılmış bir taştan, yana eğilip kaçınırken, havaya ateş etti ve hemen basamaklardan aşağı koştu. Kalabalık açıldı. En öndekiler birbirini ite kaka dönüp kaçmaya koyuldular, yük ve binek arabalarının okları çatırdamaya başladı, Kazakların itip yere düşürdüğü bir kadın korkuyla, ulurcasına çığlığı bastı.

Bir yerden ortaya çıkıvermiş olan Bannik: «Kaçmayın! Sadece altı kurşunu kaldı!» diye kalabalığı yüreklendirdi, durdurmayı başardı.

Makar gerisin geri, ambara döndü. Basamakları çıkmadı ama tüm ambarları gözönünde bulundurabilmek için, duvarın dibine dikildi.

'Dumanlı', Trubachov ve kantarlara gene yaklaşmaya başlamış olan ötekilere seslendi: «Yaklaşmayın, durun yoksa bakın söylüyorum! Yoksa ateş ederim!»

Kalabalık ambarlara yüz adım kadar yaklaşmıştı. Kurnazlığa başvurmaya karar veren İvan Batalaschikov ile Atamanchukov ve Kolhozdan ayrılmış olan daha üç kişi birkaç adım öne çıktılar. Otuz adım kadar daha yanaştılar. Batalshchikov ortalığı yatıştırmak istercesine, elini kaldırdı.

«Nagulnov yoldaş!» diye seslendi. «Dur biraz bekle, tabancanı kaldırma hemen.»

«Ne istiyorsunuz? Açılın dedim!»

«Bir dakika, gidiyoruz, ama böyle kızmana hiç sebep yok ki. Buğdayı izinle alıyoruz biz...»

«Kimin izniyle peki?»

«Bölgeden biri geldi... Bölge Şurasından yani, buğdayı almamıza o izin verdi.»

«İyi ama nerede bu adam? Ve Davidov nerede? Ya Razmyotnov nerede?»

«Görevlerinin başındalar.»

«Yalan söylüyorsun leş yaratık! Kantarlardan geri çekilin dedim size! Eee?» Nagulnov kolunu dirseğinden büktü ve eskilikten rengi kaçmış tabancasını kolunun bükümüne dayadı.

Batalshchikov korkusuz, sözlerini sürdürdü:

«Bize inanmıyorsan git de kendin bak; sen gitmek istemezsen onları buraya biz getirelim hemen. Sen bizi silâhınla tehdit etmekten vazgeç, Nagulnov yoldaş, yoksa senin için çok daha fena olur. Kime karşı çıkıyorsun ki? Halka karşı mı? Tüm köye karşı mı?»

«Yaklaşma! Bir adım daha atayım deme! Bana da yoldaş deme! Bir kez Devletin buğdayını çalmaya başladın mı, devrim düşmanı sayılırsın, Sovyet yönetimini ayaklar altına alıp çiğnemenize izin vermem!»

Batalshchikov bir şey daha söylemek üzereydi. Ama tam o anda Davidov ambarın köşesini dönüp geldi. Feci dayak yemiş, her yanı bere, çizik, kurumuş kan içinde, sendeleyerek, tökezleyerek yürüyordu. Nagulnov ona bir göz attı sonra: «Ah! Seni yılan! Beni aldatmaya kalkıştın, öyle mi? Bizi dayaktan geberteceksiniz, öyle mi?» diye boğuk bir haykırışla Batalshchikov'un üzerine atıldı.

Batalshchikov ve Atamanchukov kaçtılar. Nagulnov arkalarından iki el ateş ettiyse de vuramadı. Bir kenarda 'Dumanlı' çitin birinden bir kazık kopardı, ötekiler de surat asıp homurdandılar ama geri çekilmediler.

Makar sıkılmış dişlerinin arasından: «Sizlerin... Sovyet yönetimini... ayaklar altına alıp çiğnemenize... izin vermeyeceğim!» diye gürledi ve koşarak kalabalığa doğru gitti.

«Parçalayın onu!»

Yakov Lukich, arka sıralarda, ellerini oğuşturuyor; «Ah, tek bir silahımız olsaydı!» diye inliyor ve Polovtsev

böyle zamansız çekip gittiği için ona lânetler yağdırıyordu.

Derken Marina Poyarovka'nın öfkeli, hırslı sesi çınçın öttü: «Kazaklar! Şu yiğidi yakalayın!» Kazakları, koşan Makar'ın önüne çıkmak üzere itti ve Suskun Demid'in koluna yapışıp nefretle sordu:

«Sen kendine Kazak mı diyorsun? Korkuyorsun, değil mi?»

Ansızın kalabalık karmakarışık çil yavrusu gibi dağılıverdi, sonra Makar'a doğru koşmaya başladılar. Nastia dehşetle, 'Milis!' diye vahşi, tiz bir çığlık attı. Tepenin yamaçlarından köye doğru otuz kadar atlı, dolu dizgin geliyordu. Atların altından, ilkbahar tozu, küme küme, renksiz, saydaın bulutlar halinde fışkırıyordu.

Beş dakika içinde ambarların önündeki açıklıkta sadece Davidov ile Makar kalakalmışlardı. Nal seslerinin gökgürültüsünü andıran uğultusu giderek yaklaşıyor, yaklaşıyordu. Binicilerin otlağa vardığı görülüyordu şimdi. En önde Pavel Lubichkin, Lapshinov'un koşu atına binmiş geliyordu; sağında, elinde bir meşe sopa, kararlılığı içinde korkunç, çiçek bozuğu suratıyla Agafon, arkalarında da renk renk atlara binmiş, karmakarışık düzende koşturan ikinci ve üçüncü ekipten Kolhoz işçileri.

Akşam üzeri, Davidov'un çağırttığı bir milis, kasabadan geldi. Bozkırda İvan Batalshchikov, Appollon Peskovatskov, Yefim Trubachov ve kargaşayı çıkartan birkaç 'aktif' kışkırtıcıyı tutukladı. İhtiyar İgnationok kendi evinden alındı. Hepsini tanıklarla birlikte, kasabaya gönderdiler. 'Dumanlı' ise kendiliğinden gelip köy Şurasına teslim oldu.

Razmyotnov sevinçle sordu: «Demek böyle, yuvana döndün, küçük güvercin?»

Gözlerini ona dikip alaylı alaylı sırıtan 'Dumanlı' karşılık verdi:

«Evet, döndüm ya. Bir kez yanlış zar attım ya, artık saklambaç oynamanın bir anlamı kalmadı.»

Razmyotnov'un kaşları çatıldı: «Ne zarıymış o?»

«Kumar oynarken attığım zar işte. Şimdi nereye gidiyorum bakalım?»

«Kasabaya, Bölgeye gideceksin.»

«İyi ama, milis nerede?»

«Bir dakikaya kalmaz, gelir, tasalanma sen! Halk mahkemesi sana, bir Sovyet Başkanını dövmek ne demekmiş öğretecektir! Halk mahkemesi senin hesabını görür...»

'Dumanlı' isteksiz: «Evet, elbette» diyerek esnedi, sonra seslendi:

«Biraz uyumak istiyorum da, Razmyotnov. Beni sundurmaya götür, milis gelene kadar oraya kapat, yoksa şuracığa yığılıvereceğim. Beni kapamazsan uykumda kaçarım bak.»

Ertesi gün, çalınmış buğdayı geri almak üzere girişimlere başlandı. Makar Nagulnov, buğdayı almış olanları teker teker görmeye gitti ve selama sabaha gerek duymadan, gözlerini kaçırarak, sıkıntılı sordu.

«Buğday aldın mı sen?»

«Aldım.»

«Geri verecek misin?»

«Sanıyorum vermek zorundayım.»

«Öyleyse getir.» Ve veda bile etmeden evden ayrılıyordu.

Kolhozdan ayrılmış olanların çoğu önceden verdiklerinden çok buğday geri almışlardı. Dağıtım sadece: ««Sen ne kadar buğday vermiştin?» sorusuna alınan kar-

şılığa göre yapılmıştı. Batalshchikov soruyordu bu soruyu, sabırsızlıkla. Aldığı karşılık 'Yirmibir' ya da 'Yirmisekiz pud' olabiliyordu. Bunun üzerine 'Haydi çuvallarını kantara getir' diye buyuruyordu. Gerçekte ise adam, tohumluk buğday toplanırken sadece ondört pud veya daha az vermişti. Bundan başka, yüz pud kadar buğday da kadınlar tarafından önlüklerine veya torbalara doldurularak, tartılmaksızın alınıp götürülmüştü.

Akşama buğdayın tümü geri alınmış, ancak birkaç pud eksik kalmıştı. Yirmi pud kadar arpa, birkaç çuval da mısır eksikti ayrıca. Aynı akşam serbest köylülere ait tohumluk buğdayın tamamı onlara dağıtılmış bulunuyordu.

Gece bastırdıktan sonra köyde bir toplantı yapıldı. Davidov okulda, o zamana dek görülmedik bir kalabalığa konuştu:

«Hemşerilerim, dün yeni Kolhoz çiftçileriyle birkaç serbest çiftçinin yaptıkları ne anlam taşıyor?» diye sordu. «Şu anlamı taşıyor ki bunlar, Kulakların yönüne sapmış, yoldan çıkmışlardır! Doğrusu bu, sizler açısından utanılacak bir durum. Hem de, sizler, siz dün ambarlardan buğday çalan, değerli buğdayı yerlerde çiğneyen, önlüklerinize doldurup götüren siz hemşeriler adına utanılacak bir davranış! Siz hemşeriler, kadınlara beni dövmeleri için bağırdınız, onlar da beni ellerine ne geçirdilerse onunla dövdüler. Hâttâ bir hemşerim kadın, zayıflık belirtileri göstermediğim için ağladı bile. Evet, senden söz ediyorum kardeşim!» Davidov duvarın dibinde dikilmiş duran Nastia Donyetskova'yı işaret ediyordu. Davidov ondan söz etmeye başlar başlamaz kadın alelacele başörtüsünü yüzüne kapadı. «Yumruklarınla sırtımı döven ve: 'Onu dövüyorum, dövüyorum, put herif, taş gibi!' diyerek, can sıkıntısından ağlayan, sendin!»

Nastia'nın başörtüsüne gizlediği suratı büyük utan-

cından alev alev yanıyordu. Herkes döndü ona baktı, bu arada o da ne yapacağını bilmez, şaşkın, gözlerini yere indirmiş, omuzlarını kıpırdatıyor, sırtıyla duvarın kireç badanasını sıyırıyordu.

Ushakov kendini tutamadı: «Yabanın ucuna saplanmış engerek yılanı gibi kıvranıyorsun ha, seni yılan!» dedi.

Agafon Dubtsiyev de onu destekledi: «Baksanıza duvarın badanasını tümden sıyırdı!»

Lubishkin gürledi: «Kaçma öyle, patlak gözlü seni! Yumruklarını nasıl kullanacağını pekâlâ biliyordun şimdi de kalabalıkla gözgöze gelmeyi bil bakalım!»

Davidov acımadan sürdürdü sözlerini:

«Benden diz çöküp yalvarmamı, merhamet dilenmemi, ambarların anahtarlarını vermemi istedi» derken yarılmış dudaklarından bir gülümseme geçti. «Ama hemşeriler, biz Bolşevikler hamur değiliz ki steyen yoğurup dilediği biçimi versin. İç savaş sırasında Beyazlar beni dövdüler ama ağzımdan tek sözcük alamadılar! Bizler hiçbir zaman, kimsenin önünde diz çökmeyiz ve asla çökmeyeceğiz! Doğrusu bu!»

«Doğru!» Makar Nagulnov'un titrek, heyecanlı sesi, boğuk, çatlak çıkıyordu.

«Biz, hemşeriler, asıl bizler düşmanlarımızı diz çôküp yalvartmaya alışkınız. Ve onları yalvartacağız da!»

Nagulnov gene lâfa karıştı: «Ve dünya çapında yapacağız bu işi! Ama dün sizler o düşmanlardan yana geçtiniz, onlara destek sağladınız işte. Ambar kapılarının kilitlerini kırmaya, beni dövmeye, önce Razmyotnov'u bağlamaya, sonra mahzene tıkmaya, sonra köy Şurasına sürüklemeye ve götürürken de işkence etmeye, itip kakmaya, tüm bunlara ne ad verilir acaba? Tıpı tıpına devrim düşmanlığı denir! Razmyotnov'u sürükler-

lerken bizim Kolhoz çiftçisi Mikhail İgnationok'un şimdi gözaltında bulunan anası: 'İsa düşmanını, cehennem zebanisini sürüklüyorlar!' diye basbas bağırmıyor muydu? Öteki kanıtların yardımıyla adamcağızın boynuna iple bir haç bağlamaya kalkışmış ama bizim Razmyotnov yoldaş, tam bize yaraşır bir tavırla kendini gülünç duruma düşürmelerine izin vermemiştir. Papazların beynini uğuşturduğu o tehlikeli ihtiyar kadınlara: 'Hemşeriler! Ben inançlı biri değilim, ortodoks değilim! Alın şu haçınızı!' demiş ama onlar diretmişler, ancak ipi ısırmaya ve elleriyle, başıyla fiilen direnmeye başladığı zaman onu rahat bırakmışlardır. Peki buna siz ne ad verirsiniz, hemşireler? Tam tamına devrim düşmanlığıdır bu! Ve halk mahkemesi de Mihail İgnationok'un anası gibi umacı karıları acımasızca cezalandıracaktır.»

Mihail İgnationok ön sıralardan haykırdı: «Anamın yaptıkları benden sorulamaz! Böyle ananın canı cehenneme! Bir yurttaş olarak onun kendi konuşma hakkı vardır, varsın konuşsun, hesabını kendi versin!»

«Ben senden söz etmiyorum ki, kiliseler kapatıldı diye ortalığı velveleye verenlerden söz ediyorum. Belki kiliselerin kapatılması hiç hoşlarına gitmedi ama, bir inançsızın boynuna zorla ıstavroz takmaya gelince, bu bir şey değil sanki! İşte ikiyüzlülüklerini böylece pek güzel göstermiş oldular! Bu kargaşalığı kışkırtanlar ve bilfiil katılanlar tutuklanmışlardır. Ama ötekiler, Kulakların çengeline yakalanmış olanlar da akıllarını başlarına toplamalı ve yoldan çıkmış olduklarının bilincine varmalıdırlar. Bunu size söylüyorum, doğrusu bu! Masaya imzasız bir pusula verildi, diyor ki 'Biz buğdayı alanların, hepimizin tutuklanacağı, sürgüne gönderileceği ve mallarının ellerinden alınacağı doğru mu?' diyor. Hayır, bu doğru değil, yurttaşlar! Bizler kin gütmeyiz, ancak düşmanlarımızı acımasızca cezalandırı-

rız. Kaldı ki biz sizlere düşman gözüyle bakmıyoruz, Kulakların sözlerine kanıp Kolhozdan ayrılmış olmanıza ve buğday çalıp bizleri de dövmenize karşın, gene de düşman saymıyoruz sizleri. Sizler sadece bir süre için yoldan çıkmış, ne yapacağını bilmeyen orta halli köylülersiniz o kadar. Biz de sizlere herhangi bir idari önlem uygulamayacak, gözlerinizi açınakla yetineceğiz.»

Sınıfta bir mırıltıdır gitti. Davidov sözlerini sürdürdü:

«Ve siz, hemşilerimiz, sizler de korkmayınız! Yüzünüzü açınız, kimse size dokunmayacaktır, dün beni adamakıllı benzetmiş olmanıza karşın. Ama eğer yarın ekime çıkarsak da iyi çalışmazsanız, bakın o zaman sizlere bir temiz sopa çekerim, işte bunu aklınızdan çıkarmayın! Ne var ki ben kafanıza kafanıza değil de daha aşağılara vururum, sonra ne oturabilir, ne yatabilirsiniz, Allahın belâları!»

Şuradan buradan patlak veren çekingen kahkahalar giderek arttı ve arka sıralara ulaştığında gökgürültüsü gibi yükseldi.

«Eğleneceğiniz kadar eğlendiniz artık, yurttaşlar bu kadarı yeter! Nadas toprağı öyle duruyor, zaman geçiyor, hemen işe koyulmalı, bu saçmalıkları bir yana bırakmalıyız artık. Doğrusu bu! Ekme işini bitirdiğimizde, işte o zaman kavgaya, didişmeye zaman bulabiliriz! Bu sorunu açık açık ortaya atıyorum: Sovyet Hükûmetinden yana olanlar yarın tarlalara çıkacaklar; karşı olanlar dilerlerse oturup ayçiçeği çekirdeği çiğnesinler! Ama yarın tarlalara çıkmayanların, biz, Kolhoz topraklarını ellerinden alıp kendimiz ekeceğiz.»

Davidov platformun kıyıcığından birkaç adım gerileyip masanın başına oturdu. Sürahiye uzanırken, arka sıralardan, lambanın turuncu ışığıyla belli belirsiz ay-

dınlanan akşam alacasından, birinin sıcacık, neşeli bas sesi, dokunaklı yükseldi:

«Davidov, çok büyük herifsin yahu sen! Sevgili Davidov'umuz! Çünkü yüreğinde hainlik yok, yapılan kötülükleri hatırlamıyorsun... Buradaki halk çok duygulandı... Nereye bakacağımızı şaşırdık, öylesine utanıyoruz ki. Kadınlar da altüst oldular yani. Ama birlikte yaşamak zorundayız... Yani, geçmiş geçmiştir diyelim, öyle mi?»

Ertesi sabah, eski Kolhozculardan elliyedisi yeniden Kolhoza alınmak üzere yazdıkları dilekçeleri getirdiler. Bağımsız köylüler ve üç Kolhoz ekibinin üçü de, şafak sökerken bozkıra çıktı.

Lubishkin,. tahıl ambarlarına nöbetçi dikilmesini önerdiyse de Davidov güldü, dedi ki:

«Bunun şimdi gerekli olduğunu sanmıyorum.»

Dört gün içinde Kolhoz nadasa bırakılmış toprağının hemen hemen yarısını ekti. 2 Nisanda üçüncü ekip faaliyetini ilkbahar sürümüne yöneltti. Tüm bu süre içinde Davidov çalışma odasına ancak bir kez gelebilmişti. Çalışabilecek durumda olan herkesi tarlalara gönderdi ve yaşlı Shchukar'ı da geçici bir süre için arabacılık görevinden alarak ikinci ekibe verdi. Kendisi de şafak sökerken ekiplerle birlikte çıkıyor, bütün günü onlarla geçiriyor, köye ancak geceyarısından sonra, horozlar bahçelerde ötmeye başlarken dönebiliyordu.

OTUZALTINCI BÖLÜM

Kolhoz yönetim binasının ot bürümüş bahçesi, köyün dışındaki otlak kadar sakindi. Tahıl ambarının pas rengi kiremitleri, öğle güneşinde sıcacık, donuk donuk parlıyordu ama sundurmaların gölgesinde, duman duman, leylak rengi çiy taneleri, çiğnenmiş otların üzerinde hâlâ asılı duruyordu.

Adeta iğrenç denecek sıskalıkta bir uyuz koyun bahçenin ortasında, pis bacaklarını iyice açmış, dikiliyor; yanıbaşında, anası gibi beyaz tüylü bir kuzu, diz üstü, telaşla memeleri çekiştiriyordu.

Lubishkin küçük bir kısrağa binmiş, bahçeye girdi. Sundurmanın oradan geçerken, yemyeşil şeytan gözleriyle ona damdan bakan bir çocuğu öfkeyle kırbaçladı, havlarcasına bağırdı: 'Ille de tepelere tırmanmak sevdasındasın değil mi, seni pis şeytan! İn aşağı oradan!' Doru kısrağının peşinden incecik bacaklı, bukağılıkları şiş bir tay, kıvrık kuyruğu arkasında uçuşarak koşturuyordu. Boynuna bağlı çıngırak, boş boş ötüyordu. Kısrak Lubishkin'e o kadar küçük geliyordu ki, sallanan üzengiler neredeyse dizlerinin altına girmekteydi. Sanki iki büklüm atlı güçsüz, küçük kısrağını güçlü bacaklarının

arasında taşıyor sanılırdı, peri masallarında olduğu gibi. Kapının önüne dikilmiş Lubishkin'i seyreden Ushakov neşeli, lâf attı:

«Eşeğe binmiş Kudüse'e giren Hazreti İsa'ya benziyorsun. Hem de tıpı tıpına!» dedi.

Lubishkin, kapıya yönelirken terslendi: «Eşek sensin!»

«Ayaklarını yüksek tut yoksa toprağı süreceksin, saban gibi!»

Lubishkin karşılık vermeye tenezzül etmeyerek attan indi, dizgini parmaklığa bağladı ve hain bir tavırla sordu:

«Davidov burada mı?»

«Evet. Oturmuş seni özlüyor ama görmeyi umut bile etmekten çekiniyor. Üç gündür yemeden, içmeden kesildi, tek söylediği: 'Ah benim sevgili Pavel Lubishkin'im nerelerde! Hayatım onsuz bomboş, yaşamaktan tat alamaz oldum.'»

«Bir kelime daha söyle benim hakkımda! Hadi durma! Bak nasıl dilini kopartıyorum!»

Ushakov, Lubishkin'in kırbacına yan yan baktı, sesini çıkarmadı, Lubishkin yürüdü binaya girdi.

Davidov, Razmyotnov ve kadınlar toplantısının temsilcileri, bir kreş açma sorununu tartışmayı henüz bitirmişlerdi. Lubishkin kadınların çıkıp gitmesini bekledi, sonra masaya yaklaştı. Kuşaksız, patiska gömleğinin omuzları toz içindeydi, ter, güneş ve toz kokuyordu.

«Ekipten geliyorum...» diye başladı söze.

Davidov kaşlarını kaldırdı: «Neden?»

«Bir iş çıktığı yok da ondan! Eli tutar yirmisekiz adamım var ama çalışmak istemiyorlar, aylak aylak geziniyorlar... Onlarla nasıl başedeceğimi bilemiyorum. Şu sırada yalnızca oniki saban iş görmekte. Onları da zora başvurarak çalıştırmaktan başka çare bulamadım.

Kondrat öküz gibi ter döküyor ancak Akim, Kuzhenkov, boğuk sesli, sıska Atamanchukov ve ötekiler, çiftçi değil, beş para etmezler! Sanki ömürlerinde ellerinde hiç saban tutmamışlar sanırsın. Şeytan bilir ne gibi sürüyorlar toprağı. Bir karık açıyorlar, sonra oturup cıgara içiyorlar, onları kıpırdatmanın çaresi yok.»

«Bir günde ne kadar sürebiliyorsunuz?»

«Kondrat ile ben, bir hektarın dörtte üçünü altüst ediyoruz, ama ötekilerin ortalaması yarım hektar. Böyle gidersek ta Şefaat Yortusuna değin ekemeyiz mısırı.»

Davidov tek söz söylemeden kurşun kaleminin ucuyla masayı tıkırdatıyordu. Sonra sesini tatlılaştırarak sordu:

«İyi ama, neden geldin ki buraya? Gözyaşlarını silelim diye mi?» Gözleri öfkeyle parlıyordu.

Lubishkin irkildi:

«Gözyaşlarıyla gelmedim» karşılığını verdi. «Bana biraz daha adam ve saban ver. Nasıl şakalaşılacağını bilirim, bana göstermene gerek yok!»

«Nasıl şakalaşılacağını biliyorsun, doğrusu bu; ama işi nasıl kurtaracağına gelince, işte burada zayıf kalmaktasın !Üstelik bir de ekip şefi olacaksın! Aylakların üstesinden gelemiyorsun! Gelemeyeceğin de bir gerçek, sıkı düzeni filan bir yana bırakmışsın, adamların istedikleri gibi davranmalarına göz yumuyorsun, baksana!»

«Öyleyse gereken sıkı düzeni sen bul bakalım!» Heyecanından ter dökerek Lubishkin sesini yükseltti. «Tüm bu işin içinde Atamanchukov'un parmağı var. Ötekileri bana karşı kışkırtıyor, Kolhozdan ayrılmaları için üsteliyor. Ama onu Kolhozdan defedecek olursan, öbürlerini de peşinden sürükler. Peki neden bana gülüyorsun öyle Davidov? Bana bir sürü sakat, âciz adam vermişsin, şimdi de iş isteme cüretini gösteriyorsun, öyle mi? O Shchukar dedeyi ne yapacağım ben? Geveze ihtiyar

şeytan kavun tarlasında korkuluk gibi dikilip kuşları ürkütmeli, onun yapacağı iş bu. Ama sen tuttun onu benim ekibime soktun, bir çingene ananın oğluna yapışması gibi onu bana yapıştırdın. Ne işe yarar ki? Sabanı kullanamıyor, sürücü olarak beş para etmez. Sesi serçe sesine benziyor. Öküzler ona insan gözüyle bakmıyorlar, ondan hiç mi hiç korkmuyorlar. Dizgine asılıyor, şeytan ve bir karık açayım derken belki oniki kez düşüyor. Önce durup çizmelerinin bağcıklarını bağlıyor, sonra yatıp bacaklarını kafasının üzerine dikiyor, fıtığını yokluyor. Kadınların hepsi birden öküzlerin başından ayrılıyorlar, bağırıp çağırıyorlar: 'Shchukar'ın fıtığı düştü!' Ve sonra merakla koşuşuyorlar, fıtığı nasıl yerli yerine yerleştiriyor, görebilmek için. Adamın yaptığı iş değil, gösteri. Dün fıtığı var diye onu ahçı yaptık ama ahçılıkta da beş para etmez, hatta tehlikeli bile. Yemeye koysun diye ona biraz yağ vermiştik, hepsini kendisi yemiş yutmuş, sonra da yemeye aşırı tuz ekmiş, köpük köpük bir şey pişirmiş. Ne yapacağım bu adamı ben?» Lubishkin'in dudakları, kara bıyıklarının altında öfkeyle titriyordu. Kırbacını kaldırdı, gömleğinin soluk, tere batmış, pis koltukaltı ortaya çıktı. «Şu ekip şefliğini al benden! Bu heriflerle dalaşacak sabrım kalmadı artık; benim işimi de engelliyor bunlar.»

«Buraya gelip de ordusuz komutan rölü oynama! Doğrusu bu! Seni ne zaman işten alacağımızı biliriz! Ama şimdi hadi bakalım git tarlalara, bu akşama kadar oniki hektar sürdürmenin yolunu bul. Ama bunu başaramazsan da moralini bozma. Bir iki saat sonra gelir işlerin nasıl yürüdüğüne bakarım. Hadi bakalım durma şimdi!»

Lubishkin kapıyı ardından çarptı, dışarı koştu. Parmaklığa bağlanmış kısrak, hüzünlü dikiliyordu. Altın benekli menekşe gözlerinde güneş yansıyordu. Çıplak

sıcak eyer kayışından uzatılmış eyer örtüsünü düzelterek Lubishkin yavaş yavaş ata bindi. Ushakov gözlerini oğuşturdu, inadına sordu:

«Senin ekip epey toprak sürebildi mi bari, Lubishkin yoldaş?»

«Bu seni hiç ilgilendirmez.»

«Evet, belki de ilgilendirmez... Bak hele, seni yedeğime alayım, işte o zaman iyi olur!»

Eyerinde dönerek Lubishkin damarlı, esmer yumruğunu parmakları şişene dek sıktı, gözdağı verdi:

«Hele bir görün bakalım! Gözlerini çıkartırım, seni şaşı şeytan! Onları kafanın ta arkasına yerleştiririm de kıçın kıçın yürümeyi öğretirim sana!»

Ushakaov, küçümser bir tavırla yere tükürdü:

«Bir doktor buldum zaten!» dedi. «Sen önce kendi çiftçilerini tedavi et de daha çabuk sürsünler toprağı.»

Lubishkin dörtnala kapıdan çıkıp saldırıya kalkmış gibi atını hışımla bozkıra sürdü. Tayın boynunda sallanan çıngırağın hıçkırığı andıran tıngırtısı henüz dinmişti ki Davidov kapıya çıktı, telaş içinde Ushakov'a:

«Ben bir kaç gün için ikinci ekip ile çıkıyorum. Burası sana teslim. Kreş yapımına gözkulak ol, biraz da yardım et. Üçüncü ekibe yulaf filan verme sakın, anlaşıldı mı? Bir terslik çıkacak olursa bana gelirsin. Anladın mı? Bir at eyerle bakalım, Razmyotnov'a da söyle geliversin. Ben burada olacağım.»

Ushakov cevap verdi: «Belki de benim bakımımdan da sürülmemiş toprakların bulunduğu bölgede Lubishkin'e yardım etmem iyi olur.» Davidov birden parladı ve öfkeyle sövdü, bağırdı:

«Ne de iyi olur ya! Onlar kendi başlarının çaresine bakmalılar! Gidip kuyruklarını bir sıkıştırayım da görsünler, ben oradayken hele bir yarımşar hektar sürmesinler bakalım. Doğrusu bu! Hadi koş arabayı!»

Razmyotnov, bir arabaya koşulmuş yönetimin atlarından birini sürerek, Davidov'u almaya gitti. Onu koltuğunun altında küçük bir çıkın, bahçe kapısının yanında dikilmiş beklerken buldu.

«Hadi bin bakalım. Yanında ne götürüyorsun, yiyecek mi?» diye Razmyotnov gülümsedi.

«Çamaşır.»

«Ne çamaşırı? Neden?»

«Neden olacak, değişmek için çamaşır.»

«Neden değişeceksin ki?»

«Hadi sen indir bakalım kırbacı! Ne diye dikiliyorsun öyle?... Bitlenmeyeyim diye çamaşır götürüyorum anladın mı şimdi? Ekibin oraya gidiyorum ve sürüm işi bitene dek orada kalmaya da kararlıyım. Hadi kapa çeneni de kıpırdan biraz.»

«Sen aklını kaçırmadın, değil mi? Sürüm işinin sonuna dek ne yapacaksın ki orada?»

«Tarla süreceğim!»

«İşinin başından ayrılıyor, tarla sürmeye gidiyorsun, öyle mi? Ne de iyi düşünmüşsün ya!»

Davidov'un kaşları çatıldı: «Sür sen, hadi durma, sür!»

«Bu acele de neyin nesi?» Besbelli Razmyotnov'un canı sıkılmaya başlıyordu. «Açıkla bakalım, ne yapmak niyetindesin sen? Sensiz orada işleri yürütemiyorlar mı nedir? Senin görevin yönetmek, sabanın ardından yürümek değil! Kolhozun başkanısm sen...»

Davidov'un gözleri öfkeyle parladı. Alaylı bir sesle:

«Hadi durma, devam et. Bana çok şey öğretiyorsun! Herşeyden ve herşeyden önce bir partiliyim ben, ancak ondan sonra Kolhozun başkanıyım! Doğrusu bu! Şu sürme işi bir türlü yoluna girememiş, ben de burada oturacağım, öyle mi?... Hadi sür, sür diyorum sana şu arabayı!»

«Eee, alt yanı bu beni ilgilendirmez! Hey, duydun mu, şeytan?» Razmyotnov, ata kırbaçla bir vurdu, hayvan cereyan çarpmışcasına ürperdi. Harekete geçerken araba ansızın sarsılınca Davidov arkaya doğru düşer gibi oldu, dirseğini şiddetle arabanın kenarına çarptı, canı çok yandı, bu sırada tekerlekler de tozlu yolda, bozkıra doğru ağır ağır dönmeye başlamıştı.

Köyden ayrıldıklarında Razmyotnov atı yavaşlattı, adeta yürüyüşe geçirdi, yara izli yüzünü kolunun yeniyle kuruladı:

«Aptallık ediyorsun Davidov» diye gene söze başladı. «Hele işi bir yoluna koy, sonra dön gel. Sabanı sürebilmek bir mucize değildir kardeş. İyi bir komutan saflarda bulunmak zorunda değil, akıllıca komuta etmek zorundadır; işte sana söyleyeceğim bu benim!»

«Lütfen şu örneklerini bırak bir yana! Onlara nasıl çalışıldığını öğretmek zorundayım ve öğreteceğim de! Doğrusu bu! Gereğince yönetmek diye buna denir işte! Birinci ve üçüncü ekipler mısır tarlalarını bitirmişler, burada ise başımıza bir terslik çıktı. Lubishkin'in işi başaramayacağı gün gibi ortada. Sen de tutmuş yok 'iyi bir komutan', yok bilmem ne diye vaaz veriyorsun. Neden kafanı karıştırıyorsun ki? Hiç iyi komutan görmedim mi sanıyorsun yoksa? İyi komutan bir yerde bir başarısızlık olunca örnek vererek yol gösteren komutandır. İşte ben de böyle yöneteceğim!»

«En iyisi onlara birinci ekipten iki saban gönderseydin.»

«Peki ya adamlar? Adamlar nereden gelecek? Hadi kıpırdan biraz sen ne olur!»

Tepelere kadar sessizce yol aldılar. Rüzgârın yığdığı yoğun bir bulut kümesi bozkırın üzerinde en tepede güneşi karartıyordu. Beyaz, kıvrım kıvrım kenarları kar gibi parıldıyordu ama karanlık derinlikleri, o ağır ha-

reketsizliğiyle tehdit yüklüydü. Buluttaki bir çatlak ve turuncu, güneşle çizilmiş kıyıları, ışınlarından geniş bir yelpaze oluşturuyor ve yanlamasına vuruyordu. Bu ışınlar, göğün sonsuzluğunda zarif, mızraksı, toprağa yaklaşırken oluk oluk yayılıyorlar ve esmer bozkırın ta uzaktaki engeline vurup ufuk boyunca uzanıyor, toprağı güzelliğe boğuyor, neşeyle, çılgınca gençleştiriyorlardı.

Bulutun gölgesiyle dumansı bir karanlığa bürünmüş olan bozkır, sessiz yatıyor ve çaresizlik içinde, yağmuru bekliyordu. Şimdiden kokulu, yağmursu bir nemi soluyan rüzgâr, yoldan kurşuni bir toz sütunu yükseltti. Ve ancak bir dakika sonra incecik, seyrek bir yağmur yağmaya başladı. Sert, soğuk damlalar yolun tozunu deliyor ve minicik çamur kırıntılarına dönüşüyordu. Dağ sıçanları uyarı ıslıkları çalıyor, bıldırcınların kanat sesleri daha açık, daha belirli işitiliyor, toykuşunun gergin, coşkulu, meydan okuyucu çığlığı sönüp gidiyordu. Alçak tan esen bir yel biçilmiş akdarıları kırbaçladı geçti ve akdarların yerde kalmış dipleri çatırdadı, hışırdadı. Bozkır, geçen yıldan birikmiş hasat artıklarının kuru mırıltısıyla dolmuştu. Bir kuzgun tam bulutun dibinde, geniş açılmış kanatlarıyla bir hava akıntısını yakalayarak ve yan yatarak Doğu'ya doğru uçtu. Beyaz bir şimşek çaktı; ve boğuk, bariton bir çığlık atan kuzgun ansızın telaşla aşağı düştü. Bir an güneş ışığına yakalandığında ateşe verilmiş ziftli bir meşale gibi parladı; kanat tüylerinin arasından havanın ıslık çalarak, gökgürültüsü gibi sesler çıkartarak aktığı işitiliyordu. Ama toprağa yüz metre kadar kala, kuzgun birden doğruluverdi, kanatlarını çırptı, aynı anda da gök, kulakları sağır edici bir çatırdıyla gürüldedi.

İkinci ekibin kurduğu kamp tepelerin sırtında görülmüştü ki Razmyotnov bir adamın bayır aşağı hızla

yaklaştığını farketti. Yolun dışında, yol boyunca yürüyor, hendeklerden atlıyor, arasıra da yorgun, kırık dökük bir koşuya kalkıyordu. Andrei atı ona doğru çevirdi ve daha epey uzaktayken, Shchukar'ı tanıdı. İhtiyar arabaya doğru geliyordu. Tüm belirtilerden, başına hiç de hoş olmayan bir iş geldiği apaçık anlaşılmakta. Saçlar yağmurdan adamakıllı ıslanmış ve kafasına yapışmıştı. Kaşları da, küçük, ıslak sakalı da haşlanmış akdarıyla adamakıllı sıvanmış... Rengi de öylesine kaçmış ki, hani neredeyse masmaviydi denir. Kuşkusuz Shchukar dede dehşet içindeydi. Davidov ekipte bir şeyler olduğunu düşündü, ürperdi.

«Ne var, ne oldu?» diye sordu.

İhtiyar soluk soluğa: «Canımı kurtarmak için kaçmak zorunda kaldım. Beni öldürmek istediler...» dedi.

«Kimler?»

«Lubishkin ile ötekiler.»

«Niçin?»

«İşte istediler! Lapa yüzünden kavga çıktı, ben de sözünü sakınan bir adam olmadığım için, dayanamadım artık... Lubishkin bir bıçak kaptığı gibi peşime düştü... Çevik davranmasaydım şimdi bir bıçağa geçirilmiş, kızartılıyor olacaktım.»

Davidov rahat bir soluk aldı: «Hadi sen git köye, sonra bu işin içyüzünü araştırırız» diye emir verdi.

Gerçekte bir saat önce kampta meydana gelen olay şuydu: Bir akşam öncesi Shchukar lapaya aşırı tuz koymuş, sonra da yeniden ekibin gözüne girmeye karar vererek akşamüstü köye gidip geceyi orada geçirmişti. Ertesi sabah evinden bir çuval almış ve ekibe dönerken yolda Krasnokutov'un harman yerine usulca süzülmüş bir saman yığınının ardına gizlenmişti. Niyeti bir dahinin niyeti kadar basitti: Pusuya yatıp bir tavuğun yolunu kollayacak, yavaşça yakalayacak, kafasını koparı-

verecek, sonra da lapayla pişirip ekibin gözüne girecek, saygısını kazanacaktı. Bu niyetle de bir yarım saat kadar, orada soluğunu tutup yattı; ama tavuklar sanki sözleşmiş gibi, çitin oralarda dolanıp duruyor, saman yığınına yanaşmaya hiç de niyetli görünmüyorlardı. Bunun üzerine Shchukar, usulca onlara seslenmeye başladı. Yığının ardına bir hayvan gibi gizlenirken, «Bili, bili, bili!» diye fısıldadı. İhtiyar Krasnokutov da bir rastlantı sonucu o sıralarda harman yerinin yakınlarındaymış, birinin tatlı tatlı tavukları çağırdığını duyacağı tutmuş, sinsice çitin arkasına kayıvermiş. Bu arada tavuklar da hiçbir şeyden kuşkulanmaksızın saman yığınına yaklaşıyorlardı, işte o anda Krasnokutov yığının arkasından bir elin uzanıp çilli bir tavuğu bacağından yakaladığını gördü. Bir sansar hızıyla Dede Shchukar piliçi boğuverdi ve tam çuvala tıkıyordu ki birinin sakin bir sesle: ««Ne o, piliçleri mi besliyorsun?» diye sorduğunu duydu. Sonra da Krasnokutov'un çitin üzerinde belirdiğini gördü. Öylesine şaşırmıştı ki çuvalı elinden bırakıverdi, kasketini çıkardı ve hiç de yeri değilken Krasnokutov'u: 'İyi günler olsun Afanasii Petroviç!' diye selamladı. Öteki karşılık verdi: 'Sağolasın. Piliçlerle mi ilgileniyorsun?' 'İyi bildin. Şuradan geçiyordum da şu çilli tavuk gözüme ilişti. Tüylerinin rengi öylesine değişik, öylesine alışılmadık ki, şuna daha yakından bakayım dedim. Hele bir yakalayayım diye düşündüm. Bakayım nemene bir kuşmuş bu. Bunca yaşıma geldim ömrümde böyle garip bir kuş görmemiştim.'

Ne var ki Shchukar'm kurnazlığına Krasnokutov'un hiç mi hiç kulak astığı yoktu ve hemen sözünü kesiverdi: «Hadi hadi, yalan söyleme, seni ihtiyar beygir! İnsan piliçlere bakmak için çuvala tıkmaz! Neden çalıyordun, de bakalım!» Dede Shchukar çaresiz kalıp herşeyi açıkladı ve ekibindeki çiftçilere piliçli lapayla bir

şölen çekmeye niyetlendiğini söyledi. Krasnokutov onu çok şaşırttı, bu tasarısına hiç de karşı çıkmadı, sadece: «Çiftçiler isterlerse yiyebilirler, bu bir günah değil. Şimdi o çuvala tıktığının işini bitirmişsin zaten, sopanla bir tanesini daha gebert, tık çuvala. Ama sakın ha şuna dokunma; şu taraklıyı al, o nasılsa yumurtlamıyor. Bir piliç senin ekibe yetmez. Çabuk bir tane daha yakala, toz ol buradan, yoksa, Tanrı bilir ya, benim kocakarı bize bağırıp çağırmaya başlarsa ikimizi de hasta eder şerefsizim!»

Olayın böyle gelişmesine anlatılamayacak kadar çok sevinen Shchukar bir tavuk daha yakalayıp çitten atladı. İki saate kalmadan kampa varmıştı ve Lubishkin köyden döndüğünde koca kazanda su kaynamaya başlamıştı bile, akdarı pişmiş, keyifle kabarıyor, piliç parçalarından da yağ sızıyordu. Lapa nefis mi nefis olmuştu. Dedenin tek korkusu, suyun sası sası kokmasıydı. Çünkü lapanın suyunu yakınlardaki sığ bir birikintiden, üstü yeşil yeşil yosun tutmuş, durgun sudan almıştı. Ama korkuları yersizmiş meğer. Herkes lapayı büyük bir iştahla yedi, yerken övdü ve hatta ekip başı Lubishkin bile: «Ömrümde böylesine lezzetli bir şey yememiştim. Tüm ekip adına sana teşekkür ediyorum.» dedi.

Kazan çarçabuk boşaltılıvermişti. En beceriklileri, dipte kalmış et parçalarını, lapanın koyusunu avlamaya başlamışlardı. Sonra, Shchukar'ın ahçılık mesleğini sonsuza dek noktalayacak bir şey oldu: Lubishkin bir parça et yakalamış, tam ağzına götürüyordu ki, birden durdu, irkildi, sapsarı kesildi.

Ürkütücü bir sesle sordu: «Hey, bu ne bu?» Parmaklarının ucunda beyaz, iyi pişmiş bir et parçası tutuyordu.

Dede soğukkanlı, karşılık verdi: «Kanat olacak.»

Lubishkin'in suratı öfkeden yavaş yavaş morarmaya başlamıştı.

«Kanat ha!» diye gürledi. «Hele baksana şuna bir, seni lapacı!»

Kadınlardan bir tanesi inledi: «Amanın, başıma gelenler, bunun pençeleri var yahu!»

Shchukar hışımla kadına döndü: «Çeneni tutsana sen, Allah'ın belâsı! Kanatın üzerinde pençe ne arasın ki? Sen pençe görmek istiyorsan eteğini kaldır da altına bak bakalım!» Kaşığını attı, bakakaldı : Lubishkin'in titreyen elinde, bir ucundan derileriyle birlikte minicik parmaklar sarkan gevrek, küçük bir kemikcik sallanıyordu.

Akim de irkilmişti, bağırdı : «Kardeşler, meğer biz kurbağa yemişiz.»

Bu habere herkesin tepkisi başka başka oldu. Titiz kadınlardan bir tanesi ayağa fırladı, avuçlarını ağzına bastırarak kamp kulübesinin arkasında gözden yitti. Kondrat Maydannikov Shchukar'ın şaşkınlıktan neredeyse evlerinden fırlayacak gözlerinin ta içine dik dik baktı, sonra sırtüstü devrildi : Kahkahadan kırılıyordu, neden sonra bağırabildi : «Hey, kadınlar! Lenten orucunu bozmuş oldunuz!» Kazaklardan pek titiz olmayan bir tanesi de şakaya katıldı : «Şimdi kutsal ekmeği yiyemeyeceksiniz işte. Papaz sizi kutsamaz artık!» Kuzhenkov sözde dehşetle bir kahkaha koyverdi. Ama bu kahkahalara canı sıkılan Akim Beskhukar öfkeyle basbas bağırmaya başlamıştı : «Ne diye gülüyorsunuz ki? Shuchukar'ın derisini yüzmeli!»

Lubishkin şaşırmıştı: «Peki, kurbağanın kazanda işi ne? Nasıl girmiş olabilir?»

«Suyu şuradaki birikintiden aldı, ne yaptığının farkında bile değil, dikkat etmemiş anlaşılan.»

Donietskov'ların gelini Aniska, çığlık çığlığa bağırıyordu : «Seni orospu çocuğu! Seni kır saçlı haremağası! Neler getirdin bize?» Sonra sesini adamakıllı yükseltti :

«Üstelik gebeyim de! Eğer çocuğumu düşürürsem sebebi sensin, seni alçak..!» Ve böyle diyerek tabağındaki lapanın kalanını Shchukar'a fırlattı.

Bunun üzerine korkunç bir patırdı koptu. Kadınlar koşup Shchukar'ı sakalından yakaladılar, şaşkın, dehşet içinde kalmış ihtiyar inatla bağırıyordu hâlâ :

«Durun, sakin olun biraz! Kurbağa değildi! Hazreti İsa adına, kurbağa değil o!»

Aniska sordu : «Peki ne öyleyse?»

Shchukar, kurnazlığa sapmak istedi : «Sadece kurbağa gördüğünüzü sandınız! Hayal gücünüz yanılttı sizi!» Gene de Lubishkin'in ona sunduğu o «hayali» kemiği yutmamakta direndi. Belki iş bu kadarla kalacaktı, eğer kadınların adamakıllı kızdırdığı Shchukar :

«Sizi gidi adi kuyruklular! Entarili şeytanlar! Hepiniz canıma kastediyorsunuz, yediğinizin adi bir kurbağa değil bir istiridye olduğunun farkında değilsiniz ama.»

Kadınlardan biri hayretle sordu : «Bir ne?»

«Bir istiridye. Sizinle doğru dürüst Rusça konuşuyorum işte! Kurbağa mundardır ama istiridyenin kanı mavidir, soyludur. Eski rejimde bizzat general Filimonov'un emireri olan bir akrabam, bana generalin aç karnına bile bunlardan yüzlercesini yuttuğunu anlatmıştı. Hem de canlı canlı yiyormuş! İstiridye kabuğundayken bir çatalla yakalayıp çıkartıyormuş. Çatalı batırdığı gibi, istiridyenin işi bitiyormuş. Acıklı acıklı bağırıyor ama general onu gene de yutuveriyormuş. Bunun da istiridye ailesinden olmadığını nereden biliyorsunuz peki? Generaller severmiş baksanıza, belki ben de bile bile pişirdim, siz budalalar da tadına bakasınız diye...»

Bunun üzerine Lubishkin artık dayanamadı. Bakır kepçeyi kaptığı gibi ayağa fırladı, avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı :

«Generaller ha? Tadına bakalım diye ha? Ben bir Kızıl Partizanım sen de tutmuş uğursuz bir generalmişim gibi beni kurbağayla beslemeye kalkıyorsun, öyle mi?»

Shchuckar Lubishkin'in elindekini bıçak sandı, bunun için döndü, tabanları yağladı, ardına bakmadan, bacaklarının elverdiğince hızla bir koşudur tutturdu.

Davidov sonradan kampa ulaştığında bu öyküyü baştan sona dinledi ama bu arada Shchukar'ı savmış, Razmyotnov'a da atları kırbaçlamasını söylemişti, az sonra kampa ulaşmıştı. Yağmur hâlâ bozkırı dövüyordu. Gremyachy Log'dan ta uzaklardaki su birikintisine, eğimli, renk renk bir gökkuşağı, gökyüzü boyunca gerilmişti. Kampta tek kişi yoktu. Davidov Razmyotnov'dan ayrılıp en yakın tarlaya yürüdü. Koşumları çözülmüş öküzler oralarda otluyorlar ve kampa dönmeye üşenen, tembel Akim bir karığa uzanmış, kafasına da ceketini örtmüş, yağmurun fışırtısını ninni yaparak uyukluyordu. Davidov onu uyandırdı, sordu:

«Neden sürmüyorsun tarlayı?»

Akim isteksiz, kalktı, esnedi, sırıttı :

«Yağmur yağarken süremezsin, Davidov yoldaş.» diye açıklamada bulundu. «Bunu bilmiyor muydun? Öküz traktör değildir ki tüyleri ıslanır ıslanmaz boyunduruk ensesine sürtmeye başlar, kanatır. İşte o zaman da hayvan bir işe yaramaz artık. Doğrudur bu söylediklerim, gerçeğin ta kendisi!» Sonra da, Davidov'un kuşkulu bakışını görünce, sözlerini şöyle tamamladı : «Sen en iyisi git de şurada kavga eden iki savaşçıyı ayır, Kondrat sabahın köründen beri Atamanchokov'a bağırdı durdu. Şimdi de işte şu kesimde kavga ediyorlar. Kondrat öküzlerin çözülmesini emrediyor, Atamanchukov da karşılık veriyor : 'Benim koşumuma dokunduğunu gör-

meyeyim, yoksa kafanı kırarım!' Neredeyse birbirlerinin gırtlaklarına sarılacaklar.»

Davidov sürülmüş tarlanın ta öte ucuna baktı, gerçekten de kavgaya çok benzer bir şeyin alıp yürümüş olduğunu gördü. Kondrat bir demir çubuğu kılıç gibi sallarken uzun boylu Atamanchukov da onu bir eliyle boyunduruktan uzak tutuyor, öteki, sıkılı yumruğunu da arkasında saklıyordu. Sesleri Davidov'un durduğu yerden işitilmiyordu. Telaşla onlara doğru giderken, daha yanlarına varmadan çok önce, seslendi :

«Hey, neler oluyor burada?»

Kondrat bağırdı : «İşte bunlar oluyor, Davidov! Yağmur yağıyor, o da tutmuş toprağı sürmeye kalkıyor. Böyle yaparsa öküzlerin boynunda yaralar açılacak. Yağmur dinene kadar boyundurukları çözmesini söylüyorum ona, bana sövüyor, üzerime vazife değilmiş, öyle diyor. Peki öyleyse, kimin üzerine vazife ki. Seni orospu çocuğu? Kimin işiymiş ki, seni kaba şeytan?» Konuşurken Atamanchukov'a döndü, çubuğu ona doğru salladı.

Besbelli biraz dövüşmüşlerdi, çünkü Kondrat'a tam gözünün üstü morarmış, şişmişti. Atamanchukov'un mintanının yakası yırtılmış, şiş, bıyıksız dudağından kan akıyordu.

Davidov'un gelişinden cesaretlenen Kondrat bağırdı : «Kolhoza zarar vermene göz yummayacağım. Onun öküzleri değilmiş, öyle diyor. Ama Kolhozun öküzleri. Kolhozun olmasalar bile diri diri derilerini yüzmenin alemi var mı ki? Öküzlerden uzak dur, seni düşman, seni!»

«Bana emir vermeye kalkışma sakın! Üstelik kavgaya da hiç hakkın yok. Şu demiri bir vurursam suratını değiştiririm, bilmiş ol! Bana ayrılan bölümü sürmek zorundayım, yoluma çıkıyor, beni engelliyorsun!» Öfkesinden sapsarı kesilmiş Atamanchukov, bir yandan

boğuk sesle böyle bağırırken bir yandan da gömleğinin yakasını çekiştiriyor, kapatmaya uğraşıyordu.

Davidov, Kondrat'ın elindeki demir çubuğu alıp yere atarken, sordu : «Yağmur yağarken toprağı sürebilir misin ki?»

Atamanchukov'un gözleri parladı. İncecik boynunu bükerek, öfkeyle tısladı :

«Senin ise süremezsin ama Kolhozun ise sürmek zorundasın!»

«Nedenmiş o?»

«Plânı uygulayabilmek için. Yağmur yağsın yağmasın sürülecek! Eğer sürmezsen Lubishkin gün boyu demiri yiyen pas gibi başının etini yer üstelik!»

«Ağzın ne de çok lâf yapıyor senin! Peki dün hava güzelken payına düşen toprağı sürmüş müydün ki?»

«Elimden geldiğince sürdüm.»

Kondart homurdandı : «Ancak bir çeyrek hektarı altüst edebildi. Şu öküzlerine bak hele! Boynuzlarına bile ulaşamıyorsun. Peki ne biçim yapmış işini? Gel de gör, Davidov yoldaş!» Davidov'u ceketinin ıslak koluna yapıştığı gibi, karık boyunca yürüttü. Heyecanından cümlesini tamamlayamayarak, mırıldandı :

«Yirmi santim derinlikten az sürmemeye karar vermiştik, peki bu ne kadar, kendin ölç de bir bak hele.»

Davidov eğildi, parmaklarını yumuşak, yapışkan karığa soktu. Dibinden çimli yüzeyine sekiz, on santimden fazla değildi.

«Sürme mi bu? Buna sürme değil, toprağı tırmalama denir! Bu sabah bu işinden dolayı ona ağzının payını vermek istedim. Tüm açtığı karıklara bir göz at, hepsinin aynı derinlikte olduğunu göreceksin.»

Davidov isteksiz, öküzleri çözmeye uğraşan Atamanchukov'a seslendi :

«Hey, buraya gel bakayım! Sen, diyorum! Doğrusu bu!» Atamanchukov, tembel tembel, telaşsız yaklaştı.

Davidov dişlerini göstererek, alçak sesle sordu: «Sen ne diyorsun buna? Sürmek mi diyorsun?»

«Eee, daha ne istiyorsun ki? Kırk santim derinlikte mi kazanacağız yani?» Atamanchukov öfkeyle gözlerini devirdi ve kasketini tıraşlı kafasından çıkartıp eğildi. «Teşekkür ederim! Daha derin sürmeyi sen dene bir bakalım! Hepimiz konuşurken iri iri lâflar söyleriz ama iş yapmaya gelince berecemeyiz!»

Davidov kıpkırmızı kesildi, haykırdı: «Seni Kolhozdan defetmek isterdim alçak! Ve çıkartacağız göreceksin!»

«Aman, sakın gecikmeyin! Zaten ben kendi isteğimle ayrılırım! Burada ölesiye çalışmaya hüküm giymiş değilim! Kendimi harap edip bitirmeye niyetim yok. Üstelik Tanrı bilir ne uğruna!» Islık çalarak kampa doğru yürüdü gitti.

O akşam tüm ekip kampta toplanır toplanmaz Davidov dedi ki:

«Sizlere şu soruyu soruyorum: Çiftliği de, Sovyet Hükûmetini de aldatan ve yirmi santim derinlikte sürecek yerde sadece on santim sürerek toprağı mahveden şu sahte Kolhoz üyelerine karşı ne yapmalıyız? Yağmur yağarken çalıştırarak öküzleri bile bile mahvetmeye kalkışan ama hava güzel olduğunda üzerine düşenin ancak yarısını yapan kişiye biz ne yapacağız?»

Lubishkin: «Defedelim gitsin!» dedi ve bu önerisi özellikle kadınlar tarafından büyük bir içtenlikle desteklendi.

Davidov: «Aranızda böyle bir Kolhoz üyesi, böyle bir bozguncu bulunuyor. İşte burada!» diyerek bir araba

okunun üzerine oturmuş Atamanchukov'u parmağıyla gösterdi. «Tüm ekip burada. Sorunu oylamaya koyuyorum: Bozguncu ve tembel Atamanchukov'u defetmekten yana olanlar kimler?»

Oradaki yirmiyedi kişiden yirmiüçü olumlu oy kullandı. Davidov oyları iki kez saydı sonra haşin bir tavırla Atamanchukov'a dedi ki:

«Hadi defol! Sen artık Kolhoz üyesi filan değilsin. Doğrusu bu! Bir yıl sonra konuyu gene görüşeceğiz. Eğer değişmişsen seni yeniden alırız. Şimdi de yoldaşlar, size söyleyeceğim birkaç ciddi söze kulak veriniz. Hemen hemen hepiniz iyi çalışmıyorsunuz. Çok kötü çalışıyorsunuz hem de! Kondrat Maydannikov'un dışında hiç kimse üzerine düşeni yerine getirmiyor. Bu utanılacak bir gerçek, ikinci ekip yoldaşları! Bu gidişle çok laf işitiriz biz! Böyle bir çalışmayla kendimizi kara listede bulabilir ve durmak zorunda kalırız. Stalin'den adını almış bir Kolhozun işleri böylesine ters gitsin! Bu durumu kökünden değiştirmek zorundayız!»

Akim Beshklenov dedi ki: «İş çok fazla, gücümüzün çok üzerinde. Öküzler başedemez.»

«Gücünüzün üzerinde ha? Öküzlere ağır geliyor ha? Saçma! Neden Kondrat'ın öküzlerine ağır gelmiyor sanki? Sizin ekipte kalacağım, Atamanchukov'un öküzlerini alıp bir günde bir hatta bir bir çeyrek hektar sürebileceğinizi sizlere örneğiyle göstereceğim.»

«Ah Davidov, pek kurnazsın doğrusu! Ne söylediğini biliyorsun!» Kuzhenkov güldü ve kısa, kır sakalını sıvazladı, sıktı: «Atamanchukov'un öküzleriyle şeytanın boynuzunu bile sürebilirsin yahu! Ben onlarla bir hektar sürebilirdim...»

«Ama kendi öküzlerinle süremiyorsun ha?»

«Asla!»

«İyi öyleyse değişelim bakalım. Sen Atamanchukov'unkileri al, ben seninkileri alayıın. Anlaştık mı?»

Kuzhenkov bir an düşündü sonra bir çekingenlikle ama ciddi ciddi karşılık verdi: «Deneyebiliriz» dedi.

Davidov huzursuz bir gece geçirdi. Tarladaki kulübede uyudu ama teneke damı rüzgârın sarsması, ıslak yağmurluğundan içeri sızan geceyarısı ayazı ve altına serilen koyun postunda pek bol bulunan pireler onu sık sık uyandırdı.

Kondrat, şafak sökerken kaldırdı Davidov'u. Ekibin öteki üyelerine de seslenmişti zaten. Davidov sundurmadan dışarı fırladı. Batı göğünde yıldızlar soluk soluk parlıyor, bir yay gibi gerilmiş yeni ay, göklerin çelik kurşunî zırhını altın bir işaret gibi süslüyordu. Davidov gölcüğün suyuyla yıkanırken yanıbaşında dikilen Kondrat da bıyıklarının ucunu kemirerek, diyordu ki:

«Bir hektardan fazla sürmek bir günlük iyi iş sayılır. Dün biraz aşırı gittin, Davidov yoldaş. Bari kendini gülünç duruma düşürmesen...»

«Herşey bizim elimizdedir, herşey bizimdir! Neden korkuyorsun ki?» Davidov onu böyle yüreklendirirken için için de düşünüyordu: 'Sapan başında ölsem de yapacağım bu işi! Gece fener ışığında süreceğim, gene de bir ve bir çeyrek hektarı tamamlayacağım. Daha azda kalmamalıyım! Tüm işçi sınıfına gölge düşürürüm yoksa.'

Davidov suratını bol yakalı, kendir bezinden gömleğinin eteğine kuruladığı sırada Kondrat da hem kendi, hem Davidov'un öküzlerini sabanlara koştu. Sabanın tekerlekleri gıcırdarken, toprağın kuşaklar boyu sürülegeliş ilkelerini basit olarak Davidov'a açıklıyordu. Sonra da ekledi:

«Şöyle sürmeye karar verdik: Herkese kendi payını

ayırdık, bıraktık bildiğince sürsün! Önceleri Beskhlebnov, Atamanchukov, Kuzhenkov ve Lubishkin birbirinin ardından sürmeye başladı. 'Artık kollektif çiftlikteyiz, Kolhoz bu demek ya, birbirimizin ardından sürmeliyiz' dediler. Öyle de yaptılar. Ne var ki ben işin böyle yürümeyeceğini gördüm. En öndeki saban durursa hepsi duruyor. En öndeki saban işi yavaştan alırsa ötekiler de öyle, zarzor ilerliyorlar. Bunun üzerine dayanamadım, başkaldırdım: 'Ya bırakın önden ben gideyim, ya da herkes ayrı bir bölümü sürsün' dedim. Bunun üzerine Lubishkin bu yöntemin de işlemediğini anladı. Başkasının ne kadar sürdüğünü göremiyordun. Böylelikle toprağı bölüm bölüm ayırdık ama ben onları geride bıraktım ve onlara da on puanlık bir öncelik tanıdım, şeytanlara! Her bölüm bir hektar 370 yarda uzunluk ve otuz beş yarda genişliktedir.»

Davidov sürülmüş tarlalara bir göz atarak sordu: «İyi ama neden enine de sürmüyorsunuz ki?»

«Bak nedenini anlatayım. Uzunlamasına karıkları bitiriyorsun, sonra da öküzlerini başa döndürüyorsun, değil mi? Eğer keskin bir dönüş yaptıracak olursan boyunlarını boyunduruğa sürtmüş olursun, kısa zamanda sabanın çekemez olur, işe yaramazlar! Böylece uzunlamasına sürersin, sonra sabanı kaldırır, otuzbeş yarda sürmeden gidersin. Traktör, motorun altında, ön tekerlekleri dik açılar çizerek keskin dönüş yapabilir, tekrar izinde dönebilir. Ama, üç dört öküz boyunduruğunu böyle döndüremezsin. Sola dönen asker safı gibi döndürmek zorundasın ki hatasızca gerisin geriye sürebilsinler. Ve işte bunun içindir ki büyük toprak parçalarını öküzle süremezsin. Bir traktör için karık ne kadar uzunsa o kadar iyidir, ama öküzlerle uzunlamasına 370 yarda sürüyorum, sonra saban, tarla boyunca öteki uca toprağa değmeden götürülüyor. Dur çizeyim sana.» Ve Kond-

rat durdu, kazmasının sivri ucuyla yere uzun bir dikdörtgen çizdi.

«Bu, diyelim dört hektarlık bir toprak parçası. 370 yarda uzunluk ve 140 yarda genişlikte. İlk karığımı uzunlamasına sürüyorum bak! Bir defasında bir hektar sürecek olursam ta başa otuz beş yarda, sürmeden dönmek zorundayım. Ama dört hektarı birden sürecek olursam o zaman 140 yarda bir yolu dönmek zorunda oluyorum ki bu hiç de pratik değil. Gördün mü? Zaman kaybı...»

«Gördüm. Bana pek kolay anlaşılır biçimde gösterdin.»

«Hiç toprak sürmüşlüğün var mıydı?»

«Hayır kardeş, hiç sürmedim. Sabanı az çok tanırım da nasıl kullanılacağını bilmem. Sen bana göster; çabuk öğrenirim.»

«Sabanı senin için hazırlar. Seninle bir iki karık açarım, sonra da kendin kullanmayı denersin.»

Kondrat, Davidov'un sabanını doğrultu, çekme zincirini yirmi santim derinliğe ayarladı ve belli belirsiz, daha içli dışlı bir tavırla, bir yandan çalışırken açıklamada bulundu:

«Sürmeye başlayalım, görürsün. Öküzlere fazla ağır gelirse, şunu birkaç çentik kaldırırsın. Biz buna berlâm deriz. Berlâmı şöyle kaldırırsan bıçak biraz kayar, enlemesine gider ve toprak katmanını olanca genişliğiyle değil de sadece bir bölümüyle keser, bu da öküzlerin işini kolaylaştırır. Hadi bakalım, başlıyoruz. Deh, kel kafalı! Karnına hiç acımayacaksın Davidov yoldaş!»

Davidov'un sürücüsü, genç biri, kırbacını şaklattı, öküzler birden asıldılar. Davidov biraz telaşlandı, sonra, sabanın saplarına yapıştı; peşinden yürümeye koyuldu. Bir yandan da saban kulağının kestiği yağlı, kapkara toprak katmanının saban demirinin altından cilalı yüze-

ye kaymasını, uykulu bir balık gibi yan dönüvermesini seyrediyordu.

Karığın ucuna gelince Kondrat, Davidov'un yanına koştu:

«Sabanı sola eğ ki kolay kaysın; ve durup düzeyini temizlemek zorunda kalmayasın diye de şöyle yaparsın bak!» Kondrat olanca ağırlığıyla sağ sapa asıldı, sabanı salladı, bir toprak katmanı, olanca ağırlığıyla yanlamasına, bıçağın sırtından geçip yapışmış çamuru süpürdü. 'İşte böyle yapacaksın!' Kondrat saban sapını bıraktı, gülümsedi. 'Bunun da bir tekniği var, görüyorsun ya. Böyle yapmazsan çamuru kazınayla temizlemek zorunda kalırsın, öküzler yürür giderken. Şimdi sabanın bak, yıkanmış gibi tertemiz. Sen de vicdan huzuruyla bir cıgara tüttürebilirsin. Hadi buyur bakalım!»

Dertop edilmiş kesesini açtı, kendine bir cıgara sardı, başını öküzlerinden yana salladı. «Bak karın sabanı nasıl sürüyor! Saban iyi yerleşmiş, ancak arasıra zıplıyor, kendi başına sürebilir!»

Davidov sordu: «Demek senin sürücün, karın, öyle mi?»

«Evet onunla çalışmak daha kolay. Ağzımdan bir sövgü çıkıverecek olsa, aldırmaz, aldıracak olsa da geceye varmaz unutur. Gene barışırız; ne de olsa birbirimizin malı değil miyiz», güldü ve uzun, dengesiz adımlarla karıklar boyunca yürüdü.

Kahvaltı öncesine kadar Davidov bir çeyrek hektar kadar sürmüştü. Lapasını isteksiz yedi. Öküzlerin karnını doyurmasını bekledi ve Kondrat'a göz kırptı:

«Başlıyor muyuz?»

«Ben hazırım. Aniutka, öküzleri sür!»

Ve gene, karık karık, yüzyıllardır ilişilmemiş, ufalanan toprak, saban demiriyle kesildi, açıldı, çevrildi. Otların altüst edilmiş, ölesiye bükülmüş kökleri, yukarı

doğru uzandı, ezilmiş, demet demet sapları karıkların karanlık derinliklerine gizlendi. Saban demirinin yanıbaşında toprak bir sıvı gibi sallanıyor, kabarıyordu. Kara toprağın küflü kokusu güçlendirici, tatlıydı. Güneş henüz yükselmemişti ama yandaki öküzün solgun kılları terden kapkara kesilmekteydi...

Akşama Davidov'un çizmelerin içinde pişmiş ayakları, korkunç acıyordu ve sırtı ve tam beli ağrılar içindeydi. Sendeleyerek, gün boyu sürdüğü toprak parçasını ölçtü ve kavrulmuş, tozdan kararmış dudakları gülümsedi. Bir gün içinde bir hektar sürmüştü.

Ayaklarını sürüyerek kampa gelirken Kuzhenkov alaylı alaylı gülüp sordu: «Eee, ne kadar sürdün bakalım?»

«Sen ne dersin?»

«Yarım hektar becerebildin mi bari?»

«Hayır, kahrolası; bir hektar ve bir karık.»

Kuzhenkov bacağının, tırmık dişiyle yarılmış bir yerine dağ sıçanı yağı sıvadıktan sonra, Davidov'un sürdüğü bölümü ölçmeye gitti. Yarım saat sonra alacakaranlık gölgeleri koyulaştırırken döndü ve ateşin biraz uzağına çöktü.

Davidov sordu: «Neden susuyorsun ki, Kuzhenkov?»

«Bacağım acıyor da. Zaten söylenecek bir şey de yok... Bir hektarı sürmüşsün... Yani bu işi başarmışsın demektir! Fena sayılmaz!» Bu karşılığı isteksiz vermişti. Derken ateşin başına uzandı, ceketini kafasına çekti.

Kondrat güldü: «Bu senin ağzını kapattı değil mi? Artık o kadar açmazsın, değil mi?» Ama Kuzhenkov duymamazlıktan geldi, sesini çıkarmadı.

Davidov da kulübenin oracığa uzandı, gözlerini kapadı. Kamp ateşinden odun külünün kokusu geliyordu. Yürümekten aşınmış tabanları alev alev yanıyor, dizleri çekiliyordu ve bacaklarını nasıl koyarsa koysun, ra-

hat edemiyor, durmadan bir oraya bir buraya dönmek istiyordu. Bir an gözlerini kapamaya görsün, kara toprak gene gözlerinin önünde dalgalanmaya başlıyor, sabanın ak bıçağı sessizce kayıyor ve yanından toprak, durmadan, zift gibi kaynıyor, fışkırıyordu. Başı döner, midesi bulanır gibi oldu, gözlerini açtı, Kondrat'a seslendi.

Kondrat sordu: «Uyuyamıyor musun?»

«Hayır. Başım dönüyor, sabanın altındaki toprak gözlerimin önünden gitmek bilmiyor.»

Kondrat'ın sesinde anlayışlı bir gülümseme var gibiydi: «Hep böyle olur zaten. Gün boyu önüne, ayaklarının dibine baktığın için başın dönüyor. Sonra da, toprağı şeytanca bir kokusu vardır; tertemizdir, adamı sarhoş eder. Yarın ayaklarına o kadar çok bakma, Davidov, daha çok, çevrendekilerle ilgilen.»

O gece Davidov ne pirelerin ısırmasını duydu, ne atların horultusunu, ne de geceyi tepelerin yamaçlarında geçiren geç kalmış yaban kazlarının kanat çırpmalarını. Ölü gibi uyudu. Şafak sökmeden hemen önce uyanacak oldu, Kondrat'ın ceketine sarınmış, kulübeye doğru geldiğini gördü.

Yarı uykulu Davidov, başını kaldırdı: «Neredeydin?» diye sordu.

«Gidip senin öküzlere ve benimkilere bir göz atayım demiştim. İyi besleniyorlar. Onları güzel, semiz otların bulunduğu bir vadiye sürdüm.»

Kondrat'ın boğuk sesi giderek uzaklaştı, söndü. Davidov cümlenin sonunu işitmedi; uyku, başını gerisin geriye, çiyden sırılsıklam kesilmiş koyun postu ceketine düşürdü ve herşeyi unuttu gitti.

O günün akşamında bir hektar ve iki karık sürmüştü. Lubishkin tam bir hektar, Kuzhenkov biraz daha az ve herkesi şaşkınlığa boğarak, o güne değin, Davidov'un,

alay etmek için, 'tembeller alayı' diye adlandırdığı, geri kalmış işçilerden Antip Grach herkesi bastırdı.

Titok'un sıska öküzleriyle çalışıyordu ve öğle paydosunda o gün ne kadar iş çıkardığını söylemedi. Yemekten sonra sürücülüğünü yapan karısı öküzleri, önlüğünden besledi ve hayvanlara ayrılmış bulunan altı kilo kadar kuru otu yedirdi. Ama Grach el dokuması torbada kalmış ekmek kırıntılarını bile karısının önlüğüne doldurup öküzlere yedirmişti. Lubishkin bunu görünce güldü:

«Bakıyorum işleri sıkı tutuyorsun, Antip!»

«Hem de nasıl! Çalışmaya gelince ailemiz en sona kalmaz bizim!» İlkbahar güneşinden daha da kararmış olan esmer Antip, bu karşılığı, meydan okurcasına vermişti. Sözünde de durdu hani! Akşamüzeri, bir çeyrek hektar sürmüş olduğu söylentisi yayıldı.

Ama Kondrat Maydannikov alacakaranlık basıncaya dek öküzlerini kampa sürmedi. Davidov'un: «Ne kadar?» sorusuna, boğuk sesiyle: «Birbuçuk olmasına bir karık kaldı. Bize cıgara sarmak için biraz tütün ver hele... Öğleden beri cıgara içmedim» karşılığını verdi ve Davidov'a yorgun ama zafer sevinciyle parlayan gözlerle baktı.

Akşam yemeğinden sonra Davidov sonuçları özetledi:

«İkinci ekip yoldaşları, sosyalist rekabet aramızda iyice gelişmiş bulunmaktadır! Çalışma hızımız memnunluk vericidir. Kolhoz yönetiminden ekibe sürme işindeki başarısından dolayı Kolhozca teşekkürleri, bir atılım yapacağız yoldaşlar. Doğrusu bu! Hem neden yapmayalım ki? Verilen işi tamamlayabilme olanağını, uygulamayla kanıtlanmışken? Şimdi de kendimizi toprağı tırmıklama işine adamalıyız. Ve çok basit olarak, üçer üçer yapma-

lıyız bu işi. Özellikle en iyi şok işçimiz Kondrat Maydannikov'a teşekkürler!»

Kadınlar kapkacağı yıkadı, çiftçiler uyumak üzere yattılar, öküzler otlağa götürüldü. Kondrat uyumaya başlamıştı bile ki karısı sürünerek ceketinin altına girdi, onu dürttü, sordu:

«Kondrat, Davidov sana ne dedi... Sanki seni övüyormuş gibiydi... Ama şok işçisi de ne ola ki?»

Kondrat bu deyimi birçok defalar duymuş ama açıklamasını yapamıyordu. Biraz üzgün: «Keşke Davidov'a açıklasaydım anlamadığımı!» diye geçirdi içinden. Ama karısının sorusunu karşılıksız bırakmak, onun gözünde saygınlığını azaltmak, olacak şey değildi, onun için elinden geldiğince açıkladı

«Şok işçisi mi? Ah, sen aptalın tekisin, kadın! Şok işçisi ha? Hım! Şey, sana nasıl anlatayım ki? Şok işçisi Kolhozun en önemli kişisidir, bunu anlayamadın mı? Hadi şimdi git uyu, benim yanıma yanaşma!»

OTUZYEDİNCİ BÖLÜM

Mayısın 15'inde mısır ekimi işi, tüm bölgede bitmiş sayılırdı. O tarihte Gremyachy 'Stalin' Kolhozu ekim planını tamamlamış bulunuyordu. 10 Mayıs günü öğle üzeri üçüncü ekip kalan sekiz hektara da mısır ve ayçiçeği ekim işini bitirdi ve Davidov hemen atlı bir haberciyi Bölge Karargâhına göndererek Bölge Şurasına, ekim işinin tamamlandığını rapor etti.

İlk buğday filizleri umut vericiydi, ama ikinci ekibin ektiği bölgede Mayısın ilk günlerinde ekilmiş yüz hektarlık kadar Kuban buğdayı vardı. Davidov bu gecikmiş ekim işinin yetersiz sonuçlar vermesinden korkuyor ve Lubishkin de bu korkuları paylaşırken Yakov Lukich sonsuz bir güvenle:

«Filiz sürmez bu! Ne yapılırsa yapılsın sürmez! Yani yıl boyu ekecek, bir de sürmesini bekleyeceksiniz öyle mi? Kitaplarda yazılıdır, Mısır'da her yıl iki kez eker, iki hasat alırlarmış. Ama Gremyachy Log Mısır değil ki, Davidov yoldaş, burada ekim mevsimlerine harfi harfine uymak zorundayız» deyip duruyordu.

Davidov kızdı: «Ne diye böyle fesatçılık vaazları veriyorsun ki? Bizim için filiz sürmek zorunda! Ve gerekli

görürsek biz de yılda iki kez hasat kaldırırız. Burası bizim toprağımız, bize ait, onu sıkıp ne istersek çıkartacağız. Doğrusu bu!»

«Çocuk gibi konuşuyorsun!»

«İyi ya, görürüz. Bu konuşman, sağa sapma demektir, yurttaş Ostrovnov, bu da parti için arzu edilmeyen, zararlı bir sapmadır! Böyle bir sapma, tamamen kınanmıştır, unuttun mu yoksa?»

«Ben sapmalardan filan söz etmiyorum ki, ben topraktan söz ediyorum. Senin sapmalarından filan bir şey anlamam ben.»

Ne var ki Davidov bir yandan Kuban buğdayının sürgün vermesini umarken, kendi kuşkularını da bir türlü dağıtamıyordu. Her gün yönetime ait aygırı eyerliyor, güzel işlenmiş ama insanı ürkütecek kadar cansız, kapkara toprak parçasının güneş altında kavrulduğunu görmeye gidiyordu.

Toprak çarçabuk kurumuştu. Tohum, filiz verse bile, yeterince beslenmediği için, sürgünlerini yukarı fışkırtacak kadar güçlenemiyordu. Yumuşacık ve zayıf, sürgünlerin keskin sapları, sıcak, güneşten kavrulmuş toprağın ufalanan topakları altında güçsüz, yatıyor, ışığa doğru uzanmaya çabalıyor, ama toprağın katılaşmış, kupkuru kabuğunu delmeye gücü yetmiyordu. Davidov atından iniyor ve diz çöküp eliyle toprağı deşiyordu. Özünden baş vermiş incecik sürgünüyle minicik buğday tanesine baktığında, toprağa gömülmüş, güneşe doğru böylesine işkence içinde uzanma savaşı veren, ama hemen hemen hepsi ölüme mahkûm milyonlarca tohuma müthiş acıyordu. Kendi güçsüzlüğünün, çaresizliğinin bilinci onu çılgına çeviriyordu. Yağmur gerekiyordu, ancak o zaman buğday, toprağın üzerine yeşil bir kadife örneği yayılırdı. Ama yağmur yağmıyordu ve toprak güçlü, canlı, sık, yararsız otlarla örtülmekteydi.

Bir akşam yaşlılardan bir temsilciler topluluğu Davidov'u odasında görmeye geldi.

«Tavuk hırsızı» yaşlı Akiın, Davidov'u selamladıktan ve önünde haç çıkartabileceği bir ikonayı gözleriyle boşu boşuna aradıktan sonra, dedi ki:

«Alçakgönüllülükle, küçük bir ricada bulunmaya geldik.»

«Ne gibi bir rica? İkona bulamazsın, baba, boşuna arama.»

«Bulamam ha? Eh, bir çaresini ararım ben de... Ama biz yaşlıların ricası şudur ki...»

«Eee, neymiş?»

«İkinci ekibin bölgesindeki buğday sürgün vermeyecek, bu apaçık...»

«Şimdiye değin hiçbir şey apaçık değil, baba.»

«Peki apaçık değil ama büyük bir olasılıkla öyle görünüyor.»

«Eee, sonra?»

«Yağmur gerek bize.»

«Bak burada haklısın!»

«İzin ver de papazı çağırtalım, ayin yapsın.»

«Nedenmiş o?» Davidov'un suratı pembeleşmeye başlamıştı.

«Neden olduğunu bilirsin işte... Tanrı yağmur yağdırsın diye.»

«Eee, bu kadarı biraz, biraz... Hadi toz ol, baba, bu konuda tek söz daha işitmek istemiyorum, anlaşıldı mı?»

«Neden olmasın? Buğday bizim değil mi?»

«Kolhozun.»

«Peki, ya biz kimiz? Biz Kolhoz çiftçileriyiz işte.»

«Ben de Kolhozun Başkanıyım.»

«Bunu anlıyoruz yoldaş. Sen Tanrıyı tanımıyorsun ve biz de sana kutsal sancağının altında yürü demiyo-

ru, sadece biz inananların yürümemize izin vermeni istiyoruz.»

«İzin vermeyeceğim. Sizi Kolhoz topluluğu mu gönderdi?»

«Hayır, biz yaşlılar kendimiz karar verdik.»

«İşte şimdi görüyorsunuz. Sadece birkaç kişisiniz, zaten topluluk da buna izin vermez nasıl olsa. Çiftçiliğimizi bilimin yardımıyla yürütmek zorundayız baba, papazların yardımıyla değil.»

Davidov yaşlılarla uzun uzadıya, etraflıca konuştu ama onların din duygularını da incitmemeye özen gösterdi. Sessiz dinlediler. Ziyaretin sonuna doğru Makar Nagulnov içeri girdi. Yaşlı dindarlardan bir temsil kurulunun Davidov'dan ayin düzenlemek için izin istemeye gittiğini duymuş ve olan biteni anlamak için koşup gelmişti.

Akim içini çekerek ayağa kalktı: «Demek yapamıyoruz, öyle mi?»

«Hayır, yapamıyorsunuz ve yapmanız için de bir neden yok zaten. Ayin düzenlenmeden de yağmur yağacaktır.»

Yaşlılar dışarı çıktılar, Nagulnov da peşlerinden gitti. Davidov'un odasının kapısını sımsıkı kapadı ve onlara fısıldadı:

«Sizi gidi saçı ağarmış ihtiyar günahkârlar! Hepinizi tanırım ben: Her zaman kendinizce, bildiğiniz gibi yaşamaya çalışırsınız, şeytanların en inatçıları sizlersiniz! Tüm azizlerin bayramlarını kutlamak, ikonalarla bozkırlarda sürünmek, tohumu çiğnemek istersiniz hep. Eğer papazı buraya getirecek ve kendi başınıza buyruk tarlalara çıkacak olursanız, yangın söndürme ekibiyle peşinize düşerim, sizi hortumlarla öyle bir ıslatırız ki, sudan da ıslak olur çıkarsınız. Anlaşıldı mı? Papaz da buralarda görünmese iyi eder. O kıllı aygırı herkesin gö-

zü önünde, koyun kırkma makasıyla kırkarım. Kırkıp utanç içinde bırakır, öyle salıveririm. Anlaşıldı mı?»

Sonra Davidov'un yanına döndü, asık suratla, tatsız bir tavırla sandığın üzerine oturdu.

Davidov kuşkulu sordu: «O ihtiyarlara neler fısıldıyordun öyle?»

Makar gözünü kırpmadan karşılık verdi: «Havadan konuşuyorduk.»

«Eee?»

«Onlar da ayin yapmamaya karar verdiler.»

Davidov güldüğünü göstermemek için başını öte yana çevirdi: «Peki o halde, ne dediler?»

«Dinin afyon olduğunu anladıklarını söylediler... Ama ne diye böyle yapışıyorsun bana dostum? Senin aşağı kalır yerin yok hani sülükten: Bir yapışıyorsun ki, kurtulabilene aşkolsun! Yok ne konuşmuşum, yok ne demişim? Konuştum işte, o kadar. Sen o açıklamalarınla, o ricalarınla bunları fazla demokratik davranmaya itiyorsun, yüz veriyorsun. Böyle yaşlılarla konuşmanın yolu bu değildir ki. Hepsi de tehlikeli bir ruf hastası olup çıkmış, hepsi de uyuşmuş. Bunun için onlara boşuna nefes tüketmek yersiz, sadece marş marş deyip üzerlerine kapıyı kapatacaksm, o kadar!»

Davidov gülerek elini umutsuzca salladı. Makar gerçekten de yola gelmiyordu!

Partiden iki hafta önce atılmıştı ama bu zaman içinde Bölge Parti başkanlığında bir değişiklik olmuştu. Sekreter Korchinsky ve Örgütlenme Bölümü başkanı Homutov görevlerinden alınmışlardı.

Nagulnov'un, Bölge Denetim Şurası yoluyla gönderilmiş olan başvurusunu alınca yeni Bölge Parti sekreteri bir Büro üyesini soruşturmayı genişletmek üzere Gremyachy Log'a göndermiş ve sonra da Büro, Nagulnov'un Partiden çıkartılması kararını kaldırmıştı. Karar

hükmün ağırlığının Nagulnov'un eylemine uygun düşmediği ve ayrıca da Nagulnov'a karşı yapılan suçlamaların bir kaçının ('ahlaksal düşüş' ve 'cinsel ahlaksızlık') ikinci soruşturmadan sonra doğrulanmadığı gerekçesiyle kaldırılmıştı. Makar kınanmış ve olay burada noktalanmıştı.

Hücre sekreterliği görevlerini geçici olarak üstlenen Davidov bu yetkileri Makar'a geri verdiğinde sormuştu:

«Dersini aldın mı bari? Bundan sonra da parti yolundan sapacak mısın?»

«Hem de nasıl ders sorma! Yalnız, Parti yolundan kim sapmış, ben mi, yoksa Bölge Şurası mı?»

«Hem sen hem yöneticiler, iki taraf da biraz kabahatliydiniz.»

«Ama bence Bölge yöneticileri de yoldan sapıyor.»

«Nasıl, örneğin?»

«İşte şöyle! Neden Kolhozdan ayrılan üyelere hayvanlarının geri verilmesi için emir çıkartmıyorlar? Bu zoraki kollektifleştirme değil de nedir? İşte adamlar Kolhozdan ayrılıyorlar, sen onlara ne hayvanlarını, ne araç gereçlerini geri veriyorsun. Geçimlerini neyle sağlayacaklar, nereye gidecekler peki? Bu konuda çaresiz oldukları apaçık ortada; sürünerek Kolhoza geri dönecekler. Bağırıp çağıracak ama gene de geri dönecekler.»

«İyi ama hayvanlar da, araç gereç de bir kez Kolhozun görünmez fonuna girmiş oluyor.»

«Yahu o fonu ne yapacağız ki biz? Mademki adamları yeniden zorla Kolhoza alıyoruz? Neden sanki onlara açık açık söylemiyoruz: 'Hadi alın şu araç gerecinizi de tıkının, boğazınızda kalsın' demiyoruz?' Ben onları Kolhozun yanına bile yaklaştırmazdım. Ama sen böyle döneklerin yüzlercesini aldın içeri, sanırım onların akıllı birer Kolhoz çiftçisi olacaklarını sandın! Dünyada olmaz! Kolhozun içinde yaşar onlar, o düşmanlar, ama son

nefeslerini verinceye dek gözlerini özgür çiftçinin yaşamından ayıramazlar. Ben onları tanırım! Ve senin onlara hayvanlarını ve araç gereçlerini geri vermemen de parti yolundan sola sapmadır, onları gerisin geri Kolhoza Alman ise sağa sapma. Ben de siyasal açıdan geliştim dostum, artık beni çiğneyip ezemeyeceksin!»

«Eski üyelerle hemen hesaplaşamayacağımızı, tarım mevsiminin sona ermesini beklemek zorunda olduğumuzu anlamıyorsun da siyasal açıdan geliştiğini nasıl söyleyebiliyorsun?»

«Evet, anlıyorum bunu.»

«Ah, Makar, Makar! İlle de düşüncesiz iş yapacaksın, yapmasan olmaz. Karar vermekte hep acele ediyorsun, işte doğrusu bu!»

Böyle, uzun süre tartıştılar, sonunda birbirlerine sövüp saymaya başladılar ve Davidov çekti gitti.

Bu iki hafta içinde Gremyachy Log'da pek çok değişiklik olmuştu. Tüm köyün şaşkın bakışları önünde Marina Poyarovka, kayınbiraderi Suskun Demid ile evlendi. Adam bir gece arabasına az buçuk eşyasını yükledi, evinin kapısını, pencerelerini sımsıkı kapadı, çıktı; sonra da arabayı çeke çeke kadının evine taşındı.

Gremyachy halkı onlar için: «Marina iyi bir eş buldu doğrusu! Bu ikisi bir traktörden fazla iş çıkartırlar!» dedi.

Kaç yıllık sevgilisinin evlenmesine çok şaşıran Razmyotnov önceleri duygularını gizledi. Ama bir süre sonra dayanamaz oldu ve Davidov'a görünmemeye çalışarak, içmeye başladı. Bir gün Davidov bunu farketti, onu uyardı:

«Unut artık şunu Andrei, vazgeç! Bir Parti üyesine yakışmıyor.»

«Vazgeçeceğim! Ne var ki kendimi son derece aşa-

ğılanmış buluyorum. Demid'i düşünsene! Beni kime değişti şu kancık? Kime değişti beni?»

«Bu sadece onu ilgilendirir.»

«Ama beni de aşağılıyor!»

«Öyleyse aşağılanmış ol ama içme. İçmenin zamanı değil. Yakında ot yolma işi başlayacak.»

Ama Marina sanki inadına, artık Razmyotnov'un yoluna daha sık çıkıyordu. Hep de halinden memnun, mutlu görünüyordu.

Demid kadının küçük çiftliğinde en iyi cins bir öküz gibi çalışmaya koyuldu. Bahçedeki tüm yapılara çekidüzen verdi, yirmidört saat içinde üç, dört metre derinlikte bir mahzen kazdı, on pudluk kirişleri ve sabanı sırtında taşıdı. Marina onun üstünü başını yıkadı, dikti, onardı ve komşularıyla konuşurken Demid'in çalışma gücünü öve öve bitiremedi.

«Bir eve gerekli olan tam bir erkek, kadınlar!» diyordu. «Bir ayı kadar güçlü, tuttuğunu koparan bir insan. Pek konuşmasa bile bunun ne önemi var ki? Hiç olmazsa fazla kavga etmeyiz...»

Marina'nın yeni kocasından memnun olduğu söylentileri Razmyotnov'un kulağına geldiğinde, kendi kendine acı acı söylendi:

«Ah Marina! Sanki ben senin sundurmanı onaramaz mıydım? Ya da sana bir mahzen kazamaz mıydım? Gençliğimi berbat ettin.»

Mallarına el konulan eski Kulak Gayev sürgünden Gremyachy'e döndü. Seçim Hakları Kurulu ona yurttaşlık haklarını geri verdi, köye gelir gelmez çocuklarıyla birlikte Davidov onu Kolhoz yönetimine çağırmıştı; sordu:

«Geçimini neyle sağlamayı tasarlıyorsun, yurttaş Gayev? Serbest köylü mü olacaksın yoksa Kolhoza mı gireceksin?»

Bir Kulak olarak yasadışı işlem gördüğünü unutmamış bulunan Gayev karşılık verdi: «Artık neyle sağlarsam sağlayacağım işte!»

«İyi ama ne düşünüyorsun?»

«Anlaşılan Kolhozdan uzak duramayacağım.»

«Öyleyse bir başvuru dilekçesi ver.»

«İyi ama malım mülküm ne olacak?»

«Hayvanlar Kolhoza aittir, araç gereç de öyle. Ama keresteni dağıttık. Onu geri almak daha zor olacaktır. Birazını geri verebiliriz sana, kalanını da öderiz.»

«Buğdayımı öğütmüşsünüz.»

«Eee, bu kolayca düzeltilebilir. Yöneticiye git, ambar memuruna söylesin, sana hemen on pud un versinler, al götür.»

Makar, Gayev'in başvurusunu kabul etmeye Davidov'un niyetlendiğini duyunca Razmyotnov'a: «Hırlısı hırsızı kim rastlarsa herkesi Kolhoza topluyor» dedi. Kızmış gibiydi: «Bari gazeteye ilân verse de sürgün cezalarını tamamlar tamamlamaz tüm sürgünleri Kolhoza geri aldığını elaleme duyursa.»

Ekim mevsimi bitince Gremyachy Parti hücresi üye sayısını bir katına çıkardı. Titok'un yanında üç yıl çalışmış olan Pavel Lubishkin,üçüncü ekipten bir üye, Nestor Loschilin ve Ushakov, hepsinin adaylıkları kabul edildi. Hücre toplantısının Lubishkin ile ötekileri kabul ettiği gün Nagulnov, Kondrat Maydannikov'a öneride bulundu:

«Partiye girsene, Kondrat. Başvurunu seve seve desteklerim. Sen benim bölüğümde, benim komutamda hizmet verdin, o zaman da yiğit bir süvari eriydin, şimdi de birinci sınıf bir Kolhoz çiftçisisin. Ne diye Partinin dışında kalıyorsun şaşıyorum doğrusu. Dünya devrimi bugün yarın gerçekleşecek, o noktaya geliyoruz, sen bunca

zaman sonra hâlâ Parti dışındasın. Böyle olmaz, Partiye girmek için başvuruda bulun.»

Kondrat içini çekti ve düşüncelerini açıkca ortaya koydu:

«Hayır, Nagulnov yoldaş, vicdanım şu sırada Partiye girmeme izin vermiyor. Gerekirse gene Sovyet Hükûmeti için savaşırım ve vargücümle Kolhozda çalışırım ama Partiye girmek için başvuramam...»

Nagulnov'un yüzü karardı: «İyi ama, neden?»

«Olmaz çünkü, şimdi Kolhozda bulunduğum halde, malıma olan özlem beni adeta hasta ediyor.» Kondrat'ın dudakları titredi, fısıltıyla, çarçabuk ekleyiverdi: «Öküzlerim için yüreğim kan ağlıyor, onlara çok üzülüyorum... Görmeleri gereken özeni göremiyorlar. Ve Akim de toprağı kabartma sırasında, atının boynunu boyundurukla sıyırdı. Bunu görünce gün boyu yemek yiyemedim. Küçük bir ata hiç kocaman bir boyunduruk takılır mı? Doğru mu bu? İşte bunun için Partiye giremem. Mademki hâlâ malıma olan isteğimden, özlemimden kurtulamamışım, o halde vicdanım Parti'de olmama elvermez demektir. Ben böyle görüyorum.»

Makar bir an düşündü, sonra dedi:

«Evet, burada haklısın» dedi. «Öyleyse biraz bekle, henüz girme Partiye. Kolhozdaki tüm aksaklıklara karşı, dsurup dinlenmeden savaş verelim; artık boyunduruklar atına göre takılsın. Ama eğer rüyanda hâlâ eski öküzlerini görüyor isen, o zaman Partiye giremezsin. Partiye, mal mülk için hiç özlem duymadan gelmelisin. Tamamen temizlendiğinde ve sadece ve sadece dünya devrimini başarınayı düşündüğünde, ancak o zaman gelmelisin. Babamın hali vakti yerindeydi ve ta çocukluğumdan beri çiftliğe alıştırmıştı. Ama çiftliğe hiç mi hiç bağlı değildim ben, çiftlik benim için hiçbir anlam taşımazdı. Karnımı iyice doyurduğum bir yaşamı ve dört çift

öküzü yoksul bir toprak işçisi olmak uğruna terkettim. Bence böyle, şu mal mülk illetinden tümüyle arınmadan girme Partiye.»

Lubishkin, Ushakov ve Loschilin'in Parti'ye girecekleri söylentisi Gremyachy Log'da çarçabuk yayılıverdi. Kazaklardan biri Shchukar'a takıldı:

«Peki sen niye girmiyorsun Partiye? Faal işçilerden birisin, adını öne çıkardın duyurdun. Sana resmi bir görev verirler sen de kendine deri bir evrak çantası alır, koltuğunun altına sıkıştırdığın gibi oraya buraya dolanırsın.»

Dede Shchukar, bu konuyu enine boyuna düşündü. Ve o akşam hava kararır kararmaz soluğu Nagulnov'un odasında aldı.

«Nasılsın Makar?» diye girdi konuşmaya.

«Peki ya sen, nasılsın? Ne istiyorsun?»

«Partiye girenler varmış da...»

«Eee, ne olacak?»

«İşte, belki ben de girmeyi düşünürüm. Ömrümü atlara bakarak geçirmek istemiyorum arkadaş. Onlarla nikahlı mıyım ki?»

«Peki öyleyse, ne istiyorsun?»

«Açıkçası, Rusçası şu, Partiye girmek istiyorum. Nasıl bir görev alırım filan diye bakmaya geldim... Bana ne yazacağımı, nasıl yazacağımı söyle hele.»

«Demek sen... Sen sanıyorsun ki insanlar Partiye iş bulmak için giriyorlar, öyle mi?»

«Bizim Parti üyelerinin tümünün de işi var ya.»

Makar duygularını dizginledi ve konuyu değiştirdi.

«Paskalya'da papaz seni görmeye gelmiş miydi?» diye sordu.

«Elbette.»

«Peki ona bir şey verdin mi?»

«Elbette verdim! İki yumurta verdim, bir parça da yağlı domuz eti, yarım kilo kadar.»

«Demek hâlâ, şimdi bile Tanrıya inanıyorsun?»

«Elbette inanıyorum, pek fazla değil ama. Gene de hastalanacak olursam ya da bir terslik çıkarsa, veya diyelim gök fazla şiddetli gürlerse, işte o zaman dua ederim, doğal olarak Tanrıya dönerim.»

Makar Shchukar'a karşı terbiyesini bozmaktan yana değildi. Ona Partiye niçin kabul edilemeyeceğini enine boyuna açıklayabilmek istiyordu. Ama Shchukar'ı konuşturmaya başlayınca baktı yeterince sabırlı olamıyor, birden patlayıverdi:

«Cehennemin dibine git, seni ihtiyar pislik çukuru! Papazlara yumurtaları verirsin, iş bulma hayalleri kurarsın, ama gerçekte atlara doğru dürüst kepek vermesini bilemezsin. Partinin ihtiyar süprüntülere gereksinmesi var mı sanıyorsun? Ne yaptığını sanıyorsun sen, oyun mu oynuyorsun? Şaka mı bu? Senin işin sadece dilini çalıştırmak, yalanlar kıvırmak. Hadi defol, gözüm görmesin seni, kafamı da kızdırma, çünkü sinirlerim iyice oynamış durumda zaten. Sağlığım seninle sakin sakin konuşmama elvermiyor. Defol dedim! Hadi ne duruyorsun, gitmiyor musun?»

Shchukar, bahçe kapısını arkasından telaşla çarparken, üzgündü: «Onunla konuşacak zamanı bilememişim. Yemekten sonra gelmeliydim» diye düşünüyordu.

Bu iki hafta içinde Gremyachy Log'u ve özellikle de kızları heyecana düşüren son haber, 'Dumanlı'nın ölümü oldu.

Halk mahkemesinin kürek cezasına çarptırdığı Yefim Trubachov ve Batalschikov istasyona giderlerken yazdıkları bir mektupta, 'Dumanlı'nın özgürlüğü ve Gremyachy Log'u çok özlediğini, kaçmaya kalkıştığını

bildirdiler. Hükümlüleri götüren milisler üç kez 'Dur!' diye bağırmış ama o iki büklüm olmuş, ekili tarlalardan ormana doğru bir koşu tutturmuş. İlk çalı kümelerine ancak kırk metre kadar bir mesafe kalmışmış ki milis diz çöküp tüfeği omuzlamış ve üçüncü kurşunda 'Dumanlı'nın işini bitirivermiş.

Yetimin ardından yas tutacak, teyzesinden başka kimsesi yoktu. Aşkın o basit sanatını öğrettiği kızlar ardından üzüldülerse de bu da uzun sürmedi. 'Zaman olur, vücut soğur.' Ve genç kızların gözyaşları da gün doğarken yağan çiğ gibidir.

OTUZSEKİZİNCİ BÖLÜM

Tarımda 'ölü mevsim', ilkbahar ekimiyle ot kurutulması arasındaki dönem ilk önce 1930'da kaldırılmıştı. Daha önceki yıllarda, köylüler geleneksel biçimde yaşarlarken bu iki aya boşu boşuna 'ölü mevsim' denirdi. Ekim işini bitirince çiftçiler tembel tembel ot kurutmaya hazırlanırlardı; öküzler ve atlar otlaklarda otlar, güç toplar, Kazaklar ise bu arada tırmıklarını düzeltir veya arabalarını, oraklarını onarırlardı. Mayıs sıcağında uyandırılmamış toprağı sürmek için tarlaya çıkan pek seyrek görülürdü. Köyler ağır, ezici bir sessizlikte dinlenirlerdi. Öğle üzeri, yaşamdan yoksun sokakta tek bir canlıya rastlanmazdı. Kazaklar ya köy dışına, yolculuğa çıkmış olur, ya da evlerinde veya serin mahzenlerinde keyif ederler, ya da aylak aylak baltalarını bilerlerdi. Uykulu kadınlar ise, serin bir yere rahatça yerleşip bit ayıklamakla uğraşırlardı. Köylerde bir boşluk, uyuşuk bir huzur egemen olurdu.

Ama Kolhozun başladığı ilk yıl 'ölü mevsim' Gremyachy Log'da, bozuldu. Tohumlar henüz filizlenmeye başlamışken ot yolma işine girişildi.

Davidov toplantıda: «Üç kez ot yolacağız ki Kolhoz tarlalarında tek bir ot bile kalmasın» dedi.

Yakov Lukich, pek sevinmişti. Kendisi enerjik bir adamdı, boş durmaktan hiç hoşlanmazdı, bu yüzden tüm köyü harekete geçirecek, canlı bir etkinlik ve çalışma temposuna sokacak olan bu iyi yönetim gösterisi onu pek memnun etmişti. 'Sovyet Hükûmeti yükseklerde uçuyor; nasıl iniş yaptığını göreceğiz! Buğdaydan zararlı otlar ayıklanacak, nadas toprağı altüst edilecek, hayvanlar beslenecek, araç gereç onarılacak! Ama insanlar çalışacak mı? Kadınları da ot yolmaya zorlayacaklar mı? Bu işitilmemiş bir şey! Eskiden tüm Don yöresinde zararlı otlar hiç yolunmazdı. Ama onları öylece bırakmakla budalalık ederlerdi. Ayıklansaydı hasat daha zengin olurdu. Ben de tarlalarımdaki zararlı otları yolmalıydım, ah ihtiyar budalanın biriymişim ben de! Benim şeytan karılar yaz boyu hiçbir şey yapmadan dolanır dururlardı,' diye düşünüyordu; ve kendi çiftliğinde çalıştığı günlerde buğdaydaki zararlı otları ayıklamadığı için pişmanlık duyuyordu. Bunları Davidov ile konuşurken ona dedi ki:

«Artık ambarlarımız buğday almayacak, Davidov yoldaş! Ama eskiden tohumu eker sonra da oturup boy vermesini beklerdik! Tohum da delice otuyla, ayrık otuyla, kenger otuyla, yabani yulafla, sütleğen otuyla ve Tanrı bilir daha ne pis şeylerle birlikte boy verirdi. Harmanda dövdüğünde taneler epey iyi görünürdü ama bir hektardan elde ettiğin miktarı tartıya vurduğunda işe yarayacak oranı kırk pudu ya bulur ya bulmazdı.»

Tohumluk buğdayın izinsiz dağıtılması olayından sonra Davidov, Yakov Lukich'i yöneticilikten uzaklaştırmayı düşünmüştü. Çünkü ona karşı içinde duyduğu derin bir kuşkuyla rahatsızdı. Onu, ambarlar çevresindeki kalabalıkta gördüğünü unutamıyordu ve onun yüzün-

deki sadece neşeli değil, aynı zamanda kurnaz kurnaz gülümseyerek bir şeyler bekleyen o ifade de hayalinden silinmemişti... Kendine mi öyle gelmişti. Ertesi gün Yakov Lukich'i odasına çağırtmış ve herkesi dışarı çıkartmıştı. İkisi başbaşa, alçak sesle konuşmuşlardı.

Davidov sormuştu: «Dün ambarların orada ne yapıyordun sen?»

«Halkı yola getirmeye çalışıyordum, Davidov yoldaş! Düşmanlarm aklmı başına getirmeye, Kolkoz buğdayını rastgele almalarını önlemeye uğraşıyordum.» Yakov Lukich bu karşılığı bir an bile duraksamadan vermişti.

«İyi ama ya kadınlar?... Kadınlara niçin ambarların anahtarlarının bende olması gerektiğini söyledin?»

«Ne, ne diyorsunuz? Aman Tanrım! Böyle dediğimi de kim anlattı size? Ben kimseye hiçbir zaman böyle bir şey demedim ki!»

«Kadınlar beni götürürlerken senin haber verdiğini itiraf ettiler bana...»

«Yalan! Yemin etmeye hazırım! Hepsi iftira! Beni sırtımdan bıçaklamak istiyorlar onlar!»

Bu yüzden Davidov verdiği kararda tereddüt geçirmişti. Ve kısa süre sonra Yakov Lukich, ot ayıklama hazırlıklarında ve köyün beslenmesi için gereken maddeleri toplamada öylesine coşkulu bir etkinlik göstermiş, yönetime birbiri ardından öyle çok akla yakın ekonomik plan önerisi getirmişti ki Davidov bir kez daha bu enerjik yöneticiye kapıldı.

Yakov Lukich, ekip tarla yörelerinde birkaç yeni havuzun kazılmasını önerdi. Hatta ilkbahar suyunun toplanmasına daha elverişli derin yerleri bile gösterdi. Ona göre yeni havuzlar öyle yapılmalıydı ki ekip hayvanları su içmek için yarım kilometreden çok yürümek zorunda kalmamalılardı. Bu konuda Davidov ve yönetim ku-

rulunun tüm öteki üyeleri, bu tasarının değerini kabul etmek zorunda kaldılar; çünkü ilkbahar boyunca ekip hayvanlarını sulamak için kamptan ta iki üç kilometre öteye götürmek gerekmişti. Bu yüzden zaman kaybı korkunç olmuştu. Yorgun öküzleri suya götürüp getirmek her defasında yaklaşık iki saat almıştı ve bu süre içinde bir hektardan fazla bir alan sürülebilir veya tırmıkla kabartılabilirdi. Yöneticiler yeni havuzların yapılmasını uygun gördü ve tarla işine ara verilmesinden yararlanan Yakov Lukich de baraj kurmak için kereste hazırlamaya başladı.

Hepsi bu kadar da değildi. Küçük bir tuğla harmanının başlatılmasını önerdi ve en fazla kuşku duyanları bile, böyle bir girişimin son derece kazançlı olacağına inandırmakta güçlük çekmedi, çünkü büyük bir ahır yapmak veya sundurma yapmakta kendi tuğlasını kullanmak tuğlayı Kasabadan yirmisekiz kilometre taşımaktan, üstelik yüz tuğlaya dörtbuçuk ruble para ödemekten, karşılaştırlamayacak kadar daha yararlıydı. Yakov Lukich, üçüncü ekip üyelerini de bir dere çukurunu doldurmaya ikna etti, bu çukurdan her yıl, sel suları, akdarı ve bal gibi tatlı kavunların pek güzel yetiştiği, verimli toprağı süpürüp götürüyordu. Onun yönetimi altında çukur, kazıklarla çevrildi, kazıkların arası çalı çırpı ve tezekle dolduruldu, taşlarla desteklendi, kanal boyuna da kavak ve söğüt fidanları dikildi ki, kökleri birbirine dolanıp ufalanan toprağı güçlendirsin. Böylelikle epey geniş bir toprak parçası sel sularına kapılıp sürüklenmekten kurtarılmış oldu.

Tüm bu koşullar bir araya geldiğinde, Yakov'un da Kolhozda sarsılmış olan durumu sağlama bağlanmış oldu. Davidov ne olursa olsun, yöneticisinden yoksun kalmamaya ve her konuda onun gerçekten tükenmek bilmeyen girişimciliğini desteklemeye kesin kararlıydı. Na-

gulnov bile Yakov'a karşı daha dostça bir tavır takınmıştı. Bir gün bir hücre toplantısında: «İçten içe bize düşman ama çok iyi bir yönetici» dedi. «Kendi adamlarımızdan birini onun ölçülerinde yetiştirinceye değin Yakov Lukich'i yönetici olarak destekleyeceğiz. Partimizin zekâ düzeyi sınırsızdır. Partimizde milyonlarca beyin var. Bundan ötürü aklı keskin, örneğin bir mühendis, bir yılan, bir karşı-devrimci olabilir. Çoktan sırtı bir duvara verilip kurşuna dizilmesi gerekirken bunu yapmıyorlar. Tam tersine, ona iş verip diyorlar ki: 'Sen eğitim görmüş bir adamsın! Al sana para. Üç kişilik ye... Karının hoşuna gitsin diye ona ipek çoraplar satın al, ama şu beyin kutunu çalıştır bakalım ve mühendisliğini dünya devriminin yararı için işlet!» Ve o da işletiyor. Belki de eski yaşamını özlemle anıyor ama işini yapıyor. Peki kurşuna dizdin diyelim, ne elde edersin? Geriye bir yıpranmış pantolonu ve belki de cep saati kalır, o kadar. Ama şimdi çalışıyor, binlerce kişiye yarar sağlıyor. Yakov da böyle işte. Varsın sel çukurunu set çekip doldursun, havuzlar kazsın. Hepsi de Sovyet rejiminin yararına olacak ve dünya devrimini daha da yaklaştıracaktır.»

Yakov Lukich'in yaşamı gene belirli bir dengeye ulaşmıştı. Polovtsev'in ve arkasında olan ve de ayaklanma hazırlıklarını yöneten tüm güçlerin şimdilik yok olduğunu anlıyordu. Şu sırada bir ayaklanma olmayacağına kesin inanmıştı; çünkü artık zamanı geçmişti ve Sovyet hükûmetine en düşman Kazakların bile tutumunda bir değişme olmuştu. 'Herhalde Polovtsev de, Liyatovski de sınırdan kaçmış olacaklar' diye düşündü. Ve Sovyet rejiminden kurtulmaya fırsat bulunamadığı için duyduğu o derin pişmanlık huzur verici bir neşe ve doygunlukla hafifledi: Bundan sonra yaşantısını, rahatını tehlikeye düşürecek kimse kalmadı demekti. Artık Grem-

yach Log'a milislerin geldiğini görünce yüreğini titreten o müthiş korkuyu duymuyordu. Oysa eskiden kara bir milis üniformasını sadece görmek bile onda anlatılmaz bir telaş uyandırır ve tepeden tırnağa titrerdi.

«Eee, şu dinsiz Hükûmetin işi yakında bitirilecek mi acaba? Bizimkiler yakında geliyorlar mı?» diye, yaşlı anası bir kez ulu orta Yakov Lukich'e soruvermişti.

Bu zamansız soruyla sınırsız heyecanlanan Yakov acı acı, biraz da öfkeli, karşılık verdi:

«Peki bundan sana ne, ana?»

«Bana mı? Bana çok şey. Kiliseleri kapattılar, papazlara Kulakmış gibi davrandılar, tamam mı?»

«Sen ihtiyarladın iyice, Tanrıya dua et... Ama dünya işlerine burnunu sokma. Gereksiz yere titizlik ediyorsun, ana!»

«İyi ama ya subaylar, onlar nereye yokoldu?O bir işe yaramaz, tek gözlü, baca gibi tüten adam, nereye kaçtı? Sen de benim hayır duamı istemiştin, şimdi tutmuş gene bu Hükûmete hizmet ediyorsun!» Oğlunun «Hükûmeti değiştirmek» için hiçbir şey yapmayışını anlayamayan kadın, bir türlü yatıştırılamıyordu.

«Aman ana, kanımı donduruyorsun benim! Bırak bu saçma lafları... Ne diye deşiyorsun ki bütün bunları? Başkalarının önünde de ağzından kaçıracaksın. Kafanın elden gitmesine neden olacaksın ana! Sen kendin demiştin 'Tanrı ne yaparsa iyi yapar!... Şimdi de yaşamana bak, sesini çıkarma. Burnunun iki deliği var, sümkür ve kapa çeneni! Ekmeğini elinden alan yok ya. Daha ne istiyorsun, Tanrıya şükür?»

Böyle bir konuşmadan sonra Yakov Lukich kaynar su dökülmüşcesine odadan fırladı ve uzun süre kendini nasıl yatıştıracağını bilemedi. Sonra da oğlu Semion'a ve kadınlara kesin emir verdi:

«Büyükkannenizi gözünüzden ayırmayın! Ölümüme

neden olacak. Kapıya bir yabancı gelirse, onu hemen odasına kilitleyin.»

İhtiyar kadını, gece gündüz kilit altında tutmaya başladılar. Ama Pazar günleri koyveriyorlardı ve o da hemen arkadaşlarına, kendi gibi ihtiyar, eli ayağı tutmaz kadınlara gidiyor, onlara ağlayarak yakınıyordu:

«Ah benim canlarım, aziz dostlarım benim! Oğlumla karısı, artık beni kilitliyorlar. Bana yalnız kuru ekmek veriyorlar, ben de kırıntıları yiyor, kendi gözyaşlarımı içiyorum. Ama subaylar, Yakov'un komutanı ile arkadaşı bizimle otururlarken, bana lahana çorbası hatta arasıra meyva hoşafı bile verirlerdi. Ama şimdi bana kızdılar... Öyle kızdılar ki... Oğlum ile gelinim. Oh-o-o-ooh! Neler geçirdim ben, canlarım! Öz oğlum bana kızdı, hem de ne yüzünden, en ufak bir fikrim yok. Geldi benden şu dinsiz hükûmeti devirme işinde hayır duamı istedi, ama şimdi Hükûmete karşı tek söz söyleyecek olsam beni lanetliyor...»

OTUZDOKUZUNCU BÖLÜM

Ekim mevsiminde neşeli ve hoppa kadın Lushka, yani Nagulnov'un eski karısı, tarlalarda çalışmaya başladı. Üçüncü ekibe verilmişti ve ekibin tarla kulübesindeki yerini seve seve aldı. Gündüzleri Afanasi Krasnokutou'un sürücülüğünü yapıyordu. Ama gece, yaşadığı kırmızı tarla kulübesinin dışında, balalayka şafak sökene kadar tıngırdıyor, çift sıralı akordiyonun bas ve daha yukarı sesleri inliyor, sızlanıyor, genç erkek ve kadınlar dansediyor, şarkı sölyüyorlardı. Ve tüm bu neşeli cümbüşü Lushka yönetiyordu.

Ona göre dünya her zaman güneşli ve basitti. Düşüncesiz yüzünde kaygıdan, tasadan, en ufak bir kırışık görülmezdi. Zarif kaşlarını kaldırarak yaşamın içinden kolaylıkla, güvenle, bir şeyler bekleyerek, her dakika yeni bir zevkle karşılaşmayı umut edercesine yürür giderdi. Ayrıldıklarının hemen ertesi günü Makar'ı düşünmekten vazgeçmişti. Timofey de epey uzaklardaydı artık. Yitirdiği sevgililerin ardından pişmanlık duymak Lushka'ya mı kalmıştı sanki? O boşanmışlığına parmak basan kızlara, kadınlara, küçümser bir tavırla: «Dünyada bana bir ömür boyu yetecek kadar tazı var!» derdi.

Hiç kuşkusuz yeterince, hatta fazlasıyla vardı: Üçüncü ekıpteki delikanlılar da, evli genç erkekler de onun sevgisini kazanmak için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Ayın mavi, bulanık aydınlığında, kampta, kulübenin dışında, 'Krakoviak' ve öteki dansları oynarken Kazakların çizmelerinden çamur ve gübre uçuşuyordu. Ama danseden ve Lushka'nın hemen yanında olmak için fırsat kollayan ekiciler, tarla süren, toprağı altüst eden bu insanlar, birbirleriyle küfürleşmeye başlıyor, amansız bir kavgaya tutuşuyorlardı. Hep Lushka'nın yüzünden. Anlaşılan pek kolay elde edilen bir kadındı ve üstelik tüm köy halkı onun Timofey ile olan utanç verici ilişkisini biliyor ve her erkek, Timofey'nin istemeyerek, Nagulnov'un da isteyerek bıraktığı boşluğu doldurma umuduyla çırpınıyordu.

Agafon Dubtslev Lushka'yı konuşarak yola getirmeyi denediyse de, bu girişim acması bir başarısızlıkla sonuçlandı.

«İşimde çok iyiyim ama kimse benim dansetmemi de, sevişmemi de yasaklayamaz. Kızına Agafon baba, sen ceketini başına çek, uyumana bak! Ya da eğer kıskanıyorsan ve eğlenceyi paylaşmak istiyorsan sen de gel. Biz çiçek bozuğu suratlıları bile kabul ederiz. Hatta çiçek bozuğu erkeklerin çok coşkulu birer sevgili oldukları söylenir!» diye Lushka gülerek alay etmişti onunla...

Agafon bir daha sefere Gremyachy'e gider gitmez Davidov'dan yardım istedi.

Kızgın, söze başladı: «Sen ne tuhaf düzenlemeler yapıyorsun, Davidov yoldaş! Dede Shchukar'ı Lubishkin'in ekibine koymuşsun, Lushka Nagulnova'yı da benimkine sokuşturmuşsun. Onları bozgunculuk etsinler diye mi koydun, nedir? Bir gece gel de bak kampta neler oluyor, gözlerinle gör. Lushka, benim çocukların

hepsinin başını döndürdü. Hepsine gülümsüyor, vaadlerde bulunuyor, onlar da, onun uğruna genç horozlar gibi dövüşüyorlar. Gece de toprağı inletinceyedek dansediyorlar, topuklarına acımadan, yere öylesine tepişerek vuruyorlar. Kulübenin yakınında bir yeri döve döve dazlak etmişler, görsen inanmazsın. Sabah Büyük Ayı gökte solmaya yüz tutarken bile bizim kamp sanki pazar yeriymişcesine gürültülü. Alman savaşı sırasında Markov'da bir hastanede yaralı yatıyordum; biraz iyileştiğimde hastabakıcılar beni opera dinlemeye götürmüşlerdi. Korkunç bir kargaşaydı : Biri aptal bir sesle uluyup duruyor, bir başkası dansediyor, bir üçüncüsü de testere çekercesine keman gıcırdatıyordu. Neler olup bittiğini anlamam olanaksızdı! Öyle sinir bozucu bir müzikti ki, adamın gırtlağına sarılıyordu sanki. İşte bizim kampta da böyle : Şarkı söylüyorlar, çalgılarına vuruyorlar ve dansediyorlar... Köpek düğünü gibi! Şafak sökene dek çıldırıyorlar, sonra tut da sen gündüz onlardan iş bekle. Yürürken uyuyorlar, öküzlerin altına yatıyorlar. Ya şu Lushka belâsını kamptan uzaklaştır, ya da git söyle ona, evli bir kadın gibi davransın.»

Davidov köpürdü : «Sen, beni ne sanıyorsun? Neyim ben? Sizin öğretmeniniz miyim? Defol, cehennemin dibine git! Buraya böylesine pis şeyler için gelmek... Ne yapayım ben? Kadına ahlak dersi mi vereyim? Çalışmıyorsa onu ekipten çıkartırsın, doğrusu bu! En ufak bir olayda hemen yönetime koşmak alışkanlığı da neyin nesiymiş; 'Yoldaş Davidov, sabanlardan biri kırıldı...' 'Yoldaş Davidov, kısraklardan biri hastalandı...' Ya da şimdi olduğu gibi: 'Bir kadın kuyruğunu sallıyor. Sana bakılırsa ben ona yol göstermeliyim, öyle mi?' Allah belânı versin! Bir sabanın onarılması gerekiyorsa, demirciye git. Atlar için de bir veteriner hekim var. Kendi başınıza girişimde bulunmayı ne zaman öğreneceksiniz?

Daha kaç zaman sizlere yardım edeceğim ben? Haydi toz ol!»

Agafon, bu davranıştan hiç de memnun olmayarak Davidov'un yanından ayrılmıştı. Davidov da ekip başı gittikten sonra, birbiri ardından iki sigara içti. Kapıyı çarparak kapatıp sürgüledi.

Adamın anlattıkları Davidov'un huzurunu kaçırmıştı ama, bağırıp çağırmasının nedeni, ekip başkanının sorumluluklarını yüklenmemesi ve yönetimle ilgili her türlü basit işlerde bile karar vermesi için Davidov'a baş vurması değildi; Davidov'u böyle çileden çıkartan, Agafon'un Lushka ile ilgili bir cümlesiydi «O herkese gülümsüyor, vaadlerde bulunuyor,» demişti.

Ofisin önünde karşılaştıkları o gün, Lushka, gözkapakları yarı kapalı, kirpiklerinin arasında gülümsemesini gizleyerek ilk kez Davidov'dan, baştan savma bir koca bulmasını istemiş, sonra evlenmek için Davidov'a kendisini önermişti. İşte o günden sonra Davidov'un duyguları ona karşı değişti. O hepten kafasız, o doğuştan fingirdek kadını gün geçtikçe daha sık sık düşünürken yakalayıverdi kendini... Önceleri ona karşı belli belirsiz, hesaba pek katılmayan bir acıma duygusu ve kayıtsızlık içindeyken, şimdi bu duyguları önemli şekilde değişmişti. Agafon'un onun davranışlarından öylesine aptalca yakınması ise, sövüp saymasına tam anlamıyla yüzeysel bir bahane yaratmıştı, o kadar.

Lushka'nın cazibesine kapılmıştı bir kez ve üstelik en olmayacak zamanda. Ekim kampanyasının en yoğun olduğu şu dönemde. Hiç kuşkusuz, Razmyotnov'un kış boyu şaka yollu dediği gibi, «keşişçe» bir yaşam sürmüş olması da, bu duygunun yeşermesini körüklemişti. İlkbaharın gelişi, Gremyachy Kolhozunun her türlü yönetim ve politika kampanyalarının başarıyla üstesinden

gelmiş bu kusursuz başkanın ölümlü teninde güçlü bir etki yaratmıştı.

Geceleri giderek daha sık ve yok yere uyanıyor, sigara içiyor, kederle kaşlarını çatıyor, bülbüllerin şakımasını, gırtlaktan gelen ötüşmelerini dinliyor, kafasını pamuklu battaniyesine sarıyor ve şafak sökene değin, gözünü kırpmadan, o geniş, dövmeli göğsünü yastığa yapıştırarak yatıyordu.

Ama 1930'un o coşkulu ve çabuk olgunlaşıveren ilkbaharında meyva bahçelerine ve dere boyundaki korulara o kadar çok bülbül yerleşmişti ki, yalnızca gecenin dilsiz boşluğunu şarkılarıyla doldurmakla kalmıyor, gündüz bile susmak bilmiyorlardı. Bülbüllerin sevişme keyiflerine kısacık ilkbahar geceleri yetmez olmuştu. Bir sabah erkenden Davidov, bitkin düşmüş, uykusuzlukla yiğitçe savaşırken, fısıldadı : «Çift vardiya şakıyor, namussuzlar!»

Lushka ekim işi bitinceyedek ekipte kaldı. Ama ekibin köye döndüğünü gün akşam üstü Davidov'u görmeye gitti.

Davidov yemekten sonra küçük odasında yatmış, Pravda gazetesini okuyordu. Kapı usulca, fare tırmalar gibi tırmalandı, ardından bir kadının yumuşacık sesi, sordu :

«Girebilir miyim?»

«Evet.» Davidov yatağından fırladı, telaşla ceketini giydi.

Lushka girdi ve ardından kapıyı yavaşça kapadı. Açık havadan çalışmaktan yıpranmış, esmer yüzünü kara bir atkı daha da yaşlı gösteriyordu. Güneşten iyice yanmış yanaklarında küçücük, sayısız çiller daha fazla dikkati çekiyordu. Alnına kadar çekilmiş atkının kara perdesi altında da gözleri daha ışıl ışıl parlıyor, gülüyordu.

«Seni görmeye gelmiştim...» diye başladı.

«Gir içeri, otur.» Gelişine hem çok şaşıran hem de pek sevinen Davidov, bir tabure uzattı, ceketini ilikledi ve yatağına oturdu. Bir şeyler beklercesine susuyor, ne yapacağını bilemiyor, huzursuz oluyordu. Ama kadın rahatça masaya doğru yürüdü, zarif, gösterişsiz bir hareketle eteği buruşmasın diye düzelterek oturdu.

«Eee, nasıl gidiyor bakalım, Kolhoz başkanı?»

«İyi; götürüyoruz işte.»

«Kimseyi özlemiyorsun, değil mi?»

«Bir şey özlemeye zaman yok, özlenecek bir şey de yok.»

«Ben bile mi?»

Her zaman kendine o kadar hakim olan Davidov, kıpkırmızı kesildi, kaşlarını çattı. Aşırı bir çekingenlikle gözlerini indirdi ama dudağının kıyıcığında bir gülümseme çaktı geçti.

Biraz duraksayarak, karşılık verdi : «Neler de hayal etmişsin!»

«Demek beni özlemedin?»

«Elbette hayır. Doğrusu bu! Beni görmek istemenin bir nedeni mi var?»

«Var evet... Gazetelerde ne haberler var öğreneyim? Dünya devriminden örneğin?» Lushka, dirseklerine dayandı ve yüzüne, konuşmaya uygun, ciddi bir ifade yerleştirdi, sanki dudaklarında ancak bir saniye önce, o şeytanca gülümseme belirmemişti.

«Her türlü haber var elbette... Ama, beni ne iş için görmeye gelmiştin?» Davidov cesaretini topladı. Ateş üzerinde oturuyor gibiydi. Durumu akıl almaz, neredeyse dayanılmaz! Hiç kuşkusuz ev sahibesi kapıdan dinlemekte. Yarın da Makar'ın eski karısının gece vakti kiracısını görmeye geldiğini tüm Gremyachy duyacak ve... Elveda o güzelim, lekesiz ününe! İftiraya pek düşkün ka-

dınlar köşebaşlarında, kuyu başlarında o bitmez tükenmez dedikodularına koyulacaklar. Kolhoz çiftçileri ona rasıladıkça bilgiç bilgiç güleceklerdi. Razmyotnov, Lushka'ya yakalanmış olan arkadaşıyla alay etmeye başlayacak, sonra haber kasabaya taşınacak ve hepsinin en kötüsü, Tarım Bölümünde, bir olayı ötekine bağlayacak ve diyeceklerdi ki: «Ya, demek böyle, demek bunun için ayın onunadek ekim işini bitiremedi? Kadınlar ziyaretine geliyormuş da ondan! Anlaşılan ekim işinden çok, önemsiz aşk ilişkileriyle uğraşıyor bu.» Ve Bölge Kurulu Sekreteri seferber edilmiş işçileri bölgelere gönderirken ne demişti: «İşçi sınıfının —dünya devriminin öncü birliği— otoritesi köylerde en yüksek düzeyde tutulmalıdır. İki kat ihtiyatlı davranmalısınız yoldaşlar. Daha büyük işlerden söz etmiyorum ama ayrıntılarda bile ileri görüşlü olmalısınız. Köylerde bir kopeklik içmeyegörün, hemen yüz politik rublelik değer biçer, öyle söylenti çıkartırlar.»

Davidov Lushka'nın ziyaretinin olası sonuçlarını çarçabuk gözönüne getirince terlemeye başladı; ziyaretin ve şu serbest konuşmanın sonuçlarını!.. Hiç şakası yok bunun, ününü tehlikeye düşürme tehlikesiyle karşı karşıya şu anda! Ama Lushka, onun bu azap verici duygularından habersiz, oturup durmakta. Davidov heyecanından biraz boğuk, haşin bir sesle sordu ona :

«Beni ne için görmeye gelmiştin, konu nedir? Söyle ve git, seninle gevezelik ederek boşa harcayacak zamanım yok benim. Doğrusu bu!»

«Ama sana sorduğumda bana ne söylediğini hatırlıyor musun? O zaman Makar'a sormamıştım, ama onun ne düşündüğünü gene de biliyorum. O karşı çıkar...»

Davidov ayağa fırladı, kollarını salladı :

«Zamanım yok! Sonra! İleride!» O anda kadını susturmak için avucuyla ağzına kapatmaya hazırdı.

Kadın anladı ve küçümser bir tavırla kaşlarını kaldırarak dedi ki :

«Ah, sen..! Pekâlâ öyleyse. Bana bir gazete ver, ilgi çekici bir şey olsun. Seninle görülecek bundan başka işim yok. Rahatsız ettiğim için bağışla beni...»

Dışarı çıktı, Davidov da derin, rahat bir soluk aldı. Ama hemen ardından, masanın başına oturmuş, acımasızca saçlarını kavramış, düşünüyordu : «Neden böyle budalalık ettim? Hiç gücüm yok benim. Sanki herkesin ne diyeceği o denli önemli mi? Demek kadınlar beni görmeye gelemeyecek, öyle mi? Neyim ben, keşiş miyim neyim? Kimin üstüne vazife, kime ne bundan? Ondan hoşlanıyorum, canım isterse onunla birlikte vakit geçirebilirim! İşim zarar görmesin de, gerisinin üzerine tükürebilirim! Ama şimdi, bir daha gelmez artık. Doğrusu bu! Ona karşı pek kaba davrandım, üstelik benim biraz da korktuğumu farketti... Ah, Allah belanı versin senin, şimdi de başını nasıl bir derde soktun bak?»

Ama korkuları yersizdi : Lushka hiç kuşkusuz, kurdukları planlardan kolaylıkla dönecek kişiler sınıfından değildi. Ve onun planları da Davidov'u baştan çıkarmayı içeriyordu. Ne de olsa, yaşamını neden rastgele bir Gremyach genciyle birleştirsin, diye düşünüyordu. Ne için? Yaşlılığında sobanın başında kuruyup gitmek için mi? Öküzlerle, saban başında bozkırda unutulmak için mi? Davidov basit, geniş omuzlu ve iyi huylu bir adamdı. İşleriyle, dünya devrimini bekleyişiyle içi içini yiyen Makar'a hiç benzemiyordu. Timofey'e de benzemiyordu. Bir küçük kusuru vardı : dişlerinin biri eksikti. Hem de tam önde, en görünen yerde. Ama Lushka gözdesinin bu eksiğine de alıştırmıştı kendini. Kısa ama zengin deneyimli yaşamında bir erkeğin en önemli sayılacak yerinin dişleri olmadığını öğrenmiş bulunuyordu.

Ertesi gün hava kararırken gene çıkageldi, bu kez

en güzel giysilerini giymiş, daha da kışkırtıcı olmuştu. Ziyaretine gazeteleri bahane ediyordu.

Gazeteni geri getirdim. Bir başkasını alabilir miyim? Kitabın yoktur değil mi? İlgi çekici bir şeyler okumak isterdim... Aşk konulu.»

«Bir gazete al. Kitabım yok; burası kitaplık değil.» karşılığını verdi Davidov.

Kadın davet beklemeden oturup üçüncü ekibin yürüttüğü ekim işi ve yeni örgütlenmiş mandırada gözüne ilişen düzensizlikler konusunda ciddi bir konuşmaya girişti. Kurnazlıktan uzak, saf bir tutumla, Davidov'a ve aklınca, onun yaşaması gereken ilgi alanına böylece kendini uydurmuştu.

Başlangıçta erkek onu kuşkuyla dinledi. Ama sonra o da söyleşiyi ilgi çekici bulmaya başladı, mandıra için tasarılarından söz etti, onu bu arada süt üretimini arttırma konusunda dışarıda ulaşılan en yeni teknik başarıları anlattı. Sesinde biraz acılıkla, sözlerini şöyle tamamladı :

«Yığınla paraya ihtiyaç var. Süt verimi yüksek soydan birkaç dana almalıyız, soylu bir boğa edinmeliyiz... Bunu da bir an önce yapmak zorundayız. Anlıyor musun, iyi düzenlenmiş bir mandıra çok, çok büyük gelir getirir. Şurası bir gerçek ki bu doğrultuda Kolhoz bütçesinde denge sağlanabilir. Ama şu sırada mandırada nemiz var bizim? Beş para etmez ve ilkbahar süt verimiyle bile başedemeyen, eski bir krema makinesi, başka hiçbir şey yok. Tek bir yayık bile. Süt eskiden olduğu gibi, güğümlere boşaltılıyor. Bu yeterli mi? Şimdi söylüyordun, süt ekşiyor diye. İyi ama neden ekşiyor? Herhalde pis kaplara boşaltıyorlar da ondan.»

«Toprak kaplar doğru dürüst pişirilmemiş, temizlenemiyor, ondan ekşiyor süt.»

«İşte ben de bunu söylüyordum ya : Araç gerece gerektiği gibi bakmıyorlar. Sen işi ele al, herşeyi düzene koy. Ne yapılacaksa hepsini yap, yönetim sana her zaman yardımcı olacaktır. İşlerin şu günkü durumunda araç gereç denetlenmezse ve sağıcılar sütü geçenlerde gördüğüm gibi sağınayı sürdürürlerse, süt her zaman bozulacaktır. Baktım kadın ineğin altına oturmuş, memeyi yıkamadı bile; meme başları çamurla, gübreyle sıvanmış gibiydi. Ellerini de yıkamamıştı üstelik. Kimbilir az önce neyle uğraşıyordu, gene de pis ellerini yıkamadan ineğin altına oturuyor. Konuyu kendim ele alacak zamanım olmadı benim. Ama artık ilgileneceğim! Ve sen de pudralanıp süslenecek yerde, mandıranın yönetimini ele alabilirsin, olmaz mı? Seni müdür yaparız, gider kurs görürsün, mandırayı nasıl yöneteceğini öğrenirsin, uzman bir kadın olur çıkarsın.»

Lushka içini çekti : «Hayır, varsınlar bensiz yürütsünler işleri. Benim yardımımım olmaksızın da her şeyi düzene sokacak adamları vardır onların. Ben müdür filân olmak istemiyorum. Gidip kurs görmek de istemiyorum. Başıma dert açmaya niyetim yok. Ben hafif iş yapmaktan hoşlanırım ki yaşamaya daha çok zaman bulabileyim, iş, aptalları sever.»

Davidov öfkeyle : «Bak gene saçmalıyorsun.» dedi. Ama oanunla tartışmaya girmedi.

Az sonra Lushka kalktı. Davidov onu evine götürdü. Uzun süre konuşmadan sokakta yanyana yürüdüler, sonra Davidov'un ilgilendiği herşeyi akıl almaz derecede çabucak öğreniveren Lushka, sordu

«Bugün Kuban buğdayına bakmaya gittin mi?»

«Evet.»

«Eee, neye benziyor?»

«:Kötü! Bu hafta da yağmazsa korkarım büyümeyecek. Ve tüm bunların birbirine nasıl bağlanacağını gö-

rüyor musun? Benden dini ayin için izin almaya gelen yaşlılar çok sevinecekler. Doğrusu bu! 'Aha!' diyecekler, 'bize ayin izni vermedi, Tanrı da yağmur vermiyor işte.' Ve barometre bir kez 'güzel hava'ya yapıştı kaldı mı, Tanrı'nın bununla hiçbir ilgisi yok artık! Ama onlar bu aptal inançlarında büsbütün güçlenecekler. Çok yazık, çok! Doğrusu bu! Bundan kısmen bizler de sorumluyuz. Bostanı ve nadas toprağının bir bölümünü bırakacaktık beklesin, buğdayı daha çabuk ekecektik. İşte burada yanıldık.» Davidov giderek artan bir heyecanla konuşuyordu ve gene atlı karıncasına bindiği gibi, uzun süre, coşkuyla konuşup duracaktı. Ama Lushka belli bir sabırsızlıkla sözünü kesti

«Aman kes bu buğday lâfını! Oturup azıcık dinlenelim...» Ayışığmda mavi mavi görünen bir hendek kıyısını işaret ediyordu.

Hendeği atladılar. Lushka eteğini topladı ve akla yakın bir öneride bulundu :

«Ceketini yere serebilirsin; eteğimi kirletmekten çekiniyorum. Bayramlık eteğim de...»

Ceketin üzerine yanyana oturduklarında Lushka'nın ansızın sertleşiveren, garip bir biçimde güzelleşmiş yüzü erkeğin gülümseyen yüzüne yaklaştı :

«Şu buğday da, Kolhoz da yetti artık! Şimdi bunları konuşmanın sırası değil. Kavakların taze yapraklarının kokusunu duyuyor musun?»

İşte burada Davidov'un tereddütleri son buldu. Gönlü Lushka'ya kaydığı halde, onunla ilişkisinin otoritesini sarsacağından korkmuştu...

Sonradan, ayağa kalktığında ve kurumuş bir çamur topağı hışırdayarak hendeğe yuvarlandığında Lushka hâlâ kollarını havaya kaldırmış, gözlerini de yorgun, yummuş, sırtüstü yatıyordu. Sonra umulmadık bir canlılıkla doğrulup oturdu; bükülmüş dizlerini kollarıyla

sımsıkı kavradı ve sessiz kahkaha nöbetleriyle sarsıldı. Sanki biri gıdıklıyormuş gibi gülüyordu.

Davidov biraz gocunmuş, şaşkın, sordu : «Bu ne oluyor şimdi?»

Gene öyle, beklenmedik biçimde, gülmekten ansızın vazgeçti, bacaklarını uzattı ve avuçlarıyla baldırlarını okşarken, düşüncelere dalmış, mutlu ve az boğuk bir sesle :

«Öylesine hafiflemiş hissediyorum ki kendimi şimdi...» dedi.

Davidov kızdı : «Bir tüyle dokunsalar uçacaksın sen de!»

«Yok, yok... Kızmana hiç gerek yok. Karnım ansızın sanki olanca ağırlığını yitirivermiş gibi oldu; pek hoş bir duygu... Hafifledi. İşte bunun için güldüm. Yoksa ağlasa mıydım? Ne garip adamsın! Otursana. Neden sanki öyle fırladın?»

Davidov, isteksiz, söz dinledi. «Şimdi ne yapacağım bu kadını ben? Bir yolunu bulup resmileştirmek zorundayım yoksa Makar'a ayıp olur, hem genelde... Sanki derdim yokmuş gibi şeytan başıma birkaç dert daha sardı işte!» Böyle düşünürken yan gözle Lushka'nın, ayışığında yeşilimtrak bir renge bürünen yüzüne baktı.

Kadın ellerini yere dayamaksızın, çevik bir davranışla kalktı ve gözlerini sımsıkı yumarak sordu :

«Güzelim ama, değil mi?»

Davidov onun incecik omuzlarına sarılırken, belirsiz bir karşılık verdi : «Ne dememi bekliyorsun ki?»

KIRKINCI BÖLÜM

Ertesi gün gece süresince bardaktan boşanırcasına yağan yağmurdan sonra Yakov Lukich Kızıl Koru'ya gitti. Kesilecek meşeleri işaretlemek için koruya gitmesi gerekiyordu, çünkü bir gün sonra üçüncü ekibin hemen hemen tamamı barajı yapmak üzere uygun keresteyi hazırlamaya başlayacaktı.

Yakov Lukich, erkenden yola çıktı. At, doğru düzgün örülmüş kuyruğunu sallayarak kendi bildiğince gidiyordu. Nalsız ön ayakları yağlı çamurda kayıyordu ama Yakov, kırbacı bir kez bile kaldırmadı : Hiç acelesi yoktu ki. Dizginleri eyer kaşına bırakıvermişti. Gremyachy'nin çevresinde uzanan, en küçük deliğini, her vadisini, her bir dağ sıçanı yuvasını çocukluğundanberi bildiği, sevdiği bozkırı seyrediyor, sigara içiyordu. Gözleri rutubetten şişmiş, ufalanan nadas toprağını, yağmurun yıkadığı, eğdiği buğdayı zevkle okşuyor ve yaman bir üzüntü ve cansıkıntısıyla düşünüyordu : «Şu dişleri aralık şeytan yağmur yağacak demişti. Artık Kuban buğdayı da boy verir. Sanki Tanrı kendisi bile şu beşbelası Hükümetten yana dersin. Eskiden tek bildiği-

miz hasatta ve üründe karşılaşılan başarısızlıklar, felâketlerdi, ama 1921'den beri buğday çok iyi çıkıyor! Tüm doğa Sovyet Hükümetinden yana, peki bu gidişle Hükümetin yıprandığını ne zaman göreceğiz acaba? Hayır eğer müttefikler komünistleri kovmamıza yardım etmezlerse, kendi başımıza asla bir şey başaramayız. Şu dünyanın tüm Polovtsev'leri bir araya gelse, ne denli akıllı olurlarsa olsunlar, onlara karşı koyamazlar. Güç, gücü ezer, ona karşı elden ne gelir ki? Sonra da şu lanetlenmiş insanlar şu günlerde pek tehlikeli oldular. Herkes birbirini gammazlıyor, her türden ihbarlar duyuluyor. Yaşayabildiği sürece, o orospu çocuğuna, başkalarına ne olursa olsun, vız geliyor. Bu günler pek acınası günler, yaşanacak günler değil! Şeytan bilir bir iki ay sonra halimiz nice olacak? Ama besbelli, talih kuşum bana daha doğuşumda gülmüş, yoksa Polovtsev ile ilişkim bunca hayırlı biçimde sona ermezdi. O yaşlı öküzün işi bitikti yoksa! Neyse, şükürler olsun ki herşey bu kadar kolay, bunca tertemiz yoluna giriverdi. Bekleyelim görelim bakalım ileride neler olacak. Bu kez Sovyet Hükümetine gülegüle dememiz alnımızda yazılı değilmiş ama belki gelecek defa talih bize de güler.»

Güneşin altında yayılmış otların yeşilinde, erkeksi buğdayın sürgünlerinde çiy taneleri, işlenmiş boncuklar gibi titreşiyordu. Batı rüzgârı onları sarstı ve damlalar gökkuşağı renkleriyle parıldayarak dağıldılar, yağmur kokulu, arzulanan, verici toprağa düştüler. Hâlâ toprak tarafından emilmemiş bir yağmur ıslaklığı, yol boyunca uzanan oluklarda birikmişti, ancak Gremyachy Log'un üzerinde pembe sabah sisleri şimdiden kavakların tepesinden de daha yükseğe çıkmış göğün yağmurla yıkanıp tertemiz olmuş donuk mavisinde ise, yeni, gümüş ay, şafağa kapılmış, solmaktaydı. Ayın çizgileri açık seçik, belirgindi, sırtüstü yatmıştı ki, bol yağmura işaretti bu.

Yakov Lukich, aya bakarken, sonunda hasatın iyi olacağına karar verdi.

Öğleye doğru koruya vardı. Atı köstekleyip otlamaya bıraktı, kuşağındaki ufak marangoz baltasını aldı, ormancının Gremyachy Kolhozuna ayırdığı kesime, meşeleri çentiklemeye gitti.

Korunun dışarıya bir uzantısının ucunda, altı meşeyi işaretleyip bir sonrakine geçti. Azametli, yaygın bir meşe, gemi direği kadar uzun ve alışılmadık biçimde dümdüz, dallarını alçak boylu, anımsanmayacak kadar eski, cüce ve çiçekli karaağaçların üzerine uzatmıştı. Tam tepesinde, yaprakların koyu, parlak yeşili arasında ekim kargaşasının yuvası, kara, kasvetli bir yama gibi görünüyordu. Gövdenin çevresine bakılırsa meşe hemen hemen Yakov Lukich ile yaşıt olmalıydı ve ellerine tükürerek, hüküm giymiş ağaca keder ve pişmanlık karışımı bir duyguyla baktı.

Gövdeye bir çentik attı, bir kopya kalemiyle, kabuğu soyulmuş bir yerine G.C.F. yazdı ve ıslak, özlü kıymıkları ayağıyla tepip yer açarak, bir sigara içmek üzere oturdu. Başını kaldırıp meşenin çadır gibi tepesine bakarken düşündü : «Kaç yıl yaşamışsın ki, kardeş! Kimse sana hükmetmemiş. Ama artık ölme zamanın geldi. Seni devirecekler, parçalayacaklar, güzelliğini, dallarını ve sürgünlerini balta ile kesip alacaklar, seni havuza taşıyacaklar, barajın kurulacağı yerde kazık olarak kullanacaklar seni. Ve çürüyüp gidene değin Kolhoz havuzunda küfleneceksin. Sonra ilkbaharda sel suları seni aşağıya, vadinin ağzına sürükleyecek ve bu da senin sonun olacak.

Bu düşünceyle Yakov Lukich, anlaşılmaz, bir kaygı, üzüntü ve telaş duygusuna kapıldı. Bugün olağan kimliğinden çok uzaktaydı. «Yoksa sana acımalı, kesilmeni engellemeli miyim? Herhalde şu Kolhozun kursa-

ğından bir şeylerin kurtarılması gerekir!» Birden sevinçle içi rahatladı, karar verdi : «Sen yaşa, büyümeni sürdür bari! Güzelliğini herkese göster! Yaşamda senin için hiç anlamı olmayan şeyler var! Senin vergin yok, kendi kendini vergilendirmen yok, Kolhozlara katılmak zorunda da değilsin! Tanrı'nın sana emrettiği gibi yaşa!»

Telaşla ayağa fırladı, yerden bir avuç yapışkan çamur alıp dikkatle, açtığı çentiği sıvadı. Ağaçlık bölgedeki gezintiden memnun, içi rahatlamış, yürüdü, uzaklaştı.

Aşırı duyarlı Yakov Lukich toplam altmış yedi meşeyi işaretledikten sonra atına binip koyunun kıyıcığından sürdü.

Ağaçların arasından çıkarken biri seslendi : «Yakov Lukich bekle biraz!» Sonra başında kara kuzu yününden bir kalpak, sırtında önü açık, askeri kumaştan ceket olan birisi, bir diken yığınının ardından belirdi. Suratı kapkara, güneşten yanmıştı, elmacık kemiklerinin üzerinde derisi, sıskalıktan iyice gerilmiş, gözleri adamakıllı çukura kaçmıştı, kara, pos bıyıkları ise korunun çatlamış dudaklarının üzerinde kömürle boyanmışa benziyordu.

«Beni tanımadın mı?» Adam kalpağını çıkardı ve ürkek ürkek, çevresine bakınarak ilerledi, ortaya çıktı. Yakov Lukich ancak o zaman yabancıyı tanıdı, Frol'ün oğlu Timofey'di.

Bu rastlantıdan ve korkunç zayıflamış, tanınmayacak derecede değişmiş Timofey'in tüm görünüşünden şaşırmış, irkilmiş, sordu : «Nereden geliyorsun?»

«Dönüşü olmayan yerden... Sürgünden... Kotlas'tan.»

«Herhalde kaçmamışsındır?»

«Evet, kaçtım. Yanında bir şey var mı Yakov baba? Ekmek filan?»

«Evet.»

«İsa aşkına ver bana. Dört gündür... Sadece çürümüş kuzukulağı yiyorum.» Zorlukla yutkunur gibi yaptı. Yakov'un elinin koynundan bir ekmek kabuğu çıkartmasını izlerken gözleri kurt gözü gibi parladı, dudakları titredi.

Ekmeğe öylesine oburlukla, öylesine şiddetle saldırdı ki Yakov'un soluğu kesildi. Kurumuş, yanık kabuğu dişleriyle parçaladı, içini eğri büğrü parmaklarıyla ayıklayıp açgözlülükle hemen hemen çiğnemeden yuttu, gırtlak çıkıntısı zorlukla inip kalkıyordu. Önceki ateşli parıltısını yitirmiş sarhoş gözlerini Yakov Lukich'e, ancak son parçayı da boğulurcasına yuttuktan sonra kaldırdı.

Yakov ona acıyarak: «Neredeyse açlıktan ölüyormuşsun oğlum!» dedi.

«Sana söyledim ya, beşinci gündür hiçbir şey yemiyorum. Çürümüş kuzukulağı bir de bulabilirsem geçen yıldan kalma kurumuş devedikeni, o kadar. Biraz zayıfladım işte!»

«İyi ama buraya nasıl gelebildin?»

Timofey yorgun, karşılık verdi:

«İstasyondan yürüyerek. Gece geldim» derken son gücünü de tüketmiş gibi, gözle görülür biçimde sararmıştı. Önleyemediği bir hıçkırık tüm gövdesini sarstı, acıyla kaşları çatıldı.

«Peki baban hâlâ yaşıyor mu? Ailen nasıl, hepsi iyi ya?» Yakov Lukich sorularını sürdürüyordu. Ama atından inmemişti ve arasıra kaygıyla çevresine göz atıyordu.

«Babam zatürre oldu da öldü. Anamla kızkardeşim

hâlâ oradalar. Ama köyde işler nasıl gidiyor? Lushka Nagulnova nasıl?»

«Kocasından ayrıldı, oğlum...»

«Peki şimdi nerede?» Timofey ansızın canlılık belirtileri gösteriyordu.

«Teyzesinin yanında oturuyor, bedavadan...»

«Bak, Yakov baba, döndüğünde ona söyle, bana hemen bugün, mutlaka yiyecek getirsin. Öyle zayıfladım ki köye kadar gidemeyeceğim. Yatıp günümü burada geçirmeliyim, artık dayanacak gücüm kalmamış çünkü. Yüzyetmiş verstlik bir yol, üstelik gece, bilinmeyen bir yörede, nasıl gidilir bilir misin? Kör gibi, el yordamıyla... O bana biraz yiyecek getirsin, ben de biraz toparlanır toparlanmaz kendim köye gelirim. Eski yerleri ölesiye özlemişim.» Aptal aptal sırıttı.

«Peki, şimdi neyle geçinebileceğini sanıyorsun, nasıl yaşayacaksın?» Yakov Lukich adamı sıkıştırmasını sürdürüyordu. Bu karşılaşma onun huzurunu adamakıllı bozmuştu.

Timofey, yüzünde haşin bir ifade, karşılık verdi :

«Nasıl geçineceğimi bilmiyor musun? Artık bir kurt gibiyim. Biraz dinlenecek sonra gece köye geleceğim, tüfeği kazdığım yerden çıkartacağım. ...Harman yerine gömmüştüm bir tane. Sonra da geçimimi sağlamaya, ekmeğimi kazanmaya başlayacağım! Benim yolum açık seçik çizilmiştir artık. Mademki onlar beni cezalandırdılar, ben de biraz başkalarını cezalandıracağım! Birinin beynini dağıtacağım, biri benden sözedildiğini duyacak, haberimi alacak! Sonra yazı bu koruda geçireceğim ve ilk kırağılarla birlikte ya Kuban'ın ya da bir başka yerin yolunu tutacağım. Dünya geniştir ve bakacak olursan benim gibi pek çok insan çetesi görürsün.»

«Lushka Nagulnova, anlaşılan Kolhozun Başkanıyla işi pişirmiş.» «Lushka'nın birkaç kez Davidov'un oda-

sına gittiğini gören Yakov, Timofey'e, bu haberi, duraksayarak verdi.

Timofey, midesinde dayanılmaz bir ağrıyla yere yığıldı, bir çalılığın dibine uzandı. Ama kırık dökük bir sesle :

«O zaman birincisi Davidov olacak.» dedi. «Onun için dua etmeye başlayabilirsin... Lushka bana sadıktır... Eski aşk hiçbir zaman unutulmaz, sadece konukseverlik değildir. Onun kalbine giden yolu her zaman bulurum ben, o yolu ot bürümemiştir umarım... Ekmeğinle beni çok kötü ettin, amca... Midem bulanıyor, bulanıyor... Sen söyle Lushka'ya. Ekmekle katığı getirsin... Bol ekmek!»

Yakov Lukich, Timofey'e ertesi gün ağaç kesme işine başlanacağını haber verip uyardı, sonra korudan çıktı, ikinci ekibin tarlalarına yöneldi, Kuban buğdayına bir göz atmak için. Kısa süre öncesine kadar kapkara sürülmüş toprak şimdi çepeçevre açık yeşil bir nakışla parlıyordu. Filizler sonunda boy vermeye başlamıştı.

Yakov Lukich gece basıncayadek köye dönmedi. Atı Kolhoz ahırlarına bıraktıktan sonra üzerinde hâlâ Timofey ile karşılaşmanın sıkıntısı, evinin yolunu tuttu. Ama evde onu yepyeni ve karşılaştırılamayacak kadar çok daha büyük ve tatsız bir olay bekliyordu. Kapının önünde dikilirken gelini mutfaktan koşarak çıktı ve bir fısıltıyla uyardı onu :

«Baba, konuklarımız var...»

«Kimmiş onlar?»

«Polovtsiev ile öteki, o çekik gözlüsü. Hava kararır kararmaz geldiler. Annemle ben inekleri sağıyorduk... Konuk odasındalar. Polovtsev çok sarhoş, ötekinin de ne dediğini hiç anlamıyorsun. İkisinin de üstü başı paramparça. Bit ise kum gibi kaynıyor, giysilerinin üstünde bile yürüyor!»

Konuk odasından konuşmalar geliyordu; Liyatovski öksürerek, alaylı, iğneleyici, diyordu ki :

«... öyle, tabii! Sen kimsin, efendimiz? Soruyorum sana, değerli Bay Polovtsev! Bak kim olduğunu söyleyeyim sana. Tamam mı? Lütfen! Sen anavatansız bir vatanseversin, ordusuz bir generalsin ve eğer bu karşılaştırmaları fazla tumturaklı ve soyut buluyorsan, cebinde tek meteliği olmayan bir kumarbazsın.»

Polovtsev'in haşin, bas sesinin karşılık verdiğini duyunca Yakov Lukich çaresizlik içinde sırtını duvara dayadı, başını sımsıkı kavradı.

Geçmiş, yeniden başlıyordu.

BİRİNCİ CİLDİN SONU

MİHAİL A. ŞOLOHOV (NOBEL-1965)

Şolohov, 1905'de Don Bölgesinde, Krujilino adlı Kazak köyünde doğdu. Babası Orta Rusya'nın Riyazan Bölgesinden Don kıyılarına gelip yerleşmiş bir "yaban"dı. Annesi oralı bir Kazak kızıydı. Şolohov özgür bozkır havasıyla büyüdü. Toprağı sürmeyi, ekin biçmeyi, harmanı öğrendi. Don ırmağında balığa çıktı. Kazakların serüvenlerini dile getiren, onların yiğitliklerini anlatan masalları bol bol dinledi. Tam bir Kazak delikanlısı olarak yetişti. Bu yaşam biçimi, Şolohov'un karakterini pekiştirmekte önemli bir rol oynadı. Roman ve öykülerinin temel taşları oldu.

İç savaşa katıldığında henüz 16 yaşındaydı. Savaş bitip Sovyet düzeni yerleşince Şolohov, bir süre hammallık, taşçılık, ilkokul öğretmenliği ve gazetecilik yaptı. 1923 yılında, o bölgede çalışmakta olan gazete ve dergilere öyküler yazmaya başladı. İlgi uyandıran bu öyküleri 1925 yılında *"Don hikayeleri", "Mavi Bozkır",* adını verdiği iki kitapta topladı.

Haklı ve büyük üne, *"Durgun Don"*, ve *"Uyandırılmış Toprak"* romanlarıyla kavuştu. Bu romanlar şimdiden klasikler arasında sayılıyor. Şolohov 1965 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı.

Yayınevimiz, daha önce *"Uyandırılmış Toprak"* ve *"Don Kıyısında Hasat"* adlarıyla iki cilt olarak basılan romanı, yine iki cilt olarak, ancak *"Uyandırılmış Toprak"* adıyla sunuyor.